

TRÓN A VÉRHEGYEN

161977

IRTA:

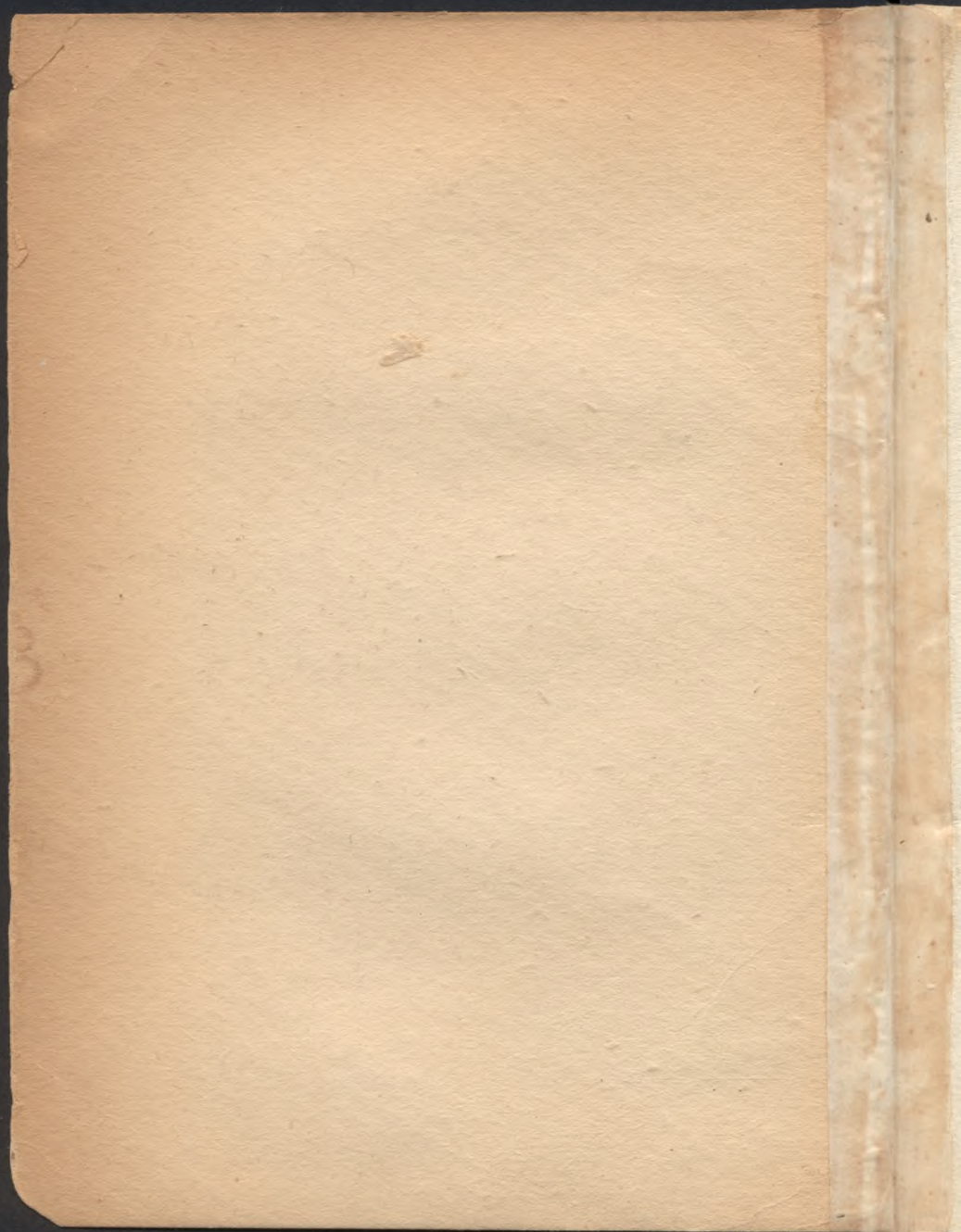
KÁLLAY MIKLÓS

858

D'LLADIS RT. KIADÁSA

ÁRA 2 DENGŐ

TRÓN A VÉRHEGYEN

ANGLIAI ERZSÉBET URALKODÁSÁNAK
REGÉNYES KRÓNIKÁJA

IRTA:

KÁLLAY MIKLÓS

PALLAS RT. KIADÁSA, BUDAPEST

X

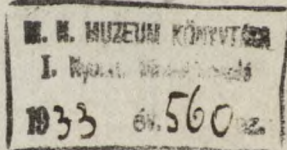
161977

P. o. hung.

~~22.530.~~

PALLAS IROD. ES NYOMDAI R.-T.
Budapest, V., Honvéd-utca 10.

I.

Boleyn Anna lánya.

1533 szeptemberében korán köszöntött be az ősz. A nyár riadtan menekült. Nyulós, nyirkos köd feküdt meg a Temzét. Fojtó, nehéz, rótbarna köd. A Tower ódon tornyai mocskosan veritékeztek. Mintha fekete könnyek peregtek volna végig vén, ragyavert arcukon. A kövek sirtak.

Aztán különös, baljós jelek támadtak. A kiöntések sok szennyes dágványa mozdult. Ezrével bujtak elő a békák a gémberedett göröngyök közül. Csapatostól jártak az uton. Ellepték a hidat az óriás varangyok úgy, hogy talpalatnyi tér sem maradt. A hid kapuja fölött vad szél rázta a levágott fejeket a ringó lándzsanyélen. A hidörök hányták magukra a keresztet, mert a holtak merev arculata is eltorzult a förtelmes látványra és elmetszett nyakukból újra csöpögni kezdett a megalvadtt vér.

A békák után patkányok jöttek. Rajokban törtek ki a pincék ablakán. A csatornák, mint bűzös sarat hányták fel őket. Nagy csapatokba verődve vették utjukat a Cheapside sikátorain át az ázott mezőknek, Hamsted felé. A Southwark lebujai közt is szennyes árban hömpölyögtek ki a városból.

Indiákat járt hajósok beszéltek, hogy a természet hangyák vándorhadai elől menekülnek ilyen bomlottan a vadonok állatnépei. De miféle veszedelem ólálkodott itt, hogy még a Tower mély pinceboltjai sem nyújtottak védelmet ellene.

Alig egy-két napba telt, már ott dörömbölt a veszedelem a kapukon. Henrik király a Westminsterből lovagolt a Towerbe. Egyszerre a mellette ügöző apród lefordult a lóról. A király megállította a menetet. Az ifju, szép szál legény már nem volt eszméletén. Pedig alig üthette meg magát. Szeme üvegesen meredt ki mély gödréből. A szája széle epesárga volt. Kővér veritéksepek tolakodtak a homlokán. Egyre sűrűbben, egyre bőségesebben. Már szakadt róla a veriték. Mintha belső nedveinek minden zsilipjét egyszerre rántották volna fel. Habzó veritéktócsában fetrengett. Rettenetes göresök rázták, de eszmélni nem tudott. Egész teste lassan sárgás, bűzös vizenyővé olvadt.

A csatákban próbált vitézek arca fehérre vált, mint a fal. Nem volt ismeretlen a rém, amely az ifju lovagot nyergéből leverte. Jó tíz éve lehet, hogy végigkaszálta Londont. A szemét és nyomor félelmes fertőiben fészkelte. Most újra kiszabadult a bűzhödő pokoltorkokból. Százados varangyok, riadt csatorna-férgek voltak a szálláscsinálói.

A király, mint sebzett vad ordított fel. Megfordította lova fejét. Oldalába vágta sarkantyuját és mint a szélvész vágatott a királyi palota felé.

Vad félelem korbácsolta. Versenyt futott a láthatatlan rémmel. Meg akarta előzni a szörnyű veriték-kört, hogy eltorlaszolja az utját, hogy előtte is ismeretlen, gonosz mágiákkal, zsarnoki akaratanak fejeket legörgető erejével rakjon gátat a kegyetlen csoma és a palota kapuja közé.

Mert a palotában volt most minden reménysége. Ujaszonya, Boleyn Anna, akiért az egész világgal felvette a harcot, akeretán lelkét is örök kárhozatba döntötte, elfüggönyözött ablakok mögött, dagadó vánkosokon várta a nehéz órát, amelyben trónörökössel fogja megajándékozni Angliát és pirospozsgás, pufók mosolyu fluval a türelmetlenül váró apát.

Annának fiut kellett szülnie. Nem lehetett másképp.

A király nem volt babonás, de most mindent meg akart próbálni a cél érdekében. Ki ismerte a titkos erők

és a sötét hatalmak utjait? Csak fia szülessen, gondolta Henrik, ha mindjárt az éjszinű Hekaté vagy éppenséggel a Sátán segedelmével is.

Nagysüvegű asztrológusok, réveteg jövőmondók, delejes tekintetű cigány banyák, a mágia minden mesterfoglásában benfentes boszorkánymesterek jártak-keltek a palotában. Pókhasu, vízfejű torzszülötteket, sátáni vigyorgású puposokat hoztak a király elé. Neki is, Annának is meg kellett érinteniök az ormótlan pupokat. A zodiákus jegyeiből irtak kört köréjük, kabalisztikus verseket olvastak rájuk, bódító füvek gőzével párgolták őket. Aztán vörösen lángoló tekintettel esküdöztek, hogy az ujszülött fiu lesz, miközben ösztövére kezük mohón kapott a boldog király aranya után.

A papság nem egyszer felemelte tiltó szavát, de a király nem tudott szabadulni a régi babonáságoktól és a javasszerektől. Nehéz aranyakon vásároltatott meg egy drága fiolát, amelyben a Sátánnal küzdő Mihály arkangyal veritékcsöppjeit fogták fel. Ez lesz a biztos oltalom a veritékező csoma ellen. Megkerítettette a ritka Aetites-varázskövet, amelyet kőszáli sasok fészkeiben találnak, hogy a születendő fiut ragadozó erejüvé tegye. Kigyó levedlett bőrével takartatta be Anna égyékát, hogy fiut babonázzon a szive alá s könnyüvé tegye a várvavárt fiu születését.

Az utolsó napokban szinte lázas tébollyá fokozódott a várakozás. A király minden idegszála pattanásig feszült. Künn tombolt az öldöklő csoma. London utcáin temetetlenül heverték a holtak. Benn a kétség marcangolta a sziveket. A király szörnyű hangulatváltozások végleteibe esett. Ellágyult és szelid volt, mint a kezes bárány. Hirtelen, minden ok nélkül kitört. Csapkodott, tört, zuzott, mint az eszeveszett. Eből a vad lidércnyomásból csak egy szabadulás volt, ha a királyasszony fiut szül. De mi történik, ha mégis leány születik. Mindenki riadtan gondolt erre a lehetőségre. Fiunak kell születni, mert a leány a király megaláztatását és Anglia szégyenét jelentené.

Végre, szeptember 7-én ütött a nehéz óra, Henrik a várakozás rémséges óráit élte át. Mint ketrecbe zárt vad, egy pontra meresztett szemmel szédítőn és szédelegve kerengett a teremben. Szive, mint forró üllővasat csapkodta a mellét. Halántékán kidagadtak az erek. A percek óráknak tűntek.

Egyszerre, mintha a palota távoli szárnyából sikoltást hallana. Szinte eszméletét veszti. Kábultan roskad egy karosszékbe. Maga elé mered. Már semmit sem lát. Tüdeje zihálva fujtat.

Karját érinti valaki.

Fölpillant. A szolgálattevő tiszt.

— A felséges asszony szerencsésen túl van a veszélyn.

Henrik félelmetes kíváncsisággal mered rá:

— A gyermek?

A tiszt úgy mondja, mint a saját halálos ítéletét:

— Leány.

A király arcát vérhullám önti el. Forró lélekzete elakad. Aztán kirobban belőle a szó:

— Leány! Leányt mert nekem szülni! Krisztus szerelmére! Ezt a csúfságot tette velem!

Aztán vérbenforgó szemekkel rohant a betegszobába.

Egy gyönge hang a nevéen szólítja.

Henrik meg se hallja. Ordít tovább.

— Lányt szülni nekem. Inkább lett volna béna, nyomorék, vagy eszelős. Csak fiu lett volna. De te lányt szültél nekem. Lányt. Egész világ csúfjává tettél.

— Nem akarod látni a lányodat? — szólítja újra a gyönge hang.

— A lányomat! A lányomat! Lányt szültél nekem, te sátánfajzat, te redves boszorkány. Boszorkányfattyu a lányod is.

Durva mozdulatot tesz. Talán meg is ütné Annát a betegágyon. De erőt vesz magán. Hirtelen sarkonfordul és kirohan a szobából.

Csak néhány nap múlva ényhült meg kissé. Szelid szóval mondta akkor a hízogón hozzásimuló Annának:

— Már látom, hogy Isten nem rendelt nekem fiutódokat.

De szívében már megfészkelte a sejtés, hogy boszorkánysággal, gonosz bűbájjal csábították erre a házasságra, amelynek gyümölcsén vér és halál bélyege ég.

A kisgyermeket közös elhatározással Erzsébetnek keresztelték, mert mindakettőjük édesanyjának Erzsébet volt a neve.

A kislány, akinek ereiben a Tudorok erőszakos, önző vére folyt és anyjának, Boleyn Annának szenvedélyes lobogása égett, úgy élt szülei palotájában, mint árva a mostohák között. Anyjának minden fortélyát, asszonyi csábításának minden varázserejét össze kellett szednie, hogy Henriket megtarthassa, nem sokat törődött hát a lánykával, akinek szerencsétlen születése fordította el tőle a király szívét.

Erzsébet hiu, magukat kellettő udvarhölgyek gondjára bízva, csetlett-botlott a cselédség között. Mostoha testvére, Mária, az eltaszított aragoniai Katalin gyermeke gyűlölte Boleyn Anna lányát. Apja látni sem kívánta.

Egyszer azonban váratlanul elébe toppant egy hatalmas, rózsás arcu, hunyorgó szemű, gyér szőke szakállu férfi. A kis Erzsébet riadtan futott volna előre.

— Az apád — mondta neki az egyik udvarhölgy. És az óriás már hajolt is le hozzá s a karjára vette a dobogó szívű kislányt. A király tetőtől talpig sárgába volt öltözve. Sárga sapkáján fehér strucc toll lengett. Vitte magával Erzsébetet kivilágított termeken át. Édes zene szólt. Hárfák pengtek, sipok dünyögtek, fuvolák fodroztak cifrákat a hegedűk széles dalához. Lobogó gyertyafényben ünnepi vigasságra öltözött párok táncfűzérei bomladoztak. De az arcokon valami döbbent sápadtság fakult. Riadt suttogás lopakodott a rózsás mosolyok közt. A szíveket félelem szorongatta. A szemekben halottas fénnel tükrözött a gyertyák nyugtalan lángja. Mintha azoknak a viaszgyertyáknak fakó lobogását lopta volna ide, amelyek né-

hány teremmel tovább fekete posztókárpitok gyászos éjszakájában remegtek egy magányos ravatal körül.

Aragonai Katalin feküdt a ravatalon, aki sok szenvedés után megtért a béke révébe. A királynak örömnép volt ez. Tüntetőn mutatta, hogy semmi köze Katalinhoz. A halál nem szakította félbe az udvari farsangot. Tovább folyt a tánc a kivilágított csarnokokban és Katalin ravatalánál egymagában sirt a kis Mária. Egyedül neki volt gyásza a táncoló palotában.

A király pedig karjára kapta Erzsébetet s legyőzve ellenszenvét tüntetőn mutogatta most, hogy ez az igazi lánya, semmi köze az idegen halottat sirató Máriához.

Végig haladt a táncoló és hajbókoló párok közt. A terem végén magas trónszéken aranyrojtos kárpitok alatt karsu asszony ült. Fekete pártáján két sorban a drága igazgyöngy. Szemében mélytűző sötét lobogás, magas hófehér homlokán már a bánat felhője, de szivalaku ajka fölött, a vérpiros cseresznyeszájon még boldog csókok ígézete.

A király odalépett eléje és Boleyn Anna hosszan megsókolta a karján ülő Erzsébetet.

Ettől kezdve jobb napok virradtak rá. Anyja gyöngéd volt hozzá. De a kislány nem tudta megszokni.

Alig volt még két éves, már olykor féktelen méreg öntötte el. Apjában háborgott ilyen zabolátlan indulat. Toporzékol, kis keze görcsösen szorult ökölbe, karmolt, mint szilaj kis macska.

Anyja csitítani próbálta. De a kis körmök vérengző mohósággal hasítottak bele alabástrom keblébe. Bíbor barázdák szakadtak a csapás nyomán. Vérrózsák nyíltak az elefántesontmező halvány bársonyán s a kis Erzsébet szeme lángoló ámulással meredt a sarkedő vérre. A mérge elszállt. Kacagni kezdett. Csengőn, kegyetlenül, gonoszul kacagott. Ez a kacagás metszőbb, élesebb volt és jobban fájt az anyjának, mint a körme, amelynek nyomát hetekig hordta keblén.

Mégegyszer megéledt a reménység Henrik keblé-

ben. Anna újra gyermeket várt. Az udvárnál csupa örömteli várakozás volt minden. Erzsébet is úgy érezte, hogy most szívesebb hozzá mindenki. Anyja homlokáról eltűnt a szorongás félelmes felhője. A király mosolygott rá és szeretettel megveregette az arcát.

Aztán újra beborult az ég. A királyné halott fiút szült. Volt mentsége is. A király egy napon lezuhanat lováról s az első hírek szörnyű szerencsétlenség hiedelmét keltették a kastélyban. A királyné eszméletét vesztette. Végigzuhanat a kemény márványpadlón. Vérző fejével vitték ágyába.

A király meghallgatta a mentséget, de szívére már sötét árny ült. Gyanu burjánzott lelkében. Rontást sejtett Anna ármányos szépségében. Gonosz bűnök átkát a holt csecsemő tetemén. Tekintetében baljós láng égett. A szép Boleyn Anna tudta, hogy elveszett.

Lady Bryan lépett be a szobába. Amint a királyné meglátta, hangos zokogásra fakadt. Erzsébet nem tudta mire vélni, hogy anyja odaborul rá és sirva csókolgatni kezdte. Olyan furesza volt szájának forró és könnyeinek hideg nedvessége, amint egymásba mosódtak borzongó arcocskáján.

Lady Bryan néhány sürgető szót mondott. A királyné fölegyenesedett. Szemét szárogatta. Szomorú pillantása hosszan pihent Erzsébeten, akit a lady kárjára vett és kivitt anyja szobájából.

Nemsokára megint kopogtak a királyné ajtaján. Anna tudta, mi vár rá. Májusban már egész London beszélte, hogy Boleyn Annát házasságtöréssel és vérfertőzéssel vádolják. Marcus Smeaton, az udvari zenész mindent beismert Cromwell kivallató pribékjeinek. A királyné fivére a Towerben ült. Norrist, a királyné kamarását szintén zár alá tétette a kancellár.

A poroszlók VIII. Henrik írott parancsát hozták. Boleyn Anna jelenjen meg Thomas Cromwell ítélőszéke előtt. Némán engedelmeskedett.

Bárka várta, amely Greenwichből a Towerbe vitte. A diszes bárka a halott aragoniai Kataliné, a legyőzött vetélytársé volt.

Boleyn Annát alacsony, sötét kapun vitték be a Towerbe, amely körül százával tolongott a kandi nép. Mikor a nehéz kapu lezuhant mögötte, tudta, hogy élve nem szabadul a komor falak közül.

Május 17-én hajnalban hangos kopácsolásra ébredt. Vérpadot ácsoltak az ablaka alatt. A kelő nap fényében őt férfi feje hullott le a hóhér bárdja alatt.

Smeaton, a zenész volt az utolsó! A vérpadon megismételte vádló vallomását.

Annának biborba borult az arca a szégyentől. Aztán egyszerre viaszszárgára vált.

Halálos ítéletét hallotta most.

Május 19-ére virradó éjjel Lady Bryan felrázta álmából a kis Erzsébetet. Még sötét volt. Az el nem rebbent álom szurta a szemét. Fagyos borzongás futkosott benne.

Gyorsan felöltöztették. Lenn csukott fekete kocii várt. A lovak nyugtalanul dobogtak.

Lady Bryan beült vele a kocsiba. A lovak vágatni kezdtek.

Olyan különös volt minden. Az álom elnyomta. De hirtelen zökkenő dobta fel a kocsit. A kurta álom elrebbent szeméről. Zűrzavaros foszlányokban kóválygott körülte a világ egy szűk batár fekete koporsójába zárva.

Aztán komor, reves falakat látott Erzsébet, otromba, vaskos tornyokat. A tajtékos lovak megálltak. Kürtszó hallatszott. Marcona kapitány szitkozódott. Alahárdok állták útjukat. A lady izgatottan magyarázott valamit a katonának. Erzsébet nem tudta miről van szó.

Sok huzavona után megnyílt a kapu. Nyirkos pincegádorokon, alacsony, dohos folyosókon haladtak végig. Lépcsőkön kanyarogtak föl. A lady egy ablaknál állott meg vele.

Erzsébet homályhoz szokott szeme alig látott a hirtelen fényben. Aztán észrevette, hogy lenn, a keskeny pázsiton menet közeleg. Elöl komor férfiak. Aztán egy karcsu nő, prémmel szegélyezett sötét damasz-

ban, amely alól karmazsinvörös szoknya villogott elő. Mögötte négy feketébe öltözött hölgy haladt.

A menet vörösposztóval letakart emelvényhez ért. A szürkeruhás hölgy felment az emelvényre. Letérdelt és felnézett egyenesen az ablakra, amely mögött Lady Bryan állt, a karján Erzsébettel. A szomoru arcu asszony keresett valamit. Megtalálta. Szeme megpihent Erzsébeten és könny borította el.

Most Erzsébet is megismerte az anyját. Vad félelem fogta el, sikoltani szeretett volna. De a torka összeszorult. Most megszólalt lenn az anyja. Nem értette, mit mond. Aztán vörös kar emelkedett. Valami megvillant a napsugárban. A lady elfordult Erzsébet-től az ablaktól, de a lány kitépte magát a karjából. Visszarohant az ablakhoz.

Anyja feje akkor hullott le és végiggurult a szalmán. A damaszruhas törzs pedig furcsán kalimpált és magas sugárban szökött fel belőle a biboros vér.

Erzsébet csak nézte ezt a furcsa látványosságot. Aztán kacagni kezdett. Kacagott csengőn, görcsösen, gonosz és mégis fájdalmas kacagással, míg a kacagása csukló fuldoklásba nem halt.

II.

Vérpad és trón között.

A kivégzés után a királyi tanács szörnyű szégyenbélyeget sütött. Erzsébet homlokára. Kihirdette, hogy törvénytelen gyermek, akit VIII. Henrik király nem ismert el magáénak.

Ahány európai udvar, annyi rémséges változatban keringett Boleyn Anna véres drámája. A faenzai püspök azt irta Párisból Rómába, hogy Henrik király ágyasa gonosz boszorkány volt, aki bűbajos italokkal és a fekete mágia sátáni mesterkedéseivel csábította el férjét hitvesétől. Henrik király álló esztendeig éjjel-nappal a halál és a kárhozat gádjában állt, mert Boleyn Anna titkos fiókjaiban vajákos szereket, lassan

ölő mérgeket találtak. Erzsébet boszorkányok szombatján született fattyu, akit úgy csempészték be a királyi hálókamrába.

Erzsébetnek el kellett hagynia az udvart. A király hallani sem akart róla. És Lady Bryan, akinek gondozására bízták, maga sem tudta, hogy viselkedjék vele szemben, most, hogy rangját elvesztette. A kislány akaratos és engedetlen volt. Határtalan gőg és rosszindulat lakott benne. A jószívű hölgy mégis nagy türelemmel bánt vele, mert szánta a kis árvát, aki kitaszitottságában sokszor egészen ágrólszakadt volt.

A lady sokszor panaszkolt, hogy nincs valamirevaló ruhája. Szoknyái, kabátkái rongyokban lógtak. Lady Bryan vásznat követelt, mert az ing és más alsó, már mind leszakadt a kis Erzsébetről.

Ebédet és vacsorát az udvari hivatalnokok asztaláról kapott s az elsavanyodott őrök sokszor megengedték maguknak a tréfát, hogy sörrel és borral itassák.

Négyéves korában még nem volt foga. Aztán egyszerre tört elő valamennyi. Rettenetes fájdalmak gyötörték. Egész teste lázban reszketett. Ilyenkor féktelen szilajsággal tört ki belőle minden gonosz indulat.

Mikor a fogával rendbejött, egyszerre megszeli-
dült. Csaknem gyöngéd gyermek vált belőle, akinek hirtelen nyiló elméje mindenkit meglepett.

Szinte emberfeletti volt ez a kristályos értelem. Vágott az esze, mint az éles kés. Játszva tanult. Amit egyszer hallott, el nem felejtette. A királyi udvar kancellistái közt akadt számos pallérozott elméjű férfi, hibátlan tudásu művésze ékesszólásnak, agyafúrt mestere bölcselkedésnek és ármányos jogi praktikáknak. Erzsébet sokat elsajátított tőlük. Gyermek volt még, már olvasott latinul és görögül is. Lady Bryan-nal franciául beszélt. A számtani műveleteket villámgyorsan fejtette meg. De volt esze a ravasz fondorkodásra és a képmutatásra is. Mézes-mázos szavával behízelegte magát a szivekbe s észre se vették, hogy kenetes szavának titkos fullánkja van. Hangja

megejtő varázssal zsibbatag álomba bűvölt s a csókja halálra mart.

Az új királynénak, Jane Seymournak megesett a szíve a szegény árván. Henrik tudta nélkül az udvarba hozatta. Kékselyem főkötőt csináltatott neki. Agyacs-kájának mennyezetét drága velencei arannyal és ezüstrojtokkal díszítette.

Az udvarnál kigyót-békát kiáltottak Henrik ur diadalmas vetélytársára, Károly császárra. Valóságos rémmesék jártak a valladolidi udvarról, ahol mint sötét, borult kedélyű árny, mint komor holdas járt a trónörökös Fülöp herceg, akit soha nevetni nem láttak.

Erzsébet mindjárt kacagott, de a soha mosolyba nem oldódó fagyos száj és a dermesztő kacagás közt volt valami rokonság.

Valladolidból új történet érkezett. Ki tudja, igaz volt-e. Lehet, hogy csak az ujhítűek rágalmazó rosszindulata találta ki, de Londonban mohón kaptak rajta:

Károly császár hadból tért meg. Az egész udvar üdvözlésére járult, de az infáns nem volt sehol.

— Csak könyvei közt és a magányban érzi jól magát, — mondta nevelője, a toledói érsek.

A császár meg akarta keresni. Terméken, folyosókon jártak végig. Bekémleltek minden sötét zugba, az infáns nem mutatkozott sehol. Végül egészen félreeső kamrához értek, amelynek padlója nem volt kikövezve s kerek kis ablakon át kapta a világítást, mint a börtönök. Bekémleltek az ablakon és látták, hogy a földbe karó van verve s a karóhoz kötözve a kis maki, amelyet a távoli Indiák csodás világából küldtek a császári felségnek, hogy mulattassa őt elborult óráiban bohókás mozdulataival. A karó lábánál még parázsló rőzse füstölgött s a szűk zárkát égett bőr és hus émelyítő bűze töltötte be.

A kis állat rettenetesen kinlódhatott, törékeny teste olyan volt, mint valami összezsugorodott, guzsbagubancolódott gyökérdarab. Tátott szájában véres hab tűzelt s könnyeinek vize ráfagyott kihült pofájára.

— Ki tette ezt? — kiáltott indulatosan a császár. Felelet nem jött. De a homályos sarokban mozdult valami. És a császár megismerte az infánst, ott állt talpig feketében és üveges szemmel, szinte önkívületben meredt a kinzó karóra.

Erzsébet hallotta ezt a történetet és ismét kacagni kezdett.

A királynénak volt egy kedves, félig szelid hermelinje. Fiatalon fogták. Azóta kalitkában élt s az egész udvar gyönyörködött a kis fehér fenevad kecses mozgataiban.

Különösen Erzsébet. El nem lehetett huzni a kalitka elől, mikor a hermelin táplálékát kapta.

Élő madárkákat raktak be a kalitkájába. Legize-sebb falat volt számára a sárgarigó. Ha rigó került a ketrecbe, minden szál szőre felborzolódott a kéjes izgalomtól s hosszú farkának koromfekete hegye remegett.

A rigót kinozta legtovább. Két karmával erősen fogta a szárnyát s a vergődő madárka fejét szájába vette. Először csak hegyes metszőfogait próbálgatta rajta. Lassan nyomta össze az apró madárfejecskét. Hallgatta a vékony koponyacsontok varratainak re-csegését.

Percekig tartott, míg a madárka vad kinokban vonaglott karmai közt. A hermelin zöld csillámu szeme ilyenkor vörösre gyulladt. Egy végső szoritás és a rigó feje összeroppant, mint a tojáshéj s a hermelin csámcsogva szücsölte ki belőle a kedvelt csemegéjét, a friss velőt.

Az infánsról szóló történet után néhány nappal, a hermelint mozdulatlanul találták kalitkájában. Fejedelmi fehér bundáján vékony sávban szivárgott a vér, mint valami biboros disz.

Valaki hosszu, hegyes tűt döfött a kis állat szívébe. Lassan szurta, hogy gyönyörködjek kinjaiban.

A gyilkos szerszám az ifju Erzsébet melltüje volt. Ujjai hegyén megtalálták a haláltusáját vivó hermelin éles fogának nyomát.

Erzsébetet újra eltávolították az udvartól.

Szomorú, nehéz évek telnek. Számkivetettség évei.

Minden év új keserőséget hoz. Lassan, apróra kitá-
rul előtte a valóság. Rájön, honnan száműzték. Mit
rabolt el tőle a kegyetlen sors.

Már tudja, ki volt az a karcsú, szép asszony, aki
olyan végtelen szomorúsággal pillantott rá azon a
toweri hajnalon. Boleyn Anna, a boszorkány. Bűbajos
szemverés ígész mestere, titkos mérgek, halálos rontá-
sok kotyvasztója.

Ő, Boleyn Anna lánya. A boszorkány fattya! —
Igy mondta egy rezeshangu csatlós az udvaron, míg
ő a farakás mögött bujkált.

Az anyja boszorkány volt. De hát akkor miért nem
volt ereje megakadályozni, hogy a vérpad szalmáján
guruljon szép feje. Csakugyan földöntúli erők lakoztak
benne? Örökölt-e ő valamit ezekből az erőkből?

Az anyja hát boszorkány volt. És az apja? Ször-
nyeteg... Utját bitók szegélyezik... A nép rongyok-
ban... moesok fertőjében... rettentő bűnök hinárjá-
ban fetreng. A király dagad, mint hordó, nagy arca
vörösre puffad vizenyős szeme körül... De lábán rút,
tályogos kelevény tüzel és kinozza éjjel-nappal.

Anna után két asszony hullt el mellőle. A harma-
dikát hóhérbárd alá adta. A könnyűvérű Katrin Ho-
ward feje ugyanott gurult a porba, ahol nagynénjét,
Boleyn Annát lefejezték. Ifju testéből még áradóbb
sugárban szökött a forró vér, mielőtt a fekete leplet a
fejnélkül rángatózó törzsre ráborították.

Azóta már új nász örömében tobzódott a szörnye-
teg király.

És ez a szörnyeteg száműzte őt.

Most egyszerűen Lady Elisabeth. Semmi más. Pe-
dig hercegnő volt. Hogy várták jövetelét a hatalmas
trónra. Királynak kellett volna születnie. De a keserű
véletlen lánnyá alkotta. Ha fiúnak születik... trón,
hatalom, dicsőség, káprázatok várják...

Hát majd fordít a sors kerekén. Férfinak kellett
volna születnie. Az lesz. Férfi, erőszakos, irgalmat nem

ismerő, kemény, kegyetlen. Sziklasziv... Férfi lesz... de asszonyi fegyvereket használ.. Farsangot játszik önmagával és az egész világgal... Folytatja anyja mesterségét... Boszorkányos kézzel cserélgeti az ál-oreákat... A férfi öklével sujt, mikor asszonyi mosollyal csábit... s az asszony alattomos, bosszuló töré-vel döf, mikor férfias nyíltságot hazudik a tekintete.

Trón és hatalom. A legmagasabb polcon ülni és nem ismerni urat maga fölött, sem földön, sem... Igen, az égieket is legyőzi... Felkorbácsolja az Acheron mélyeit... Letépi a bilincset Hekate béklyózott hatalmairól.

De már csak lady Elisabeth... És a trón?... Milyen messze van... Már ott a várományosa, aki az ő helyét foglalja el fényben, dicsőségben, mindenható uralom-ban... A kis Edward király lesz Anglia trónján.

Igaz, beteges... Puffadt kis arcán lázrózsák bimbóznak... Benne bujkál a kór és van hatalom, amely a távolból tudja szítani a pislá lángot. Szövetségre lép ezzel a hatalommal.

A windsori kastélyt elhanyagolta az udvartartás.

Kegyvesztett kamarások és udvarhölgyek, egynéhány kivénült lakáj lézengett az elnémult, fénytelen termekben.

Itt élt magányba temetkezve Blanche Parry. Még mindig tündöklő szépség, Boleyn Anna bizalmasa és legbensőbb komornája. Együtt tért meg vele Franciaországból és része volt a bűbajos praktikákban, amelyekkel Anna a király szívét guzsba kötötte.

Blanche Parry félelmes híre a windsori magány titokzatosságában még nagyobbra nőtt. Medici Katalin udvarában a sátán cimborájától florenzai Rajnáldtól tanulta meg a fekete mágia minden fogását. A windsori park elvadult sűrűjében úgy ült homályba huzódva, mint gonosz pók hálója mélyén az elvarázsolt berekben és láthatatlan erők selyméből szövögette a kifürkészhetetlen sors szálait. Mindenki messze elkerülte ezt a veszedelmes hálót. Lady Elisabeth vakmerőn betört a közepébe.

— Királyné leszel, — duruzsolta fülébe Blanche és két izzó szemén át poklok mélységébe pillantott Lady Elisabeth.

— Királyné leszel, földi kincsek és tündérálmok királynéja. Költők magasztalnak, mint Wyat mester gyönyörűséges anyádat, Annát. Mámorok mézfolyója és bódító vér háborgó árja hömpölyög a lábadnál. Vad furiák fognak csatázni érted. Férfiszívek szakadnak és asszonykönnyek apadhatatlan kutja oltja minden szomjadat.

— Hatalmad lesz oceánok vizein s az égi sarkok rengeteg térein. Megtanitalak a néma szájak beszédére s a mozdulatlan erők rejtett remegésére. Örök sötét posványán ázó gyökerek gyógyíthatatlan mérget, gyászos gyümölcsök beléndeknedveit, kigyófészkek szemétjét, feneketlen fájdalmak titkos panáceját, szemekben sohasem fogant, csigázó álmok bódító porát s a csitíthatatlan téboly mérföldekre küldhető erejét, a halál kéjének tomboló mámorát szűröm neked a ron-tás fekete kelyhébe.

Hatalmas királyné lesz hát, vér és könny gyönyörű zsarnoka.

Lady Elisabeth lobogó lelke lobogó álomviharok örvényén hánykódott. A Whitehallban tán éppen akkor hunyta örök álomra kinoktól megtört szemét Henrik király s London utcáin már dübörgött az ujjongó kiáltás:

— Éljen Edward király!

— Királyné leszek? — sóhajtja lady Elisabeth. — Edward király fiatal. Eltemet engem. Itt van Mary néném is.

Ez a név a gyűlölet lángját lobbantja szemében.

De Blanche Parry mosolyog. És mosolyog a szerencse is.

Az özvegy királyné szíve megesik a számkivetetten s az udvarba hívja Elisabethet. Gondoskodik róla. Drága ruhákba öltözteti.

Erzsébet csillog és hódolat hullámszik körülte. Elméjének élet csodálják. Szemében babonázó varázs

van. Keskeny, hűvös keze olyan, mint valami sápadt, titokzatos virág.

A szem parázsló sebet szakít. A fehér kéz csitító irral simogatja.

Kathrin Parr, az özvegy királyné másodszor is férjhez megy. Nem boldog. Lelkén férgek fullánkja rág. Féltékenység mardossa. Hirtelen vénség szuja örli sorvatagra.

Férje, a nagy admirális, mint álmatag holdas, kering két bűvölő csillag körül. Lady Elisabeth szeméből mágikus láng lövel felé. Lord Seymour úgy bódog, mint baccalaureatus diák. Verset is írna, ha tudna.

Vagy talán nem is olyan holdas ez a szerelem. Az udvar gonosz nyelve suttog. Kathrin nesztelen léptekkel surran bujkáló árnyak nyomán. Egy este a homályos csigalépcsőn összefonódott párba botlik. Bohókás apród csókolhat így magáról feledkezett komornát.

De már előttük áll. Elborul szemében a világ. A magáról feledkezett személy, lady Elisabeth s a bohókás apród férje, Seymour lord, a nagy admirális.

Blanche Parry szeme sötétet villant és a halál fakó réme suhogott az udvar felett.

Kathrin Parrt hirtelen ragadta el a sorvasztó kór, még mielőtt visszakergethette volna számkivetésbe a hálátlan Erzsébetet.

Seymour előtt szabaddá vált az út. A nagy admirális térdencsuszva esdekelt a hűvös virágkézért.

De ennek a kéznek ára van és az admirális kész ezt az árat megfizetni. Benne is vakmerő álmokat lobbant a terv, amelyet hétpecsétes zár alatt főznek, kavernak.

Az admirális kezében fegyveres erő van. Vakmerő roham kell. Egy kardcsapás s a gyermekkirály véres teteme lépcső a királyi trónhoz lady Elisabethnek s az ő oldalán neki.

De hétpecsétes zár sem őrizhette eléggé a titkot.

Sommerset lord, a régens, lecsapott az összeeskü-

vőkre. Folyt a felségárulási pör. Az admirális tulajdon fivérével állt szemben. De Erzsébet félelmet nem ismerő hideg nyugalma, ravasz macskaüggyessége kikerülte a legfurfangosabb faggatás csapdáit és kivágta magát a vérbirák prédára éhes hálójából.

Simulékonytsága odáig vitte, hogy maga Edwárd király emelt szót féltestvéreért.

Merész fordulat! Lady Elisabeth tegnap még üldözött felségáruló másnap már első hölgy Edwárd udvartartásában. Buzgó protestáns. Félába már a trónzsámolyon.

És ekkor újra suhintott a halál kaszája s a gyermekkirály fejéről lehullott a megáhitott korona.

Korán hullt le. Ott volt még Mária, VIII. Henrik király törvényes leánya. Idősebb is volt Erzsébetnél, akit az Egyház törvénye nem ismert el s apja kitagadott.

A protestánspárt talán jobban huzott hozzá. De a katolikus nemesség még többségben volt és a kettős törvénytelenység akadályával nehezen tudott volna szembeszállni a legelszántabb pártos részrehajlás. 1553-ban Máriát koronázták Anglia királynőjévé.

Aragóniai Katalin lánya hát diadalmaskodott Boleyn Anna lánya fölött.

Erzsébet szívében féktelen gyűlölet és riadt félelem birkózott egymással.

Gyűlölte Máriát és irigyelte. Gyűlölte már gyermeksege óta. Most irigyelte trónjáért és vőlegényéért.

II. Fülöp spanyol király jegyezte el Tudor Máriát, hogy ezzel a friggyel dönthetetlen és örök világuralommá forrassza a világ két leghatalmasabb trónját.

A vértelen Mária — így nevezte Erzsébet a királynőt, akinek a részrehajló történetírás a *bloody Mary* nevet adta — és Fülöp király nem összeillő pár. Ő volna méltó párja az oceanok s a roppant régiók és bűvös Dorádók mennykárpitokig magasló urának.

Eszébe jut a lassu tűzön megpörkölt maki története, újra látja a véresöppeket az izenként halálra kínzott hermelin fejedelmi fehérségén és már újra nagyra-
vágyó tervek csiráznak Erzsébetben.

Képmutatón hajbókol Mária előtt, akinek szive nem rejt haragot. Csupa megbocsátás. Elismerteti Erzsébetet a parlamenttel VIII. Henrik király vérszerinti gyermekének, maga pedig őszintén testvérének fogadja.

Erzsébet szakít a protestánsokkal. Most hithű katolikusként mutatja magát. Buzgón jár misére. Behízelgi magát De Feria spanyol követnél. De titokban érintkezést tart fenn a protestánsok vezéreivel, Sir William Cecillel és Sir Nicholas Bacon-nel. Minden képességét megfeszíti. A szemforgatás és ármány minden fegyverét kipróbálja. Jobbra-balra osztja az ígéreteket. Egy célja van csak, mindent előkészíteni és biztosítani magának a trónt arra a pillanatra, ha üt az óra.

És az óra nemsokára üt. A halál órája, a reménytelenség és balsejtelem órája Máriának, a diadal és a falánk remények órája Erzsébetnek.

Mintha átok ülne Anglia trónján. Mária alig öt év után követi Edwárdot, mielőtt élete nagy művét, a katolicizmus helyreállítását befejezhette volna. Temetésére zúgtak a Westminster harangjai, amikor egyszerű ágyán a halállal vívódott Pole bíboros is, hűségese segítője a nagy munkában.

A bíboros volt az egyetlen, akinek éles szeme Erzsébet lelkébe látott. Halálával elhárult az utolsó akadály, amely Erzsébet útját a trónhoz elzárhatta.

Még bánatos harangzúgás siratta a két halottat s a nép a Southwark girbe-görbe sikátoraiban, a Cheapside magas oromzatu házai közt s a Tower bástyafalai alatt már hangosan éltette Erzsébet királynét.

A koronatanácsban pedig a yorki érsek emelte fel érte szavát és elhallgattatta azokat a katolikusokat, akik az ifju Stuart hercegnőt, Skócia királynéját, a

Tudorok egyetlen törvényes örökösét várták az angol trónra.

De Mária a dauphin felesége volt és az angol nemzeti büszkeség félt a franciák hatalmától.

Igy a korona, mint érett gyümölcs hullt Erzsébet ölébe. Kezét se kellett már kinyújtani érte.

III.

Az álarc lehull.

Az ódon hatfieldi kastély százados tölgyei alól komor őszi időben indult el az új királynő, hogy megtartsa diadalmas bevonulását Londonba. Ezer lord kísérte. Udvarhölgyek, nemesasszonyok pompázó menete vette körül. Marcona hadfiak, páncélos lovagok, vasinges vitézek szálas sorai adták az öklelő erőt az arany brokátból sulyos pompához. Csillogtak a fényes fegyverzetek. A tarka zászlók mosolygó színekkel kacagtak bele az őszi komor, baljós szürkeségébe.

A Highgate-en a püspökök köszöntötték a királynőt. Erzsébet mosolygott. Sugárzó tekintetében játszott a fény. Csak akkor villant belé sötét láng, mikor Bonner londoni püspök szúrós szemébe ütközött a pillantása.

A komor őszi este hamar lehullatta árnyát. Éjjeli szállásról kellett gondoskodni. Nem volt más, csak a néma, sötét kolostor. A nehéz kapuk csikorogva tárultak s a mély bolt alól fagyos, nehézszerű szél csapott ki, mintha valami reves kriptát nyitottak volna meg. A királyné hátradöbbsent, mielőtt a rőt fáklafénytől tépett homályban megindult.

Ez a kolostor nemrég még Szent Bruno fiainak hajléka volt. Most a kapzsi norfolki herceg kaparintotta el, miután Henrik király a monostor 18 jámbor lakóját kegyetlenül megfojtatta.

Erzsébet előtt nem volt ismeretlen, milyen gonosz gyilkosság erőszaktétele törte össze itt a klauzura pecsétjét. Talán a tizenhét sápadt árny állta útját, mi-

kor a küszöbnél meghökölt. De erőt vett magán, ha szüntelen ott bujkált is benne a döbbszent iszonyat.

Első álmát féltette a csillagok felé szökkenő dicsőség útján. Örséggel rakatta meg a folyosókat. Lobogó fáklyalángok rőt világával kergette ki az árnyat a legfélreesőbb zugból is. Hálókamrája elé állig fegyverzett darabantokat állított. Blanche Parry után sóhajtott. Tán bűvös kört akart vonatni ágya köré, hogy meg ne rohanhassák az alvilág ádáz szellemei.

Mégsem jött álom a szemére. Csak ólmos kábulat csapott rá olykor, amelyből véres látomások iszonyata tépte föl. Sikoltás fagyott ajkára. Jeges veríték gyöngyözött testén. A homály ködtestü árnyakká sűrűsödött körülte. Gyötrelmes nyögések vánszorogtak elő ismeretlen réseken. Csak reggelre dermedt rá nehéz, tikkasztó álom, amelyből bódult kimerültséggel ébredt.

Reggel Bonner londoni püspök mondta a misét. Erzsébet kábultan, le-lecsukló fejével hallgatta. Öntudata olykor egészen kába ürességbe sülyedt. Furcsa félelem szorongatta. Ugy érezte, tilalmas helyen térdel. Futnia kell innen, mert szörnyű próbáltatás várja. De hová meneküljön. Akármerre fordult, kárhozat torka ásitott felé.

Csengetyüszo rázta fel téveteg káprázataiból. Az Urfelmutatás kezdődött. Erzsébet nem tudott áhitatos alázattal leborulni. Titkos hang ösztökélte, hogy nézen fel az oltárra, ahol most a szent áldozat győzelme magaslik fel a püspök ujjainak reszketeg trónusán.

Iszonyattal kapott a szeméhez. Nem látta az oltárt. A misézó püspök alakja köddé foszlott előtte. Lángoló kárpit ereszkedett közé és az oltár közé. Mi volt ez a félelmes szín, forró vér skarlát tükrözése vagy poklok lobogásának rőt visszazugárzása. Zúgott a feje, mintha távoli vihar bömbölése vert volna benne tompa echót. Szívét szorítóvasak gyötrelmes présével csavarták láthatatlan hóhérok. Titkos karmok tépték a bőrét tüzes csipésekkel. Valami kimondhatatlan kin berzengett végig rajta, mint a kárhozat gyötrelmeinek sejtése.

Szinte alélttá tette a fájdalom, amely lassan zsibbadt el a megzendülő énekszóra, de még ott égett min-

den izében sajtó, lankasztó nyoma, mikor a mise véget ért.

London ujjongva várta. Erzsébet úgy közeledett az álmodott trón felé, mint az alvajáró. A színek, a formák, a mozdulatok kusza kavargássá keveredtek a szemében. A szavak értelmetlen zörejjé zavarodtak.

Ünnepi zászlók helyett árnylobogók gyászos suhogása, hallelujázó harang helyett kegyetlen kereplők berregése.

Tagjai öntudatlan mozdultak, lelkét mély poklokon kétségek kinzó kerekai törték.

Mindenestől eladta volna már magát a Sátánnak? Azért nincs megállása az Ur színe előtt, akitől lángsövény választja el.

Talán még nem késő? Tartson penitenciát! Boruljon le mély alázatban. Tegyen töredelemmel vallomást. Könyörögje a bocsánatos egék irgalmát.

De büszkesége felberzengett. Trónus várja. Anglia trónja. Fény felhőin, dicsőség aranyvankosain, magasságok ormain ragyog. Mért borulna az alázat porába, mikor előtte kell a porban csusznia mindeneknek. Anglia trónját első trónussá teszi az egész világon. Ki hatalmasabb nála? Fülöp? Megmérkőzik vele. De a pápa minden keresztények lelki fejedelme. Fölötte nem lehet ur. Keztyűt dob Rómának is. Felveszi a harcot.

Mégegyszer félve emelte intő szavát a belső borzongás szózata. De egyszeribe letorkolta a gőg. Az átalakodott gőg, minden hűnök csirája, a kárhozat kelepcéje.

A menet Londonba érkezett.

Az örömmámorban uszó Londonon át a Towerbe! A hódolat tengerébe belefult a kétség.

De holta után is felrémlött még hazajáró lelke.

Erzsébet a Szent Péter templomban misét mondott testvéreért, Mária királynőért. Urfelmutatás alatt nem mert az oltárra nézni. Így könnyebben nyomta el a lelkiismeret vádló szavát.

A beszédet a winchesteri püspök mondta. De job-

ban dicsérte a holtat, mint amennyire az élőknek hízelt.

A fullánk ott maradt Erzsébet szívében.

Karácsony előtt hire futott, hogy a winchesteri püspököt börtönre vetették. Vizsgálat indult Bonner londoni püspök ellen is. Ezt a két főpapot nem szenvedhette a királynő.

Oglethorpe carlislei püspököt kedvelte. December 22-én behívatta a Whitehallba.

— Te mondd az éjféli misét a házikápolnában.

— Boldog vagyok, hogy Felséged kegye engem választott ki.

— Feltételem is van.

— Milyen feltétele lehet a misének?

— Akkor parancsom.

— A parancsot az alattvaló hódolattal hallgatja, de a pap Isten parancsolatjához méri.

— Nem fogod felemelni az ostyát az oltárnál.

— Ha a két kezem levágatod, Felség.

— A fejedet vágatom le, — kiáltotta hirtelen indulattal a királynő.

— Életemet elveheted asszonyom, de a lelkem üdvösségét nem, — mondta csendes szóval a püspök és némán kiment a teremből.

Harmadnap éjfélkor London valamennyi harangjának zúgása hirdette, hogy a világ Údve megszületett.

Oglethorpe püspök teljes ornátusban térdelt a fényben uszó oltár előtt és a királynő is elfoglalta helyét trónszékén.

De mise alatt olyasvalami történt, aminek hírére borzadály reszkettette meg a legátalkodottabb szíveket is.

Mikor az Urfelmutatás első csengetyűjele megszólalt s a kápolnára az áhitatos várakozás halottas csöndje borult s a magasságból szűrődő harangzengés angyali kísérete mellett térdet hajtott Oglethorpe püspök, hogy aztán a magasba emelje a kenyér színébe rejtett szent testet és vért, a királynő felállt trónszékén,

hátat fordított a szent szertartásnak és kíséretével együtt kivonult a kápolnából.

A lordmajor zár alá vett a Themzén minden hajót, amely biborszöveget hozott Tyrusból vagy Trebizondból. Kalmár nem érinthette addig a sulyos bálákat, míg a királynő nem választott. Lángoló bibort akart viselni koronázásakor, a mohó vágy, a csattanó harag, a pusztító tűz színét. A lilium szüzi fehérjében halál vértelensége sápadt felé.

Hogy zuhogtak omló redőkben a drága biborok. Hány változat, az árnyalatok milyen megszedítő bősege: édes karmazsin és haragos vörös, parázsló skarlát és borongó borszin, hajnalpiros és égő vér színe, lángliliom bársonyos pirja és mély rozsdarőt, hogy süttött egymásra az izzásuk, az egyik tüze hogy sápasztotta el a másikat. Nem tudott választani.

Végre kibomlott egy tyrusi bála. Mintha olvadt aranyra tűzött volna a vérben bucsuzó nap, mintha fáklyalángot szőttek volna selyemmé! Hol látta ezt a szint. Egyszerre emlékezett. Szemébe szurt a highgatei mise félelmes lángkárpitja.

Dacosan kapta fel a fejét. Választott.

Ez az izzó bibor tüzelt rajta a koronázási menetben.

A koronázás hagyományos pompával folyt le. A szertartást a római egyház ritusa szerint Oglethorpe carliseli püspök végezte. Más főpap nem vállalkozott rá.

De most Oglethorpe püspök szabott feltételt. Erzsébet elfogadta és mielőtt a püspök a koronát a fejére tette, egyszín alatt áldozott s ünnepélyes esküvel fogadta, hogy a katolikus hitet megvédi és az Egyház jogait tiszteletben tartja.

Sir Cecil és vele az új hit felé hajló rendek riadtan nézték ezt a szertartást. De csakhamar megnyugodtak.

A mint a koronázási menet a Cheapside felső végére ért, itt színpadi emelvényen ünnepi alakosok várták az új királynőt. Egy aggastyán lépett a dobogóra, sötét szárnyát a földön huzta, kezében hatalmas kasza. Az Idő géniuszát jelképezte s kézen fogva vezetett egy

fehér tafotába öltözött viruló gyermeket, az Igazságnak, az idő gyermekének jelképét. A gyermek az angol bibliát tartotta kezében, ezzel az aranybetűs felirattal: *Verbum Veritatis*.

A leányka kedves szavak kíséretében adta át a királynőnek a bibliát. A királynő megcsókolta a könyvet, a magasba emelte, aztán szívéhez szoritotta.

Azután tovább harsogtak a kürtök, dörögtek az ágyuk és a nép üdvörlésgása zugón hömpölygött a kék kárpitokkal diszitett utcákon.

Ki hitte volna akkor, hogy a Westminster káprázatos pompája az utolsó katolikus koronázási szertartás volt Angliában.

De alig telt el néhány hét és Erzsébet királynő kihirdette az egyházi főhatóságról szóló billt, amely szerint az angol Egyház feje nem a pápa, hanem az angol király.

János fővétel napján a királynő egész Anglia területén megtiltotta a misemondást és néhány hónap múlva Anglia valamennyi püspöke börtönben sinylődött, mert megtagadta a hűségesküet az esküszegő királynőtől.

IV.

„Virgin Queen“.

Sir William Cecil, az új kancellár gondterhes arcával lépett be a királynőhöz.

Erzsébet Ovidius ledér történeteit olvasta az Olympos gáláns kalandjairól. Sárgás szeme zavaros fényben csillogott.

— Mi főbenjáró dologban udvarolt itt a spanyol követ, hogy engem nem is volt hajlandó beavatni, Felséged? — kérdezte a kancellár.

Erzsébet rekedten felkacagott:

— De Quadra püspök ur ezuttal igen gyöngéd küldetést vállalt, megkérte a kezemet.

— A püspök?

— Nem a maga számára. A kérő hatalmas ura, Fülöp rokonom.

— A spanyol király?

— A spanyol világbirodalom és Anglia trónja. Nem volna rossz frigy! Hú alattvalóim ugyanis türelmetlenül várják már, hogy eldobjam a hajadon pártát.

— A spanyol király a pápa főnhatóságát jelenti Anglia fölött.

— Esetleg a spanyolokét is.

— Szóval Felséged elutasítja Fülöpöt, — lélegzett föl William lord.

— El nem utasítom, mert megharagithatnám. Spanyolország ma veszedelmes ellenség.

— De még veszedelmesebb barát.

— És nem is az egyetlen ellenség. A pápa villámokat szór. Anglia tele van árulókkal. Titkos kurok hordják a hireket. Minden bebörtönzött püspök levelet küldött Rómába. Alusztok ti mind.

— A spanyol követ a kémek és árulók pátrónusa. Az ő kezét nem mindig foghatjuk le. Mért türi udvarában Felséged?

— Szükségem van rá. Utban van a pápa külön nunciusa is.

— Be ne bocsássa. Trónjába kerülhet.

— És akik nem kérdezik, bebocsátom-e őket?

— Kiről beszél, Felséged?

— A franciákról. Skóciában vannak. Az angoloknak kéne ott lenni. Irországban sem bizhatunk.

— Én bizom Felséged leleményességében.

— Ügyesség kell a végrehajtáshoz is. Fülöp rokonomnak ígéretet tehetsz.

— Az ígéret kötelez.

— Csak általánosságban egyelőre. Roményt kell ébresztetni, kecségtetni, áltatni, de egy utolsó rés mindig maradjon a kibuvóra. Fülöpre szükségem van. Rá hallgat a pápa. Igaz, a nuncius utban van Flandria felé. Küldj elébe udvarias meghívást.

— Mégis bebocsátja, Felséged.

— Calaisztól még messze van Anglia. De hite-

getni kell a pápát, hátha kiharancsoltatja a franciákat Edinbourgból.

— Talán magunk is kikergethetnők őket.

— A franciákra is szükségem van Fülöp ellen. Az egész világgal nem vehetem fel a harcot. De szívesen nézem, ha az egész világ harcba keveredik miattam.

Erzsébetet látomások kísértették. A valladolidi palota sötét kamráját látta. A homályban parázs izzott. S az izzás rőt udvarában elmosódva rejtelmesen, de annál kísértetesebb borzalommal vonaglott a kis maki torzult kinja. Felrémlett ifjúkori emléke, a halálra sebzett hermelin.

És a sötét infáns most elébe térdelt. Hermelin palástján mint vércseppek izzottak a fekete foltok. Az infáns, akit irigyelt Máriától, most a mérhetetlen spanyol birodalom ura, az ő kezéért eseng. Odanyujtsa neki? A földkerekség legszertelenebb hatalmát jelentené ez a kézzszorítás. De hátha az ő karcsu, sapadt keze összeroppan ebben a csontos komor kézben?

Az ő keze csak akkor erős, ha szabad. Ha játékos ujjakkal észrevétlen bogozhatja a szálakat.

Játszani fog a hermelines királlyal. Végül halálra sebzí, mint a hermelint.

A roppant aréna egyetlen halálordítás volt. Az óriási fekete medve, amelyet vérebek téptek, baromi matrózok tagló öklei döngettek, bősziült rugaszkodással letépte láncát és visszaserzett szabadságának veszett vérszomjával gázolt bele a tömegbe. Hörgött, fujt. Körme eleven husba tépett. A vérszag csak ingerelte. Öblös szája tátogott. Előtte, alatta, egymás hegyénhátán, önmagát tiporva véres bömbölő gubancban fetrengett a menekülő csürhe. A medve vakon gázolva törtetett előre.

Egyenesen az udvari páholynak tartott. Valaki égő fáklyát vágott a pofájába. A medve elbődült. Bozontos szőre tüzet fogott s most mint megelevenedett fáklya loholt tovább feltartóztatatlanul.

A páholyban karcsu nőalak emelkedett fel. Egész teste remegett. Arca fehérebb volt, mint a hibát-

lan márvány, ott, ahol a keskeny selyem álarc el nem takarta. Hosszu, alabástrom ujján biborló vércsepp volt, a rubinyűrű köve. Vörös haja lángra gyújtotta sápadt arca körül a homályt.

A vér jéggé dermedt ereiben. Szemben vele a medve. Mögötte az egymásba guzsolt tömeg áttörhetetlen fala. Még egy lépés és a lángoló szörny véres mancsa rázuhan. Már nyul is érte a lompos, fekete láb, mintha a poklok fejedelme rántaná a kinok kárhozatába. Imádkozni sem tud. A szemét szeretné csak behunyni. De a pillája is dermedt.

Most villanás hasít a szemébe. Mi volt ez? Karesu penge ir nyilsebes kört a levegőbe, lecsap a szörnyetegre s a fekete bozót gyorsan szívja be fényes sugarát.

A tör szíven találta a dühöngő bestiát. De még nem adja meg magát. Birokra kel a gyilkos acéllal. Tépné ki magából. Véres cafattá ronesolja két mancsát az élén. Ám a tört erős kéz tartja. A messzire kinyújtott kar meg se rezdül, mintha acélkötelekből csavarták volna az izmait.

A medve most nagyot bődül. Hörögni kezd. Két oszloplába leroggyan, nagy lomha teste elvágódik és tátott száján dől a fekete vér.

A félelem felenged. Már megszűnt a vad roham a kijáratok felé. A halálveszedelemből szabadultak lelke mennydörgő kiáltásban ujjong fel.

— Hurrá Sir Robert Dudley.

A sápadt arcú hölgy akkorára már eltűnt a páholyból.

A franciák kivonultak Skóciából. De a pápa követé még mindig Flandriában várakozott. A koronatanács makacsul vonakodott megadni az engedélyt, hogy Anglia földjére lépjen.

A parlament új rendszabályokat hozott a katolikusok ellen. Szigorubban követelte a hűségesküt és súlyos pénzbüntetést rótt azokra akik az új hit szerartásairól elmaradtak.

A pápa megtorlásra készült. De Fülöp király

türelemre kérte és követével ismételten megsürgette Erzsébet választát.

A választ Cecil kancellár adta meg:

„A hajadon királynő hódolattal és hálával fogadja rokonának szívbéli hajlandóságát. Meggondolással van a tekintetben is, mit jelentene országainak a világ leghatalmasabb trónjával kötött frigy. Bizodalommal az isteni jószágban, hogy ami ma csak remény, a közeli jövődöben valóságra válik, reuerenciával kéri rokonát és jóakaróját, legyen türelemmel. A királynő hajadon és szorongása nehezen szánya rá magát, hogy lányságának szüzi álmait megszakiítsa. Nem akar ovatlanul szembeszállni népe óhajtásával sem, amely azt kívánná, hogy a hazai nemesség soraiból válassza élete társát. Engedjen a böles Király időt Asszonyunknak. Az idő mindent megkhozhat.“

Aznapi éjjel Blanche Parry nesztelenül surrant végig a Whitehall szuoksötét folyosóin. Keze tapogatózva talált a zárra s egy láthatatlan ajtó halk csikordulással nyílt.

— Add a kezed, Sir Robert és kövess. Amilyen csöndben csak tudsz.

— Mire jó ez az éjjeli bujkálás?

A lord hangja felzengett, akárhogy próbálta tompítani.

— Asszonyomnak oka van rá — suttozta a komorna. — A szavakat pedig tartsd meg az ő számára.

A lovag engedelmesen meghunyaszkodott és Blanche Parry, mint kurta pórázon karsu agarat szokás, úgy vezette végig a kanyargós uton, melyen a vaksötétben is nappali biztonsággal járt.

Most ujra ajtót nyitott meg. Terem tárult elébük, amelyben színes borítóval takart mécs hintett gyöngéd félhomályt.

A rózsás permetegben az aranybibor ágykárpitok fejedelmi redőzete előtt sudáran, fehér sugárzásban állt a királynő.

Blanche Parry eltűnt. Dudley lord térdrehullt.

Királyi karok emelték magukhoz. Forró, nedves ajk tapadt az ajkára. Szívébe mámorító szavak bora csordult.

Aztán költői párviadal nemes versengésével szórta a rózsákat, violákat s a gyöngéd és hizelgő hasonlatok ezer tarka ékét ez a bódult éjjeli párbeszéd.

— Örökre a tied vagyok életemmel, halálommal, üdvömmel és kárhozzatommal — leheli az ifju Dudley.

— A torkos halált taglóztad le előttem. Eljegyeztet magadnak az életemet.

— De kezedet a spanyol király jegyzi el, — duruzsol a lovag féltékeny hangja.

— Neked ugyse adhatnám. Hitvesed van.

— És ha nem volna?

— Ki tudja? — fullad biztató kacajba a csábítás. — Népem ugysí angol férjet óhajt.

— Hát nem lesz, ha akarod.

— Én nem parancsolok az életnek.

— De a halál engedelmeskedik neked.

— A halált hívni lehet. Csapdába fogni és kezessé fékezni, mint veszedelmes vadat.

— A megjuhászodott Kaszás — nevet a lord.

— Parányi csöppekbe börtönözte a tudós mágia. Láthatatlan s a nyomát semmi szerrel meg nem szimatolod.

Aztán újra csókok és lázas suttogás váltakoznak.

Már a hajnal első kék derengése bókol be az ablakon, mikor a merev kárpitredők mozdulnak és megjelenik Blanche Parry.

Azon az uton távoznak, amelyen jöttek. Mielőtt a rejteklépeső ajtaja becsapódnék a lord mögött, a komorna valamit a kezébe nyom.

Tapintása fagyos. A lord a derengésben látja, hogy drága metszésű, csöppnyi kristálypalack.

Körmönfont, tudós mondatok kacskaringói áltatják az ásitózo gondolatot. Sir William Cecil, a főpecsétőr jelentést olvas a tanácsban.

Erzsébet türelmetlen ujjakkal dobol a trónszék karfáján.

— Szép? — csattan fel hirtelen a hangja. —
Szebb, mint én? Mit mondanak?

— Kicsoda? Kiről beszél Felséged, — riad meg William Cecil lord.

— Mária királyné! Ferenc özvegye.

— Hallom, felvette az Anglia királynője címet is. Ő az igazi és törvényszerinti Tudor — már a Guisek és Lotharingok pártos felfogása szerint — siet szavait helyesbiteni Parker canterbury érsek.

— Megkeserüli — szisszen fel Erzsébet. — Rajtam kívül élő, ezt a címet nem viselheti.

— A királynő most Skóciába jön. Elfoglalja ősei trónját, — mondja szárazon tagoltan a kancellár.

— Nem szabad lábát a szigetre tennie — Erzsébet hangja rikácsolón harsan. — Hé, Dudley, Drake, Norfolk, urak, mit álltok itt, mit tátjátok a szátokat. Hajóra, vitorlát bontani, ágyukat tölteni. Utját álljátok a csatornában. Élve vagy halva elélem hozzátok. A szemébe akarok nézni. Majd meglátom, ki hát Anglia királynője.

Mária királynő baráti szóval közeledett Erzsébethez. 1861 augusztus 14-én indult Calaisból. Megelőzőn engedélyt kért, hogy Anglián átvonulhasson. Erzsébet megtagadta.

A francia vitorlások hát megindultak Edinbourg felé. Az ég vihart ígért. De Mária nem is sejtette, hogy viharnál is nagyobb veszedelem vár rá a csatornában: Drake leggyorsabb gályái, az aranyharácsoló vad kalózok, kik most királyi zsákmányra lestek.

De hirtelen bőszerű orkán szelei zúdultak délről és ellenállhatatlanul sodorták északra a szünetlen há-

borgó tengerre a királynő gyöngé hajóit. Aztán sűrű fakó köd szakadt le rájuk úgy, hogy nem láttak se vizet, se eget.

De őket se látta senki.

Drake gályái tanácstalanul kóvályogtak a csatorna vizén s a királynő sértetlenül kikötött Edinburghban.

Erzsébet tombolt. Ruháit hasogatta. Öltöztető frájai összecsikart arccal menekültek tőle. Kamráiból szüntelen sikoltozás hallatszott, mintha a kivallató mester költözött volna a Whitehallba.

A yorki érseket, akinek koronáját köszönhette, börtönbe záratta. A spanyol követ napokig hiába kért hozzá bebocsátást. Drake nem állhatott meg a szeme előtt.

És miközben magatehetetlen haraggal toporzékkolt, szeme riadtan leste, mi történik Skóciában.

Sir Francis Walsingham a rendőrminiszter járult elébe. Éj sötétjében jött titkos tanácsra. Minden ajtónál kettőzött őrvigyázott.

A királynő rekedten osztotta kurta parancsait.

— Legmegbízhatóbb embereidet küldöd! A legkörmönfontabb kémeket.

— Már utban vannak, Felség.

— Minden lépését figyeljék. Lélekzetet se vehessen úgy, hogy ne tudjam.

Kitárta kincses szekrényét. Belemarkolt az aranyba. Karesu ujja reszketett. Végigvonaglott benne a fukarság láza. De erőt vett magán. Két kézzel szórta Walsingham elé a tallérokat.

— Arannyal béleltesd ki a reves skót patkánylyukakat. A preszbiteriek szeme az ég felé forog. De kezük a zsebükben kotorász. Jól riassz rájuk! A gyönyörűséges Mary Stuart, a Mediciek iskolájába járt. Uszítsd rá Knoxot! Bennem is meghül a vér, ha két szeme kilobban sötét barlangjából és belém döfi sötét sugara törét. Ha ösztövére kezét kinyújtja, mintha a halál nyulna értem.

Aztán a másik végletbe csapott. Mámoros tivor-

nyák következtek. Szilaj farsang bódorgott bő torokkal. Fűszeres falatokkal, nehéz borok tüzével korbácsolták a tikkadt vágyakat. A széles kedv támolmogva öblögette a csengő kupákat. Táncok füzérében, hegedűk, sipok, dobok, fáradhatatlan lábakban bizsergő muzsikájára forró ígéretek, mézes csókok titka lopakodott.

Már a bőjtben jártak s a csömörletes karnevál tombolt tovább. Dudley, Leicester új lordja kifogyhatatlan leleménnyel ragadta Erzsébetet, kihamvadt tivornyából ifju hévvel lobbanó, új dáridóba. Már a jobb érzésű protestánsok is megbotránkoztak.

Tavaszi első rügyfakadására Kenilworthban ült pogány ünnepet. A zsenge lombok halavány zöldje alatt a kökörcsinhimes pázsit szűz bársonyán roskadozott a megrakott asztalok hosszú sora. Itt újra visszatértek a régi angol falánkság dőzsölő mértéktelenségéhez. Kétszázféle fogást tálalt fel az étekhordók megállás nélkül sürgő-forgó hada.

Husz álló napig tartott az ünnep. Ami fűszeres fortélyra csak volt az inyesiklandozó szakács-mestersegnek, ami ódon drága kincset a vén pincék odva csak feldobott, erdők és vizek izes ajándéka, ápolt kertek gyümölcsbokrétája garmadával kínálta itt magát.

De nem maradt éhkoppon a szájnál torkosabb szellem sem. Dudley lord intett és szétváltak az omló kárpitok s hatalmas színpad ígérte jelképes jelenések csodáit.

Tátongó barlang torkából Sybilla lépett ki s titkos jövődő jóskönyvéből olvasott káprázatos beteljesülést a királynőnek. Arthur király bozontos óriásai küzdöttek torz kimérákkal, akiknek szeméből rémület fagyasztó fuvalma párázott. Kigyófürtű Gorgó kövült pillantása dermesztett kétes árnyból. S végül a tó Hölgyének holdas keze nyújtotta át a pálmát a győzteseknek. Felragyogott a kikelet azurtnevelő napja s Bachus és Ceres szórták a hatalmas Anglia első fűzsengéit a királynő lábához.

Másnap tizenhárom medve harcolt véreb-falkák-

kal s a vértől iszapos csatatéren mohába, taplóba, kócos gyökerekbe öltözött erdőlakók torzonborz kara versengett a visszhanggal.

Itáliai kőcnyelők bakugrásain és bukfencein ámultak. Juculatorok esetén tréfáit kísérte részeg bamba röhögés. Bárdolatlan paraszttuskókat állítottak ki lovagi tornára.

Kék csillámu tóból mezitelen Triton bukkant fel és kagylókürtjével hívogatta Neptunhoz az elvárászolt királylányt. De a tó másik szélén óriási delfin tünt elő a gyomrába rejtett zenekar igéző szirénmuzsikájával.

Kisértetes berekben a zöld Dame Sans-Mercy csalogatta a hiszékeny lovagokat, akik úgy fogytak gonosz szemétől, mint a hold sápadt sarlója.

És amint Leicester lordja a királynőre nézett, szörnyű sejtelem zugott fel benne. Ez a viaszból formált vértelen arc, amelyen nem szántott szemernyi rebbenés redője, a merev szem, amelyből kísértő zöld sugár szüremlett, a hószín kéz liliuma, amely mintha aranyos koporsóból nyult volna ki a nehéz brokátok és csipkék merev pompájából, igen, ez volt ő, Dame sans Mercy, a rontás örvénye, a tébolyba temető bűbáj, amit chrisolittal üztek el a kövek hatalmát ismerő adeptusok.

Csókok és borok mámorán át még utolsó vágy világossága lángolt fel benne: menekülni a szakadék széléről. De a vágy elalélt a zöld szemek hideg bűvöletében. A színpad kárpitja lehullt és már andalító sipok dűnnyögtek, rekedt dobok döngése ringatta a tánc bódulatát. Szilaj dobogás kezdődött, hogy a föld szíve rengett belé. Kábult kavargás forrataga ragadta a szédült párokat.

De kié volt a láthatatlan kéz, mely meghuzta a siró harangot?

A magasban kuvik sikoltott. A kastély csipkézett ormán fekete lobogó hirdette a halált.

Lady Leicester sir felé sorvadó élete örök éjbe hanyatlott, míg lenn a tavaszi mezőkön zsiros kurjongatás hozsannái köszöntötték a születő hajnalt.

A halál heroldja.

De Quadra püspök levelet irt hatalmas urának, Fülöp királynak.

Szánakozó szomorúsággal panaszolta fel a hitükhöz hű hiveknek keserves zaklattatását. Nagy bírságpénzekkel sanyargatják őket. Nyilvánvaló a fondor praktika. Kiforgatják őket gazdagságukból, hogy megtörjék erejüket az ellenállásra. Az ujhítú uraknak ládáiban gyülik a drága marha ára. A friss sütetű udvari magistrátusok tollasodnak. A prédikátorok magasan hordják a tarajukat s az igazhit papjainak bujkálni kell, mint ártó vadnak vagy erdei haramiának, kinek fejére díjat tettek.

— Ami pedig a királynőt illeti — folytatta levevelét a követ —, nyulszivű, alakos, mázas szavak hazug lárvája mögé buvik, angyalarcot mutat, mikor szívéen sátánok indulatai osztakozódnak. Bocsásd meg nekem Nagyhatalmu Uram, hogy koronás főről ezt írja tollam, de Anglia trónját parázna Jezabel csufolja meg. A hajadon királynő mindenek botránkozására tivornyázik Leicester grófjával, akit már itt a trón osztályosának tartanak. Dudley gróf nálam is járt, hogy segítsem frigyét a királynővel. Vérben fogant szentségtörő nász volna ez. Itt nyiltan vádolják Leicestert, hogy megölte hitvesét. A királynő nem makulátlan a gyanútól. Meghitt komornája vajákos boszorkány, rég máglyán kellett volna pusztulnia. Bűnös praktikákkal mesterkedik s a poklok fejedelmével áll vérkötésben. Urnőjét is magával hurcolja a fekete szombatok sátán tivornyaiba. Förtelmes Sodoma és Gomora ez. Meddig tart még a te türelmed, Nagyhatalmu Uram.

És meddig tart a büntető Egek türelme?

A türelem fogytán volt már.

1563 nyarán, füllelt alkonyatban nagy három-

árbocos uszott fölfelé a Temzén. Mi hajtotta? A sűrű levegőben fodornyiszele sem rebbent. Sárga vitorláit csüggedten lógtak a kötélzetben.

A vérvörös nap izzón süttött, mintha az égkemence kitérítette volna parázsló száját. Mozdulatlan megállt a Szent Pál egyház tornya fölött. Micsoda különös látnivalója akadott az aranyba csillanó vizen!

A gálya pedig uszott lomha méltósággal, nesztelen csuszott az olajos habokon. Fedélzetén árva lélek nem mutatkozott. A parton hangos hurrák köszöntöttek. Senki sem válaszolt rá.

Már alig vonszolta magát. A London Bridge közelében kiadta végső erejét. Mintha megfeneklett volna a kikötőben.

Most úgy rémlett, lánc csikordul. Láthatatlan kéz eresztette le a vasmacsskát.

A hajó horgonyt vetett.

A víz nagyot loccsant.

De alig lehetett már látni arasznnyira, úgy megsűrűsödött a homály a Temze fölött.

Az ismeretlen hajó harmadnapja állt már a kikötőben. Még senki nem szállt belőle partra. Csónak még nem közelítette meg.

Csak állt mozdulatlan, félelmes csöndbe burkolózva. Milyen Indiákról hozhatta kincses rakományát, aranyport vagy drága fűszerszármazékokat, keleti selymek színes pompáját vagy spanyol borok mármortadó mézét? Vagy holt kapitányok lelke tért meg rajta messze kalandokból? Találgattak. Babonás mesék rajzották körül. Senki sem mert hozzá közelíteni.

De ezen az estén az loccsant a víz. Hatalmas karcapások szeltek a szennyes habokat. Jim Peacock uszott az ismeretlen gálya felé.

Nem volt nála elszántabb legény az egész Southwarkban. Mintha a mohos torony kelt volna lábra. Ha odvas szája nyílt, amelyből fekete nyál csordult az indiai levelek szüntelen rágásától, csattogó szárnyu denevérek vergődő röptét várhattad belőle.

Kötélizmaiban baromerő lakott. Egy emberélet annyi volt neki, mint zizzenő szunyogot lecsapni.

Jim felkapaszkodott a vasmacska láncán. A hajón nem mozdult semmi. Jim vakon tapogatózott. Kötélesomóba botlott a szurkos sötétben. Most felhő hasadt s a sápadt hold kísértetes kék fénye hullott a hajóra.

Jim megtorpant. A csöndben riadt szive harangozását hallotta. Lábánál letépett fekete zászló hevert, rajta fehér halálfej és keresztbe tett lábszárcsontok.

— A jószerenese lovagjai — gondolta Jim. Megemberelte magát és megindult az árboc felé. A kísértetes hold világított.

Most éji szellő borzolódtott és orresavaró bűzt csapott arcába. Ez nem délszaki fűszerek szaga volt. A begyulladt kávé gőze nem fojtogat ilyen émelyítőn. Mintha reves sirok hányták volna ki penészes porukat.

Jim zihálva szedte a lélekzetet. Egyszerre némává fagyott a szive s halottas meredtség zuhant a talpáig s a fedélzet deszkáihoz szögezte.

A kormánynál roskadt alak kuporgott. Szem nélkül meredt felé. Arcáról tarjagos lévő lottyadva ernyedt a hus s a barnás vörös maszatból már kivillogott a vázkoponya fehérsége.

Jim üvöltött, mint aki a kárhozat szelét érzi. De feltépte magát dermedtségéből. Más irányba indult, de amerre lépett, oszlásnak indult holtak hevertek a fedélzeten. Közben szertehullott gyöngyfüzéreket, színesen szikrázó drágakövek. kibontott bálákból nehéz brokátok aranymintái csillantak elő. A kalózok talán menekülni próbáltak értékes zsákmányukkal, de a zsarnok halál nem adott már időt nekik.

Jim torkát a borzalom szorongatta, de kapzsi vágya nem birt ellenállni. Gyöngyfüzéreket kapkodott fel, smaragdokat, zafirokat markolt össze. Zsebébe gyűrte a zsákmányt, zubbonyába tömte. Felkapta a legnehezebb vég brokátot. Aztán, mint akit furiák üznek, menekült a halottas hajóról.

A víz lehűtötte benne a rémület lázát. De mire a partra ért, megint veríték verte ki. Forróság öntötte el. Halántéka lüktetett. Lázas látomások kezdtek körülrajzani. Vázfejek vigyorogtak rá. A fák galyai mint ösztövérek kezek kapkodtak felé. Tompa zúgás dübörgött a sarkában. Mintha láthatatlan ármádiák csattogó robaja kergette volna.

Futott, ahogy a lába bírta. Lélekzete kihagyott. Ugy érezte, hogy szertelenre puffadt a fújtató szíve. Botlott, rogyadozott. Aztán mintha nagyot pattant volna benne a fáradt feszültség. A pattanás ereje magasba dobta. Két keze fuldoklón markolt bele a semmibe.

A hatalmas hustorony végigzuhan a hepehupás kövezeten s a hátára kötözött drága brokát letakarta.

Reggelre kelve ámulva látták a drága szövetet a szennyes utca közepén heverni.

Részeg kalmár hagyhatta itt. Ugyancsak felönthetett a garatra a Southwark valamelyik lebujában.

A nyirkos pinceoduk nyomorult lakói megörültek a váratlan prédának. Osztozni akartak rajta. Ám, amint cibálni, bontogatni kezdték, hirtelen meglátták alatta a mozdulatlan Jimet.

Sose látták még az óriást így elgyalázva. Jim Peacock otromba bendőjébe dőlt az ital, mint feneketlen hordóba. De most ugyancsak kifogott rajta.

Rázták, rugdosták, de a behemót test nem mozdult. A kezéhez értek, jéghideg volt. Tagjain már elömlött a merevedés fagya.

A nagy Jimet nem a szesz döntötte le, hanem a halál.

Estére már tiz halott volt a Southwarkban. A halott Jimtől elszedett gyöngyök és drágakövek, mint átkozott rontást hordozták magukkal a láthatatlan halált.

Villámot se láttak lobbanni, csak valami ismeretlen erő csapásai alatt omlottak össze az emberek.

Ahová a rém befészkelte magát, onnan nem volt menekülés. A büzhödött külvárosi odúk lakói rakásra haltak. A patkányok megéreztek a préda szagát. Se-regestől bujtak elő a csatornákból és zsirosra híztak a temetetlen holtakon.

A rémület, mint öldöklő angyal szárnyalt végig London sikátorain. Nyomában vérrel bélyegzett küszöbök maradtak.

Orvosok jöttek, hogy harcba szálljanak a halállal. De fakóra vált arccal fordultak vissza. Ez ellen a vész ellen nem volt oltalmazó szerük.

Hiába gyujtották fel a halottas hajót.

A döghalál benn volt Londonban.

London utcáin örvongó haláltánc tombolt. Százával hulltak naponta az emberek. Nem volt, aki temessen. A Southwark terein fehér vázak vigyorgtak.

A csoma nem kimélte a Cheapside gazdag házait sem. De legjobban kedvelte a nyirkos pinceboltokat, a szennyes lebujszók pállott gőzét. A börtönökre vetette magát, a Tower földalatti folyosóin öntötte el gyilkos mérget.

A börtönök tömve voltak. Hitükhöz hű püspökök szynlödtek ott, akik vonakodtak felesküdni a királynő lelki főhatóságára. Sorvasztó bilincset hordtak papok, akiket misemondáson értek Walsingham ur fürgeszimatú fogdmegjei.

A börtönőrök menekültek. De hiába tárta ki a halál rémülete a börtönajtókat, a raboknak már nem volt erejük a szabadulásra.

A halál dagadó árja nem ismert gátakat. Tajtékos hullámai már a Whitehall falait csapkodták.

Az udvar Windsorba menekült.

A királynő rettegő nyugtalansága nem találta helyét. A kastély egyik szárnyából a másikba költözött. Remegve figyelte a szelek fordulását.

Komornája szüntelen mentásfüvek gőzével párgolta. De a félelemnél még kegyetlenebb kin volt számára a rettenetes elszigeteltség.

Futárt be nem bocsátottak. Nem tudta, mi történik Skóciában. Nem tudta, mikor lépi át a csoma London határát és merre veszi útját.

De nem birta semmi megnyugtadni. Egyre feszültebb iszonyattal várta, mikor kopogtat a csontkéz Windsor kapuján.

Tulajdon rémületét mások rémületével próbálta gyógyítani.

Windsor piacán széles körben bitókat ácsoltattott. Bőtorku heroldok hirdették ki, hogy mindenkit irgalmatlanul bitóra huznak, aki Londonból Windsorba merészkedik.

A királynő riadt pillantásokkal kémlelte a piacot. A bitók álltak merőn, mint magányos virrasztók a néptelen tér kihalt némaságában.

Egy napon iszonyodva látta, hogy a bitók néma körében barnakámzsás alak áll.

— A hóhért — sikoltotta inkább kétségbe esett könyörgéssel, mint parancsolón.

Ugysem volt, aki parancsát teljesítse. A halál hűvös közelségéhez szokott hóhérok nem mertek közelíteni a kámzsás rémhez, aki mint a pusztulás követete állt a komor bitók lassan megnyuló árnyában.

Erzsébet ájultan roskadt le az ablak mellett. London elküldte halálos üzenetét Windsorba.

VI.

Bujdosó napsugár viharfelhők közt.

Mig Londont a halál vázkarjai ölelték és Erzsébet a rémület börtönéből kémlelte a szabadulás napjának virradtát, a másik királynőt is néma borzadály halálos árnyai suhogták körül.

Leith komor partja, ahol a kába ködök utvesztőjéből szabadulva 1561 augusztusában kikötött, felujjongón üdvözölte, mint boldog Hesperidák aranyvarázsából odatévedt sugarat. De tétova sugár volt

s már a szemhatár violás hegyei közt ott dübörgött a vihar moraja.

Mária csak a mosolyt szerette. Itt a mosoly me-rev árnyá dermedt az ajkakon. Fiorenza déli de-rüje. felszabadult formák könnyed játéka. nemes hajlásu iverk, boldog jóval álmodás pórázára kötött képzelet hibátlan mesterművei dédelgették madár-röptü lelkét. Itt gonosz hívalkodás volt, amit náluk művészetnek magasztaltak. Itt parázna sóvárgást szimatolt a settenkedő acsarkodás minden ártatlan bók kecses hajlékonyságában. Itt még két kézre mar-kolták a páros élü pallózt, mikor már náluk karesu spádék ringó acélja játszott bujósdit a villanó csip-kévé szabadalt fénnel.

Hiába kereste itt a nagy, világos termeket, a tündöklő márványpadlót, a kertek kacagó virág-hinét. A tuskótornyok falát rozsdás ragya verte ki. mintha kövüket vérrel kevert malter ragasztotta volna. A vastag falak odván az iszonyat senyvedt és éjrekelve kiverejtékezett pállott nyirkával a reves repedéseken.

A trónok alá tetemekből rakták a lépcsőt. Soha napfényre nem szivárgott bünök vajudtak rémeket a vemhes homály öblén. Itt szüntelen villant a tör és csurrant a méreg. Sziklazugok közt kísértetes kasté-lyok kuporogtak: halál csapdái. Testvérmészárlások vérkovászával dagasztották a hatalmat. A padlón lemoshatatlan foltok rozsdállottak. Sötét gádorok-ban, titkos járatok megajduló sikátorán, láthatat-lan falüregekben százados vázak rémhada közt kár-hozott lelkek kinja sirt versenyt a sosem nyugvó széllal.

Mária szeméből szelid öröm szöke méze perdül mindenre.

— Foszoljon a lidércnyomás. Örüljön a gyer-mekké szabadult lélek ég azurjának, mező zöldjének, tenger tajtékának és magasztalja érte Alkotóját.

De homályba ütközik a szava. S a homály testté sűrűsödik. Knox ugy magaslik elé, mint óriási

szikla. Szava mennydörgés robaja. Csupa sötét parancs és kegyetlen béklyó. Calvin rideg lelke vet kegyetlen árnyékot rá.

Mint nehéz pöröly zuhan a királynő szívére. Mária szép szeméből elered a könny. Zokogás rázza.

Vajjon tehetetlen haragjában vagy kétségbeesett kinjában sir?

Szeptember 8-án misét hallgat. Megenyhül a szíve. Sugaras magasokból bizalom fénye harmatoz. Messze üzi a rettegés árnyait.

De egyszerre bösz zsvaj vására tépi szét az énekszó lágy zsongását. Káromlás, vad szitkok szentségtelenítik a szent hajlék békéjét. Véres fejek buknak előre. Levágott fülek hullnak a márványkockákra. Argilye gróija szájából boros nyállal fröcsköl a bárdolatlan beszéd. A királynő bálványimádását becsmérli, miközben csatlósai otromba pallosokkal hasogatják a templom ékeit.

A királynő eszméletlen roskad térdeplőjére. De nem mer rá kezét emelni senki.

Mária tudja már, hogy szüntelen harcra kell készülnie. Tulajdon országában tulajdon népével.

Erőt kell hazudnia, pedig érzi, milyen gyöngé.

Mintha a regék tüzes borotvahidján járna. Alatta Skócia, mint óriás tüzes katlan, amelyben pöffedő pokolsár buzog. Ki fűti ezt az üstöt? Ki szítja alatta szüntelen a tüzet?

Randolph angol követ mézes-mázos levelek kigyóhizelgését hordja Erzsébettől. Rendíthetetlen rokon, tántoríthatatlan testvér. Mária vakon hisz neki.

Pedig Sir William látogatása után itt is, ott is zendülés üti fel a fejét. A lázadó Bothwell lordot börtönre kell vetni. Az ország nyugalma kívánja. De Bothwell megszökik a börtönből és Angliában talál menedéket.

A nyugtalanság nőttön-nő. 1562 decemberében titkos futárt fognak el. Levelet visz a lázadókknak. A levélben biztatást, hogy Huntley gróf fia készen

áll, rágyújtja a házat Skócia méltatlan királynőjére és Bothwell fejére teszi a koronát.

1563 farsangján Dunfermlinbe készült Mária. Udvari népét már előre küldte. Csak meghitt komornái és néhány csatlósa maradt még Edinbourgbán. Másnap ő maga is indulni készült.

Korán tért nyugovóra este. Egyetlen komorna kísérte kamrájába.

A hálókamrában koromsötét volt már és Mária az éj néma magányosságától előre borzongva lépett a küszöbre. Tétován kémlelt be a tátongó feketeségbe. És egyszerre a mécs fényénél, mit komornája feléje nyújtott, valami fényeset látott az ágy lábánál. Szólni nem mert. Még lélekzetét is visszafojtotta, úgy furta tágra tárt szemét a homályba. Képelete láthatatlan világot gyújtott. Felrajzott benne mind az a sok kósza árny és rémletes sejtés, amely ezekben a véres kastélyokban álmát nyugtalanítani járt.

Már tudta biztosan, valaki van az ágya alatt. Orgyilkos. Csak az éj néma órájára vár, hogy tanultan titokban fojtsa belé a lelket.

Visszatántorodott a küszöbről. Sikoltott, mint az eszelősök. Rohant vissza a folyosón.

Már a felriadt őrség alabárdjai villantak vele szemben. De nem tért vissza. Még égő fáklyák világánál sem volt ereje belépni a halálrejtő kamrába.

A csatlósok fegyveres vitézt huztak ki a királynő ágya alól. Oldalán élesre fent szablya volt Övében tőr. Chastelarra, Danville ur szolgájára ismertek benne. De hiába volt szép szó, kinvallatás, Chastelar árva jellel nem árulta el, ura parancsára vagy más biztatására vállalkozott-e a gonosz lesre.

A kegyes szivü Mária könyörgött életéért. A hitvány szolga bizonyosan gyáva hatalmasok eszköze volt. Murray lord példát akart adni.

Nem telt bele egy hét és Chastelart St. Andrew piacán lefejezték.

Mária zajos ünnepségekbe, virradtig tartó mulatságokba fojtotta rettegését. Vig muzsikaszóval próbálta elnyomni a lappangó árnyak lélekjárását.

Vergődött, mint lepke a lámpavilágban. Fényszálak között csapongott. Nem is sejtette, hogy ezek láthatatlan háló messzire kikötött szálai s a háló mély zugában, mint prédára leső pók kuporog és éhes szemmel vigyáz Erzsébet.

Most még a halál sáncolta körül. Windsor piacán a komor égbe feszülő bitó alatt, temetetlen tetem oszlása fölött málladozott a barna kámsza. De nem járt-e vele is a megsemmisülés réme karöltve az ünnepségek kavargásában? Nem a sután bokázó kaszás penderítette-e olykor táncra? Szem nem látta. De a királynő arcát megcsapta néha valami kriptahús fuvalom. Nem tudta honnan jön. A félelmes falak lehelletére gyanakodott.

A bomladozó és összefonódó táncfüzérek közt, a tündöklő nyüzsgésben is olyan magányosnak érezte magát. Szorongó szíve nem birta tovább támasz nélkül. Kikiváncozott az özvegységből.

Az öldöklő angyal dühe lassan megcsitult. A kórság kifáradt Londonban. Erzsébet visszaköltözött a Whitehallba.

Walsingham spionjai Skóciából egymást érték. Sir William Cecil felkereste a királynőt:

— Francois özvegye megunta az özvegységet.

— Tán férjet akarsz neki keresni?

— Ez a férj veszedelmes lehet. A Tudorok trónja jogszerint Máriát illeti. Felségednek még nincs utódja. Máriának hamarosan lehet. A férj étvágya is megjöhet, hogy két hatalmas trón dicsőségében sütkérezzen.

— Én is férjhez menjek?

— Az egész ország leghőbb óhaja. De egyelőre az is elég, ha Felséged ad férjet Máriának.

— És ugyan kit?

— Azt, akit föltétlenül kezében tart. Akinek egy szemrebbenésével parancsol. Lord Dudleyt.

Erzsébet szeme villámlott. Agyában szélsébesen kapcsolódott szoros lánczá a gondolatok sora. Cecil féltékeny. El akarja távolítani Dudleyt. De szempillantás alatt világossá vált számára minden lehetőség.

— Nem rossz gondolat, — mondta és bólintott hozzá.

Dudley kétségbeesetten térdelt a királynő lábánál. Erzsébet tudta, mivel nyugtassa meg.

— Skócia királynője csak aranyhíd. Edinburgh csak lépcső: Leicester lordjához talán nem megy férjhez az angol királynő. De Skócia királyi trónja a legáhitottabb összeköttetés lesz neki és egész országának. A királyi hitves nem akadály. Vagy Dudley forró szíve és hideg agya nagyon jól tudja, hogy kell elhárítani az ilyen akadályt.

A szép Robertet, akiben a nagyravágyás együtt nőtt a szerelemmel, nem volt nehéz meggyőzni.

A diadal biztos tudatával indult Edinburghba. Magával vitte Erzsébet levelét, amely a költői szölamok legválogatottabb virágbokréájával ajánlotta őt drága rokonának.

Fülöp király mélyen elgondolkozva járt föl és alá az aranjúezi kertben.

Lelke nagy árnyakkal viaskodott. Végtelen tereket szállt be. Lába öntudatlan vitte.

Egyszerre hőkölve döbbsent hátra. Gondredözte homlokát csaknem beleütötte valamibe. Szinte testi fájdalmat érzett, olyan élénk volt a látomás, pedig csak a pusztá levegővel állt szemben a százados fák széles sorában. De az agyában rajzó képek testet öltöttek és elébe tolakodtak.

Káprázatos tervét látta, az Escorial hatalmas tömegeit. A szárnyaló képzeletnek s az építőművészség tudásának és türelmének csodáját. Szüntelen visszatérő álma volt ez. Szerelmes ábrándokkal deldelgette körül.

— Nem akad majd ehhez fogható a világban. Szá-

zadok homályába fog világítani, mint a régi, nagy Pharos hire. Templomot, palotát és kolostort épített egybe. A hitnek és az Ur ajándékozta hatalomnak fellegvára lesz, a királyság Vatikánja, párja és világi testvére a Szent Péter bazilikának, császárok és királyok feltámadást váró tetemeinek egekig tornyozott kriptája, óriási kőkorona a napkeletől nyugatig érő birodalom roppant testén.

— De birja-e ez a test? Nem morzsolják-e össze szörnyü arányai? Van-e szem, amely beláthat minden zugába? Elég-e két kar elérni szörnyü téreit? Átlüktetheti-e élettel egyetlen szív dobogása. Mennyi kórság öli ezt a behemót testet? Hány veszedelem ólálkodik körülte. Keletről tömérdek fekete felleg robot fel. Tüzet és pusztulást záporoz és mint láng-ostor csapkod benne az iszlám véres villámja. Benn az eretnokség fekélye rothasztja. Lassan rágja le a hust tagjairól. Vérében lázadások mérge bujtorog. És a tengereken, mint éhes sárkány les rá Anglia.

Ez a szó megragadt az agyában. A gondolatok éles foga, mint kemény koncot marcangolta.

— Ez a kis sziget a legnagyobb veszedelem. Ha mindenestől fel nem falja a hatalmas birodalom, halálra marhatja mérges sárkányfogával. Hány terve dőlt már dugába? A házasság kipróbált hálójával próbálkozott. Mária halála után Erzsébet kezét kérte meg. De a ravasz sárkány óvatosan huzta vissza odvas barlangjaiba kigyótestét. Most hát majd háta mögé kerül és onnan csap le rá. Az ifju Stuart királylányt szemelte ki hitvesül Carlos fiának. Mária bizonyára örömmel fogadja ezt az összeköttetést. Hatalmat és gazdagságot jelent számára. Az ő keze pedig az angol trón öröklésének záloga.

— Talán Carlost is felrázza komor tompaságából ez a változás. Már közölték vele, hogy a legszebb királynőt vezetheti oltárhoz. Csak bólogatott rá egykedvűn. Olyan szomorúság szántott az arcán, mintha nehéz ítéletet olvastak volna rá.

És most még sulyosabb árny ülte meg a király lelkét. Sűrűbb és félelmesebb, mint a homály,

amelybe az alkony egyre lejjebb ereszkedő kárpitja burkolta a mély fasort.

Fülöp lépteibe ólmot öntött a gond. Carlos keserítette:

— Mi az a bánat, amelynek kemény kámzsáját pillanatra le nem veti? Micsoda keserűség szöges cingulusa vágja szüntelen? Pokolból száll vagy egekből hull az a mély borulat, amely mindig éjfél kongat lelkében. Hiába kérdi a legszentebb papokat. A tudós orvosok tanácstalan bámulják ezt a titkot.

Némán haladt a király, megroskadva a gondok terhétől. A fasor szűkült. A sűrű lomb lugasz fekete boltozottá kerekedett fölötte. Valahol az óriási kert legelhagyatottabb zugában járt.

Egyszerre rőt fény verdesett a homályban. Mintha nagy aranypillangók toptak volna le itt is, ott is a sötétlő lombra.

Fáklyások közeledtek. S a fáklyások közt a véres csóvák nyugtalan kormos világánál Carlosra ismert a király.

Mit jelentett ez a kísértetes éjjeli vonulás az elhagyott kertben?

Fülöp kérdőn magaslott fel megtorpant fia előtt. Hangjában riadt indulat remegett:

— Carlos! Mire véljem mindezt? Mit bujkálsz itt, az éj sötétjében? Beteg vagy. Az este nyirkos. Rég nyugovóra kellett volna térned. Mire való ez a sok fáklya? Olyan, mint valami halottas menet.

— Nászmenet! Vig nászmenet! Ki merészli megzavarni a fejedelmi nászt.

Carlos mereven állt, hangja rebbenéstelen, tompán döngött, mintha alvajárót állítottak volna meg.

A menet összetorlódott. És Fülöp döbbenten látta, hogy a fáklyások mögött fekete kámzsások lépkednek fejükre huzott csuklyával.

A királynak lélekzete is elállt. A négy csuklyás diszes koporsót hozott s a koporsó üvegfüdele alatt karcsu lányalak feküdt dagadó fehér selyemben. Fe-

jén gyöngéd mirtuszvirág. S mint ködből vert hab remegték körül a szőke fejről aláhullámzó fátylak.

— Ki ez? Nem tudok róla, hogy halott van a kastélyban?

A király kérdőn mered Carlosra. Carlos most mosolyog. Pillantása a koporsóra tapad.

— Ez a szép Mary. A menyasszonyom. Mért háborgatod a nászmenetet?

Most az egyik felsziporkázó fáklya fénye egyenesen belevilágít Carlos arcába.

A dult vonásokban pokoli fájdalom viaskodik földöntuli, szellemült gyönyörűséggel. És mégis mer az arc. Mozdulatlanságába valami riadt révetegség fagyott. Csak a szem mély bogarában lobog emésztő kárhozott lángolás.

A király nézi ezt az arcot. Lelke mélyéről kísértetes világok lobbannak föl. Képek rajzanak elő. Magának sem meri bevallani. Emlékezni kezd. Küzködik emlékeivel; de azok rátörnek, béklyóba verik. Kényszerítik, hogy lásson, hogy megismerje ezeket a vonásokat. És Fülöp már tudja, hogy ezt az arcot látta félelmes döbbenet borzongó csodálatával, látta keserű, álmok és rémek kísértetjárásától tépett ifjúságában. Nagymama, az örült Juana hercegasszony hordozta így lobogó fáklyák világánál holt férjének, Fülöp burgundi hercegnek temetetlen testét. A család bolygó lelke még nem nyugodott el. Tán az háborg Carlosban?

Es a király merőn fia arcába nézett. A fáklya nyugtalan hányta kormos lángját. Carlos arca mint sápadt lárva rémlett fel a fény fel-felsugárzó udvarában. És a király tudta, hogy az, ami ebből a meggyötört arcból, az izzó pillantás parázsából szembenéz vele, a titokzatos, a lélek elérhetetlen mélyein rejtőző, soha meg nem gyógyítható téboly.

Mikor a halottas nász hire a skót udvarba eljutott, Mária királynő szívét eddig ismeretlen borzongás szorította össze. Mintha csontos, fagyos kéz mar-

kolta volna meg. Látta önmagát a koporsóban és ismeretlen sejtések rémitették.

Erzsébet csahosai hordták a híreket, hogy az az infáns elméje háborodott s egy ifju királyné nem kötheti virágzó életét beteg törzshöz. Lord Robert ellenben talpig férfi, járatos a finom udvarlás művészetében, birja a királynő kegyét és ha Mária kezével Skócia ősi trónját is elnyeri, Erzsébet bizonyosan gondolni fog ivadékaira, ha az angol trón örökléséről lesz szó.

De amikor Murray lord, a királynő nagybátyja és minisztere irást kért a trónöröklés szabályozásáról, Erzsébet kibuvókat keresett. Még ő sem mondott le egészen a házasság reményéről. Alattvalóinak egyetlen bizodalma, hogy nekik is tetsző férjet választ és maga gondoskodik utódokról. De ugyanakkor elutasította a francia királyt, aki éppen úgy szerette volna Anglia trónját a közös uralkodással biztosítani, mint II. Fülöp.

Amit azonban a politika sok fondorlatos eszközzel, szép szóval, hizelgéssel, ármánnyal és fenyegetéssel nem tudott nyélbe ütni, azt egyszeribe eldöntötte a szerelem.

1565 farsangján fiatal nemes tűnt fel a skót udvarnál, Darnley lord, Lennox grófja. Fejedelmi vérből származott és rokoni szálak fűzték Máriához is. Sudár termetű, nyílt tekintetű, nemes homloku férfi volt. Választékos viselkedésű és ruházatu is. Megjelenésében volt valami lenyűgöző, kedves, behizelgő, udvari ildomosságra figyelő simasága ellentéte volt a darabos skótoknak. De a sima külső alatt szenvedélyes lélek lobogott. Indulata váratlanul és fékezhetetlen szilajsággal robbant ki. Forró, nyugtalan vér lángja fűtötte. De nyugtalansága könnyen erősödött állhatatlansággá s amilyen zabolátlan vágygal vetette magát álmai után, olyan ingatag lélekkel fordult el is tőlük.

Máriára első tekintetre mély benyomást tett. A karneval bohó mulatozásai egyre új meg új alkalmat adtak nekik, hogy szüntelen egymást keresve

és karolva hirtelen parázssá szítsák az ébredő vonzalom pislá szikráját.

Az udvari szóbeszéd hamar összefűzte őket s ők maguk is igyekeztek szorosabbra fonní ezt a rózsaláncot. Erzsébethez idejében eljutott a hír és ugyancsak megijesztette. Cecil lord tiltakozó levelet küldött Murray lordnak. Walsingham spionjai és agensei pedig a skót nemességet bujtogatták. Könnyen ment nekik, mert Darnley katolikus volt.

Erzsébet minden ravaszságát latba vetette, hogy ezt a házasságot megakadályozza. De már késő volt. Mária elhatározását semmi meg nem ingathatta, 1565 június 29-én házasságot kötött Darnley-vel.

A házasság szerencsétlen volt. Mária szerette Darnleyt, Darnley is Máriát. De a lord szerelme a féktelen indulatok mohósága és a vad féltés között ingadozott. Annyira szerette Máriát, hogy a legkisebb gyanúra halálosan meg tudta volna gyűlölni. A gyanu pedig olyan falánk tüzet fogott benne, mint taplóban a szikra. Arra fordult, amerről erősebben fújt a szél. Erzsébet gondoskodott róla, hogy fujtatókkal élesszék ezt a szelet.

Okot és alkalmat könnyen találtak rá, hogy Darnley szívében a féltékenység magvát elhíntse. Kapóra jött nekik, hogy egy Riccio nevű piemonti ugyancsak befészkelte magát Mary királynő kegyébe. Riccio típusa volt az olasz kalandorpolitikusként. Macchiavelli iskolájába járt. Villámgyors esze, leleményessége a legbonyolultabb helyzetekből is kivágta magát. Jól ismerte az egész európai politika kusza szövevényét, tudta, hol kell a gyöngye pontokra tapintani. Minden udvarban voltak meghítt összeköttetései. A legkisebb fordulatról gyorsan és bizalmasan értesült.

Mióta Mária tanácsaira hallgatott, kezdett urává lenni Skóciában a helyzetnek. Riccio ajánlatára összehívta a parlamentet és minden reménye megvolt rá, hogy keresztül is viszi itt akaratát, megerő-

siti hatalmát és visszaállítja országában a katolicizmus régi jogait.

Kedvező volt erre az egész európai helyzet is. A katolikus világ mintha csak valami hosszú letargiából ébredt volna, megkezdte a rohamot a reformáltak ellen, akiknek már mindenfelé nagyon megnőtt a szarvuk.

Fülöp király csak két célt ismert, megtörni a hitetlenek és az eretnekség hatalmát. Alba herceg győzelmesen nyomult előre a Németalföldön, a hűgennották vérmes reményei szemben találták magukat a Guisek makacsságával. A protestánsok szeme már csak Anglián és Erzsébeten csüngött. De Riccio fondorlatos politikája nagy veszedelmet jelentett számukra. Ha a Stuart királynőnek sikerül felülkerekedni a kálvinista Skóciában, hátulról fenyegeti és teljesen megbéníthatja Anglia cselekvőképességét a kontinensen. Mindenáron végezni kellett tehát Riccióval. Csak annál jobb, ha rajta keresztül talán halálcsapást mérhetnek Máriára is.

Walsingham munkához látott.

Walsingham befejezte jelentését. Erzsébet némán meredt rá. Torkán akadt a szó. Akkor érzett ilyen megdöbbenést, mikor két évvel ezelőtt a himlő lepte meg s forró lázban vergődve jutott hozzá a hír, hogy a Pole fivérek Wales hegyei közé szöktek s ott várták a pillanatot, mikor végez vele a nehéz kór, hogy kikiálthassák Máriát Anglia királynőjének.

A gyűlölt vetélytárs mégis fölébe kerekedett. Férje van, akit szeret, támasza a trónon, ura és mégis alattvalója. És Walsingham kémei meghozták most a lesújtó hirt, hogy a királynő áldott állapotban van. Skócia trónörökösét vár. Nem is lehet másképpen: Máriának fia születik. Ő pedig, mint meddő törzs hajlik a sir felé. Csak magának akarta hatalmassá tenni a trónt, naggyá és gazdaggá Angliát. A dicsőség és uralom szertelen vágya feszült benne. A tulajdon gögje, erőt és hatalmat maga fölött nem ismerő féktelen büszkeség épített és rombolt. Miért,

hogy mindezt egy utált sarj pöffeszkedő gőgje alá rakja lépcsőnek?

Már látta, hogy építik fel újra, amit itt rombadöntött, hogy gyulladnak ki a gyertyák az oltáron, hogy zendülnek a misére hívogató harangok. Szívében szorongatón zsongott fel annak az első éjjeli misének az emléke, amelyet Carlisle püspöke mondott. És ebben a pillanatban tudta, hogy nem állhat meg, nem fog megállni. Nem lehet olyan akadály, amely útjában feltartóztassa.

Mária sorsa meg volt pecsételve.

Tavaszi nyíltával a királyi család a holyroodi kastélyba költözött.

De volt-e itt tavasz? A kastély öles falai fölött örök mulás őszi fellege ült. Máriát halálsejtelemléltette szíven, mikor a nyirkos kapubolt alá belépett.

A hetedik hónapban járt már és két élet bizonytalan jövőjéért reszketett.

Minden éjszaka úgy dőlt ágyába, mintha koporsójába feküdt volna be. Imáiban az aranjúezi fasor tébolyult menete kísértette.

Egy éjjel vad lárma verte föl keserves vergődés után rászakadt álmából.

Sulyos csapások zuhogtak a hálókamra nehéz tölgyfaajtájára.

Mária kábult riadalmában férje nevét sikoltotta. Pedig éppen az verte eszeveszett dühvel az ajtót, akinél önkéntelen oltalmat keresett.

— Nyiss ajtót tüstént, — ordított Darnley magából kikelve.

A királynő megismerte férje hangját és ellenkezett.

— A szeretődöt rejtegeted, de rád töröm az ajtót. — És újra olyan csapás zuhant az ajtóra, hogy visszhangzott belé az öblös folyosó.

Mária remegve húzta félre a reteszt. Darnley meztelen pallossal állt előtte. Berontott a hálókamrába. Hadonászott, mint a tébolyodott. Az ágy alá a szekrényekbe döfködött a pallossal, drága kön-

tösöket hasogatott szét. Ricciot kereste a királynő kamrájában, de nem találta meg.

Március 9-én a királynő estebédnél ült meghitt hölgyeivel. Darnley, aki mostanában sűrűn hajtogatatta a kupákat, boros kábulatban bóbiskolt az asztal fölött. Jelen volt Riccio is, mert a királynő vacsora végeztével néhány fontos levelet akart tollba mondani.

Már hozzá is készült az íráshoz, mikor a királynő valami szokatlan zajra lett figyelmes. Az ablakhoz lépett. Nem akart hinni a szemének. Morton gróf és Lindsay lord, legelkeseredettebb ellenfelei vagy husz állig fegyverzett csatlóssal megszállották a holyroodi kastély bejáratát.

Mi történik itt? Nem volt sok ideje gondolkodni. Már felszakadt az ebédlő ajtaja és a mindig békétlen Ruthven lord rontott be. Keze kardja markolatán. Mögötte néhány cinkosa. Valamennyien fenyegető magatartással. A királynő nyugalmat erőltetett magára. Hangjában sértődött méltóság reszketett:

— Mit kerestek itt? Hol marad a tisztelet személyünk és koronánk iránt?

— Riccioval van beszédem!

— Itt és ebben az órában?

— Riccio áruló és felségsértő. Magunkkal viszszerük. Felelni fog.

— Ki adta rá a parancsot?

Mária férjéhez fordult. Vajjon az ő tudtával történik-e ez az orcátlan háborgatás? Darnley akadózó nyelve érthetetlen szavakat mormogott.

Ruthven már közvetlen a királyi asztal előtt állott. A királynő haragja most kicsattant:

— Pusztulj a színünk elől, felségárulás terhe alatt parancsoljuk. Aki Riccio szolgámnak hajaszálát meggörbiti, a fejével felel.

De Ruthven és cinkosai előre ugrottak. Feldöntötték az asztalt, amelyről csörömpölve gurultak szerte az edények.

A lord vad indulattal kardot rántott. Rettenetes kavarodás támadt. A királynő sikoltva roskadt le.

Riccio mögötte keresett menedéket. Ruthven spádéja a királynő válla fölött villant és lesujtott Riccióra. Mária arcába meleg vér fröccsent. Riccio nyakán biboros sáv gyulladt ki. A királynő riadtan fordult el a félelmes látványtól. Szemben vele elszánt martalócok álltak felhuzott pisztolyokkal.

Nem tudott többé uralkodni magán. Zokogás fojtogatta. Férjének akart még kiáltani, de már minden ereje elhagyta. Aléltan roskadt a vértócsába, mely Riccio sebéből patakozott.

Ruthven és cinkosai azután megragadták Ricciót. Kivonszolták az előszobába, ahol ronggyá aprították. Másnap ötvenhat sebet találtak a vérbefagyott tetemen.

Máriát eszméletlenül vitték ágyába komornái. Sokáig rázó hideg gyötörte. Majd éles fájásai támadtak. Lóhalálában hívták a bábákat. De amitől féltek, a koraszülés mégis elmaradt.

A fájdalmak lassan elcsitultak és reggel felé a királynő mély, nyugtató álomba merült.

Az események gyorsan követték egymást.

Mária elhidegült férjétől, aki nem tudta eloszlatni benne a gyanút, hogy része volt Riccio meggyilkolásában.

Junius 19-én a királynő egészséges fiúnak adott életet, akit Jakabnak kereszteltek. Darnley nem volt jelen a szülésnél, a keresztelőn sem vett részt. A viszony állandóan feszült volt közte és a királynő között, mert ez makacsul vonakodott eleget tenni Darnley kérésének, hogy ossza meg vele a trónt.

Darnley nagyravágyása nem ismert határt. Minden áron meg akarta szerezni a koronát. Hamarosan pártot is toborzott és a királynőnek félnie kellett, hogy erőszakkal taszítják le a trónról, ha nem enged.

Neki is voltak párthivei. Bothwell, Hunthly és Lesley lordok szöveterkeztek a királynő védelmére. De mielőtt a nyílt ellenségeskedés kitört volna, a francia követ közbenjárása békét teremtett a házások közt.

Darnley ekkor Dunfermlinben mulatott, majd Glasgowba ment s itt súlyosan megbetegedett. Himlőbe esett. A királynő erre a hirre nyomban beteg férjéhez sietett és önfeláldozóan ápolta. Darnley fel is épült betegségéből, amikor egészen váratlanul megdöbbszentő és végzetes fordulat történt.

Február 10-ére forduló éjszaka óriási zaj verte fel az álomba merült Glasgownt. Alorcás fegyveresek rohanták meg a király kastélyát s az éj leple alatt csufosan összerombolták. Darnleyt másnap belső lakájával Talzeourral együtt halva találták a kertben egy fa alatt. A támadók harisnyakötőjével fojtották meg.

Kik voltak a merénylők, nem lehetett tudni, de a közvélemény hangosan vádolta Bothwellt s a királynő részességét se vonták kétségbe. Edinburghban napról-napra gyalázkodó írásokat ragasztottak a falakra, hiába hozott a parlament súlyos aktát s fenyegette meg halálbüntetéssel még azokat is, akik az ilyen ocsmány rágalmazásokat meg nem semmisítik, a tereken mindig akadtak ilyen falragaszok.

Bothwell ellen bizonyítékot nem találtak s a bírák kénytelenek voltak felmenteni. Ez nagyon megnövelte a szarvát és most jóvátehetetlen erőszakra ragadtatta magát. Megrohanta a királyi palotát, magával hurcolta a királynőt és kényszerítette, hogy házasságra lépjen vele. Ezt tartotta a legbiztosabb utnak arra, hogy Skócia trónjára üljön.

De ezzel a mérték betelt. A felháborodás nőttön-nőtt. Senkisémet tudja honnan jöttek, ki támogatta és tanította őket, de egész Skóciát tömegével járták a bujtogatók, akik a leggyalázatosabb vádakkal illeték a királynőt, aki elhurcoltatását is előre kitervezte férje gyilkosával és most véres, gonosz nászt ül vele.

Bothwellnek menekülni kellett. A lázadás szelleme urrá lett az egész országban. A támasz nélkül maradt királynőt elfogták. Lochleven várába zárták és kényszerítették, hogy mondjon le a trónról fia javára. Az egyéves kis Jakabot meg is koronáz-

ták s helyette Mária mostohaivére, Murray lord kormányozta az országot, míg a királynő a vár leg-erősebb tornyában synylődött.

Több mint egy évet töltött Mária a lochleveni börtönben. Hiába írta a csengő leveleket a francia királyhoz, Erzsébethez. Hiába könyörgött, lemondva minden jogáról, hogy csak a szabadságát adják vissza. Franciaországba vágyott, ahol életének leg-derüesebb és legnyugalmasabb napjait töltötte. Ron-sardnak ifju szépsége tündökléséhez írt szonettjeit olvasgatta s egyetlen reménye volt, hogy még egy-szer a Muzsák szelid társaságában valami békés Arkádia bájoló lankái és édesen csevegő vizei közt pihenhesse zaklatott véres éveinek nyugtalanságát.

Már pusztá életéért is rettegnie kellett. Knox, mint sötét próféta járt körül és apokaliptikus bor-zalmakkal fenyegetőzve követelte a parázna Jezabel fejét. Sötét dörgedelmei éles szavak kegyetlenül szuró szögeivel szüntelen a vérpadot ácsolta s ezek a szavak keresztülhatoltak a börtön öles falain is, amelyeket persze nem lankadó éberséggel őriztek.

Végre néhány megghiusult kísérlet után mégis sikerült a királynő párthiveinek asszonyukat meg-szöktetni. De Murray csapatai Langside mellett szét-szórták Mária csekély számú hívét. Vad hajsza kez-dődött, hogy élve vagy halva kézrekerítsék. Mégis sikerült megmenekülnie s legmeghittebb emberének, Hamilton lordnak kíséretében Gallowaynál egy lélekvesztőn áthajózott angol partra, ahol 1687 má-jus 15-én Cumberlandben partot ért.

Előzőleg nagy balsorsában menedéért folyamo-dott hűséges és igaz testvéréhez, Erzsébethez, aki jóindulata jeléül értékes gyémántgyűrűt küldött neki.

De alighogy Mária lábát angol földre tette, fegy-veresek vették körül, akik minden szabad lépését aka-dályozták. Csak azért könyörgött, segítség hozzá, hogy Franciaországba áthajózhasson. De azt a vá-laszt kapta, hogy az utak el vannak zárva.

Aztán erős fegyveres fedezettel Carlislebe kísér-

ték. Könyörgő leveleket irt Erzsébetnek. Személyes találkozásra kérte. De az angol királynő hideg és kitérő válaszokat adott. Aztán tudtára adta, hogy mielőtt találkozhatnának, Máriának tisztáznia kell magát a férjgyilkosság vádja alól.

Mária ismét fogoly volt. De most sokkal veszedelmesebb és kérlelhetetlenebb ellenség foglya. Erzsébet felülkerekedett.

VII.

Vérben fogant Karácsony.

Az 1689-ik esztendő tavasza kemény ítélet korbácsával sujtott végig a földön és nagy félelem lett urrá a népek szívéen.

A megeredt egekből csapkodó ár szakadt. A bércekről zuhatagokban omlott a víz. Tengerekké dagadt a völgyekben. Kolostorokat, templomokat döntött le. Falvakat temetett el. Villám nem cikázott, mennydörgés robaja nem dübörgött végig a haragos ég ónszinü kárpitján. De azoknak a fején, akik a szabadba merészkedtek a szörnyü ítéletben, hogy barmot, jószágot mentsenek, villámló tüzes gömbök gyulladtak s mire a fény ellobbant, ember, állat szénné feketedve vágódott a szennyes árba.

A világ minden tájáról halál és pusztulás hire szállt. Az Alpoktól az Appeninekig rengett a föld. A templomok tornyában maguktól szóltak a harangok. A Po völgyében véres hamueső hullott és vörösrre festette a folyók vizét. Frankhonban megnyílt a föld és a pokol tornáca hányta ki kénköves bűzeit. A riadt nép körmenetekben zarándokolt a csodatévő kegyhelyekre s énekszóval s ájtatos imával könyörgött az Urhoz, hogy szüntesse haragját s fordítsa el népe fölül a megpróbáltatás ostorát.

Anglia északi grófságaiban nőttön-nőtt a nyugtalanság. A riadt nép nem tudta hová forduljon, merre keressen segédelmet a szörnyü veszedelemben. Pásztorai nem voltak. A templomokat bezárták

vagy az új hit papjai foglalták el, akik szétdúlták az oltárokat. Misét már sehol sem tudtak mondani, de nem is volt szabad. A királynő szigorú rendeletekben tiltotta meg. A parlament még a wallisi felkelés után kihirdette a „premunire aktát” s felségárulás főbenjáró terhe alatt kényszerítette Anglia királynőjének minden alattvalóját, hogy szorgalmasan látogassa az új szertartás szerint tartott istentiszteletet. Csak a sheriffek hanyagságán vagy a békebírák elnézésén mult, hogy fél Anglia börtönben nem színlődött s hogy megannyi derék urat meg szolgált vagy jámbor polgárt nem juttatott hóhérbárd alá, vagy a felségárulók bitójára az apái hitéhez való ragaszkodás.

A kincstár dagadt a sok birságpénztől, mert azt irgalmatlanul kisarcolták. A földesurak adósságba verték magukat, a sanyargatott paraszt roskadozott a terhek alatt. És most a földi bajokat tetézték a bosszuló egek csapásai is. A virágzó tájak siralom-völgyekké váltak. Az éhség kinja szörnyű ragadós csomákban tört ki. Hajléktalan kódorgók csapatostól bujták az erdőt, gombákkal és gyökerekkel táplálták elcsenevészedett testüket. Sokan a fák kergét rágták éhségük mardosó kinjában. Elhullottak, mint barmok, nem volt senki, aki az utolsó szentségek vigaszában részesítse őket. Az inség és nyomorúság egekbe kiáltott.

V. Piusz, a szentéletű pápa elborult homlokkal hallgatta a yorki műnszter egykori prebendariusának, a tudós Nick Mortonnak előadását. Morton, a hittudományok doktora csak az imént tért meg Angliából, ahol a római szék titkos megbízatásából járt, hogy különös felhatalmazást vigyen azoknak a papoknak, akik a püspökök kihalta után Róma hűségében még megmaradtak.

— Elszomorodott szívvel látom — mondta a Szentatya —, hogy szent hitünket, Péter egyetlen és igaz Egyházát mérhetetlen veszedelem fenyegeti Angliában. De úgy tudom, igen tekintélyes számban

élnek még ott a mi hiveink. Többen is vannak, mint az új hit türelmetlen csahosai Mért nincs erejük az ellenállásra? Miféle csüggedés szállta meg szívüket? Mivel erősíthetnők meg őket lankadó hitükben?

— Nem lankadt a hitük, de a királynő gonosz indulatával szemben tehetetlenek. Ennek az asszonynak szíve átalkodott és kemény, mint a kő, gőgje a világ legnagyobb hatalmasságának képzeletét. Kapzsi telhetetlensége és indulatainak zabolátlansága nem ismer határt. Ki tudna ilyen fuvalkodottság zsarnok üldözésének ellenállni. Anglia népe vasigában nyög, amely földig alázza meghunyászkodó fejét.

— Mért hunyászkodik meg? Mért nem rázza le nyakáról az igát? Erzsébet csak bitorolja az angol trónt. Tyrannus usurpator. Nem származik törvényes ágyból.

— De angol. És ez a szigetország mértéktelenül féltékeny nyelvére, szokásaira, vérére. Gyűlöli az idegent és megveti. Sehol a világon nem látni ezt más népeknél. Vagy ha már másutt is bontakozik ez a furcsa betegség, erről a gőgös fajtáról ragad másokra is. Az angol nép idegen urat nem tűrne maga fölött, még ha szelidebb igát rakna is rá, mint a mostani.

— Ott van a Stuart királynő, Skócia urnője. Az vér a vérükből s a Tudor-trón törvényes örököse.

— Stuart Mária már Erzsébet rabja. Jártam Northumberland grófjánál. Hatalmas ur és hű fia az Egyháznak, annak a Percy grófnak a fia, akit Henrik király zsarnoksága küldött vérpadra. Az ő házában gyűlnek össze az elégedetlenek s akik elérkezettnek látják az időt, hogy cselekedjenek végre hitük védelmében. Itt tanácskoztak arról, hogy Norfolk lord vegye nőül a skót királynőt s a gyermektelen Erzsébet halála után biztosítsák ivadékaik számára az angol trónt. Ez az uralkodás hitünk helyreállítását is biztosítaná. De a lordok és grófok tehetetlenek. Erzsébet, mihelyt a tervnek nesztét vette, megfenye-

gette őket, hogy ha csak a legkisebb próbálkozás készl a királynő kiszabadítására, tüstént megöleti.

— De hát mi is tehetetlenek vagyunk vele szemben?

— Szentséges Atyám, az Egyháznak van fegyvere s ha nyomban használja, még nem késő.

— Tudod, hogy aki fegyvert fog, fegyver által vesz el.

— Ez nem kard és nem dárda. Ez az Egyház nagy közösségének ereje. Taszítsd ki Erzsébetet ebből a közösségből, közösítsd ki az igaz Egyházból az átok hatalmával. Mentsd fel alattvalóit a kötelező hűség alól. De pillanatot se késve, még ma, mikor a lelkekben csordultig a keserűség s a zsarnokság még nem törte meg egészen a szívek és a karok erejét.

A pápa arca még jobban elborult. Lehajtotta fejét és mélyen elgondolkozott. Aztán így válaszolt Mortonnak.

— Erzsébet méltatlan lánya az Egyháznak, nagy ártalmára volt hitünknek és mérhetetlen károkat okozott szent vallásunknak, nemcsak tulajdon országában, hanem külországokban is, ahol egész világ tudtával az eretnkség pártjára állt. Mégsem akarok ehhez az utolsó, rettenetes fegyverhez nyulni. Nem akarok még az átok villámával sujtani rá. Imádkozni fogok a Mindenhatóhoz, hogy engesztelje föl lelkében az átalkodottság fagyát s világosítsa meg elmémet, hogy találjak olyan utat és módot, amely a szelid engesztelődés békéjében keresi a megértést. Téged pedig jutalmazzon meg tiszta szándéko dért.

Áldón tette kezét a térdreboruló Morton fejére. De azt már nem látta, hogy a kemény pap arcát két nehéz könnyesepp szántotta végig.

Az elégedetlenek Northumberland birtokán, Topcliffe várában tanácskoztak. A keserűség kelyhe csordultig telt.

Norfolk herceg szilaj indulata áttört minden gátat és tajtékos szavakban habzott elő haborgó szívéből:

— Az idő megérett. Ezt a pillanatot nem szabad elszalasztani. Már leghivebb peerjei elégedetlenek Erzsébettel. Ez az átkozott boszorkány! ...

— Anglia királynője — zúdult fel valami figyelmeztető zúgolódás.

— Átkozott boszorkány, ármányos praktikáival megtéveszt mindenkit. Nincs az a csapda, amelyből ki ne bujna, de az ő hálójában minden megreked. Évek óta kérik, sürgetik, fenyegetik, hogy válasszon férjet, adjon örököst Anglia trónjának, csak vezeti orruknál fogva a kérőket, közben részegen támolyog egyik ledér tivornyából a másikba. Ugy váltogatja a szeretőit, mint a ruháit.

— Van pedig száz köntöse is. Csupa hivalkodó drágaság!

— Trebizondi bibor, indiai kázmír, szmirnai patyolat, lyoni brokát, flandriai csipke; a félvilágot felaggatná parázna hiuságára.

— A Whitehallban egész termek vannak tele selyemmel, bársonnyal, puha prémeikkel.

— A nép meg cafatokban senyved és fakérget zabál.

Northumberland érces hangja keresztül tört a felháborodás zivaján.

— Nem tűröm, hogy becsméreljék. Királynőnk. Anglia koronája van a fején. Mindnyájan felesküdtünk a hűségére.

— Ő is felesküdt. De már százszor megszegte esküjét. Akkor a mienk sem köt, — vágott vissza Norfolk.

— A magam lelkéért csak magam számolok. Nem dönthetem esküszegéssel kárhozatba.

— Ugyis elkárhozol, ha behódolsz hitetlen parancsainak. A sátán költözött ebbe a boszorkába, az Antikrisztus követe, a nagy parázna, mételye a földnek ...

Northumberland szeme villámlott:

— Ha választanom kell a hitetlen parancs teljesítése és az életem közt, tudom mit válasszak. De

Erzsébet ma Anglia, hazámat nem ránthatom a sárba.

— Akkor halálra ítélted a vallásodat. Erzsébet és a katolikus hit, ez a kettő nem fér meg Angliában.

— Esküm köt — mondta makacsul Northumberland. — Ha Erzsébet trónját ledöntjük, Fülöp épít helyette másikat. És én éppen úgy félttem Fülöptől Angliát, mint te Erzsébettől az Egyházat.

— Esküd kötését megoldják. A pápa sem türehti tovább ezt az istenkáromló gonoszságot. A pápa átkot mond Erzsébetre.

— Még nem hirdették ki a kiközösítő bullát. Addig Erzsébet a királynő.

A gyülekezet újra megzsondult:

— Ha a pápa bullája felold eskünk alól, valamennyien, mint egy ember támadunk fel.

Westmoreland grófja eddig hallgatott, most megjött az ő szava is.

— Nem várhatjuk meg a bullát. Minden perc késedelem kiszámíthatatlan erejű lehet. Ez a cselekvés pillanata. A királynőt most kétségek szorongatják. Fél vetélytársától, aki míg él, mindig jogsabb örököse a trónnak, ha az ő fején van is a korona. Fél Alba hercegtől, aki a tengerparton áll diadalmas hadaival és két nap alatt átkelhet a csatornán. Mi itt erőben és igazságban vagyunk. Keljünk fel tiszta szándékkal, nem a trón ellen, csak igazunkért. Fogjunk fegyvert, nem a királynő felkent személye ellen, hitünk védelmére.

— Hitünk védelmére — dörögte egy lélekkel a gyülekezet. De már újra Northumberland szava vágta ketté a lármát:

— Templomi lobogók alatt vonuljunk Londonba. Kergessük szét a királynő álnok tanácsadóit, a puritánokkal és eretnekekkel megrakott parlamentet. Figyelmeztessük a királynőt esküjére, rakjuk a lábához Anglia nagy többségének panaszát és jogos kívánságait. A királynő engedni fog.

— Isten tartsa a királynőt — zúgott fel minden oldalról.

Norfolk herceg szája szögletén keserű mosoly villant meg. Csak sugva mondta a redős homlokú Northumberlandnak:

— Vigyázz! Egy ilyen jámbor processzió apádnak, Percy grófnak a fejébe került.

Az északi grófságokból egyre aggasztóbb hírek érkeztek. Cumberland, Northumberland, Westmoreland, Norfolk népe háborgott. A nemesség lóra ült. A parasztság kaszára kapott. A főurak gyalogzsoldosokat toboroztak.

Alba herceg hadai Antwerpent fenyegették és elzárták a kikötőt az angol hajók elől. Halálos csapás volt ez az angol kereskedelemre, amely Antwerpenben rakta le áruit, a gyapjút és posztót s ott vette át a kelet felől érkező árukat.

A római szék magatartása is nyugtalanító volt. Walsingham kémeinek jelentése szerint V. Piusz pápa mégis elszánta magát, hogy kiközösíti Erzsébetet. Ő maga írta meg dörgedelmes bulláját, amely ezekkel a szavakkal kezdődött:

— *Regnans in excelsis*... A mennyeknek Ura...

Csak Fülöp király és Ferdinánd császár hathatós kérésére halasztotta még el a bulla kihirdetését, szelid szívében még mindig ki nem hamvadt reménnyel, hogy az angol királynő átkodottsága jobb belátásra tér.

Erzsébet úgy érezte, hogy összecsapnak feje fölött a hullámok. Első tehetetlenségében, tébolyultan tombolt hirtelen kiesztató haragja. Dudley, akinek csábító szépségével nem párosult az ész leleményessége, dagadt fővel támolgott ki tőle egy reggelen. Komornái véresre karmolt arccal sikoltva menekültek öltöző kamráiból. Lord Cecil előtt, aki maga hozta a hióbbíreket, olyan ocsmány káromlásokra fakadt, amelyeket csak a matrózcsapszékek borgőzös fertőjében tanulhatott.

Azután sirni kezdett. Csukló zokogások fojtogatták. A nehéz tölgyfa-asztalokat rázta. Törni, zuzni szeretett volna.

Majd egyszerre lankadt csüggedésbe csapott féktelen indulata. A királynő félt. Balsejtelmek győttörték. Éjszaka felriadt álmából. A legkisebb zajra megreszketett. Azt hitte, már a Whitehall kapuját döngetik a pártütők. A Tower öles falai és zömök, otromba tornyai mögött keresett menedéket.

Ide hívta össze a koronatanácsot.

Northumberland Topcliffe várában ült. Körül már tűz, láng volt minden. Ő még habozott.

Késő este harsonaszó verte fel a csöndet. Sussex érkezett Londonból a királynő üzenetével. Erzsébet maga elé rendelte a békétlen earlt. Sussex sürgette az indulást. Northumberland megdöbbsent. Nem várta ezt az idézést. De rövid tétovázás után elszánta magát, hogy Sussexszel megy. Szerette a békés megoldásokat. Remélte, hogy jó szóval is megindíthatja a királynőt.

Nyergeltetett. Lova már türelmetlenül dobogott az udvar kövezetén. Sussex még habzó sörökkel erősítette magát az utra.

Northumberland meg befordult a házikápolnába, hogy utoljára kikérje még az ég segedelmét, amikor felesége Anna grófné, lord Somersset leánya zokogva borult elébe:

— Édes jó uram — könyörgött neki és átkarolta térdét —, ne menj Londonba, a Megváltó Krisztusra kérlek! Annyi volna, mint hóhérbárd alá hajtani a fejed.

Northumberland csitította a zokogó asszonyt:

— A királynő hivat. Önként megyek, lázadó szándék nélkül. Mi bajom történhetik?

— A királynőtől jót ne várj. A Gonosszal lépett frigyre. Hitszegés a lélekzete. Törbe csal édes uram, a biztos halálba rohansz

A kastélyhoz vezető köves uton patkócsattogás hallatszott. Northumberland kitekintett a kápolna ablakán. A novemberi este ködös szürkületében is megismerte, hogy egyik csatlósa vágat lóhalálában.

Leszaladt az udvarba. Felesége utána. A felvonó-hid csörömpölve hullt le. Northumberland fölnyergelt paripája zabláját fogva hallgatta a pihegő lovast:

— Nagy uram, menekülj. Nagy csapat fegyveres tart a várnak. A királynő pribékjei. Dagad a mellük, nagy a szájuk. Ugy mondják, még ma élve vagy halva a Towerbe hurcolnak. De ha élve kerülsz is oda, biztos, hogy nem kerülsz úgy ki.

Northumberland csak állt, mint akit taglóval vágta fejbe. Anna grófné néma szemrehányással pillantott rá. Ő szólalt meg elsőnek.

— Nincs vesztegetni való időd. Vágtass, ahogy a lovad bírja Brancepethbe, ott gyülekeznek Westmoreland hivei.

Rövid bucsucsök. Northumberland már a nyeregben ül. Csattog a sulyos patkó. Csikorog a felvonó-hid lánc. Sussex elálmosodik a vastag sörtől. Reggel a királynő pribékjei üresen találják a fészket. A drága madár kirepült belőle.

Harmadnap a felkelők élükön Northumberland grófjával bevonulnak Durham-be.

A királynő reszketett, mint a nyárfalevél. A Tower öles fala sem lesz talán elég erős gát annak a vad áradatnak, amely északról hömpölyög alá.

A veszedelem napról-napra nőtt. Northumberland és Westmoreland serege úgy dagadt, mint a hegyekből leszakadó hógörgeteg.

Pedig úgy vonultak, mint jámbor zarándok nép. Elöl a régi vérrel szentelt lobogó, a hóhér sujtotta Percy gróf ősi standárja, rajta az öt sebből vérző Megfeszített. A hófehér haju Sir Richard Norton emelte még mindig izmos kezével a standárt s szemében a szent lelkesedés lángja lobogott.

Durhamban bevonultak az ősi székesegyházba. Pozdorjává zúzták a bitorló reformáltak urvaországát. Valahonnan, szentségtelen szemétkupac alól előkerült a régi oltárkö. Zúgtak a harangok. Megzendült az orgona. És miután Isten megszent-

ségtelenített házat szenteltvízzel újra meghintették, a pap ékes ornátusban lépett az oltár elé, hogy hosszú évek keserves várakozása után újra misét mondjon.

A székesegyházban tüt nem lehetett volna leejteni. A tömeg térdreborulva örömkönnyeket sirt. Nem volt az egész környéken se nemes ur, se pór, aki Northumberland zászlaja alá ne szegődött volna.

A jámbor zarándoklat diadalmenetté nőtt. Amerre utjuk vitt, Staindropban, Darlington-ben Richmondban és Ripon-ben helyreállították a régi katolikus istentiszteletet. A templomok kapuira mindenütt kiáltványt szögeztek ki. A kiáltvány így kezdődött:

„Mi, Northumberland és Westmoreland grófjai, a királynő hűséges és odaadó alattvalói“...

Azután felszólítottak minden jóérzésű, hitét és hazáját szerető angolt, csatlakozzék hozzájuk s igyekeztek rábírni a királynőt, akit rosszakaratu tanácsadói félrevezettek, hogy állítsa vissza régi jogaiba az igaz katolikus vallást. Igyekezzék velük rendet teremteni a szegyenbe és nyomoruságba döntött országban, míg idegen hatalmak nem jönnek rendet teremteni, ami a legvégső veszedelem volna országra és hazára, amelynek mindenki hűséggel tartozik.

Minden szózat alá ormótlan, nagy betűkkel rajzolták oda:

Isten tartsa a Királynőt!

Ellenállás nélkül nyomultak előre. Elkerülték Yorkot, ahová Sussex grófja zárkózott be maroknyi hadával s mire Tadcasterbe értek, Northumberland már 2000 jól felszerelt lovasnak és tizenötezer gyalogosnak parancsolt. A tekintélyes sereg már csak ötven mérföldnyire állt Tutbury-től, ahol Mária királynőt őrizték és nyitva volt előtte az ut Londonig.

Mária királynőt Tutburyban hajnali álmából verték fel. Azt hitte, ütött a szabadulás órája. A vértörvényszék, amely Darnley halálának titkát kutatta, nem talált terhére semmi bizonyítékot, hiába

vásárolták meg ezer fontért egész levelezését a hit-szegő Murraytól s hiába hamisítottak Walsingham íródeákjai vádoló tartalmu leveleket.

A királynő remélte, hogy megnyilnak a kapuk és mehet békén Franciaországba.

De hiába kérdezősködött. Senkitől sem kapott választ. Nem tudta, mi történik vele. Marcona lovasok vették körül. Hudington, a lovasok kapitánya kimért szavakkal adta tudtára, hogy ha szökést próbálna megkísérelni, halálfia. Aztán lóhalálában nyargaltak Coventrybe. A királynő fogságból börtönbe került.

Neki is voltak titkos postái. Coventryben megértette, mi volt az oka a hajnali lovaglásnak.

Az egész észak fegyverben állott. Norfolk herceg válogatott lovasai élén sietett Tutburyba, de már Ponteparktban megtudta, hogy elkésett.

Ez volt a felkelők első kudarca.

Erzsébet sirva fakadt mérgében. Lovagló vesszéjével olyat csapott a tanácskozó asztalra, hogy a szanaszét heverő papirok ronggyá tépve szállottak szerte a csapás szelében s a vastag nádról szilánkokban lógtak a lehasadozott rostok.

— Gyáva nyulszivűek, hát nincs az egész Towerben egyetlen férfi. Dudley te is csak a szoknyák árnyékában tudod, hogy nadrág van rajtad. Sussex elbujik a yorki oduba, mint a vakond. Te, Sir William csak a pennát forgatod kard helyett.

— Northumberland elsőpri a királyi hadat — kockáztatta meg az ellenvetést Walsingham. — Westmoreland már elfoglalta Barmard Castle-t. Kezükben a kikötő. Ott várják Alba herceg armadáját.

— Hát megvárjátok itt a patkánylyukban, míg kipörkölnék benneteket? A bőrötökről van szó. Vagy elfeledtétek már Mária máglyáit?

Nagy, kemény és hangos szavak harsogásában keresett bátorságot. Belül maga is reszketett, mint a pengetett húr. Láttá körül a fakóra vált arcokat. Úgy érezte, hogy a rémület, mint valami ólmos bénultság

csap le az egész gyülekezetre, amelyben megmered a szív mersze és a gondolat találékonysága.

Sir William Cecil kancellár jelentése csak fokozta az aggodalmat.

— London is lázong. A kikötőbe nem fut be gálya. A Temze halott. A posztósok raktárai dugig vannak, mióta Alba herceg elzárta Flandriát és a Németalföldet. A kalmárokat romlás fenyegeti. Nem birunk velük.

A tanácsurak tanácstalanul bámultak egymásra. A királynő csüggedten roskadt vissza trónszékébe.

De most nyílt a tanáesterem ajtaja. Váratlan vendég lépett be. Senki sem számított most az érkezésére.

Sir Thomas Gresham volt, a londoni kalmár céh királyi ágense, aki évek óta Antwerpenben székel. Spanyol divat szerint szabott ruhája gondos csinnal feszült meg szikár alakján. Őszbe csavarodott szakállja jól ápoltan csillogott. Csak az arcát szántották fel a gond redői.

Minden szem kérdőn meredt felé.

Gresham tudta, mire kíváncsiak.

— Most érkeztem. Egy órája sincs. Alba herceg kifüstölt Antwerpenből.

— Egész Flandria elzárva. Rotterdamtól spanyol gályák őrzik. Anglia a tönk szélére jut.

Gresham fagyos fölénnyel nézett végig a tanácson. Láta a kétségbeesett arcokat. Elmosolyodott.

— A hajón volt időm gondolkozni. És rájöttem, hogy a legnehezebb megoldások mindig a legegyszerűbbek. Mért volna Anglia Antwerpenhez és Rotterdamhoz kötve. Egy kicsit tovább hajózunk. Visszük a gyapjút, a posztót Emdenbe, az Elba torkolatához. Hamburgba. Azért, amire nekünk van szükségünk elmegyünk oda, ahol terem. Csak hadd őrizze Alba a kikötőt, míg be nem rozsdásodnak.

A megkönnyebbülés sóhaja szállt végig a gyülekezeten. Már nem lógtak úgy az orrok. Lord Hunsdon a kardjára ütött.

— Ötezer próbált vitézem van. Northumberland hada négyszer akkora. De gyülevész nép.

A kancellárnak is megjött a szava.

— Amit az erő le nem bír, azt béklyóba verheti az elme fortélyá.

Gresham már ment is a tanácsból a német Gildék udvarába. De nyomában a bizakodás fuvallata szállt.

London nehéz lidércnyomástól szabadult.

London előtt megtorpant a felkelők menete.

Meglepetések zavarták őket. Már nem voltak biztosak elhatározásukban.

Norfolk herceget hiába várták.

Hire jött, hogy Erzsébet magához csalta. Mária királynő halálával fenyegette meg. Bántatlanságot ígért neki, aztán a Tower legmélyebb börtönébe záratta.

Késett a kiközösítő bulla is. A pápa még mindig habozott. Sok régi, hitéhez hű nemes csak erre a bullára várt. De míg a pápa fel nem oldotta alattvalói esküje alól, nem csatlakozott a felkelőkhöz. Lord Cecil mézes-mázos levelei is eljutottak a táborba. Sok nemes megingott. Derbyshire grófja visszaimáinkodta magát a királynő hűségére. Lord Montague Alba herceg indulását leste. De Alba nem mozdult. Fülöp király parancsát várta.

Igy vesztegették tétova torzsalkodásokkal, halogató tanácsolansággal az időt, míg az ut Londonba nyitva állott.

Közben Hunsdon lord serege már Doncasterig nyomult. Berwick őrsége hátulról fenyegette a felkelőket. Attól is félhettek, hogy Sussex kibujik York sáncai közül és oldalba kapja Northumberland-et.

Igazi csata nem is volt. Mikor a gyülevész had látta, hogy az ősz Norton összeesik a lobogóval és kiömlő vére átszivárog a ráboruló standár selymén, úgy, hogy olyan volt, mintha a Megfeszített vérezne ott, ahol oldalát a római katona lándzsája megnyi-

totta, egyszerre páni rémület fogta el őket. A had szétszaladt. Elszéledt. És a vezéreknek nem volt más választásuk, mint hogy harcedzett lovasságukkal átvágják magukat a skót határ felé.

Sikerült is elmenekülniök. De Northumberland karácsony estéjén árulók csapdájába esett és Murray gróf hatalmába került. Loch Leven várába zárták, ahol nemrég Mária királynő synlődött.

Fekete karácsony!

Fekete fellegek kavarnak. Ember nem látott még ilyen fellegjárást.

A szurkos, fekete folt leszakad az ólmos égről és órákig megül a földön, mint a nehéz köd.

Az erdők mélyén tompán nyög a szél. Vagy a halálra sujtott föld hörög?

Magányos lovag vágat a pusztá kietlenségben. A földretorpant felleg itt is ott is felporzik, szanaszét rebben nyomán. Majd ujfent rajba verődve uszik az ég síkján.

A felleg él. Megszólal. Károgó hangja rekedt sirás, a megcsömörlött mennybolt panaszos korgása. Egyik felleg felel a másiknak. Lármás vijjogásuk felujjong az új préda örömére.

Fekete hollók felhőitől tarjagos az ég.

Dögmadarak, keselyük és torkos toportyánok toros karácsonya ez.

Majorságok üszkös falai füstölögnek. A küszöbön megalvadtt vér. Rozsdásra gémberegett tócsában kettéhasított fejű poronty hever. Nem kimélte a vad trabant pallosa.

Kipusztult falvak. Napi járőföldre nem látni embert. Az éhség véres szemü ebe sündörög a tévedt vándor sarkában.

De várják még szörnyűbb látomások iszonyathoz szokott szemét.

Dombtetőkön furcsa alkotmányok méredeznek. Körbe vert cölöpök. A cölöpök végét gerendák kötik össze és a gerendákon íromba nagy pojják lógnak.

Kezük, lábuk olyan könnyrefakasztón kalimpál, ha meghuzza láthatatlan zsinórjukat a szél. A dögmadarfelhők a dombtetők felé tartanak.

Különös játékot eszelt ki valami gonosz tréfacsináló erre a karácsonyra Angliának.

Sokasodnak a dombtetők és sokasodnak a bitók. Százával meredeznek az égnek. Vigyorgó csontarcok bámulnak a süket csöndbe.

A fák ága is embergyümölcsöt terem. Ahol a hollófelhők lakmároznak, a cafattá marcangolt husból kifehérlik a csont.

A felperzselt házak savanyu, hideg bűzébe vérekavaró szagokat szítál a fertőzött fuvalmak mozdulása.

A bozótban éhes ordas ordit. A halál léptei alatt zörög a csonttádermedt haraszt. A szívek körül iszonyat portyázik. A hagymázos agy ködében rémlátások raja zsong. A Sátán bőszi szakállasfarkasokba bujva kujtorog a vadonban.

A rémület korlátlan ur a földretepert Anglia fölött.

Hibátlan hóhérmunka volt.

Erzsébet hideg, asszonyi bosszujában kifőzte, kire bizza az ítéletet. Sussex gróf kapta a hóhér szerepét.

Sussex bujkálása gyanus játék volt. Sietett most az irgalmatlanság véráradatában tisztára fürödni a gyanutól.

A paraszti sorból valókkal kurtán végeztek. A pribékek házról-házra jártak. Egy hangos szóra fejek hulltak a porba. Az éles pallosok, mint vaját metélték asszonyok, gyermekek gyöngé testét.

Nem is kellett fegyvert fogni ahoz, hogy valaki bitóra jusson. Elég volt, ha menedéket, élel, segedelmet nyújtott a felkelőknek.

— A papokkal a legelső fára, — adta ki a parancsot Burghlev vidonsült lordia. Cecil kancellár.

A nemesekkel és a vagyonosokkal már több ceremóniát csináltak. Ezeket porbe kellett fogni, hogy

vagyonukat a kincstár elkobozhassa. De a pöröket nem nagyon huzták, vonták.

A börtönök hamar megteltek. Az éj csöndjét a kinzókamrák veszett üvöltése verte fel. A föld mélyéből is kitört a meggyötörtek állati bődülése. Szorultak a hurkok, csikorgott a fejszorító csavarja. Az újjakból vért préseltek. Mert ítélet előtt mindenki-
ből ki kellett kényszeríteni a cinkosok nevét.

Sussex levélben számolt be a királynőnek sikerült munkájáról:

Durhamban 41 lázadót akasztatott fel, Darlingtonban 80-at, Barnard-Castleban huszat, a grófság többi helységében 172-öt.

New-Castle és Wetherby közt hatvan mérföldes körzetben nem volt egyetlen város vagy falu, amelynek határát bitófa nem diszította.

Sir George Bowes, Sussex kapitánya, maga száz embert huzatott bitóra. Ezernél többre teszik már a kivégzettek számát, s a kardélre hánytakat senki sem számolja, de Erzsébet bosszuló vérszomja még mindig nem csitult. Végre Sir Thomas Kargrave koronaügyész emelte fel tiltakozó szavát. Figyelmeztette a hóhérokat, hogy ha így folytatják, egész falvak kipusztulnak és vidékek néptelenednek el.

A főnemesség sorából tizenegyet ítéltek halálra, de csak négyet végeztek ki. Hétnek megkegyelmezett az irgalmas királynő, azzal, hogy életfogytig börtönben vezekelnek és vagyonukat büneik kien-geszteléséül a kincstár élvezi.

Anglia földön hevert. Sussex hibátlan hóhér-munkát végzett.

Csak Northumberland és Westmoreland volt még hátra.

Ez a kettő volt a legzsirosabb falat és óriási birtokaikat csak úgy vehette el a királynő, ha Londonban a parlament törvényszéke elé állítja őket.

A kapzsi skót lairdek nem is vonakodtak tulságosan, hogy illő vérdíjért kiszolgáltassák őket. De Westmoreland még idejében Flandriába menekült.

Northumberlandot azonban Murray gróf, aki Mária királynő leveleivel már jó vásárt csinált, ezer fontért eladta Erzsébetnek.

Májusra kimondták a halálos ítéletet Northumberlandre. A gróf forró láztól gyötörve feküdt Berwickben, ahol Hunsdon lord őrizetére bízták.

Hunsdon ellensége volt a katolikusoknak, de egyenes lelkű, kemény katona. Nem porkoláb, még kevésbbé hóhér. Foglyának jámbor türelme, férfias szilárdsága annyira meghatotta, hogy kegyelemért könyörgő levelet irt a királynőnek.

Kegyelem helyett rideg parancs érkezett. Vigye vérpadra a sulyos beteg grófot. Hunsdon felháborodva utasította vissza a hóhérszerepet s kijelentette, hogy inkább maga is kész bárd alá hajtani fejét. Sir John Forster vállalkozott a pribékmunkára a Northumberland birtokok egy részéért.

Augusztus 22-én délután volt a kivégzés, York piacán.

Northumberland grófja méltóságteljes nyugalommal lépett fel a vérpadra. Levetette kabátját és keresztet vetett. Mikor Palmer, a kálvinista prédikátor felszólította, hogy bánja meg nagy bűnét, amit a királynő ellen vétett, a gróf az összesereglett tömeghez fordult:

— Szóltanul akartam fogadni a halált, de mivel szokás, hogy az elítéltek haláluk okáról valamit mondjanak, ime halljátok: Gyermekkoromtól annak az Egyháznak hitében éltem, amely a föld egész körén el van terjedve és szent egyetemesség kapcsolja egybe, ebben a hitben akarom bevégezni nyomorúságos életemet és erről az új angol egyházzal tudni soha nem akarok.

Palmer közbekiáltott és szidalmazta a gróf megrogzott pápistaságát, de a gróf rendületlenül folytatta:

— Kedves testvéreim, óvakodjatok ezektől a falánk farkasoktól, akik bárány bőrébe bujva settenkednek hozzátok és lelketeket szaggatják szét.

Azután bocsánatot kért mindazoktól, akik

miatta kard által vagy hóhér kötelén pusztultak. A királynő ellen sohasem lázadt fel. Hűségének pecsétjét meg nem törte, csak a gonosz tanácsadók-tól akarta őt megszabadítani. Ártatlan családjának kért kiméletet. Megesókolta a keresztet. Két kar-ját kitárva a tőkére hajtotta fejét. Még egy utol-sót fohászkodott:

— Uram, vedd magadhoz lelkemet.

De utolsó szavát már kettévágta a hóhér pallósa, amely halálos csapásával éppen ebben a pillanatban sujtott le rá.

A tömeg hangosan zokogott. Voltak, akik ken-dőjüket szerte porló vérével itatták tele, mint haj-dan a vértanuk vérével tették.

VIII.

A kiközösítő bulla.

A pápa sirva fakadt.

Fül nem hallhatta borzadály nélkül azokat a híreket, amelyek Anglia véres karácsonyáról érkeztek.

Akkor már sokan hagyták ott szigethazájukat és vándoroltak Flandriába, Franciaországba, sőt Rómába is, hogy önkéntes száműzöttség keserűségé-ben tengessék céltalanná vált életüket.

A meghajszoltak nyugtalan agyában megnőttek a rémségek. Ki tudja mi volt az igazság, mi a bor-zalom káprázata azokban a mesékben, amelyek száj-ról-szájra jártak Madridban, Párisban és a pápai udvarban egyaránt. Undok éhkórról beszéltek. Most az tallózott még a hóhérok halálkaszája után. Em-berdúvadak verődtek gyilkos haramia bandákba. Magukhoz csalogatták az éhesen kódorgó gyermekeket, hogy lemészárolják őket és ösztövére husukból lakmározzanak. Nagy bitók rogygyantak össze a tü-rhetetlen teher alatt. A sötétség kísértő szellemei köl-töztek a gazdátlan tetemekbe. Az erdőn fejetlen em-

bereket láttak. Élet szökkent az akasztottakba. Üvöltve csattogtatták földig a galyakat s aki vázarukba nézett, a halál fia volt.

A pápa könnyezve hallgatta a siralmakat. Sokan őt is vádolták, hogy irgalmas szíve késlekedett a kiközösítéssel. Az egész keresztény világ teljajdult. Ezt az irgalmatlan dulást a katolikus Európa tétlenül nem nézhette. Minden szem Rómára szegeződött. Az első tiltakozó szót onnan várták.

V. Piusz pápa nem késlekedhetett tovább, 1570 február 25-én kihirdette a kiközösítő bullát, amelyben Erzsébetet kárhozatos szakadárnak és eretneknek, eretnekek pártfogójának mondotta, aki megértett arra, hogy levágják Krisztus testének egységéből. Egyben minden rendű és rangu alattvalóját örökre fölmentette a neki tett hűségi eskü alól.

A kiközösítő bulla néhány példányát elküldötte Alba hercegnek Flandriába, ahonnan az könnyen megtalálta utját Angliába is.

A nap arany sugár-dárdákkal dobálta a tisztást. A fényben már a tavasz berzenkedett.

Az erdő sűrűjében még a téli zímankó vicsorgatta már mindenfelé odvas hófogát.

Erzsébet szeme tágra meredten kémlelt a ragyogásból a vadon homályába.

Vadkanra készültek, de nem rejt-e más gonoszabb dúvadat is ez az embernemjárta rengeteg? A természet még tele volt babonás titokkal az ember számára. Erzsébet percig sem mert volna kételkedni a hyrcaniai tigrisben vagy az arabiai fönixben, amely lángfürdőjében tulajdon porából ifjodik új életre. Ismeretlen vizekre tévedt hajósok halálos rémülettel látták felbukkanni a haragos habokból a förtelmes hydrát, amelynek őse a lernai dágványokban lakott. A királynőt kíváncsi szepegés borzongatta, nem találkozik-e majd szemtől-szembe a bozontos szürke medvével, amely bocsait formásra nyalogatja vagy éppen a zöldmégű baziliskusszal, amelynek már pusztá pillantása halál.

A pelikánra gondolt. Ez a madár tulajdon vérével táplálja fiókáit. Lám, ő fordítva, inkább gyermekei vérével elégíti ki éhségét.

Tekintete Dudley lordra tévedt.

Karcsun, mint hajlékony sudár magaslott előtte a fényzáporban. Égig nyuló dárdáján, mint izzó golyót tartotta a napot.

A királynő szeme szerelmesen simogatta.

Burghley lord pillantása féltékenyen villant rá. Erzsébet érezte, hogy a kancellár rideg lelke megveti szenvedélyét.

Maga is bűnnek érezte. Mert gyöngéje volt.

Mentegetőzött:

— Csak disz, csillogó játékszer, aranyos rojtja a trónnak, nem támasza.

— A trónok elvekre és ellágyulást nem ismerő akaratra épülnek, — jegyezte meg tudákosan a kancellár.

Erzsébet legyintett:

— Elvek, akarat, szavakkal bélelt kongó bölcsesség. Vér, vér és halál. Forró, bíboros vér és fagyos fehér halál. Az őseim fakó halálalmeszt gyurtak barna vérsarakba. Ezzel a malterral ragasztották széttéphetetlenné a köveket. A rózsák háboruja, a York- és Lancaster-házak százados tusája hegygé tornyozta itt a vért. Az én trónom ott áll a vérhegy tetején. Most én is emeltem ezt a hegyet, új malterral pántoltam minden repedését, hogy soha le ne dőlhessen.

Burghley lord száját gunyos mosoly rántotta felre. Már tudta akkor, hogy a pápa kihirdette a kiközösítő bullát.

Rebbenésnyi volt csak ez a mosolyvillanás. Erzsébet mégis meglátta. A kancellár észrevette, hogy a királynő arca haragosra borul. A mosolyt magyarázni kellett.

— Ez a vér még átkot hoz Felséged fejére.

— Vénasszony vált hát belőled is. Átokról papolsz!

— Dehogy, a papok átkozódnak. A római kuria

átokkal közösitette ki Felségedet. Flandriában Alba herceg minden szószékről kihirdette a bullát.

Erszébet arca falfehérre sápadt. Nagy, sárgás foga úgy villant ki lélekzet után tátogó száján, mint valami halottas lárvából.

— Az a bulla eljuthat Angliába is.

— Flandria nincs messze.

— Nem szabad eljutnia, ha vérrel váltjuk is a csatorna tengervizét. Nem akarom, nem engedem. Róma keze nem érhet Londonig. Mert leütöm ezt a kezét.

— De ez a kéz láthatatlan.

— A vak szemeknek! Ki kell kutatni minden hajót. Az utasoknak az inge alá is nyuljanak be. Bitóval és felnégyeléssel fenyegetsenek meg mindenkit, aki Rómának akármiféle üzenetét, végzését az én országomban köztudomásra adja.

Aztán Dudley felé kiáltott, aki még káprázó elragadtatással meredt a napba.

— Vége a vadászatnak. Megyünk vissza Londonba.

Róma láthatatlan keze mégis elért Londonig.

1570 május 25-én reggel a pápai bulla ki volt szögezve a londoni püspök palotájának kapujára.

A királynő haragja nem ismert határt. Walsingham valamennyi spionja talpon volt. A bűnöst az írástudók közt kellett keresni. Teológusok nem tehették. A jogtudományok fellowjaira sokkal erősebben gyanakodtak.

A nyom helyes volt. Nem is kutattak sokáig. A Lincolns-Jun egyik diákjánál megtalálták a bulla másolatát és a diák a kinvallató pribékek kezében beismerte, hogy a bullát John Felton adta neki.

Walsingham jól ismerte Feltont. A Southwark legtehtetősebb és legtehetősebb nemese volt. Fölötte járatos a tudományokban és rendületlenül hű apái hitéhez. Walsingham csahosai rég fenték rá a fogukat. De hiába követte egyik szigorú rendelkezés a másikat, Felton csavaros esze és nagy jártassága

a törvények és jogászi szentenciák labirintusában mindig talált kibuvót. Most aztán lecsaphattak rá.

Alig szállt le az ünnepeste, alabárdosok és drabantok vették körül Felton házát. A lordmayor és London két sheriffje személyesen ment a drága vadat elcsipni. Felton maga nyitott nekik kaput és udvariasan betessékelte őket:

— Nagy uraim, tiszteljétek meg szerény hajlékomat.

— Nem vendégségbe jöttünk, Felton. Főbenjáró bűnben találtattál vétkesnek.

Mikor Felton felesége ezt hallotta, nagyot sikoltott és ájultan vágódott végig a padlón.

Felton mosolygott:

— Tudom mért jöttetek. Nem is tagadom, én szögeztem ki a bullát a püspök kapujára. Kötelességem volt tudomására hozni minden honfitársamnak, hogy Erzsébet már nem királya Angliának. A pápa kitaszította őt az Egyház testéből és megfosztotta trónjától.

— Ne tetézd nagy bűnödöt ujjab felségárulással — mondta neki a sheriff. Közben az alabárdosok már tódultak be a házba. Láncot raktak Felton kezére, lábára és úgy kísérték a Towerbe.

Augusztus 4-én, pénteken állt bírái elé a Guildhallban. A legszigorubb büntetéssel sujtották, amit az ősi százados törvény a felségsértőkre ró: akasztással és felnégyeléssel.

Az ítéletet négy nap múlva hajtották végre azzal a barbár borzalmassággal, amelyet csak a vérben gázoló századok emberirtó kegyetlensége eszelhetett ki.

A tudós Feltont lófarkához kötözve vonszolták ki a newgatei börtönből Tyburnbe, ahol a kivégzés történt. Felton lelke rebbenéstelen nézett szemébe minden iszonyatnak, mintha ércből öntötték volna. Hogy fájdalmait el ne árulta, egész uton hangosan énekelte a de profundis siralmait.

Tyburnben háromszögalakban ácsolt erős bitó

várta. A bitó alatt a pribékek lehúzták róla a kabátot és a selyem ujjast.

Felton térdre hullt és hangos szóval imádkozta a Misererét. Arca földszinűre vált, de az ima megerősítette.

Szilárd léptekkel ment föl a létrán. A hóhér nyakára illesztette a hurkot. Felton tekintete végigsiklott a bitó körül hullámozó tömegen. A távolba révedt és a püspöki palota tetőin pihent meg.

Felemelte kezét. A palota felé mutatott:

— Nézzétek — mondotta —, ott szögeztem ki a bullát, Krisztus helytartójának parancsát. Legyetek tanuim mindnyájan, hogy ártatlanul halok meg.

A sheriff közbeavatott:

— Felségárulás bűnéért sujt az igazságos ítélet. Szállj magadba és kérj bocsánatot a királynőtől.

Felton most felemelte szavát:

— Mindenkitől, ha ki ellen vétettem, itt a halál küszöbén, Isten színe előtt, bocsánatot kérek. De a királynő ellen semmivel nem vétkeztem. Angliának nincs királynője...

A sheriff hangja ordítva nyomta el szavát:

— Isten tartsa a királynőt!

A tömeg utána üvöltötte. Abban a pillanatban kirúgták a létrát Felton lába alól és a pribékek ideoda lóbálták a levegőben kalimpálót. A hatodik lödítés után szederjesre vált az arca. Megduzzadt nyelve kibukott szájából. Most gyorsan levágták a kötélről s az eszméletlen testet a tőkére fektették, még élt, mikor a hóhér hatalmas bárdját felemelte. Teste förtelmes kinok görcseiben vonaglott. A vad pribékek szíve is megesett rajta. De már zuhant le a villanó bárd és elválasztotta fejét a törzstől.

A hóhér magasra tartotta a fejet, miközben már folyt az undok sintérmunka. A vérző testet négyfelé metélték, hogy London négy különböző táján kifüggeszték, mindenek okulására és elrettentésére.

Vagyonát elkobozták. Aranyát és ezüstjét, amelyet 33.000 fontra becsültek, a kincstár harácsolta el. Ujján csodálatos szépségű gyémántgyűrűt viselt,

amelytől halála percéig nem akart megválni. A lord-mayornak fájt a gyűrűre a foga. De nem tudták a halott ujjáról lehuzni. Az egyik pribék lecsapta Felton ujját s már vitte volna azon véresen a drága ékszer a lordnak, akitől illő jutalmat remélt, mikor sulyos kezet érzett a vállán. Sussex grófja volt, a durhami vérbíró.

— A gyűrű a királynőt illeti — mondta a megriadt pribéknek. — Felton ur végső akaratával neki rendelte az engesztelődés zálogául.

Erzsébet sokáig viselte ezt a gyűrűt. Később Essex grófjának ajándékozta, aki szintén a vérpadon vált meg tőle.

Walsingham valamennyi fogdmege és spionja a sötét matrőzcsapszékeket, a legkétesebb hírű lebu-jokat járta szünetlenül. A Temzén horgonyzó hajókat az utolsó szögig átkutatták. Minden hajóst, akitől megtudták, hogy a csatornán átkelt, apróra kifaggattak, szépszóval, fenyegetéssel puhítottak. De hiábavaló volt minden, arra nem sikerült rájönni, hogy került Flandriából vagy Franciaországból — mert csak onnan kerülhetett — Feltonhoz a pápai bulla.

Erzsébet nem nyughatott. Felton vére nem elégitette ki bosszuját. Le kellett sujtania arra a vakmerőre is, aki a bullát Angliába csempészte.

A királynő komoran járt kelt napok óta. Lehangoltságának sulyát az egész udvar érezte. Legkedvesebb embere sem állhatott meg előtte.

Végre a mindig találékony kancellárnak mentő gondolata támadt. Már tudta, kit dob oda Erzsébet telhetetlen bosszujának.

A királynő türelmetlenül dobogott, miközben a kancellár hosszú kerülővel készülődött neki, hogy tervét előtárja.

— Szó, mindig csak üres szófia beszéd. Ha szavakkal kellene megtönni kincstáramat, én volnék a legkincsesebb király a föld kerekén és csak nevet-

ném a spanyol királyt, akinek nehéz gályák hordják az aranyat és a drágaságot a mesés Indiákról.

— Mig Drake legényei el nem csipik őket.

— A bullahordozókat, a pápa titkos ügynökeit csipnék el, ha olyan híres legények. De azok szabadon járnak és kérkedve hirdetik, hogy Anglia királynőjének annyi hatalma sincs, amennyivel egy szennyes hajópatkányt eltiporhatna.

— Felség, egy hónapba sem telik és törvény elé állítom az árulót.

— Megint csak ígéret. Pusztá szó...

— Kész vagyok tulajdon fejemet pallos alá hajtani, ha most szavamnak nem állok.

— Vigyázz, a porba hullt már itt sok fő, amely nagyon is keményen ült a nyakán.

— Én nem veszitem el a fejem, mert mindig a helyén tartom, — mondta lord Cecil és bókolva távozott a teremből.

John Storey az antwerpeni kikötőben álldogált. Vizsga szemmel figyelte az érkező hajókat, nem fut-e be angol vagy francia lobogó.

Sunyi képű fickó lopakodott mögé. Könyökével gyöngén oldalba taszította. Storey megfordult. A züllött hajóst, mint régi ismerőst üdvözölte.

— Adj Isten, Parker! Mi jó hír akad?

— Hát most éppenséggel akad. Olyan zsiros fogást csinálhat, hogy biztosan külön jutalom üti érte a markát.

— Messzire kell menni?

— Jó mérföldnyire, a Selde mentén. Ott vetett horgonyt. Neptun a neve, Blackhead a kapitánya. Rozga bárka. Fűszerért jött, de a hasa dugig van bibliával. Az éj leple alatt szeretnék partra rakni.

John Storey szó nélkül elindult Parkerrel és mig sietős nagy léptekkel haladt a Selde-part felé, elgondolkodott a sors forgandóságán.

Ő, John Storey, Anglia híres jogásza, mindkét jogtudomány tudora, valamikor koronaügyész, előkelő címek viselője, akit hódolat és becsület övezett,

most kénytelen itt moeskos hajók gyomrát bujni és mint a régi görög kikötők fügeszaglásai, kutatni és spionkodni angol bibliák, ujhítü imakönyvek és más eretnek nyomtatványok után, amelyeket Angliából rakományszámra hurcoltak Flandriába és Németalföldre. Alantas, utálatos foglalkozás. De hát élni csak kell valamiből, Angliában nem maradhatott. A hűségesküt semmi áron nem tette volna le. Misét nem hallgathatott, az angol istentisztelet meg neki nem kellett. Hogysem lelkét kárhozatba döntse, inkább hazát cserélt s a tisztelet és jólét helyett a nyomorúságos tengődést választotta. Évekig apró adományokból tartotta fön­n magát családjával. Végre Alba hereeg hivatalhoz juttatta. Szerény hivatal volt, inkább az éhhaláltól mentette meg őt magát és családját az a 100 font, amit évente azért kapott, hogy a helytartó megbízásából átkutatta az angol hajókat. Ha különösen jó fogást csinált, külön jutalomra is számíthatott. Ilyen alkalom kínálkozott most is.

Mikor a hajóra felkapaszkodtak, Blachhead kapitány éktelen szitkozódásban tört ki, de a helytartó parancsának engedelmeskedni kellett.

Storey üggyel-bajjal mászott le a meredek hajólépcsőn. Lenn szurkos sötétség fogadta.

— Világot — ordított föl Parkernek. De ebben a pillanatban fölrántották a hágsót s a fedélzet csapóajtaja döngve zuhant le. Ott állt a hajó fenekén bezárva, tehetetlenül.

Most lánc csikordult. Már huzták fel a vasmackát. A víz loccsanva kezdte verni a hajó oldalát. Elindultak.

Két nap mulva Harvichban kötöttek ki. Lord Cecilt nyomban értesítették, hogy a vállalkozás sikerrel járt. Parancsára a rabot Londonba vitték s a Lollardstowerbe zárták.

Hetekig kinozták a Tower kázsamátaiban. A kinvallatás minden eszközét kipróbálták rajta, de Storey állhatatosan megmaradt amellett, hogy hírét sem hallotta a pápai bullának.

Erre azon a cimen állították törvény elé, hogy a Flandriába menekült felségárulókkal összeesküvést szőtt a királynő élete ellen.

Storey tiltakozott a hazug vád ellen.

— Soha nem törtem a királynő élete ellen — mondta ünnepélyesen a bírának — de semmiképpen sem követhettem el felségárulást, mert nem vagyok a királynő alattvalója. Hűséget esküdtem II. Fülöp spanyol királynak, akitől hivatalt és fizetést kaptam...

Hunsdon lord megkérdezte:

— Hol születettél?

— Angliában.

— Akkor hát alá vagy rendelve az angol törvényeknek és legfőbb urad Erzsébet, Anglia királynője.

— Ábrahámnak is megparancsolta az Ur — vágott vissza Storey —, hogy hagyja el a földet, ahol született s ahol rokonai és hozzátartozói élnek és keressen más hazát magának. Így kerestem én is más hazát, hogy hitemet szabadon vallhassam. Ezért esküdtem régi és változhatatlan hitem nemes védőjének, Fülöp spanyol királynak hűséget. Minden ember annak a királynak az alattvalója, akihez hűségi esküje köti. Én nem ismerem el ezt az új tant, amely folyton változó határok szerint választja el egymástól és uszítja egymás ellen az embereket, akik valamennyien testvérei egymásnak Krisztusban és az egyetemes Egyház nagy közösségében. Akármilyen szegénységbe és nyomorúságba zuhantam is, tagja vagyok a löweni egyetemnek, amelynek védelmét hittal fogadtam s amely engem is mindenkor oltalmazni kész. Soha nem tettem volna lábamat angol földre. Gonosz ármánnyal törbecsalva erőszakkal hurcoltak ide. Nem én vétettem tehát, hanem ti tiportátok lábbal azt, ami isteni és emberi törvény.

Hiába védekezett nagy tudásának, sziporkázó elméjének és nemes ékesszólásának fegyverével, halálra ítélték és Tyburnban azon a bitón végezték ki, amely még piros volt Felton véréből.

Cecil lord parancsára szemlátomást és szándékkal nyujtották halálkinjait. Még élt, mikor belső részeit egyenkint kitepték. A csonkítás gyalázatos hőhőrmunkája alatt, végső erejét összeszedve dobálta föl magát. Védekezett és küzködött kinzói-val. Négy pribéknek kellett lefognia a rettenetes erejű aggastyánt, míg a felnégyelésig eljutottak. Fejét a királynő a London-Bridge bejáratának főívére tüzette ki.

A kivégzésnél, amelyet a vérhez és embertelen kinzásokhoz szokott csőcselék sem tudott megrendülés nélkül nézni, jelen volt Edmond Campion, aki akkor álruhában bujkált üldözői elől. Itt érlelődött meg benne az elhatározás, hogy haladéktalanul Douayba megy, ahol akkor már William Allen doktor megalapította angol ifjak számára a hittudományi iskolát, hogy papokat neveljen a lassanként egészen magukra hagyatott angol katolikusok számára, mert féltő volt, hogy a kiméletlen üldözés következtében pásztorok nélkül maradt nyáj szerte-széled s a régi hitnek rövidesen irmagja sem marad Britanniában.

IX.

Az égisz magasló árnyék.

Bitók sokasodtak. A London-Bridge fölött dárdahegyen himbálódzó fejek hirdették a trón véres hatalmát. Városok kapui fölött vad szél fosztogatta a szétmálló hust felnégyelt testek kalimpáló csontjáról. A lelkekre döbrent csönd sulyosult. Kerülte minden a napvilágot. Halálos nyugalom igáját nyögte Anglia. Csak Erzsébetnek nem volt nyugalma.

Érezte a láthatatlan kezét. Ez a kéz átnyult országokon, tengereken. Elsöpört utjából minden akadályt. Megragadta és megrázta alatta a trónt.

Még egyre rengett bele a vérhegy. Hiába táp-

lálta uj meg uj párolgó itallal. A hegy repedezett, mállott. Érezte, hogy nem ül biztosan a tetején. Veszedelemek dőngették a hegy falait. Félelmes férgék örölték, morzsolták morajló mélyét.

Alba herceg büszke ármádája kétnapi járóföldre horgonyzott a csatorna tulsó partjain. Franciaországban mint két egyenlő birkózó elkeseredett tusa gubancában hentergett a földön a régi és az uj hit. Ki tudta volna megmondani, melyik tápáskodik fel hamarább. Főtt, forrott minden a nyugtalan Irországban is.

De itt volt a legégetőbb kérdés, a legkétélőbb talány: Mária. A legyőzött, guzsbakötött vetélytárs így is félelmes ellenfél volt. Az odvaik mélyére húzódott katolikusok talán csak a szelek fordulására vártak, hogy újra mellé álljanak.

A pápai bulla már megoldotta esküjük kötését. Számukra most üres a trón. Bitorló ül benne. Egyetlen jogszerű várományosa szemükben a trónjavesztett skót királynő.

Mig Mária él nem lehet biztos tulajdon trónján.

Hátha hirtelen halál ragadná el a királynőt? Kathrinnek gyorsan ölü, nyomtalan mérgei vannak.

Ki hinné el, hogy nem ő a gyilkos? Tétlenül nézné-e Európa ezt a gaztettet? Hogy állna meg az ő gyámoltalan kis szigetországa a felháborodott Európával szemben.

Várnia kell. Mária halála aránytalan kockázat vakmerő játékára vetne fel mindent. Ki kell bőjtölnie a pillanatot. Addig ravaszsággal, képmutató kegyesség mázas álságába rejtve, simulékony, hizelgő alázkodással kendőzve, de irgalmat nem ismerő következetességgel kell kiirtania minden magot, amelyből Mária aratása megnőhetne. Végérvényesen, feltámaszthatatlanul meg kell semmisítenie Angliában a régi hitet.

Ebbe a gondolatba görcsösen belekapaszkodott. Dacos gőg dagasztotta szívét. Ugy érezte, hogy az ő személye az a reformáció számára, amit a pápistáknak Ő Katolikus Felsége jelent. Mint két ércoszlop

nőttek ki ketten a kavargó zajlásból. Tudta, hogy a nagy küzdelem kettőjük közt dől el.

Tehát Fülöp és újra csak Fülöp! Bárhonnan indult, bárhová tartott, mindig Fülöphöz ért el. Fülöp ott tornyosult közte és a mindenség közt. Mint delejes csúcs vonzotta s egyben taszította is. Rettegve gondolt rá, gyűlölte, de nem tudott szabadulni tőle. Léte, mint babonás varázs bimbózott benne. Láthatatlan hatalom, mint végzetes tengelyt taszította keresztül sorsa két ellentétes sarkán. Mint mennyboltig kavargó hullámtorony rohant felé. Készen akarta várni a pillanatot, mikor ez a roppant örvénylés kitátja rá halálos tölcserének fekete torkát.

Fülöp magányos lelke kőszáli bércek komor magasságában lakott. Hogy közelebb legyen Istenhez, aki minden rebbenését irányította.

Ritkán szállt le az emberek közé. Nem gyűlölte őket, de érezte, hogy nem emelheti fel a maga szüz szelek járásától hűvös magasságaiba.

Már épült is ezeknek a magányos magasságoknak sziklavára. Évek óta raktak már követ kőre a rideg fensík közepén, ahol a levegő kemény szelek száguldásától volt tiszta és acélos, míg a mély alapkából a haragos égbárpitokig dagadt ez az óriás kőek menny és föld között. Várfalai és templomkupolái elbástyázták itt a kisértő világtól és szármolyt raktak Isten trónusa körül udvarló áhitata alá.

Komorló, szürke tömegéből fény lövelt szerte a határtalan birodalom minden tája felé. De ez a szürkeség csak a vakolat vaksága volt. Imák és szent ereklyék összetartó ereje sugárzott köveken, márványon és éretetőkön át, gyújtott remegő lobogást díszes párkányok, ormok öblei és sudár oszlopok fülkéi közt.

Mennyi küzdelmébe került neki, a világ leg-hatalmasabb urának, míg káprázatos álma testté válhatott. Évekig dédelgette tervét, formálta, építette. Küzdelmeket vívott kicsinyes akadályok hangya-

hadával, tulajdon töprengéseivel, amelyek egyre sokasodtak, ahogy a nagy terv mind tündöklőbbben tártta ki benne földöntuli pompáját. De még sokkal több esztendőbe telt, míg lassu, meg-megszakadó, újra nekifeszülő munkával egyenként kőbe, márványba dermedtek egy szertelen szárnyalású lélek megfoghatatlan álmai.

Közel tíz éve már, hogy a hatalmas épülettömeg márványszivének, az először épülő bazilikának alapkövét letették. Szent Bernát nevenapján három oltárt emeltek azon a területen, amely fölé majd az Escorial boltjainak borulniok kellett. Az egyik oltár V. Károly császár kegyeletes emlékét őrizte s azt a helyet jelölte, ahol a nagy világhódító földi porainak szántak itéletnapig bolygathatatlan nyugvóhelyet.

Az ünnepélyes mise szertartásai méltóságteljes lassúsággal folytak. Fülöp karmazsinvörös bársonyba öltözve kedvelt grandjai kíséretében térdén állva hallgatta végig a misét. Cuenca püspöke azután teljes ornátusban, fején drágakövektől szikrázó mitrával végevárhatatlan körmenetben járt a végig az alapok utvesztőjét és valamennyit megáldotta.

A király leereszkedett a diszes esztrádról s maga is sorra járt minden árkot, minden alapozást. Személyesen akart meggyőződni a nagy terv végrehajtásának legapróbb részletéről is.

Hányszor végigélte emlékezetében ezt a felejthetetlen napot és a többi küzdelmes munkás évet is.

Hányszor változott a terv. Egyre bővült és gazdagodott. A monostorhoz kastély került. A kettő együtt várrá hatalmasodott. Az új erőre serkent katolicizmus, a hitujítók forradalmát az igazi belső megújulás erejével lebíró ellenforradalom fellelgyarává. Emeletekre új emeletsorok kapaszkodtak. S szépség és méltóság sugárköre mindegyre fejedelmibb fény udvarával ragyogta körül a bontakozó konturok csodálatos arányait.

A szépség ragyogásával a szentség glóriáját akarta testvériesíteni. Azt akarta, hogy szentségben

se legyen Szent Lőrinc escoriáli monostorához fogható hely az egész világon. Megkezdődött az ereklyék processziója az épülő kolostor felé. Szent Justus és Szent Pastor ereklyéi nyitották meg a sort. Ujjongó örömnép köszöntötte érkezésüket. Akár háromkirályok napján alakos menetek tarka pompája kavargása örvendezett elől, mint Dávid király tánca, amerre a frigyszekrény utja vitt. A két szent életének történetét misztérium-játék, igazi és pompázatos „auto sacramental” mutatta be a lelkek épülésére.

Az ünnepségeket megismételték, valahányszor új ereklye érkezett, akár Rómából, akár a kölni bibornoktól. Különös fénnel ülték meg Szent Fülöpnek, a király védőjének és Szent Jakabnak, Ibéria nagy apostolának bevonulását.

Fülöpnek minden idejét és gondolatát lefoglalta az Escoriál. Alig várta, hogy maga is odaköltözhessen. Ugy érezte, hogy itt új világosság gyul számára. Új erő feszít acélos rugót tettei alá. Addig elzárkózott a világtól. Hiába sürgette a pápa, hogy figyeljen Angliára. Segitse Franciaországban a szorongatott katolikusokat. Ügyeljen a Kelet kapujában harsogó ozmán viharra. Most minden megfeszülése csak egy cél felé korbácsolta. Feltörni az Escoriál magasságába. Aztán majd egyetlen csapással morzsolja össze az Ur minden ellenségét.

Erzsébet ezt az időt akarta kihasználni.

Miksa császár követe mély reverenciával hódolt Piusz pápa előtt.

Felséges ura levelét már átadta, de szóval is tolmácsolta a császár kérését. Miksa kérve kéri Krisztus helytartóját, gyakoroljon irgalmat és vegye le az átkot Erzsébet királynő fejéről.

A pápa szomorúan ingatta fejét.

Apostoli áldását küldte leghűbb fiának, akit minden keresztény királyok közt is kivételes szeretetével foglal imáiba. Nehezére esik bármit is megtagadni tőle, hiszen jól tudja, hogy minden lépését

tiszta szándék és Krisztus igaz Egyházának java vezérli. De a bullát, amellyel Anglia királynő-jét az Egyház testének közösségéből kivette, vissza nem vonhatja. Erzsébet, az Egyház hűtlen leánya, önmagát tépte el jószágos Anyja kebléről. Ha annyira szívére veszi, hogy most ez egész világ hallatára nyilvánvalóvá válik, csak rajta áll, hogy bűnbánatot tartson és visszatérjen oda, ahol minden őszinte megtérőt a megbocsátó szeretet tárt karja vár.

A megtörténtet meg nem törtéنتé csak ő maga tehetné. De miképpen az angol földről szünetlen érkező panaszok tanusítják, még tetézi minden előző bűnét. Gonosz tanácsadói gyűlölik az Egyházat és napról-napra kelve új fenyegető parancsolatokkal üldözik és sanyargatják azokat, akik még hozzá hívek maradtak. A bulla visszavonása csak szabadabbá és vakmerőbbé tenné azt a kezét, amelyet ugysis ártó szándék és gyűlölködő indulat kormányoz.

A pápa azonkívül hosszú levélben is tájékoztatta a császárt az angol katolikusok szomorú helyzetéről.

Erzsébet 1571 április 2-ára összehívta a parlamentet. Itt már nem talált semmi ellenkezésre. Vakon szavaztak meg minden törvényt, amelyeknek szigora immár elviselhetetlen sullyal nehezedett mindazokra, akik az új hitnek még be nem hódoltak.

Egész Anglia a szüntelen rettegés riadt nyugtalanságában vergődött. A nappal félelme az új bizonytalan árnyában keresett menedéket. Az új törvények kémek, leselkedők, esahos pribékek szennyes hadát szabadította rá a grófságokra. Kapzsi sherifek, hatalmaskodó békebírák garázdálkodtak minden városban és faluban. A legfélreesebb majorság sem volt biztos az ólálkodók falánk fürkészésétől. Mindenki gyanus volt mindenkinek. Senki nem bízott már legközelebbi atyafiában sem. Hangos szót sem mertek ejteni. Burkolt jelbeszéddel próbáltak

védekezni a mindenki sarkában ott settenkedő hallgatódzók ellen.

Sokan házukba zárkóztak. Hónapszámra nem mozdultak ki. De otthonuk sem adott menedéket. Álomra nem hajthatta senki bátorságban a fejét. Éjjeli órákon vad dörömbölés verte fel békés házak csendjét. Durva poroszlók kutattak át mindent, pincétől a padlásig. A Privy Council parancsa hatalmat adott minden dulásra. Papvadászok rejtekek után kutattak, falakat bontottak ki, tüzhelyeket romboltak szét, Kéményeket döntöttek le. Egymás hegyére hánytak mindent. Törtek, zuztak. Ugy festett a lakás egy-egy házkutatás után, mintha barbár török-dulás söpörte volna végig.

Az üldözés tombolt. Az északi grófságokban uradalmak cseréltek gazdát. Régi családok váltak földönfutókká. A börtönök újra megteltek.

Három éve sinylődött már rabságban Mária királynő is.

Tutburyból, mert ez a hely nagyon egészségtelen volt, hosszas könyörgésére Sheffield Castle-be kísérték s itt az emberséges Shrewsbury lord őrizetére bízták.

Nem tartották ugyan szoros zár alatt. Szabadon járt-kelt a kastélyban. Ki is lovagolhatott. Vadászattal enyhithette az egyhangu napok végtelen unalmát. De vigyáztak minden lépésére. Állig fegyverzett örök vették körül. Megbízható cselédségét napról-napra apasztották s kémeket raktak legmeghittebb közelségébe.

A nyirkos Tutbury aláasta egészségét. Csuz ki-nozta. Olykor gyötrő kinok szögezték ágyhoz. De orvosért hasztalan könyörgött. A fukar Erzsébet még asztalát is igen szűkösen és szegényesen látta el.

De a testi kórnál is sulyosabban nehezedett rá a teljes elhagyatottság, a magány kétségbeejtő kilátástalansága. Az anya fia után sóvárgott. A fenkölt szellem, a kivételes műveltség vágyott az udvari élet csillogó légkörébe. A hívő lélek gyötrődött, hogy elzárták vallásának minden gyakorlatától. Egyetlen

vigasza az ima maradt, amelybe néha órákig elmerült.

Nem volt sehol támasza. Egyedül maradt, teljesen egyedül.

Hasztalan irta panaszkodó, kérő, kétségbeesett leveleit a pápához, fejedelmi rokonaihoz Franciaországba. Leghatalmasabb atyafiához, Fülöp spanyol királyhoz. A pápa követét be sem bocsátották Londonba. Fülöp még mindig az Escorial kőálmának bűvöletében élt. Csak a francia követ tett bátorlalan és kényszeredett lépéseket, hogy Mária sorsán valamit javítson.

Az udvarnál tudtak Mária minden sóhajáról. Erzsébet parancsára minden levelét felbontották. Keresték a gyanus szót, hogy lecsaphassanak a skót királynőre. De Mária kemény lelke a keserű kétségbeesés kietlenségében sem feledkezett meg magáról. Csak fiáért könyörgött. Csak szabadságáért esengett. Még akkor nem hitte, nem akarta hinni, hogy Erzsébet rabságából egyetlen szabadulás lehet számára: a halál.

Májusi verőfényben lépett ki a kastélykertbe. A virágok már kibontották pompájukat. Mosolygó sziromszájak szerelmes szagokkal csókolták tele a selymes levegőt. A királynő karesu alakja után a szomorúság sötét uszálya uszott. Egyetlen komor folt ebben a kékörömű tavaszi lelkendezésben.

Szerette ezt a kertet. Ide nem kísérte senki. Itt még magányosabbnak érezte elhagyatottságát.

Sose járt itt más rajta kívül. Most az egyik kanyarodónál kedves fiatal apród jött szemközt vele.

Sudár fiu volt és szőke. Rugalmas és könnyű, mint fiatal agár. Szemében haragoskék ibolya nyílt.

A királynőnek elég volt egy pillantás ebbe a kék mélységbe. Olyan hódoló odaadás, olyan leboruló imádat sugárzott felé, hogy a karesu apródnak térdre sem kellett hullnia, tekintetével csordultig telt ifju lelke minden vallomását elmondotta.

Máriában a rabság nem alázta meg a királynőt.

— Nem tudod, hogy a magányt keresem itt, ebben az órában?

— Felséges Asszony, hetek óta lesem az alkalmat, hogy magányosan szólhassak veled. A szavak égetik a szívem. Tüzes virágszallagok, szeretném elédbe szórni.

— Én királynő vagyok. Te pedig...

— Leghódolóbb szolgád, akit megaláz, hogy szánnia kell azt, akitől a szájalom szikrája is fejedelmi ajándék volna számára.

— Ki kérte szájalmat?

— Felséges Asszony, mint tör hasít belém szomorúságod. Én mindent megtennék, hogy mosolyogj és tündökölj, mint ezek a virágok. Az életemet adnám.

A királynő ránéz. Régmúlt napok melegsége éled benne. Szemében parázst gyújt a belső hévség. Hoszszan nézi az apródot. A szemek némán beszélnek. Elmondanak mindent. Mária már tudja, hogy ebben az apródban megbizhat. Már nem büszke a hangja.

— Az életedet nem kérem. Kár volna érte. Olyan sugárzó és fiatal. Csak az ügyességedet.

— Parancsolj velem, Felség.

— Tudod, hogy itt minden lépésem vigyázzák. Minden levelem kíváncsi gyűlölség szakítja fel, mielőtt a címzett kezéhez jutna.

— Bátyám, Shrewsbury lord ártatlan ebben.

— Van itt elég kém. Azért vigyázz nagyon, ha szolgálatot akarsz nekem tenni.

— Minden erőmmel szolgálni akarlak. Csak téged..

— Figyelj hát. Két levelet hordok magamnál. Nem mertem eddig kiadni a kezemből. Ugy érzem, benned bizhatom.

— Mint magadban.

— Most nem lát senki. Átadom neked a két levelet. Az egyik Ronsardnak szól, az új Petrarcának, aki Párisban él, a királynő udvarában. Ronsard egykor rólam is énekelt...

Az apród ibolyatekintetén árny rebbent el.

Mária észrevette.

— A legnagyobb tisztelettel néztem mindig a

Muzsáknak erre a különös kegyeltjére. Itt, ebben a világtalan, puszta magányban legjobban nélkülözöm az ő szavainak enyhítő vigasztalását, kecses rimeinek játékos zenéjét. Arra kérem, hogy küldjön nekem néhányat új szonetjeiből rabságom sivár unalmának elűzésére. Bizonyos vagyok benne, hogy megteszi. Ha már én nem mehetek Párisba, jöjjön el hozzám Páris az ő páratlan szellemének szárnyán.

— És a másik levél?

— Fülöp rokonomnak szól. Utolsó reménységem a szabadulásra. Megírom neki, amit eddig levélre bizni nem mertem. A sziklát is megindítja. És ő az a hatalmas sziklaszál, amelynek árnyéka égig magasló és elborítja Erzsébetet. Erzsébet retteg tőle. Erre a levélre különösképpen vigyázz.

Hirtelen mozdulattal kebléhez nyult. Átadta a két levelet, amely langyos és illatos volt bársonyos bőrének érintésétől.

Az apród ajkához emelte a levélkéket. Aztán gyorsan eltüntette zubbonyában.

Mária csókra nyújtotta kezét. Az apród egész testében remegve hajolt le rá.

Indulni akart.

Mária még egyszer ráemelte tekintetét. A két ibolyaszem lángolt.

— Vigyázz! Légy nagyon óvatos — figyelmeztette még egyszer. — Igaz, mi is a neved?

— Anthony Babington — rebegte átszellemülten a szőke apród.

X.

Bertalan-nap véres hajnala.

Dammban, Antwerpenben, Zeelandban, Dél- és Észak-Brabant minden városában, Gantban és Ypernen szólt a koldusok éneke.

Az éjjel csöndjében, erdők homályában, járhatatlan dűnák pusztaságában félelmes harci dalok dörögtek.

Rengetegek sűrűjén, elhagyott, rosszhirű vidékeken gyülekeztek a bujdosók. Titkos jelekkel szólitották egymást. Éjjeli prédamadár visongására, halált hirdető kuvik sirása felelt és egyszerre sátáni had rajzott elő a bozótból. Lekaszabolta a kísérő muskétásokat. Felfordított hintót, szekeret. Tusznak hurcolta a bennülőket. Ami arany, ezüst, marha, értékes jószág volt, elrabolta.

Igy kéregettek a „koldusok“.

A Németalföldön egyetlen út sem volt már barátságos.

Minden szem Vilmoson, Oránia hercegén függött. Tőle vártak jelet a megnépesedett erdők és az elnéptelenedett városok. De a herceg hallgatott.

Éjjel megcsendült ablaka alatt a koldusok dala:

*Verd meg a harci dobot
dum dara dum,
Vér s halál harci dala
Dörögjön, ha dobban a dob
dum dara dum, dum, dum.*

A rengeteg és puszta nógató üzenetekkel szólitotta. De a herceg hallgatott.

Alba herceg Maastrichtba hivatta, mint Egmont és Horn grófot Brüsszelbe.

Am a herceg a brüsszeli piac vérpadára gondolt és várt tovább némán.

De a nagy Hallgatag mögött gyűlt egyre gyűlt az elégedetlenek táborá. Az erdők már nem tudták őket rejteni. Háborgó koldusoktól volt vemhes minden csapszék, minden sörmérés, minden sikátor kétes homálya. Megszállották a vizeket. Apró bárkáik százával settenkedtek a folyók torkolataiban, az elhagyott öblök zugolyában, homokpadkák védő sánca mögött.

Az éjszaka védő leple alatt megrohanták a lomha spanyol gályákat. Léket vágtak a hajó oldalán. Elárasztották a fedélzetet. Ágyukat, fegyvereket zsákmányoltak. Az aranyat sem vetették meg. Élő fo-

gollyal nem nehezítették visszatérésüket. Ez volt a válassz Alba herceg bitóira és máglyáira.

Rotterdamtól Calaisig kalandoztak már a „vizi koldusok“. Senki nem volt tőlük biztonságban a csatorna vizén, mert a sötétben nem igen tudtak különbséget tenni spanyol, francia és angol gálya közt.

A vizeken már rettegett erejük volt a koldusoknak. A gyilkos guerillaháboru dult és pörkölt mindenfelé. Angliában, Franciaországban, a Mosel és a Rajna mellett csapatokba gyűlve várakoztak a menekültek. Minden szem az oraniai hercegen függött.

De a herceg hallgatott.

Erzsébet biztatását várta.

A lompos fellegek, mint romlással telt tömlők, lógtak a haragoszöld tenger fölött. A csatorna vize nyugtalanul dobálta magát szűk medrében. Az átkeles nehéznek ígérkezett.

Az ifju Babington azonban nem sokat törődött az idővel. Gondolatai a kastélykertben időztek a halovány királynőnél, aki egyre nehezebben várta a szabadulást.

Mária keserü reménytelensége az utóbbi napokban néma remegéssé változott. Félt, de talán magának sem merte ezt bevallani. Még sokkal leverőbb hatással volt rá, amikor 1872 tavaszán Earl of Norfolk kivégzéséről értesült. Az angol királynő ettől sem riadt vissza. Pedig a herceg Anglia első embere volt. Nem állt a pártütők élére. Bizott a királynő szavában. Önként adta magát a trón hatalmába, mikor megtudta, hogy vonakodása az ő szegény, elrontott életét veszélyezteti. Nincs már egyetlen szószólója sem. Ross püspököt, aki ügyét pártfogolni merte, kinvallató pribékek gyötörték meg. Most Norfolk nemes feje is porba hullt. Hitvány szószegés juttatta vérpadra. De Norfolk Anglia leggazdagabb peerje volt. És utána Erzsébet örökölt.

Mária borzadva gondolt arra, hogy tőle is örökölhet valamit rokona, az angol királynő. És ettől kezdve nem volt egy nyugodt perce sem. Anthony

érezte, hogy minden pillantás, amit rá vet; néma szemrehányás, szónál beszédesebb könyörgés. Nem halogatta tovább az utazást. Nem is nagyon szurt szemet, hogy a gazdag család előkelő sarja Párisba vágyik, a Sorbonnera, a nagyvilág kalandos tarkasága vonzza.

Most itt állt a hajón, amely Calaisba vitte. Szíve fölött, a zubbony bélésébe varrva a rab királynő két levele. Szívében maga a királynő, de mint köd selyméből szőtt látomás, mint Mab, a tündérek urnője, kecsesebb, légiesebb és ígézőbb minden földi nőnél, az isteni alkotás remeke, amelynek halandó hüvelyébe a halhatatlanság magasztos ígérete tündöklök, sugárzó, ígézetes virág, különb minden virágnál, amelyek alázatos szolgálói, fénypára von köréje remegő udvart s már itt a földön a dicsőültek sugármezében jár. Ilyennek álmodta a rajongó, ifju Babington vágya és buja paradicsomkertek fűszeres, ringató káprázatává varázsolta maga körül az elemek tombolását, míg egy bődülön lezuduló hullám oldalba nem taszította a törékeny bárkát, hogy ropogott minden bordája és recsegve nyögtek kushadozó árbocai. Ez a taszítás, a tántorgó hajó tétova kalimpálása visszazökkentette őt is a valóságba és most rémülve gondolt arra, vajjon partot ér-e valaha. De ezuttal sem magáért reszketett, csak a szíve fölött őrzött két levélért.

A kormos tömlő megrepedt. Szennyes leve csatogva paskolta a fedélzet deszkáit. Villámok erezték be az eget, hullottak a tajtékos vízbe s a dörgés ágyuszava láthatatlanul robogott végig az ég egyik sarkától a másikig.

Valaki térdrehullt mellette, az árboc alatt. Keresztet vetett, imádkozott.

Babington hallotta, hogy latin könyörgést mond.

A vihar lassan alább hagyott. Az elemek háborgása elcsitult. Az ismeretlen térdeplő még egyre imádkozott.

Babington odalépett hozzá:

— Sir, kegyelmed latinul imádkozik?

Az ismeretlen megriadt:

— El akar árulni?

— Én nem vagyok spion. De más is meghallhatja, már nem csattog a vihar körülünk.

— Nem félek. De nagy célt tűztem magam elé. Nem szeretném, ha mindjárt az első lépésnél rám szakadna, amit egy tettekben gazdag élet koronájának szántam.

— Engem is nagy cél vezérel. Az életemet teszem rá.

— Kegyelmed előkelő, gazdag urnak látszik. Utlevele bizonyosan rendben van. De engem Walsingham ur kopói hajszoznak. Tán díj is van a fejemre tűzve. Most a kezébe adtam magam. Elárulhat.

— Magamat árulnám el. Tilos küldetésben járok én is. Csak talán még nem sejti senki.

— Akkor hát lakatot tegyen a szájára. És tudjon parancsolni minden porcikájának. Mert egy szemrebbenése is halált hozhat rá.

— Mit törődöm én az életemmel. Azért örzöm csak, mert hozzákapcsoltam annak a sorsát, aki mindennél drágább nekem ezen a földön s aki méltatlanul szenved és feje fölött szüntelen ott függ a szegyeteljes halál pallosa.

— Te a skót királyasszony követe vagy, akkor egész bizalommal lehetek hozzád. Te is közibénk tartozol.

— Nem ismerlek titeket. Bátyám. Shrewsbury lord udvarában sosem találkoztam veled. Nem tudom, kikről beszélsz.

— A kitagadottakról. Akik idegenek a tulajdon hazájukban. Akik éjjel bujkálnak, ha imádkozni akarnak. Akiknek lelke vigasz nélkül szomjazik. Akik remegve várják végórájukat, mert nem tudják kaphatnak-e utravalót legnehezebb utazásukra.

— És most te is elhagyod őket? Még más hazát keresni?

— Elszakadhat valaki, ha Anglia a hazája? És elszakadhat, ha olyan égő sebet hord a szívében,

amelyre hűsítő irt csak Anglia adhat, de meg nem gyógyíthatja soha?

— Szavad homályos. Az imént Walsingham köpöit emlegetted. Üldöznek. Menekülsz.

— De csak hogy visszatérjek. És visszatérek, ha Drake valamennyi kalóza leselkedik is rám. Ha spionokkal és ágyukkal rakják is meg a partot Downtől Rochesterig. Visszajövök, ha csak jártányi ereje lesz is a lábamnak. Mert ha emberi semmiségtől kitelik, azt akarom visszahozni Angliának, ami nélkül most levegőtlen fuldoklik.

Az ismeretlen szava egyre szárnyalóbban emelkedett. Hangjában az elragadtatás érce csengett. Egészen megfélemedezett a hajóról, a veszélyes környezetről. Szerencsére a hullámok még egyre szilaj erővel csapkodták a hajót. Így nem hangzott megszűre a szava. Babington mégis óvatosan félrevonta, ahol senki ügyet sem vetett rájuk a viharban. Itt megkérdezte:

— Hová készülsz tulajdonképpen?

— Douayba megyek.

— Douayba?

— Onnan talán tovább is. Rómába, a vértanuk földjére. De utazásom első célja Douay.

— Mi keresni valód ott?

— Nem tudod? Douayban papokat nevelnek Angliának. Az angol népnek már nincs papja. Kit a kór vitt el, ki a börtönök penészébe pusztult, ki a bitók és pribékek véres mészárszékén veszett. Papok nélkül elsorvad a hit, szerteszélednek a pásztor nélkül maradt bárányok. Ezt várják csak az ujítók. De korán örülnek. Douayban Jézus Társaságának tagjai edzik már a vitézeket az új küzdelemre. Az állhatatosságnak, a tudásnak, az irgalomnak és a halál megvetésének, az alázatosságnak és engedelmességnek olyan csodálatos bőségét érlelik meg lelkükben, olyan tüzet élesztenek bennük, amely új életet lobogtat fel ott is, ahol már a biztos halál magvát vetették el.

— Láng lobog a szavadban is. Tűz önt el, ha hallgatlak. Ki tanított így beszélni?

— Egyszer előtte beszéltem. Oxfordban volt. Személyesen jött el a college ünnepére. Én köszöntöttem. Ahogy ott álltam vele szemben, akkor éreztem ezt a boldog remegést minden tagomban. Valami kimondhatatlan elragadtatás emelt fel a magasba, a végtelenbe, az Ő közelébe. Egész lelkem a nyelvembe költözött. Értelmem kapui kitérültek és tündöklő fény özönlött be rajtuk. Szívem majd ki-dobbant a helyéről. Szavaim a megittasult szellem szilaj paripáin száguldottak. Beszéltem, beszéltem és egyszerre láttam, hogy csillaggá gyullad az ő szeme is. Ragyogása átszikkaszt belém és lángtengerré magasztalja lelkesedésemet. Mosolygott. És én soha olyan határtalanul boldog nem voltam.

— Kiről beszélsz?

— Róla, akire éjjel-nappal gondolok azóta. Akit minden imámba befoglalok. Szeretet és szánalom hoz vissza majd Angliába. Tudom, hogy százazreknek kell majd reményt és vigaszt hoznom. De ha teremtett lélek nem élne már ezen a szigeten rajta kívül. Ha ő volna csak, egymaga. Akkor is visszatérnék. Hogy őt megmentsem, hogy kivézzsem a tévelygés sötétjéből, hogy kitépjem a kárhozat karjából. Százszor odaadnám az életemet, ha tudnám, hogy vérem hullása az ő üdvének virágát nyitná.

— Így csak a szerelmes szíve szól?

— Szerelem! Én porszem vagyok. Ő a magasságban trónol. Hajának aranya, mint igézetes korona lángol alabástrom homloka fölött. Szemében a szellem világa. Szája, mint vérző rubin hasad arcának vakító haván. És a keze gyöngédebb, mint virágszirom. Ujjait, mintha igéző tündérek varázsvesszőinek faragták volna márványba is lelket öntő mesterek. De hol van földi szó, amely méltón dicsérje, hogy ráismerhessenek...

— Már ráismertem. A királynőről beszélsz!

A beszélő arcából most minden vér eltűnt. Aztán

egy vérhullám bibort lobbantott benne. Tévetegen dadogta.

— Porszem vagyok, de meg kell mentenem.

Aztán Babingtonhoz fordult.

— Ne ítélj meg engem, uram!

Az ifju nemes megértőn hajolt hozzá:

— Előbb magamat ítélhetném meg. Én is a porszem hasztalan hódolatával tekintek föl egy másik királyasszonyra és életem legnagyobb boldogsága volna, ha most utammal szabaduláshoz segíthetném. De engedd meg, uram, akiben tudós diákot sejtetek, hogy illő reverenciával bemutatkozzam. Én Anthony Babington vagyok, Derbyshire grófságban van birtokom s a Ttrinity-collegeben tanultam. Első küldetésem Párisba visz Ronsard urhoz, akinek hírét te is hallottad, ha ugyan fenséges költészetét is nem ismered. És kit tiszteljek benned?

Az ismeretlen nem válaszolt mindjárt. Rövid szünet után csengéstelen hangon mondta:

— Az én nevem Edmond Campion.

Szavát fülsíketítő pukkanás nyelte el. Ágyulövés dörögte tul a vihar bömbölését.

A lobogó fölrepült. Angol hadigálya volt.

Babington utitársára nézett. Campion egy szót sem szólt, de az arca mindent elmondott.

A matrózok serényen dolgoztak. A vitorlák egymásután hullottak le. A hadigálya közeledett.

Babingtonnak mentő ötlete támadt:

— Neked adom az utleveletem, csak ígérd meg, hogy hiven eljársz küldetésemben a spanyol királynál és Ronsard urnál. Velem nagyobb baj nem eshet. Hatalmas pártfogóim vannak. Tán sikerül hamarost újra átkelnem a csatornán. Találkozunk Párisban vagy Douayban. Majd elmondod akkor, mit végeztél, hogy én is számot adhassak a királynőnek.

Campion csüggedten mosolygott:

— Köszönöm, hogy jó szívvvel vagy hozzám. De nem segíthetsz. A kopók engem keresnek. Pontos

személyleírásuk van rólam. Csak magadat és a királynő ügyét döntenéd veszélybe.

A vitorlást már hozzá is kapcsolták a hadigályához. A kapitány és vele egy sheriff a fedélzetre lépett. Campion összekulcsolta kezét és imádkozott.

A kutatás a hajófenéken kezdődött. A sheriff tüvé tett mindent. A nehéz ládákat, hordókat, bálákat egytől-egyig megmozgatta. Nem talált semmit.

A dolog elhúzódott. A kapitány türelmetlenkedett. Félt, hogy a csituló vihar új erőre kaphat.

De a sheriffet hasztalan nógatta. Az áruk után most a hajó utasait vette sorra. Egyszerre ott állott Babington és utitársa előtt.

Babington felmutatta utlevelét. A sheriff elolvasta és üdvözölte a fiatal nemest. Shrewsbury lord unokaöccsének kijárt a tisztelet. Aztán Campionhoz fordult.

Babington közbeszólt:

— Az én kísérem. Társam volt Oxfordban is. Magammal hoztam, hogy világot lásson.

— Rendben van — mondta a türelmetlen kapitány. De a sheriff az utlevelet követelte.

— Nincs utlevelem — jelentette ki kurtán, Campion.

— Akkor szökevény vagy. Ki akarod játszani a királynő parancsát — csapott le rá a sheriff.

— Velem jön, az én utlevelem oltalmazza — erősködött Babington.

— Behálózott uram. Visszaélt a jóságoddal. Kinn azután hajrá, spanyolokkal konspirálni a királynő élete és Anglia szabadsága ellen. Hé! világot ide!

A félhomályban alig lehetett már látni. A sheriff orditozására egy matróz lépett oda égő fáklyával. A sheriff kikapta kezéből a fáklyát. Campion arcába világított. Tetőtől talpig végigmustrálta. Ujra az arcába nézett. Hosszan, keményen. Campion rebbenéstelen állta a vizsga pillantást. De megcsalni nem tudta. A sheriff ráismert.

— Te Edmond Campion vagy? Ne merd tagadni.
Campion hallgatott.

— Látod, jó uram — fordult most Babingtonhoz a sheriff, milyen álnok kigyót melengettél kebleden. Campion veszedelmes konspirátor. Előbb már Írlandban lázított a királynő ellen. Most Brabantba készült. A spanyol vérebet szeretné ránk szabadtítani. Akkor megugrott előlünk, de most hurokra került.

Az odaintett matrózok már meg is hurkolták Campion kezét, lábát. Nem ellenkezett. Vitték a hadigályára.

A két hajót eloldozták egymástól. Vezényszavak harsogtak. Vitorlák repültek föl. A nyugtalan szél mohón hemperedett bele a dudorodó vásznakba. A hajó megindult kelet felé. A gálya nyugatnak tartott. Babington hosszan, szorongó szívvel nézett utána.

Hajnalra Calaisban voltak.

Babington Calaisban iskolatársára akadt, aki éppen Madridba készült. Annak adta át a Fülöp királynak szóló levelet, hogy időt ne veszítsen. Maga pedig, rövid pihenő után, folytatta útját Páris felé.

Került minden feltűnést. A fogadóknak félrehúzódott. Homályos sarkokban gyorsan fogyasztotta rövid ebédjét. Idegen kiejtése mégis ráterelte a figyelmet. Állandóan kíváncsiak furakodtak közelebe. Minden óvatosságát össze kellett szednie, hogy akadálytalanul haladjon célja felé.

Amiensig baj nélkül jutott el. Itt gyanus alakok settenkedtek a sarkában. Nyugtalan volt. Nem várt reggelig. Éjjel felterve a fogadóst, nyergeltetett és utnak indult Beauvais felé.

Ide hajnalban érkezett. Szobát nyitattott a „Fehér Medvében“. De jóformán le sem hunyta még a szemét, vad láрма verte fel. A fogadó udvarán lovak dobogtak, fegyver csörgött. Szitkok röpködtek. A fogadós esküdözött. Nehéz csizmák csikorogtak a lép-

csőn. Otromba léptek dobogtak a folyosón. Sarkantyupengés, Lónyericítés. Valaki kardmarkolattal döngette az ajtót.

Babington magára kapkodta ruháját. Pisztolyait felporozva dugta övébe s mikor úgy sejtette, hogy a folyosó elhagyott, kisurrant az ajtón.

Baj nélkül lement a lépcsőn. Az udvaron vad kavarodás volt. Ügyet sem vetett senkire. Ment az istálló felé. Pillanatok alatt nyeregben termett és már vágatott is Páris felé.

Hamarosán észre vette, hogy a nyomában vannak. Nem tudta, őt üldözik-e. De megsarkantyuzta a lovát. Az üldözők most újra közelébe kerültek. Lövések süvöltöttek. Maga is megfordult a nyeregben és kilőtte pisztolyait. Aztán lóhalálában vágatott tovább.

Az ő lovának jobb lába volt. Az üldözők egészen elmaradtak és Babington megérkezett Párisba.

La Mark gróf 1572 márciusában kifutott huszonnégy hajójával Dowerből. Hajói zsufolva voltak a legelszántabb „vizi-koldusokkal”. A grófot a bosszu tüze fütötte. Egmont gróf halálát akarta megtorolni.

A vizigeuse-ök megrohanták a Maas torkolatát. Elfoglalták Biellet. A lakosságot kimélték. De a templomokat kifosztották. Tizenhárom papot halálra kinoztak s amerre jártak, karddal, csákánnyal, csóvával dultak és pörzsöltek.

Már egész Németalföld háborgott. Egymásután keltek fel a városok. Viessingen, Dortrecht, Haarlem, Leyden egymásután tüzték ki a lázadás zászlaját.

Az orániai herceg még mindig hallgatott. De tudott a lázadók minden mozdulatáról.

Alba herceg tehetetlen volt az egyetemes felkeléssel szemben. Az evangéliumi csapatok mindenfelé szorongatták.

Franciaországban is egyre több és több tért hódítottak a hugenották, Coligny admirális, a vezérük

bizalmas barátja volt IX. Károly királynak s mohón használta ki ezt a barátságot hitsorsosai javára.

A Coligny-testvérek és a másik hatalmas hugenotta főúr, Condé herceg befolyása nőttön nőtt az udvarnál. A protestánsok igyekeztek minden főtisztiséget és fontos hivatalt magukhoz kaparítani. Már a korona után is kinyújtották a kezüket. A hugenotta navarrai Bourbon herceg eljegyezte Margit Valois hercegnőt, hogy utódai vérszerinti jogot nyerjenek a francia trónra.

Medici Katalin, az uralomsóvár anyakirályné kétségbeesve látta, hogy prédálódik a királyi hatalom s a nyakas protestáns urak osztakoznak rajta, de tehetetlen volt. Ugy érezte, hogy már az életét is féltenie kell. Svájci testőrökkel rakatta meg a Louvret, amely úgy festett Páris közepén a békében, mint valami megerősített vár.

De a béke csak látszat volt. Valami izzott a terhes levegőben. Coligny nyíltan katonai segítséget adott Alba herceg ellen a németalföldieknek. La-Rochelle várában töltött ágyuk meredtek Franciaország felé. Párisban robbanásig feszült a hangulat. Minden azt sejtette, hogy előbb-utóbb törésre kell kerülni a dolognak s hogy a győzelem a hugenottáké lesz.

Páris zsongott, nyüzsgött, mint a megzavart hangyaboly.

A sorompók körül egész táborok várakoztak a bebocsátásra, mikor Babington megérkezett. Seregestől tódult a nép a fővárosba, amely Margueritte hercegkisasszony és Henrik Bourbon herceg menyegzőjére készült.

Az utcákon fegyveres csapatok vonultak. Hugenotta urak diszkiséretei. A Coligny-testvérek egész protestáns táborkart vontak össze Párisban.

Babington fogadóról fogadóra járt. Zsufolva volt minden. Egyik fogadás azt ajánlotta neki, próbáljon magánháznál szállást venni és Villemur kanonokhoz utasította, aki kis palotájának néhány szobáját szintén hajlandó volt utasoknak átengedni.

Sok kérdezősködés után megtalálta az utcát, ahol a kanonok háza állott.

Az utcában nagy csődület fogadta. A hatalmas Coligny admirális éppen ot vonult végig kíséretével. A gyalogjárókat bémézkodók hada lepte el.

Az utca közepén járhatott az admirális, amikor egyszerre lövés dördült el. Az admirális keze meg-rándult s elengedte a gyeplőt. Riadt lova táncolni kezdett. Nyomban rá még két lövés jött ugyanabból az irányból...

A lovat csatlósok ragadták meg. Az admirális keze vérzett. Egy másik golyó balkarját érte.

Az utca egyszerre felkavarodott. Lovasok szorították a bemlottan hátráló tömeget. Kiáltozás. Zűr-zavar. Kutatták, honnan jöttek a lövések. Valaki mintha látta volna az egyik palota vasrácsos ablakán kinyulni a puskacsövet.

Coligny kísérei bosszút lihegve törték be a kaput. Az egyik földszintes szobában meg is talál-ták a muskétát. Tölcséres csöve még füstölgött, de a merénylő közben kereket oldott.

A kíváncsiság új tömegeket sodort az utca bejá-rata felé. Óriási volt a tolongás. Coligny kísérete alig tudott utat törni a sokaságon át, hogy szállá-sára vigye a sebesültet.

Volt, aki Louvreba vágatott, hogy a király hí-res orvosdoktorát, Abroziusz magisztert hívja a sebe-ket bekötözni.

Babingtont ide-oda taszigálták a nyüzsgő kava-rodásban. Nem volt már ura akaratának. Össze-vissza csapkodó hullámok vetették jobbra-balra. Igazán nem volt az oka, hogy ugyancsak rátiport valakinek a lábára, akihez éppen odasodorta az ára-dat. Nehéz lovaglósizmáját igen megérezhette a finom szattyán sarun át az ismeretlen, mert elkárom-kodta magát, még pedig Babington nagy meglepe-tésére angolul.

— Honfitárs! De ki lehet?

Éppen meg akarta szólítani, mikor újabb hullám csaknem elsodorta őket. A tülekedés az ismeretlen

angolt csunyan megviselte. Leesett fejéről a sapka s a sapkával együtt bozontos, szemébe lógó haja is. Az ismeretlen most sietve próbált kikeveredni a tömegből. De Babingtonnak elég volt egy pillantás, hogy megismerje Sir Francis Walsingham-et, Erzsébet királynő hatalmas rendőrminiszterét.

Condé herceg és Navarra hercege magukból kikelve siettek a Louvreba.

A király éppen kedvelt játékaival mulatott, tollpehely lapdát fogdosott el hálóval. Mikor hallotta, hogy a két ur sürgősen beszélni kíván vele, indulatosan csapta le a hálót.

— Hát percre sem lehet már nyugalom — kiáltotta a kamarásnak, de a két urat fogadni kellett. Most jött aztán még csak igazán indulatba, mikor megtudta, mi történt Colignyval. Condé csöppet sem titkolta gyanuját, hogy a merényletben Guise herceg kezét sejtí s Guise mögött maga a királyné áll.

A király megígérte, hogy nem nyugszik, míg világosságot nem derít a sötét bűnre és a bűnösöket a törvény legnagyobb szigorával sújtja.

Néhány óra múlva már egész Páris tudta, hogy a hugenották kegyetlen megtorlásra készülnek Colignyért. A szívekben izzó gyűlölet tüzelt. Az izgalom percről-percre nőtt az utcákon. Mindenfelé lármás csődületek támadtak. Itt is ott is összeverődött a tömeg, hogy Colignyt és barátait szidalmazza és a királynét éltesse. Páris népe torkig volt már a hugenották uraskodásával.

A Louvre kapuját állig fegyverzett testőrök őrizték. Egész Páris lázban égett. A polgárőrséget sebtében fegyverezték fel. Vihar feszült a levegőben.

Babington az őrség tisztje sokáig faggatta. Mikor megtudta, hogy Angliából jön, semmi áron nem adott neki engedélyt a belépésre. A fiatalember látta, hogy kénytelen elárulni utazása igazi célját. Elmondta, hogy fontos küldetésben jön Marytól, Skócia rab királynőjétől. Megkérte a tisztet, hogy

adja át a levelet, amelyet a királynő maga írt, Ronsard urnak.

A királynő neve nyomban megváltoztatta a hangulatot. A tiszt egyszerűen udvarias és szolgálatkész lett. Megigérte, hogy a levelet maga adja át Ronsardnak, de a választ rá, sajnálatára, kinn kell megvárnia.

Babington jó félórát várakozott az alabárdosok között, amikor nyílt a kapu s visszatért a testőrtiszt, de vele jött egy papi ember is. Egykor kemény vonásait korán megviselte az idő. Fején az alig néhány szál haj nem leplezte a kiáltó kopaszságot. Babington nem ilyennek képzelte a francia Apollót. Még nagyobb volt a csalódása, mikor a tiszt bemutatta Ronsardnak, mert ő volt az udvari pap és mindjárt az első szavaknál tapasztalnia kellett, hogy a költő erősen süket és nagy megerőltetésébe kerül a beszéd értelmét kivenni.

Ronsard ur lekötelező szíveséggel fogadta a szerencsétlen királynő ifju követét és másnapra estebédre hívta magához.

Babington egészen megkönnyebbült, hogy a királynő levelét átadta. Most már nem kellett semmitől tartania. Elhatározta, hogy fölkeresi Anglia követét. A követ ajánló levele bizonyosan megkönnyíti további útját és majd visszatérését.

Shrewsbury lord öccsét előzékenyen fogadták. Nem várakoztatták sokáig. Bevezették a követhöz.

Babingtonnek elállt a szava a meglepetéstől. Francis Walsingham fogadta. Tehát ő volt most a követ. Vagy más titkos küldetésben járt, amit csak takarni volt jó a követi cím.

Walsingham, aki bizalmas barátságban volt Shrewsbury lorddal, leereszkedő nyájassággal üdvözölte. Zavarát csak a fiatalember természetes megilletődöttségének tudta be. Leültette. Elbeszélgetett vele. Rövid párisi tartózkodásának tapasztalatai után érdeklődött. Babington nekimelegedett a beszédnek. Észre sem vette, hogy kifaggatják. Wal-

singham ügyesen puhaltotta az idegen látogató benyomásain át Páris hangulatát, az utca lelkét, amelyről különben személyesen is próbált tapasztalatokat szerezni.

A fiatalember válasza érdekelték. Közben, ha valami különösen megragadta, rövid feljegyzést készített. Az idő gyorsan telt. Már szürkület borította homályba a termet, mikor nyílt az ajtó és egymásután előkelő francia urak egész sora jött be a követhez. Babington a homályban is ráismert néhányra, akit a merénylet alkalmával Coligny admirális kíséretében látott.

Az urak melegen köszöntötték Walsingham követet. De gyanakodva néztek reá. Walsingham megnyugtatta őket.

— Angol és protestáns. Anthony Babington, Shrewsbury lord öccse.

De maga annál óvatosabb volt. Rövid, kemény parancsokat osztott az előszobában várakozó lakájoknak. Mikor visszajött, gondosan berendezte a terem minden ajtaját. A kárpitokat leeresztette az ablakokra. Csaknem teljes sötétség volt, de gyertyát nem gyújtottak.

Walsingham kezdett beszélni:

— Párisban gyújtózsínór van a szívek alatt. Egy szikra kell és minden a levegőbe repül. Egyetlen kockán áll itt minden. Aki tétovázik, mindent elveszithet.

Valaki megszólalt a homályban.

— Nem vehetjük magunkra, hogy mi nyissuk meg a véráradat zsilipjét. Nem a királynét sajnáljuk.

— Halál a Guisekre — dörögte egy érdes hang. Az előbbi folytatta.

A Guisek halálához hullatorlaszokon át visz az út. Az a kis szél, amely egy élet lángját kioltja, orkánt kever fel és ezrek pusztulnak bele.

De újra Walsingham ragadta magához a szót:

— A vihar a fejünk fölött lóg. Nem állíthatja meg földi erő. Csak az a kérdés, kit pusztítson el: a

páplistákat vagy a reformáltakat és velük az evangéliumi hit tisztaságát? Az orgyilkos merénylet sem nyitotta még ki a szemeteket? Coligny vére boszszuért kiált. És ti tétováztok. Minden perenyi kése-delemnek az életetek lehet az ára. Le kell sujtani és az egyik fél biztosan lesujt. De amelyik előbb sujt, az nyerte meg a csatát.

A gyülekezet tagjai szorosan köréje sereglettek. A terem levegője szikrázott. Babingtonnak úgy rémlett, hogy kezek emelkednek esküre. Szavak tompa morajlását hallotta. És mintha ezt vette volna ki a morajlásból:

— Halál a királynéra!

A másnap tétova remegésben telt. Forró augusztus tikkadt csöndje feküdte meg a várost. De ebben a némaságban mintha valami névtelen iszonyat ért volna, mint nedveit mézítő gyümölcs a napban.

Babington gyötrelmesen zuhant egyik tehetlenségből a másik határozottságba. Nem tudott dönteni és cselekedni.

Rohanjon a Louvrebá? Ronsard ur pártfogása kaput nyit már neki. Boruljon a királyné lába elé és mondja el neki, mit forralnak ellene, tán az egész udvar ellen? Nem, nem lehet spion, settenkedő besugó. Egyenes lelkével nem fér össze a bujkáló alatomosság, hogy besugja a titkot, amelyet a véletlen hozott tudomására. Próbálta magára erőszakolni a tudatot, hogy nem tud semmit. Ideig-óráig azzal szerzett magának megnyugvást, hogy nemcsak a királynőt veszik körül leselkedők, álcázott esküdtt ellenségek, biztosan ott lopakodnak az ő bravói is a hugenotta urak sarkában. Tudnak egymás minden lépéséről. Talán egymás gondolatának rebbenését is vigyázzák? Csakugyan igaza lesz Walsingham urnak, az kerekedik felül, aki először szánja rá magát a tetre. Ő nem tudta elszánni magát. Gyötrelmes nyugtalansággal füzte egyik percét a másikhoz. Alig várta már, hogy az estebéd órája üssön.

Délután újra megmozdult a kihaltnak látszó

Páris, Guise herceg vonult be fegyvereseivel a nép ujjongása közben. Dacosan megszegte a királyi tilalmat, amely távoltartotta a fővárostól, vagy a király elhatározása változott? A hugenotta főurak döbben-ten siettek a sebesült admirálishoz tanácsot ülni.

Aztán újra elcsendesült minden.

Szent Bertalan estéje volt. Páris tornyai egy-másután kongatták a hetet.

Ronsard ur a Louvre egyik oldalkapujánál várta vendégét.

— Magam jöttem eléd ifju uram — mondta Babingtonnak —, mert nélkülem aligha jutottál volna be. Bolondok háza ez most, éppenséggel nem alkalmas a Muzsákkal való szelid társalkodásra.

Babington látta, hogy kettőzött várta strázsál a kapuban, alabárdosok, muskétásokkal vegyest, csupa öles, félelmetes svájci.

— No, nem lopják el a hugenották a Louvret — jegyezte meg mosolyogva. — Ugyancsak őrizteti a királyné.

Ronsard ur legyintett:

— Majd meglátod a folyosókat, jó uram. Lépni se tudsz a sok pikától, muskétától, alabárdtól. Untalan katonába ütközl. Annyi itt a fegyveres, hogy majd szétvetik a palotát. Mióta az attentatum történt az admirális ellen, nagy rettegésben él az egész udvar. A hugenották megesküdtek, hogy megölik a királynét, Guise herceget, Alençon urat. A királynak csak akkor kegyelmeznek, ha pártjukra áll. Nem jó vége lesz ennek a nagy fenekedésnek.

Babington összerezte. Az udvarnál már ugy is ismerik Walsingham terveit. Egész napi tépelődése fölösleges volt.

Az estebéd sem telt nyugton. Bár a palota félre-eső szárnyában voltak, fojtott zsibongás zaja verődött hozzájuk. Tompa dobogás. Az udvaron vezény-szó dörgött. Ajtók csapódtak. Kilenc óra tájt har-sona zengte be a visszhangos folyosókat.

A királyné a királyhoz megy — szólta fejcsó-

válva Ronsard ur. — Nem jelent jót ilyen szokatlan órában.

Most a folytonos tompa zajt halálos némaság váltotta fel.

Ronsard ur topáz színü anjoui bort csurditott a kelyhekbe. A bor mellett aztán megeredt a nyelve is. Panaszkodott és ábrándjait szövögette. Elmondta, hogy kikivánczik az udvari életből. Zaklatják a szüntelen cselszövések, a titkos suttogások, az ártó ármánykodás. A pártok acsarkodnak egymásra. Hol ez kerekedik fölül, hol amaz. Itt vigyázzállásban kell feszülni pereről-perere és ügyelni, hol készül csapásra a láthatatlan ellen.

Nincs egyetlen meghitt óra, amelyben békén elbeszélgethetne a felsőbbbséges szellemekkel: Plátóval és Arisztotelesszel. Fogadhatná néma vendégeit, a költőket, Vergiliuszt és Horáciuszt és az ő verseik muzsikájába olvadna a babérfaberkek szelid morajlása, ha a bársonyos ujjú zefir borzolja lombjukat, a csobogó patak andalító csevegése, megtépve vidám madárfüttytől, bűgő gerlekacagástól.

Gyűlölte ezt a tikkasztó száraz nyarat a hévséges kövek között. Szülőföldjére vágyott, nagy tölgyek, terebélyes platánok ősztől aranyló lombja alá, mikor a hervadás utolsó csókja bibortalár bucsuzó pompáját veti a hársakra. A tarlott mezők s a bóbiskoló lankák nagy nyugalma után esengett. A téli hold tündöklő korongját idézte a forró nyári éjszakán, amint a kopasz fák ősztövére ujjai lapdázna vele. Elszavalta egy-néhány versét is:

*Oh hosszú téli éj, a rest hold szekérének
Lomhán döcög körül lenn járó kereké,
Késetten hív napot a kakas éneke
S az éj évnek tűnik, ha gonddal hál a lélek.*

Babington lelkében is megmozdult a honvágy. Angliára terelte a szót, Ronsard ur dicsérte az angolokat, akik mind kedvelői a költőknek, a szép művészeteknek. Erzsébet királynő maga kiváló szellem, dicséretes elme. Férfiban ritka akkora tudás. Kár,

hogy a reformált hitűeket pártolja, akik éppen olyan sok bajt szereznek még Angliának is, mint most Franciaországnak.

És a költő szomorodott szívvél panaszolta fel a visszavonást, a szakadatln torzsalkodást.

— Mindenki belefáradt már ebbe a folytonos fenekedésbe. De soká már nem tarthat így. Jobbra vagy balra el kell dőlni a dolognak. Isten adná, hogy igaz hitünk kára nélkül történjen.

A nagy beszélgetés közben észre sem vették, hogy mélyen benn járnak az éjszakában.

Babington bucsuzkodni kezdett. Ronsard ur marasztalta.

— Nem bátorságos a járás éjjel, még a királyi lak közvetlen közelségében sem. Barátságos kereve-tem van. Itt töltheted az éjszakát. Vagy ha úgy tetszik, beszélgethetünk. Borunk még futja. Most jókor pitymallik. Ha a hajnal világossága felderengett, már bátorságban indulhatsz.

Babington azonban nem akarta fárasztani vendéglátó gazdáját, akin igen látszott a törődés, azért hát fölkerekedett.

Elég későre járt, de az egész palota talpon volt. Mig a folyosón végigmentek, három őrző is megállította őket. Minden ajtónál, kapunál seregével lebzseltek a strázsák. A kijáratnál egész század svájci állt fegyverben. A svájciak kapitánya feltartóztatta őket:

— Senki nem hagyhatja el reggelig a palotát! A királyné szigorú parancsa.

— Látod, jó uram, csak add meg magad sorsodnak, amely reggelig az én unalmas társaságomhoz láncol, — mondta Ronsard.

Babington különös érzésekkel fordult meg, hogy visszatérjen a költő kamrájába, amely olyan volt a szemében, mint szelid sziget a vihart váró tenger haragosan morajló habjai közt.

De alig tettek néhány lépést, rekedt kongás vészkiáltása rikoltott bele az éjszakába. Félrevert harang

szaggatott, baljós kongása hallatszott. Eleinte lassu, kimért ütemben, majd egyre lázasabban, szabálytalan lihegéssel.

— A St. Germain l'Auxerrois vészharangja! — szól döbbeneten Ronsard ur. Itt szól, egészen a közelben.

De már nincs ideje tovább beszélni. Fegyveresek rohannak el mellette. Megragadja vendége kezét. A falhoz vonja és meglapul ott vele, hogy a rohanók áradata el ne sodorja őket.

Láncok csörömpölnek, sulyos závarok csikordulnak s a kitárt kapukon nehéz fegyveres nép dobog ki. Puskák agya dobban, nehéz vértezet csörömpöl.

Az utcán is egyre dagad a morajlás ereje. Tompán dübörög a távolból, mint a felrobbogó égháboru. Már a falak alatt robajlik. A halál láthatatlan szekerei csattognak a kövezeten. Lövések pukkannak. Halálordítások csuklanak fel. Kapukra fejszecsapás zuhog. Nyögve hasad a fa, recsegve dől be.

Biboros lángkörök koszorui szállongnak a feketeségben. Fáklyákat csóválnak. A tetőkre csóva röppen. Mintha csillagok szakadnának le az ég kárpitjáról.

Máglyává lobban egy-egy ház, vérvilágot vet a véres munkára.

Szűk sikátorokban gomolygó tömkelegben tusáznak. Káromlások fulnak ziháló hörgésbe.

Egyre sürűbben ropognak a fegyverek. Házakat ostromolnak. Csobban a víz. Nehéz testek zuhannak a Szajnába. Égig dagad a vad harcizaj. Siketítőn tömi be a riadt fület.

Egy vakmerő csapat a Louvreba ront. A kapitány ellenáll, de engedelmesen utat nyit, mikor a vezért megpillantja.

— Alençon herceg — sugja Ronsard ur Babingtonnak, aki néma döbbenetben áll a falhoz szögezve.

Alençon robog tovább fegyveresei élén. Kezében vértől lángoló kard. Mint az ítélet angyala. Navarra herceget és Condét keresi, akik a palotában bujkálnak.

Babington csak áll ott dermedt tétovaságban. A nagy zürzavarban rá se hederit senki.

Körül vérözön romboló örvénye kavarog. De már rémalakok kelnek a kavargásból. Hírek dobbannak be, mint a halálos éjszaka kísértő árnyai, arcukon riasztó, véres vigyorgás.

Guise herceg zsoldosai először Coligny admirális házát rohanták meg. Kirángatták ágyából a sebesültet. Halálra szabdalták. Élettelen testét az ablakon át az udvarra dobták. Guise herceg kalaplengetve üdvözölte az udvar kövezetére puffanó tetemet:

— Bocsánat, admirális uram, hogy bátor voltam megelőzni Nagyságodat.

Uj hírek, uj borzalmak. Az utcákon patakokban folyik a vér. A házakat holtak szegélyezik. A gyilkos düh önmagától mámorosodik meg. A hugenot-ták is eszmélnek. Csapatokba verődve már ők támadnak. Keményen szorongatják Guise spanyol-jait. Szájról-szájra szökken a rémhír, hogy a palota is veszélyben forog. A palota védelmére kivezénylik a svájceikat. A kapitány szava is rohamra harsan. A muskétások aztán eldöntik a csatát.

Babington halántékában lázasan dobol az ér. Önkívület környékezi. Lelke homályos mélyéből látomások rajzanak fel. Vérkárpitok suhogják körül és a bibor örvényleésből fehér alak válik ki. Szikrázó liliom. Megismeri: Mary királynő. Arcán végtelen fájdalom és gyötrő félelem. A kárpitokból vér fröcs-csen liliom palástjára. Valami fényes sugár villan. Tán az egyik svájci rántott kardot. De a villámló penge lecsap a liliomra. És Mary királynő feje lehull a vérfolyóba, amelyben a biborkárpitok folytatódnak.

Babington sikoltani akar. Erőlködik. Ez magához téríti. A karesu alak csakugyan ott áll előtte. De talpig feketében. Mások a vonásai is. Körül mindenki földig hajol. Ez Katalin, a francia királyasszony. Mögötte Alençon herceg. A kapu kitárul és a

királyné rebbenéstelen arccal pillant ki az utca halálos borzalmába.

Az éj sötétje már oszlóban. A tusa elült. Csak távoli vihar morajlása dübörög még. Dereng. De az égen születő hajnal nem olyan biboros, mint az éjszakát temető föld. Szent Bertalan napjának lángokban kelő korongja vértükrökben bámulja magát.

XI.

A holtak körmenete.

A hamptoncourti kastély ablakai, mint csillagfüzerek világítottak a csillagtalan éjszakában.

A királynő virrasztott és vele virrasztott a kastély. Asztalán nyitott könyv hevert. Felkapta, újra letette. Az ablakhoz futott. A néma éjszakába kémlelt.

Újra olvasni kezdett. De nyugtalanul fel és alá járt közben. A karcsu metszésű görög betűk kápráztatták a szemét, keze lehanyatlott, de Plutarchos szelleme szárnyakat bontott benne. Az antik világ nagy hőseinek mohó tettvágya feszítette lelkét. Irigy vággyal gondolt azokra, akik elé mérhetetlen mezőket tárt Ázsia határtalansága, akik keleti despoták mesés birodalmait taposhatták lángot fuvó paripáik csattogó patkói alá, akik vérben és aranyban gázolhattak. De vérszomjas vágyai tüzeit aszsonyi gyávaság borzongása hűtötte. Szűk volt neki Anglia, mint Macedonia ama világhódító Alexandrosznak, de mire a tengerig ért, csatázó szenvedélye megtorpant a fellegekig korbácsolt hullámok bömbölő falanxai előtt. Fülöp félelmes gályáit látta. Igát rakni unszolta minden indulata, de rettegett a hadviseléstől. A rablott arany ellenállhatatlanul vonzotta kapzsi étvágját, de fukar félelme reszketett attól, hogy egyetlen tallért kockára vessen.

Pedig a hódító roham helyett, tán szorongató

védelmi harc várt rá. Új veszedelmek vonultak fel Európa elborult egén.

Remegve csapta le megint a könyvet. Walsinghamet leste, de még mindig hiába.

A párisi követ gyorsfutárja még az este érkezett. Úra szigorú titoktartást parancsolt rá, de a futár elejtett szavai sejtették, hogy Walsingham rendkívüli okok kényszere alatt hagyta el Párist ilyen váratlanul. Visszatérése inkább menekülésnek látszott.

Erzsébetet balsejtelmek kinozták. Felzaklatott képzelete rémeket látott. Nem feküdt le. És vele együtt ébren volt az egész kastély. Meghagyta, hogy Walsingham meg se álljon Londonban s az éj bármely órájában érkeznek, nyomban vezessék elé. Futárt küldött Burghley lordért és Leicesterért is, hogy reggel haladék nélkül tanácsot ülhessen velük.

Mélyen bent jártak már az éjszakában, mikor Walsingham végre megérkezett. A napokig tartó uttól piszkosan és gyűrötten lépett a királynő elé. De szemében nem a fáradtság és csüggeteg megtörtség léveteg tompasága bujkált. Walsingham szeméből a kitörülhetetlen iszonyat meredt Erzsébetre. A királynő két zavaros vizü tükröt látott, amelyben nemrég a borzalom bámulta meg magát.

Walsingham hangja rekedten csengett:

— Felség! Párisban halálos csapást mértek az evangéliumi hitre. Colignyt megölték.

— Az admirálist? Mégis sikerült a gonosz merénylet?

— A merénylet csak bevezetése volt a legrettenetesebb gáztettnek. Csak jel a vérfürdőre. Párisban halomra gyilkoltak minden hugenottát. Én figyelmeztettem az admirálist. Sürgettem, hogy csapjon le a királynéra. Tudtam, hogy Medici Katalin titkos boszorkánykonyháján rontást kotyvasztanak. De az admirális habozott. Életével fizetett érte. Talán az evangéliumi hit vesztével fizetett. Guise pribékjei

egész Franciaországban folytatják, amit Párisban elkezdtek.

— És a mi kötésünk Franciaországgal? Coligny már megnyerte számára a király hajlandóságát.

— Franciaország a gonosszal csinált vérkötést. Orgyilkos törökkal szabdalták szét a szálakat, amelyeket olyan féltő gonddal szőttünk. Elvesztettük a játékot. Sürgősen abba kell hagynunk, mert Angliát is kockára vethetjük.

— Angliát? Az én trónomat?

— Soha ilyen vad áradás nem zudult Felsőged trónja ellen. Körül kell bástyáznunk a szigetet, hogy át ne csapjon rajta.

— Pénz kell, megint csak pénz. Ki akartok fosztani? Csak úgy lehetek királynő, ha koldus leszek. Koldusok királynője!

— Pénznél is drágábbat kérek. Vért és vért. Mert vér ellen csak még több vér ad védelmet.

— Az északi grófságokat már vérbefojtottam.

— Kevés volt. Ha Alba herceg vagy Guise kiötne Anglia partjain, még mindig tulok szövetségst találna itt. Sőt, találna trónörököst is.

— Máriára gondolsz?

— Valaki levelet vitt tőle Párisba. Katalin királyné arra gondol, hogy kiszabadítja és trónra ülteti. Sokkal kedvesebb gondolat ma számára a szövetség egy pápista Angliával.

Erzsébet szeme villámokat szórt. Hát mindig ez a gyűlölt vetélytárs. A rabja rég. És még sincs nyugta tőle. A sirból is feljár kísérteni. De hát miért nem rázza le magáról? Mi tartja vissza? Mitől fél? Katalin nem tétovázott. De Mária fején korona van Homlokát olajjal kenték fel. Mit törődik ő kegyes kenetekkel. De a korona zuhanása olyan félelmes esés, amely az övét is megingathatná.

Egyszerre úgy érezte, hogy a virrasztás fáradtsága ólommal alvad tagjaiban.

Elbocsátotta Walsinghamet. Néhány órát pihenni akart a másnapi koronatanács előtt.

A koronatanács hosszúra nyult. Burghley lord és Walsingham nem tudtak egy véleményre jutni. Sir William Cecil úgy gondolta, hogy legalább színre szemre közeledjenek a spanyol királyhoz. Ezzel ellensúlyozhatják a Franciaországban felülkerekedett Guiseket. A spanyol király kedvéért pedig legalább is ideig óráig kimélni kell a katolikusokat.

Walsingham gyűlölte a pápistákat és mindenek fölött gyűlölte a spanyol királyt. Szerette ugyan a kétszínű játékokat, de a spanyol barátságot, még diplomáciai játékból is végzetesnek tartotta. Fülöp barátnak a legfélelmesebb ellenség.

A királynő unottan hallgatta éles szóváltásukat. Leicestert nézte és Máriára gondolt. Mikor Cecil kimerithetetlen érvei már csaknem teljesen elnémitották Walsingham-et, neki volt ellenvetése.

— Sir William, ugylátszik, megfedkezdel Mary királynőről. Fülöp barátsága azzal járna, hogy őt visszahelyezzük skóciai jogaiba.

— Ezt az akadályt előbb el kell az utból hárítani, — mondta hidegen Burghley lord.

— Ezt könnyű kimondani, de lehetetlen véghez vinni. Ám a te bölesességed tán azt is tudja, hogyan?

— Meg kell előzni Fülöp kívánságát. Helyezze vissza Felséged a királynőt skóciai jogaiba.

— Elment az eszed? Talán tegyem mindjárt Anglia koronáját is a fejére?

— Azt nem mondtam. Csak adja ki őt Felséged hű skót alattvalóinak. A többit bizza a sorsra. Felséged nem vállalhatja a gyűlöletét, hogy, ha még törvényes uton is, jogszerű ítélet erejével sujtson le a királynőre. De ha alattvalói lelkes ragaszkodása küldené verpadra, ezért senki sem tehetné felelőssé. Már pedig Skóciában megvan erre a kilátás.

Erzsébet pillanat alatt átlátta Cecil ravasz tervének gonoszságát. Csillogó szemmel hallgatta, hogy kapcsolja a kancellár kérlelhetetlen következetességgel egymásba a kikerülhetetlen jövő szorosan záruló láncszemeit.

Walsingham közben megcsóválta olykor a fejét.

— Neked nem tetszik a terv? — kérdezte Erzsébet.

— Nagyon is szép. Nagyon is világos. Nagyon is következetes. Az élet sokkal homályosabb. A valóságot nem lehet így kiszámítani. Bizzuk Mária királynőt az időre. De próbáljuk az időt siettetni.

A királynő közbevágott:

— Szavaid még az életnél is homályosabbak.

— De van bennük számítás. Számítok arra, amit az idő magával hozhat. Idővel megjön a betegség. A természet magától elvégzi azt, amit a türelmetlen ember szeret elhamarkodni helyette.

— És ha a természet néha kívárhatalanul lassu?

— Serkenteni bizony nem árt. Mária királynőt sokszor kinozza a csúz. Sheffield párás hely. A falak nedvesek. A nedvesség melegágya a csúznak. A csúz esetleg más nyavalyának. És ki parancsolhat a kórságoknak. Felséged nem felelhet ott, ahol csak Istennél a segedelem.

— És ha Sheffield falai nem elég erősek. Ha kapui nem zárnak elég jól?

— Olyan porkolábot adok mellé, akitől még élve nem szabadult rabja.

— Ki az?

— Sir Amyas Paulet.

Leicester és Sir William egymásra néztek. Össze-villanó tekintetük elárulta, mi vár Mária királynőre. Erzsébet világosan olvasott pillantásukból.

Walsingham kérdése zavarta meg.

— Szóval ez a kérdés: Skócia vagy Sir Amyas, melyiket választja Felséged?

Erzsébet elgondolkozott. Lehajtotta fejét, hogy senki ne olvashasson a tekintetéből. De percek alatt kész volt az elhatározása. Csak egy szót mondott. de ebben egész sötét indulata benne égett:

— Mind a kettőt.

Mária királynő kétségbeesetten roskadt karosszékébe. Ugy érezte magát, mint fuldokló hajótörött,

aki elől az utolsó deszkaszálat sodorta el a kérlelhetetlen hullám.

Sir Amyas Paulet rideg, kimért szavai nem hagytak semmi kétséget benne, hogy szigorú börtönben van. Szűkös lakást jelöltek ki neki a várkastély elhagyatott szárnyában, ahol még a legszerényebb kényelemre is alig számíthatott. Az ódon nagy hodályokban nyirkos kriptaszag ült a mellére. Alattomos méreg ködlött itt a levegőben, amely beette magát a csontjaiba, mint szorító abroncs me-revedett az ízületeire és kegyetlen kinokkal sorvasztotta. Sejtő sajtások bizsergették fel benne az eljövendő napok vergődését. Rettegve gondolt a néma kinokban vonagló órákra, a magány őrlő súlyára, amelyet még elviselhetetlenebbé tesz majd az új rabtartó ridegsége.

Akkor még csak az keserítette, hogy Erzsébet álnok irigysége, ilyen kintzókamrát szemelt ki börtönéül. Azt még nem sejtette, hogy a hóhérbárd ott függ a feje fölött, amelyre már megindult a vásár.

Burghley lordjának hideg kegyetlenséggel kifőzött terve, hogy a fiával mondassa ki Erzsébet halálos ítéletet anyjára, közel járt a megvalósuláshoz.

A folyton háborgó Skóciában, ahol Lennox grófját, a régenst meggyilkolták, most Marr grófja ragadta magához a hatalmat. Marr grófja ellágyulásokat nem ismerő, mindenre elszánt politikai kalandor volt, aki rendőrminiszterével, Mortonnal a sziget közhíru kinvallatójával tartotta féken a pártos urakat.

Leicester, a lekiismeretétől ritkán zaklatott Harry Killegsew-t küldötte Edinburghba, hogy alkudjon meg Mary királynő fejére. Az ügynök írásbeli utasításait Burghley lordja maga dolgozta ki. A vásár hamar készen volt.

Marr grófja kikéri Skócia királynőjét Erzsébet-től. Erzsébet kiadja. Morton gondoskodik róla, hogy vallomást csikarjon ki Máriából. A kis Jakab aláírja az ítéletet és a királynőt kivégzik, mielőtt bármely külföldi hatalmasság közbeléphetne.

A kötés már készen volt. Marr kötelezte magát, hogy haladéktalanul „elszállítja az árut” — mint alattomban értette, a másvilágra —, de ő is kötött ki feltételeket. Háromezer angol katonát kért, hogy a háborgó skót lairdeket féken tarthassa. Azt is megkívánta, hogy Huntingdon, Essex és Bedford grófja legyen jelen a kivégzésen. De legsúlyosabb feltétel volt, hogy Erzsébet fizesse ki skót zsoldosainak hátralékos zsoldját. Ez a kívánság szíven találta Erzsébetet. Erzsébet akármilyen forrón áhitotta, hogy szabaduljon vetélytársától, nem tudta rászánni magát erszénye megoldására. Ugy gondolta, Walsingham módszere, ha lassu is, de olcsóbb.

A közvetlen veszély egyelőre hát elhárult Mária fejéről. De a láthatatlan aknákat furták körüle. Buchanan a legocsmányabb gyalázkodásokkal tele pamfletet írt róla, amelyet Erzsébet buzgón terjesztett. Walsingham szüntelen résen állt. Máriának csak egy reménye maradt. Tudta, hogy Babington eljuttatta levelét Fülöp királyhoz.

Fülöp király megkapta Stuart Mária levelét. Elolvasta, de értelme nem ragadt meg elméjében. Ebben a levélben élő szólt hozzá. És ő most a holtakkal foglalkozott.

Nagyszerű terve bimbózott, érett, félelmes, sötét virágpompába borult. Az Escorial már lassan nőtt bele a földi örökkévalóságba. Keleti szárnya felépült. A monasztérium készen állt. Tetőt huztak az ideiglenes kápolna fölé is, amelynek helyét hatalmas bazilikának kellett elfoglalnia. A szerzeteseknek már volt lakásuk és volt templomuk, ahol ájtatoskodjanak. Csak a halottak nem voltak még itt, akiknek a király az éjjel-nappal szakadatlan tartó s az idők beláthatatlan határáig nem szünő örökimádás vigasztaló kegyelmét szánta.

Mert az Escorial megálmodott remeke, az egeket ostromló bazilika, s a fölé boruló kupola koronája, az imát zsongó cellák sejtjeiből épített kolostor, a király fellegekbe hágó magányosságának roppant

kőtrónusa mind a holtak néma, földalatti palotáján nyugodott. Imák és zsolozsmák zengő katafalkjai közt a munka és a lemondás koporsóiba temetkezett élet alá. fejedelmi kripták rakták az alapot. Fülöpnek egyetlen vágya volt, hogy kedves halottaival vegye körül magát ebben a hatalmas nekropolisban. Milyen távoli idők rejtelmes varázsa plántálhatta el lelkében ezt a gondolatot. Családjában mindig végzetes szerepet játszottak a koporsók. Az infáns menyasszonybábot hordozott fáklyafénynél, fényes érkoporsóban az aranjúezi parkban. Atyja, a világ leghatalmasabb császára, V. Károly még életében elvégeztette maga fölött a temetési szertartást a justei kolostorban. Nagyanyja, a tébolyult Johanna évekig hordozta magával férjének, szép Fülöp, burgundi hercegnek bebalzsamozott tetemét üvegfödél koporsójában. Meddig nyult vissza ez a kísértetes örökség a multak kódébe. Talán még az ősi Egyiptom piramisépítő dicsőségéből porlott le, lopakodott át évezredek titokzatos utvesztőin és fogamzott újra alkotó erővé benne ez a különös temetkező szenvedély, a halottas pompának ez a bódulata.

Vagy több volt ez szenvedélynél és bódulatnál. Fülöp bensőségesen együtt élt ezekkel a halottakkal. Ugy érezte, hogy léte folytatódik bennük, vissza a mult lépcsőin át, a kezdet titokzatos homályába és előre beláthatatlan jövődők sejtelmes ködtengerén át az üdvözültek dicsőségébe. Ezek a lelkek, amelyek egymást szünetlen szaporító láncban létet adtak neki is, már Isten trónusa elé idéztettek és mérhetetlen körben megtértek ahhoz a lángoló forráshoz, amelyből minden eredt és amelybe minden visszatér. Ugy érezte, hogy rajtuk keresztül Istenig ér s hogy rajtuk keresztül Isten ereje és a lángoló szeretet, amelyet a világba sugároz, beléje lobban s ő a tündöklő kard, amelyet Isten tart kezében s amely fényét és sujtó hatalmát belőlük és általuk kapja.

Apróra kidolgozta az egész szertartást. Minden percet kitöltött. Előírta a legcsekélyebb mozdulatot is.

Parancsára nyolc császári és fejedelmi holttestnek kellett elhagynia a nyugvóhelyét, hogy a gyászpompába öltözött Spanyolországon át meginduljanak az Escorial felé. Az ország egyik végétől a másikig, siratót kellett zokognia minden haragnak.

Roppant jajongás döngő-bongó hullámai hömpölyögnek végig hegyek és katedrálisok orma fölött, öntik el a mély völgyeket és szakadékokat, áradnak el tengerektől az Oceánig. Fekete tollbokkrétás, nehéz leplek rojtos takarói alatt remegő ezüst targoncákon utaznak a királyi koporsók. Fáklyák vértverítékező lobogása, gyertyalángok riadtan röpdöső aranypillangói, kámzsás, csuklyás barátok zsolozsmát mormoló seregei, előkelő királyi méltóságok viselői, a világ minden táján dicsőséggel küzdő hadak disze, virága, ármádák győzelmes vezérei, a korona büszke uszályhordozói, gőgös grandok, félelem- és gáncsnélküli lovagok, selymes udvari nép és páncélos vitézek kísérik a koporsókat.

Egy óriás ország készült olyan temetésre, amelyhez foghatót még nem látott a világ. Spanyolország gyászlobogók, sulyos fekete kárpitok redős disze közt, gomolygó fáklyafüst fátyolában úgy emelkedett ki a tengerekből, mint roppant katafalk, amely előtt Fülöp király megfélemezve szertelen birodalma minden bajáról, mélységes magábaszállással várta halottait.

Erzsébet borzongva olvasta a madridi jelentéseket. Fülöp úgy lobogott most felé a távolból, mint emésztő, vérmagu láng óriás fekete fárosz tetején.

Látta, hogy áll a holtak hegyén, a fellegekbe nő és fejével az eget kárpitját veri.

Kisértetes erőt szivattyuznak ereibe az árnyak, akiknek láthatatlan hatalma ott sereglük mögötte.

Mit szegezzen ő ilyen földöntúli félelmetességek ellen? Kiket hozasson ő magához halottai közül, hogy támaszai legyenek. Apját, Henrik királyt, aki gyölölte benne a leányt s aki anyját megölette. Anyját, Boleyn Annát, akit parázna hűtlenség bűnéért vé-

geztek ki. Féltestvérét, Mária királynőt, akit ő gyűlölt halálosan?

Mögötte nem áll más, csak a feneketlen gyűlölet. Körülte is árnyak suhognak, de ezek közül az árnyak közül, csak sötét és gyilkos indulatok, vér és halál poklos szenvedélyei rajzanak felé. Azt kell hát megragadnia, amit adhatnak. Halottak örökös ereje ellen a halottak erős örökségét! Sápatag bűbáj sorvasztó igézete szüremlik az utazó koporsókból, hátha bűbajos rontásokkal próbálná megzavarni átléphetlen, oltalmazó köreiket.

Komornáját hívatta.

— Van-e gonosz bűvöletnek hatalma holtak láthatatlan lelke ellen?

— Ki tudhatja, melyik lélek kárhozott, melyik dicsőült? A dicsőült lelkekkel szemben tehetetlen a Gonosz.

— Pedig most mutasd meg, mi telik a tudományodtól. Idézd fel a kárhozat minden dühét. Kavarij vérzivatar, csattogj kénköves záporral, vagy csontig hasító jégveréssel.

— Vannak tomboló szelek, poklok gádorából szabadultak s az örök gyűlölet féktelen sodra örvénylik bennük.

— Szabadítsd rájuk szilaj orkánok száguldását, szabadalja szállongó foszlánnyá az egész kába pompát, amivel Fülöp király a holtak processzióját várja.

— Fülöp ellen szívesen száll hadba minden sátáni szerzet. Hová küldjem az ártó hatalmakat?

— Keresztül-kassul Spanyolországon. Induljanak a Pirenneusok vad bérceiről és Granada izzó, kopár szikláiról. Estramadura kietlen szirtsikátorai-ban tanuljanak kísértetes huhogást s az Oceán egekig csattanó bömbölése harsogjon bennük. Gyülekezzenek mind és csapjanak egymásba összefonódva százágu óriás korbáccsa, melynek mérföldes szíjai falvakat söpörnek el egyetlen láthatatlan suhintásukkal, dagadjanak romboló, feltartóztathatatlan ro-

hammá azon a sivár fensíkon, hol az Escorialt építi Fülöp király.

Erzsébet alakja megnyult. Szeméből rőt szikrák pattogtak. Egész lényéből, mint taszító gonosz sugárzás párázott szerte a gyűlölet és a marcangoló vágy. Olyan szertelen akarat feszítette, amely megmozgathatta volna az Acheron minden fekete indulatát.

Blanche Parry maga is megrémült tőle.

Mikor kifelé menet visszapillantot, úgy rémlett neki, hogy nyirkos, alaktalan nyálkákka foszló lemurok máladoznak körölte a sűrű levegőben.

Két ujját, mint szarvat bökte a magasba, hogy elhessegesse magától a rontást és csak ennyit mondott halk sugással, hogy a tulajdon füléig sem ért el: — Boszorkány!

A boszorkány nem nyughatott.

A terveibe temetkezett Fülöppel nem igen haladtak a tárgyalások. Hátat fordított hát Cecil tervének és szabadjára engedte Walsingham pribékjeit. A rekuzánsok, így hívták azokat a katolikusokat, akik vonakodtak letenni a hűségi esküt, megint igen neki bátorodtak. Ha titokban is, de tulsok misét mondtak Angliában. Nem ártott a kopókat kissé rájuk uszítani.

Walsingham főképpen a papvadászokat bizgatta. Ugy gondolta, legcélravezetőbb, ha először a papokkal végez. A papjait vesztett vallás lassan elsorvad magától.

Hogy példát adjon, mindjárt törvény elé állított egy jámbor papot, Thomas Woodhouset, aki évek óta synylődött már a börtönben. A Guildhall ítélőszéke felszólította, hogy tagadja meg a pápa egyházi fenhatóságát és térjen meg Erzsébet hűségére. A tudós Woodhouse olyan meggyőző erővel és olyan ékesszólással bizonyította a női pontifikátus tarthatatlanságát, hogy a bírák nem hagyták soká beszélni. Halálra ítélték, mint konok felségárulót.

1573 junius 13-án vitték Tyburnbe a bitó alá. Itt

szokás szerint felszólították, hogy kérjen bocsánatot a királynőtől.

De a rendithetetlen pap kemény szóval felelte:

— Nincs miért bocsánatot kérnem. De felszólítalak titeket és a királynőt Isten nevében, hogy kérjétek bocsánatot az Urtól és igaz anyátoktól, az Egyháztól...

Tovább nem mondhatta, mert a sheriff rárivallt a hóhérlegényekre:

— Hurkot a nyakába!

És a pribékek már huzzák is a kötelet. És olyan vadállati kegyetlenséggel hajtották végre a szörnyű ítéletet, amelynek mását nem olvashatjuk Tyburn véres krónikaiban.

Testét felnégyelték és a City négy kapujára akasztották ki. Fejét a Tower-Bridge fölött tüzték dárdahegyre.

Egész Spanyolország zsongott, mint a méhkas. A nép ünnepi izgalomban tódult az utakra. Harangok zúgtak. Az ország valamennyi templomában fekete katafalk állott arany gyertyavilág csillagkoszoruiban. Mindenütt requiemet mondtak s a kórusok dörgő diszkantjai harsonásan zengték a nagy ítélet haragjának szívszorogató himnuszát.

A halottak körmenete megindult.

Nyolc nagy halott volt utban az Escorial felé.

V. Károly császár a yustei monasterium sirboltjából kelt utra s a caeni püspök és az alcalai herceg kísérte. Felesége, Izabella császárné és Don Fernando infáns, a császár második fia, a granadai székesegyház királyi kápolnáját hagyták el, hogy a császárral együtt érkezzen az Escorialba. A Granadai Székesegyházban pihent a két katolikus Felség, aragóniai Ferdinand és kasztíliai Izabella. Fülöpnek vérzett a szive, hogy családjának ezt a két büszkeségét nem láthatja az Escorialban, de fiai kegyelete nem merte bolygatni a nagy uralkodók végső akaratát. Ferdinand és Izabella abban a földben akartak pihenni, amelynek meghódításával meg-

döntötték a muzulmán pogányság uralmát a keresztény Nyugaton.

Dona Juana, a császár anyja, a Tordesillas kastélyt hagyta el a kietlen Estramadurában s a salamancai püspök és d'Aquilar marquis adta koporsójához a diszkrétet. A valladolidi Szent Pál monasterium lakója Dona Mária, Portugallia királynéja II. Fülöp első felesége is elindult az Escorialba. Vele együtt jött Mária, magyar királyné a császár másik testvére és harmadik fia Don Juan infáns. Dona Eleonora, Károly császár testvére Talaveruában pihent, az estramadurai Merida közelében. Az ő halottas menete Juanaéhoz csatlakozott.

A három halotti kíséret végre egyesült és egyetlen végeláthatatlan processzióban folytatta útját az Escorial felé. Elöl a nyolc koporsó fekete pompában. A koporsók után papok és szerzetesek beláthatatlan sora: tündöklő ornátusok és durva szörkámzsák: a halál fekete csuklyás heroldjai s a fejedelmi tetemek tündöklő testőrsége a földi fény hervadó virágait és a mulás örökzöldjét fonva hatalmas élő füzérbe. Fáklyák nehéz, rőt lángoktól rojtos füst palástja uszott utánuk, gyertyák nyugtalan csillagserege kigyózott nyomukban. Jószagu tömjénfüst spiráljai, mint kék oszlopok tartották a harangzugas öblös redőjü kárpitját.

Az Escorialban száz oltárnál mondták szakadatlan a gyászmiséket. És a monostor előtt süppedő fekete bársonyok és sulyos aranybrokátok temetői diszében roppant katafalk várta a holtak proceszióját.

Elsőnek János érsek és Alcala hercege érkezett a granadai és az estramadurai halottakkal. Követte a salamancai püspök és Aguilar gróf, aki Valladolidból kísérte a három királynét, Juanat, Máriát és a magyar királynét Don Juan infánssal, a király ifjan elhunyt fivérével.

Az Escorialt övező sziklasikon haladtak már. A roppant katafalk várta őket drága diszében. Va-

lamennyi oltáron égtek a gyertyák. Zúgtak az orgonák. Püspökök és papok serege fényes ornátusban várt a nagy liberára. Beláthatatlan sokaság öntötte el az óriási térséget. És a szerzetesek százainak gyötrelmes gyászszolozsmája, mint távoli tompa dörgés zengett ki a tömeg tengermorajlásából.

De egyszerre ólomszínűre vált az ég. A nap arcára szurkos felleg tapasztott fekete lárvát. A messzeség lihegő fakóságából szél süvöltött elő. Eleinte vékonyan, a földön lapulva, nyögve és jajongva inkább, de aztán hirtelen felcsattant a magasba, üvöltött kárhozott visitással, önmagát tépve és marcangolva szilaj kavargásában. Mintha láthatatlan erők szellemfoga cibálta volna egymást. Hörgő bődülésekre nekibőszült háрпиák visongása felelt. A magasságból kegyetlen korbácsok csapkodása zuhogott alá. Végtelen ostorok bomlottak ki rittyegve, pattogva, csipve suhogtak a szelek szíjai. Pokoli vihorászás kardala kerekedett felül mindenben.

A levegőnek láthatatlan sodra támadt, amely mint óriási seprő tisztogatta maga előtt az utat. A földet is dühödt dobogás rázta. A koporsók repülni akartak szárnytalan. A markos halottvivők alig birták visszatartani. Vad erők veselkedtek neki az óriás katafalknak. Feszült, recsegett, ropogott minden eresztéke. Egyszerre valami otromba lökés a magasba vágta s aztán összeroskadva rogygiant a földre. A tébolyult örvénylésből szemnemlátta karmok nyultak ki. Szaggatták, hasogatták, nyúzták lefelé a drága drapériákat, a kárpitok dús redőit, repesztették a ringó rojtokat, felkapva a levegőbe, pozdorjává fosztották és szilaj kedvvel szórták szanaszét, rugták jobbra-balra a szállongó rongyokat.

A tömegben páni félelem vett erőt. Az emberek egymást tiporták. Véres habarcsban hemperegtek egymás hegyén hátán. A koporsóknak alig lehetett utat törni a monaszteriumig, amely aztán menedéket adott a messziről érkezett vándoroknak. Mig kinn, mint hegyomlás megeredtek a sötét fellegek

ólmos csatornáit. Jégzápor zuhogott éles sziklaszilánkokkal vegyest és pocsékká verte, amit még a szelek pusztító kedve épen hagyott.

Erzsébet nem aludt aznap éjszaka. Zengett-zúgott az egész hamptoncourti kastély. A folyosókon soha nem hallott hangok iszonya huhogott. Kinn kegyetlen orkán rázta a fákat s a hórihorgas kémények öblén harsonázott.

Hajnaltájt óriási csattanást hallott a királynő. Aztán mintha kiadták volna mérgeket a szelek, másfelé fordultak és hirtelen halálos csönd szakadt a kastélyra.

A királynőn sohasem érzett félelem vett erőt. Reszketett. Vacogott a foga. Komornáját akarta látni. Maga sietett hozzá érthetetlen sejtelmektől korbácsolva.

Mikor a kamrájába benyitott, Blanche Parry eszméletlenül feküdt a mágikus kör közepén. Micsoda sötét hatalom sujthatta földre? Dulakodhatott valakivel. Törtfényű szemében rémület üvegesedett meg és csupa kék folt volt a teste.

XII.

A Tombolás Fejedelme.

A Mont Cenis alatt a hágó egyre járhatatlannabbá vált. Vad szél kavarta a havat. Szúrós pihék fehér darázsraja rezgett az éles levegőben. Csipős fullánkjuk beléfagyott az arcba. S a lovasnak ugyancsak biztatnia kellett a fáradt állatot, amely süppedezett, meg-megcsuszott a felül habpuha, de alul síkosra keményedett havon.

Anthony Babington tért haza Rómából, ahol hosszú hónapokat töltött. A párisi rémlátások után megenyhült itt a szelid dombokon a pineák és cédrusok árnyékában. Lelke megittasult és szive tele volt szüntelen zengő édes muzsikával. Ámulások

kápráztatták és csordultig telt belül áhitattal. Mintha a márvány csarnokokban, a karsu oszlopok közt s a tiszta ivü boltok nemes hajlatai alatt leperdült volna róla a földi lét pora. Lába alatt elsimultak a göröngyök. Láthatatlan erő emelte, mint ama kincses szegénység Franciscusát. Valami mély magábaszállás kisöpörte lelke pitvarait, hogy csillogott most, mint a tabernaculum, az Ur kitakarított hajléka. De ez a tisztaság erőt és biztonságot is adott neki. Tiszta volt és tisztában volt magával. Tudta, mit kell cselekednie. Tétova tépelődés nem csigázta. Kicsit fájtak tán lelkének a szép emlékek, amelyeknek sulya versenyt nőtt a távolsággal. De tudta, hogy útjának célja van. Harcra készült és ebben a harcban vértnek szánta az emlékeket.

A fáradt ló orrából fehér pára szakadt.

Babington megveregette a nyakát. Fedélnek nyomát se látta. Teremtett lélek sem volt a hősivagtagban.

De az egyik kanyarodónál emberi alak bukkan elő.

Csak úgy gyalogszerrel jött. Kezében nagy görbe bot.

Amint közelebb ért, látta, hogy koldus-zarándok. Meztláb járt a havon. Rongyos szörkámzsa minden ruhája. Feje is födetlen. Jól láthatta az arcát. Ismerősnek tetszett. De nem tudott rájönni, ki lehet.

Pedig már látta. De hol? Hiába erőltette az emlékezetét.

Az utas latinul köszönt.

Ezeket a latin szavakat is hallotta. Ugyanezt a köszöntést. De akkor imába foglalva. Igen, most a hangról a szavak lejtéséről megismerte a vándort. És abban a pillanatban már ki is mondta a nevét:

— Campion!

A zarándok csak nézett rá. Nem tudta, ki szólítja nevén.

De Babington gyorsan emlékezetébe idézte a közös hajóutat, az angol gályát, amelyen vissza-

hurcolták. És Campion már emlékezett. Elmondta ő is, hogy sikerült még Dowerben megszöknie. Hetekig bujkált a parton, míg végre egy halászbárka áthozta a csatornán. Eljutott Douaybe és most Rómába készül.

— Én onnan jövök — mondta Babington. — De téged, uram bizonyára rablók fosztottak ki s azok hoztak ilyen nyomoruságos helyzetbe. Málháimban bizonyosan akad meleg ruha, szivesen adom. És ha pénzzel segíthetek, erszényem rendelkezésedre áll.

Campion mosolygott:

— Nem volt találkozásom utonállókkal. Errefelé biztonságosak az utak. Magam vállaltam ezt a kifosztottságot, hogy megszabaduljak minden földi hívság terhétől. Mezitláb vándorlok az apostolok sirjához és közben szenvedések tüzeiben acélozom lelkemet, mert egyetlen vágyam, hogy Rómában méltónak találjanak és felvegyenek Jézus társaságába, Szent Ignác fiai közé.

— Jezsuita akarsz lenni?

— Krisztus katonája. Vitéz, akinek lelke áll glédába. Mert Szent Ignác megtanított rá, hogy kell a lelket fegyelmezni, soha nem ernyedő gyakorlat-tal szoktatni, edzeni, míg izmai megnőnek, keménnyé és rugóssá válnak, akár a kar és a láb izmai.

Babington soha nem hallott még ilyen különös beszédet. A kar izmait megerősíti a kardforgatás. A lábizmok megduzzadnak a futástól, a tékék rugdosásától, ami szórakozás és testedzés is egyben a városkapuk körül. De mit forgat és mit rug a testbe börtönzött lélek.

Campion megértette kérdő tekintetét és kérdés nélkül folytatta:

— Uffajta szó ez elmédnek. De hidd meg uram, a lelket éppen úgy lehet gyakorolni, mint a testet. Csak a lélek tornájának nem kard és dárda az eszköze, hanem az elmélyedő vizsgálódás, a percről-percre megújított küzdelem az inceselkedések ellen és az ima. Az ima végtelenbe növeli a lelket úgy, hogy elér az örök forrásig, amelyből minden fakadt

és olyan lesz Isten kinyújtott kezében, mint pattanó penge, támadásra és védelemre egyképpen kész kard, amely fedez a bűn támadása ellen és erővel öklöz el minden kisértést.

— A kard sebet üt!

— De ez a seb segedelem, gyógyulás és sajtó tüze tisztít. Ezt az erőt keresem Rómában.

— És még mi mindent megtalálsz, Uram! Az emberkéz szerezte szépség ikeresodává nőtt ott az isteni szeretettel. A miveszmestereket a kegyelem égi permetje árnyékozta meg. Láttam a San Pietro kupoláját és lelkem leroskadt az áhitat alázatában. Néztam Madonnának fönséges báját és könnyem csordult a boldogságtól...

— Vigyázz uram, a szépség és a művészet csipkés ág, amelyben tunyává tespedhet a lélek. Elfelejtet, hogy minden márványcsarnok, egekbe kívánczó torony és Michelangelo kupolája fölött is ott ragyog a kereszt.

— De, uram, a művészet is fényt és ragyogást ad az Egyháznak.

— A kereszt fénye mellett szegényes minden művészet és én nem haboznék lerombolni a San Pietro kupoláját, ha ezzel csak egyetlen halhatatlan lelket megmenthetnék.

Babington bámulva nézte a szegény zarándokot. Még egészen ittasult volt Róma szépségétől és nem értette, hogy valaki így is beszélhet. De a közös emlékek hirtelen hazáját idézték gondolatába. Rég nem hallott már semmit Angliáról. Azt hitte, Campion talán többet tud nála. Kérdezősködni kezdett.

— Douaybe szakadatlanul kaptuk a híreket. Nagy pártfogónk Allen bibornok megbízható embereket tartott ott, akik minden jelentőséges eseményről tudósítással voltak.

— Mit hallottál Mária királynőről?

— Ugy hallottuk, szigorú börtönört adtak mellé. De félek, hogy a királynőnek jobb tartania azoktól, akik igenis készséges hiveinek mutatják magukat.

Ármánykodás hálózza körül. Walsingham ur azon mesterkedik, hogy a királynő önmagát veszítse el.

— Oh, a királynő fölötte óvatos és elméjének tiszta éle elmetszi az alattomos háló szálait.

— Mit ér az óvatosság. Senki nem is sejti már, ki a leselkedő, annyian vannak. Lady Morley házában Aldgate-ben virágvasárnapján misét mondott egy Alban nevű pap. Lady Morley tulajdon fia vezette nyomra a kopókat. Lady Carew házában szintén kiszimatolták a misét. Csak a papot fogták el. Kinvallatásnak vetették alá, hogy megtudják a jelenlevők nevét.

— Walsingham kopói még mindig dolgoznak?

— Egyidőre enyhült a szigor. Erzsébet királynő Fülöp király barátságát kereste. De hamarosan fordultak a szelek.

Fülöp magasra szabta a barátság árát. A füstbe ment tervért most azok bünhődnek, akiket nálunk a spanyol király titkos hiveinek tartanak. Erzsébet királynő maga ellenőrzi, megtartják-e mindenütt, amit billjei rendelnek. Sorra lakja a vidéki kastélyokat.

— A királynő mindig szívesen vette a vendéglátást. Megtakarítja az udvartartás költségeit.

— Járt Enstonban is az ifjú Roockewood házában. A jómódu birtokos minden jóval ellátta, amiben tehette, kedvét kereste. A királynő egy hetet töltött házábanál. Mikor elbucsuzott, dicséretekkel halmozta el vendéglátó gazdáját és legmagasabb megelégedése jeléül kézcsókra nyújtotta neki kezét. Roockewood térdenállva hódolt urnőjének, amikor berontott Sussex gróf. Durván támadt rá Enston urára. Becstelen árulónak nevezte, aki képmutató hízélgéssel akarja megtevesztetni a királynőt, holott hitszegő felsegértő. A pápa hive és Fülöp király titkos bizalmasa. Sussex emberi közben már rohan-tak is szerte. Össze-vissza dultak a kastélyt. Szekrényeket szakítottak be, falat bontottak ki, padlót téptek fel. Végre az egyik pribék diadallal hozta az oltárkövet. A királynő arca, amint a híradás leírta,

szederjesre vált, olyan féktelen indulat öntötte el. Rekedten, fuldokolva mondott valamit Sussexnek. Mire az ifju Roockewoodot nyomban nehéz bilincsbe verték és a börtönt nyomja azóta is.

Babington elboruló lélekkel hallgatta Campion-t. Lelke remegve szállt messze. A sheffieldi kastély rabját látta. A szenvedő, szomoru királynőt. Ki tudja, mi vár rá? Menekülhet-e Erzsébet gonosz irigysége elől.

Ott, a sziklák kietlen világában, a vad hóföregtegben, a szűz magányosság istenközelségében néma esküvel fogadta önmagának, hogy életének ezentul egyetlen célja lesz, erre fölteszi minden erejét, minden tehetségét, szíve végső dobbanásáig szolgálni és ha lehet megszabadítani az üldözött királynőt.

Mária királynő nem szünő gondja Erzsébetnek is. Örökkön rettegnie kell tőle. Barátai vannak kívül és hivei benn az országban. Csak be kell dobni a csóvát és minden lángba borul körülötte. Rabja őt magát is fogja lerázhatatlan erővel.

Burghley lord kétszínű játéka sem sikerült. Mig Fülöppel alkudozott, titokban a németalföldi lázadókat segítette.

A királynő kalózzai pedig rémei a spanyol gályáknak. A lord szigorú büntetést ígér. Szinre szemre üldözőbe vesznek egy halálfejes lobogót. Ki tehet róla, hogy a kalóz fürgébb. Az meg éppen nem tartozik a spanyol királyra, hogy a kincstár osztozik a rablott prédán.

A lord különben már újra Franciaország felé tapogatózik. Nehéz ez a szüntelen színt váltó alakos komédia két ellenséges hatalom között; az erősebbeket kijátszani egymás ellen, aztán rohanni eszeveszetten a felkavart viharból, hogy a két egymásra zúduló hullám összemorzsoló sodrába ne kerüljön a törékeny bárka.

Erzsébet belefáradt már ebbe a végtelen vircsasztásba a veszélyek peremén. Csigázzák más gondok is. Leicester hűtelen. Nincs még bizonyítéka, de

érzi, hogy varázsa vékonyodik a lorddal szemben, mint a fogyó hold sarlója. Ő maga nem rabja a hű ragaszkodásnak. Szerelmes szeszélye szemelget jobbra-balra, de hódolótól föltétlen hűséget követel. Ő királynő, azok alattvalók. Leicester, ugylátszik, megfélekedzik erről. Az udvari pletyka sokat sutog a szép Lady Lettice Knollysról Essex grófjának ifju özvegyéről. Robert tagad, de ez csak annál gyanusabb. Lettice veszedelmes versenytárs. Fiatalabb nála. Unokája Boleyn Anna nővérének. Egy vér vele. És ez a vér gyujtogatni tud.

De talán Leicester árulása már csak büszkeségét bántaná. Szíve, úgy érezte, már közömbös. És nemcsak Leicester iránt. Unja már a csókokat, amelyeknek odaadó édességéből kicsap a parancsolt kényszer keserősége. Új, nagy bódulatokra vágyik. Ismeretlen borzalmakban fogant örömeket áhit. Megkísérti a kárhozatot is, ha kell. Blanche Parry ámulatos titkok tudója. Hozzá folyamodik.

Vadító szagok szállongtak. Mintha a tömjént pénzsmával párosították volna. Nehéz, fojtó virágillat jön. Olyan sűrű, olyan párás, hogy harmattá gyöngyözik a bőrén. Aztán egyszerre erjedő csirák dohos lehellete csap az arcába, mintha forró morotvák hinárágyában bimbóznának rejtelmes életsavak.

Java szert ivott az imént, az kergeti, korbácsolja benne a vért. Szilaj hullámok döngetik a szívkapukat. Agyában látások lüktetnek. Szemére köd száll. Szürke kárpitok gomolyognak. De mögöttük izzó káprázatokat sejt. Bőrével tapintja színeik lángolását. Fülében álmosító morajlás zakatol.

A látások most áttörik a ködkárpitot. Agyába furódnak. Fellobognak benne és egymásba lángolón örvénylő táncra kapnak. Szédítő ez a forgatag. Minden kavargó körülötte. A levegő egyre nehezebb és fojtóbb. Szavak után kapkod. Nem tud torkából egyetlen hangot kitépni. Kapkod, mint a fuldokló. De egyre mélyebbre sülyed valami boldog és mégis gyötrő bódulatba.

A képek már mind foszlányokká hasadoztak. Lassudik az örvénylés. Lankadttá alél minden. A homály már áthatolhatatlan. Még egy utolsó mély sóhajtas és kiszakadt a valóságból. Már nem érzi önmagát. Csak annyit tud már, hogy merev és súlytalan. Emelkedik. A semmiben lebeg. Aztán elmúlik ez is. Lebírhatatlan hatalmak ragadják, de már nem tud róla.

Haragos éjszakában ébred. Nagy, lobogó, véres lángnyelvek nyalogatják a sötétség fekete mézét. A füstdunnák rajzó szikrák arany pihéltől daga-
doznak.

A tűz körül homályos alakokká sűrűsödik az éjszaka. Az alakok összefogódzva furcsa bakugrásokkal lejtik a táncot. Fáklyák forognak. Kormos lángjuk tűzabroncsokat pántol a sötétre. Óriás fekete dongákat ölelnek össze ezek a parázsló abroncsok. De a dongák eresztékei közül vér csurog: a lehulló fáklyafoszlányok égő véresöppjei.

Érzékei egymásután eszmélnek. Szeme szokja már a homályt. Kunkora sárkányokat lát. Kapuszájukban kékes láng lábadoz. Már hall is. Sipok dünyögnek. Tompa dobok morognak. Vörös kárpitokkal sziklapadmalyt ékesítettek trónná. A trónon koronás alak ül. Arcán rőt lobogás visszfénye. Kezében háromhegyű aranyszigony.

Nem akar hinni a szemének. Király Angliában. Kiáltana. Blanche Parry csöndre inti.

— Ez a Tombolás Fejedelme. Itt ő parancsol.

Már int is az aranyszigony. Egyszerre vihar robaja pattog a dobok bőrén. Süketítő csattogás szakadozik szilaj ütemmé s a sipok bomlottan sivalkodnak. Tomboló tánc kezdődik. Dobog a föld a toporzékoló lábak tiprásától. Kurjantások sikoltják túl a muzsika zsvaját. Szoknyák szállnak a szélben. Tűzrakások fölött röpködnek a nekiszilajodott párek. Tébolyult forgatagok szerte a máglyák között. A Sátán éjjeli tánca ez, amely őt is elkapja pezsdítő mámorával. Erős férfikar pergeti. Zsibba-

taggá szédül minden porcikája. Egymásnak dobják a tánc lüktető hullámzásában.

A sziklák közein félelmes lovasok sereglenek elő. Soha nem látott szörnyeken lovagolnak. Iromba üstből bódító párák gőzölnek. A sátáni tánc tombol tovább. Mig harsonák nem szólalnak. Mire a lovasok élre rugtatnak. A fáklyák sorokba sokasodnak és már indul is a menet a sötét sikátorán.

Hová tart a Tombolás Fejedelme bomlott udvarával?

Elhagyott, vad vidék. Szorong a lélek. Árnyak imbolyognak. A láb botlik. Apró dombok tolatodnak a léptek alá. Itt is, ott is kereszt üti fel a fejét. Fagyos borzongás futkos benne. Félelem fojtogatja. Most eszmél rá, hogy temetőben járnak. Süppedt sírok közt, dülledező kereszték kusza során.

Már várja a csontkamrák lehelletét. De egyszerre csiklandó szag tágitja cimpáit. Kormos kondérokban fűszeres bor fő. Ezüst kupában hozzák elé a forró italt. Egyszerre tüzfolyam járja át. Felenged benne a fagy. Arca tüzel. Bőre alól majd kifröcsköl a felhevült vér, amelynek egyszerre szűk az erek szoros medre.

De láz lobog át már az egész seregen. A muzsikaszó még szilajabb. Lihegnek a sipok és fuldoklik a dobok hörgése. Eszeveszett bachanalia örvöng a sírok tetején. Rekedt kurjantásokban háborog fel a részeg indulat. Kendők lobognak. Lángoló fáklyák repülnek föl az égre, amelynek alján már vékony vérsárvot hasít a születő hajnal sugárköre.

Már belesüketült a füle a kába zshivajba. Szive kétségbeesetten kalapál. Lélekzete fogytán zihál. Egész lénye valami féktelen sóvárgó vágy ismeretlen, mindent fölülmuló mánor után.

Most egyszerre más hangra lesz figyelmes. Csengők szólalnak édesen, andalító mézül a fülnek, mint régen minisztráns-gyerekek angyali harangocskái a processziók zengésében. Majd rekedt kondulásokkal tompa harangszó hirdeti a hajnalt.

Mintha vészharangot lóbálnának össze-vissza kétségbeesett kezek.

A sereg sodra ódon templom felé ragadja. Düledező toronyból huhog alá a harang. Csikorogva nyílik a rozsdás kapupánt. Bent gyertyák csillagozzák a molyhos éjszakát. A bomlott tömeg betódul, padokra kapaszkodik. Dobognak a korhadtt deszkákon. Mintha dühödt démonná vált volna mindenik. A dohos boltok alatt megsokszorozódott erővel zúg fel a förtelmes kardal, hogy intonálja a boszorkányszombat sátánmiséjét.

Ujra csengő szólal meg. A kárhozott kardal elnémult. Már jött a pap skárlátszin ornátusban. Fején kétszarvu mitra. Nyomában a poklok döbbenete.

De most mozgolódás támad a templom sötét hátterében. Mintha dulakodnának. Szitkok! Sikoltás. Valami zuhan. Tompán huppan a földre. A tömeg előre tódul. Mint a megzavart nyáj futva. Ide-oda hányódik a falak közé szorítva.

A vörös mitrás megáll az oltárlépcsőn. Nem érti a zavart.

De hirtelen kettéválik a tömeg és a résen egy férfi tör az oltár felé. Fekete bársonyruhája megfeszül karesu testén. Feje födetlen. Hosszu, fekete haja olasz divat szerint kerekedik sápadt arca körül. Szeme lángol. Tekintetében haragvó utálat. Kezében meztelen penge suhog. Nyomában dárdások, tagbaszakadt parasztok öles dorongokkal.

A férfi a mitrás felé ugrik. Kardjának villanó suhintása lesöpri a csufolkodó süveget.

A kard most magasra nyulik kezében, mint fordított kereszt és a hangja, mint szöges korbács csatog le a Zavar Fejedelmének megzavart hadára:

— Szentségtörők, nem átaljátok förtelmes praktikáitokkal meggyalázni az Ur szent hajlékát? Kotródjatok innen. Hordjátok nyomban az irhátokat. Vagy izelitőt kaptok az ítélet erejéből, amely ugyanis lesújt rátok teljes haragjával.

A kard véstjőslőn remeg kezében. Emberei

köré sorakoznak. A dárdák fenyegetően emelkednek. A füttykösök boldogabb vége reszket a csapások mohó vágyától. A tömeget nem kell biztatni. Elsőnek a mitrája vesztett menekül. Lompos ornátusa akadályozza. Letépi magáról. Ruha alig van rajta, ahogy a fertelmes szertartás kívánta.

A kapuban összetorlódik, megtorpan a tömeg. Egymást tiporják. A tébolyult tombolás a félelem frenezisébe csap. Akiket kipréselnek a szabadba, földre zuhannak a lendület erejétől. A nyomukban jövők végiggázolnak rajtuk. Vér serked a léptek alatt. Fuldokló hörgések háborítják a hajnal csöndjét.

A templom mégis percek alatt üres. Már csak egyetlen nő ül az első pad szélén. Nem akar vagy nem tud mozdulni. Valami odaszegezte az üléshez. A rémület vagy a csodálat? Maga sem tudja. El sem képzelheti, mi történik. Halálfélelem fogja el arra a gondolatra, hogy ez a szent haragjában emberfeletti férfi odajöhet hozzá, kezét emelhet rá, megérintheti és mégis ellenállhatatlan mohósággal vágyik erre.

A férfi már ott is van. Mikor látja, hogy nővel áll szemben, leereszti a kardját. De keményen rivall rá.

Nem kap feleletet.

Második szolítása is válasz nélkül marad.

Ki ez az asszony? A szemébe néz. Talán ismeri a homályban is. Most látja, hogy keskeny fekete lárva fedi az arcát. De abban a pillanatban már kész is az elhatározása. Még mielőtt az ismeretlen nő megakadályozhatná, az álarchoz kap és letépi.

A hölgy sikolt. De a férfi nála is jobban megrémül, mikor a födetlen arcba pillant. A lélekzet torokán akad. Aki utolsónak maradt a boszorkányszombat céda hadából, a Tombolás Fejedelmének udvarhölgye, Erzsébet, Anglia királynője.

— Vissza! — kiáltja csatlósaira. Néhányat már előbbre ösztökélt a kíváncsiság.

Felemeli a letépett álarcot és a királynőnek nyújtja:

— Felség, takarja el az arcát, mielőtt valaki fölismeri.

De a királynő már nem hallja. Feje hátracsuklik. Teste ernyedten hull a padra. Tagjai megmerevednek. A szokott ájulás fogta el, amely nyugalmas otthonában is percekre eszméletlenné tette.

A férfi tanácstalan. Tétován tekint körül. Mit tehetne?

Most a homályos háttérből nőalak bontakozik ki. Bátortalanul jön közelebb.

Blanche Parry.

Az ismeretlen férfi intésére már ott van urnője mellett. Ismeri betegségét. Tudja, hogy kell életre keltetni.

A csatlósokat uruk már szintén kiparancsolta. A hajnal kéken dereng be az ablakokon. A templom kapuja előtt türelmetlenül kapál két felnyergelt paripa.

A királynő időről-időre megsuhogtatta a rémület korbácsát Anglia fölött, hogy akiket titkos ellenségének tartott s akiktől trónját féltette, reszkesse-nek erejétől.

Tyburn zöld lankái közt rég nem gyöngyözött fel a vérkut. A nép áhitozott már erre a borzalmas látványosságra, amelyet úgy megszokott, mint a medvehajszákát. A puritánok is békétlenkedtek, hogy a királynő tulságosan elmerül a tunya mulatozásokba és az udvari élet kárhozatos, ledér fényűzése eltereli a lelkek gondjától.

Aggodalomra adott okot az is, hogy Rómában a harcias XIII. Gergely foglalta el a szelid V. Piusz helyét Péter székében. Gergely pápa új lendülettel vette fel a harcot az egész világon az eretnekség ellen. Tettre serkentette Fülöp királyt is. Kitartó, harcerakész katonákra lelt Jézus Társaságának tagjaiban. Ugy hirlett, hogy Douayból, Reimsből, Rómából új lelki erősítést kapnak az angol katoliku-

sok, míg Fülöp király hadai keményen szorongatják a németalföldi fölkelőket.

A veszedelmet meg kellett előzni, a bajt csirájában elfojtani.

Douay uj papjai közül már átszivárgott egy-kettő angol földre. Rémmesék terjedtek el álruhában bujkáló jezsuitákról, akik titkos találkozásokon összeesküvéseket szőnek a királynő élete ellen. Walsingham legjobb szimatu kopóit uszította a sejtelmesen felbukkanó nyomokra.

Legutóbb Cornwallból kapott jelentést Walsingham. Egyik kopója kiszimatolta, hogy Tregian, a grófság tekintélyes gazdag birtokosa papot rejteget házában. Ennek a háznak különben is rossz híre volt. Azt tartották, hogy valóságos fészke a rekuzánsoknak.

Az exeteri püspök sürgősen kiszállt hát egyházvizsgálatra Cornwallba. A püspököt nyomban követte a sheriff vagy tizenkét békebíróval és nagyszámu fegyveressel.

A gazdag Tregian házat tövéről-hegyére átkutatták. Semmi gyanusát nem találtak. A sheriff már éppen nagy dörrel-durral távozni akart, amikor észrevette, hogy az egyik szoba ajtaja zárva van. Ez szemet szurt neki. Nyomban megkérdezte.

— Ki lakik ebben a szobában?

— Jószágaim uj felügyelője — felelte készséggel Tregian. — Most a kerti munkákat irányítja. A kulcs nála van.

— Gyerünk a kertbe, — mondta a sheriff.

Már indulóban voltak kifelé, amikor éppen szembejött velük, akit kerestek.

A sheriff ismerte az egész grófságot. Ez az uj arc meglepte.

— Ki vagy te? — kiáltott rá az ismeretlenre.

— Kulcsár és a gazdaság gondozója — felelte a kérdezett.

A sheriff mellen ragadta.

— Ha kulcsár vagy, mért viselsz páncélt a ruhád alatt.

Azzal már tépte is le róla durva kézzel a zubonyt. Nem is csalódott. A bő zubony alatt ott volt a papi köntös és a papi köntösben XIII. Gergely jubileumi bullája. Ez maga elég lett volna, hogy vérpadra juttassa a szerencsétlent. De nyomban kikutatták a szobáját is. Rejtett fali fülkékben megtalálták a miséhez szükséges kegyszereket. Kiderült az is, hogy a leleplezett pap neve Cuthebert Mayne és a douayi papnevelőből jött át Angliába.

A sheriff vasbaverette s vele együtt házigazdáját Tregiant, a cselédség egy részét és a szomszédok közül is mindazokat, akikre a legkisebb gyanu esett, hogy Mayne miséit hallgatták. Először a közeli Truroba vitte őket.

Mayne esete világos volt. Ő ott maradt a grófság székhelyének, Launcestonnak szennyos börtönében és itt kellett bevárnia, míg az esküdtszék ítéletet felelt.

De Tregiannak, a paprejtegető gazdag nemesnek ügye a Privy Council elé tartozott. Londonba kellett hát mennie.

Erzsébet tükrében nézegette magát. A drága velencei üveg félreérthetetlenül beszélt. Vakmerőn szemébe mondta az igazságot. Nem hallgattathatta volna el másképp, csak ha megsemmisíti, pozdorjává zuzza és kegyetlenül rátipor. Hatalma van hozzá. Életeket zuzott már semmivé. Virágzó emberfákat döntött le, tépett ki gyökerestől. Hatalma határtalan!

Lobogó indulata itt megtorpant. Itt mégis gát tolakodott hatalma elé. Igaz, a tükröt megsemmisíthette, de megsemmisíthette-e a futó éveket, amelyek kísértetrajtként sorakoztak mögéje. Eltörölhette-e a tűnő tavaszt. Megállíthatta-e a nyulszívű nyarat, amely szintén menekült már tőle. Eltorlaszolhatta-e útját az alattomos ősznek, amely sandán a sarkában settenkedett.

Mint a meglankadt levelekre a végső láz bitorát, úgy irta rá arcára is a jeleket. A bőr megfényese-

dett, ezer kis repedés recézte és pergamentsápadt hártájára alól előtetszettek a kékre keményedett erek. A szemek sarkában már gyarapodott a szarkalábak szeszélyes erezete. A tükör nem hazudott.

Vagy mégis? Ami belül izzott az arc csalfa lár-vája mögött, az meghazudtolta a tükör tudományát. Soha nem volt ennyire tele vággyal az élet után. Soha nem forrott benne ilyen féktelen sóvárgás, megbódulni a boldogságtól, magához ölelni mindent, ami öröm, csillogás, fény, ámulás és részegülés ezen az ezerujongású világon.

Vonzotta minden, ami új, ismeretlen ingereket ígért. Az ittasult elragadtatást a borzongató félelemmel akarta fűszerezni, a gyönyör kacagásában megrebbenteni a gyilkos kint. Mintha galamb és vércse csókolóznának. Olyan üdvöt is kívánt, amelynek ára kárhozat. Sőt ezt tán még jobban kívánta.

A boszorkányszombat éjszakája óta nem tudott szabadulni az ismeretlen férfi alakjától. Minden magányos percének gádorából elébe pattant. Nem tágitott mellőle. Kinozta, kísértette.

Összehasonlította Leicesterrel. Férfiasabb, keményebb, acélosabb kötésű volt nála. Leicester csupa magabizó, magával betelt páváskodó szépség, az ismeretlen inkább riasztó, nyugtalanító varázsával ejtette meg.

Mellé állította képzeletben Sir Christofer Hat-tont is, Leicester első komoly versenytársát és úgy találta, hogy Hatton gyöngéd kareszuságának porcellánfinomságában, amelyet piperkőc választékos-ság tett még puhábbá, van valami törékeny nőiesség. Az ismeretlen mégis angyalibb volt nála. De haragvó angyal, a halál vagy az ítélet angyala, akit lángpallos nélkül elképzelni sem tudott. Ugy sejtette, hogy minden izma csupa szilaj szij, elszaggathatatlanabb, mint a bikanyaku Sussex ereje, aki pusztá öklével verte le a vadkant.

Ki lehet ez az ismeretlen? Fogja-e még látni valaha? Hol keresse? Merjen-e még egyszer a szemébe nézni? Blanche Parryt is hiába faggatja. La-

kat van a száján. Mintha az ő varázshatalmát is megtörte volna az az éjszaka.

Ha hiába epekedett. Már csak ha nem teljesedett tüstént, amit akart, a Tudorok hirtelen fortyanó mérge öntötte el. Utálatos zsarnok volt ilyenkor. Mindenkit meggyötört maga körül.

Most is forrt, kavargott már benne az indulat. Komornáiért kiáltozott. Kamarását hívatta. Rohanjanak Burghleyért, Leicesterért, Hunsdonért. Jöjjön Walsingham is. Semmittevő naplopó mind. A királynő az utolsó személy Angliában. Ha a koldus kinyújtja kezét, alamizsnát kap. Őt hagyják magában sorvadni.

Burghley érkezett elsőnek, hóna alatt az iratokkal. A királynő indulatosan kapta ki kezéből a börtársolyt és egy lendülettel szanaszét szórta a nagyfontosságú protokollumokat, főbenjáró aktákat.

— Ugy — kiáltotta odaadó hivére —, te is csak abban mesterkedel, hogy a gondok korán megvénítsenek, hogy az unalom halálra csigázzon. Mindig csak akták, államügyek. Bosszuság és pénz. Ez járja szüntelen. A bosszusággal te etetsz. A pénzt én adom. De már egy hete sürgetem, hogy szerezz nekem olyan sárga selymet, mint a zöld szigetek apró gyöngymadárkáinak tolla. De kínai selyem legyen. Sulyos és hajlékony. Hát megvan már az a selyem? Azzal nem gondolsz. Csak a betűt szaporázod. Az a legkönnyebb. Szavakban nagyon gazdag vagy. De cselekedetekben... annál szegényebb.

— Most van utban egy hajó a messze Chatay kincses tájáról — dadogja a megszeppent lord s közben ide-oda hajlong, hogy a szerte hullongó papirlapokat összekapkodja. — Londonban egyik kalmárnak sincs ilyen sárga selyme. De áltatnak, hitegetnek. Drake is nagy uton van. De hír nem érkezett róla. Ki tudja, merre tévedt a végtelen vizeken.

— Kifogásod mindig van kéznél. Kifogást kapok tőled egy kincstárra valót. Ne erőltess drága elmédet. Már amugy sem kell a sárga selyem. Addig

várákozattát, míg meguntam. Most violaszin kell, aminőt Rómában hordanak a püspökök, áttörve bronzba csillanó zölddel...

— De Felség, annyi a brokát, a bársony...

— Sajnálod tőlem. Azt kívánnád, hogy Anglia királynője rongyokban járjon, hogy te mennél dagdatabbra tömhesd az erszényedet. Tudom, hogy a ládáid csapig vannak arannyal. A pántok lepattognak róluk.

Burghley lord védekezni akar. De szerencséjére éppen Walsingham érkezik. Egyszerre ő lesz az új céltábla.

— Lám, lám, milyen későn érkezünk. Tán most költöttek fel álmodból. Mert mindig alszol. Lomhán terpeszkedel. Szemedben az álom csipája, füledbe gyapotot gyömöszölsz, hogy se láss, se hallj. És közben Anglia minden zugában vigan konspirálnak az életem ellen.

De Walsingham már kész is a válasszal.

— Felség, csak tegnap hoztak Londonba egy veszedelmes felségárulót. A cornwalli sheriff pompás fogást csinált. A legmegátalkodottabb pápisták patkányfészkét robbantotta szét.

— Ki volna az?

— Francis Tregian. Szégyenlem, hogy ugyanazt a nevet viselem, mint ő. Gazdag birtokos. Pénze is bőven van.

— Soha hírét sem hallottam.

— Kerüli az udvart, mert utálja.

— Különben nem is hiszek neked. Láthatnám azt a veszedelmes Tregiant?

— Akár nyomban Felség, csak a Towerbe kell átfáradnod.

Erzsébet nem ijed meg ilyen kis uttól. Már nyergelnek is. Szól a kürt. A vörös testőrök sorakoznak. Az utcák, amerre a menet elvágtat, hangosak az ujjongó kiáltozástól.

Hamar megérkeznek a Towerbe. Walsingham parancsokat ad. A királynő nem akarja maga elé

hozatni a rabot. Csak a kémlelő ablakon át vet rá egy pillantást.

Kulesok csikorognak. Nehéz ajtók fordulnak csikorogva rozsdás sarkvasukon. Dohos folyosók kanyarognak velük. Végre ott vannak Tregian zárkájánál.

A porkoláb félrehuzza az apró vastáblát a kémlelő ablak sűrű rostélyáról.

A királynő lábujjhegyre kapaszkodik. A börtön sötét. Nehezen lát. Szeme mégis megszokja a homályt. Kiveszi, hogy a padkán nyulánk férfi ül. Feketében van. Feje lecsügged. Nem láthatja az arcát.

Most felnéz a rab. Valahonnan fény hull az arcába. Erzsébet szédülést érez. Nem hihet a szemének. De mégsem lehet kétség. Két ilyen arc nincs. És ezt az egyet soha nem lehet elfelejteni. A cornwalli Tregian az az ismeretlen, aki éjszakáit zaklatja és nappalait nyugtalanítja.

Egyszerre szuró fájdalom hasít belé. Mintha szeges örvet szorítanának a szívére. Az emlékek millió zsibbasztó csapással ostromolják az agyát. Lába nem bírja tovább tartani. Feje szédül. Színek és formák szívárványos kavargássá folynak össze a szemében. Megtántorodik. Sikolya mély sóhajba ful. Hanyatt zuhanna, ha Walsingham és Hunsdon fel nem fognák.

Eszmélete sokáig nem tér vissza. Azután nem tud lóra ülni, gyaloghintón viszik haza a Whitehallba.

Cuthebert Mayne vétke világos volt, mint a kristálytiszt víz. Tilalom ellenére lépett Anglia földjére, a tanúk esküdtek rá, hogy tilalmas misét mondott, megtalálták nála a pápai bullát is, ami egymagában is elég volt arra, hogy halállal lakoljon. A launcestoni esküdtek habozás nélkül ki is mondták rá a halálos ítéletet, amelyet ott a városka piacán végre is hajtottak.

Tregian a börtönben értesült a kivégzésről, amelynek hamarosan Douayba is eljutott a hire.

Csakhamar még másik szomorúság is érte a börtönben synylődött, aki maga is a legnagyobb bizonytalanságban volt nemcsak a maga, de családja sorsa felől is. Bejutott hozzá a hír, hogy Londonban egy előkelő hölgy lady Tregonwell házában, akit tulajdon fia jelentett fel, misemondáson érték unokaöccsét, Thomas Sherwoodot, aki nemrég érkezett Douayból angol földre. A fiatal pap ott synylődött közelében. A Tower legmélyebb és legbüzösebb pinceodvába zárták a kinzókamrák közelébe, ahonnan hang nem juthatott a külső világba, de a börtönlakók jól hallották, hogy üvöltöznek a szerencsétlen meggyötörték emberfeletti kinjukban, akár a kárhozottak. Sherwoodot is kegyetlenül megkínózták, hogy megtudják tőle, hol mondott még misét és kik voltak a hallgatói. De a legkimondhatatlanabb kinokat is némán tűrte. Összeszorította a fogát s a pribékek minden praktikája sem tudta vallomásra bírni. Huszonhétéves volt, mikor Tyburnban bitóra húzták és felnégyelték.

Mikor az ifju Sherwood életét kioltották, a vesztőhely még vörös volt Johannes Nelson véréből, akit nemrég végeztek ki, hasonló vad kegyetlenséggel. Ugyanaz volt a büne, mint Sherwoodnak. Halálra ítélték és az ítéletet Gyertyaszentelőt követő napon hajtották végre rajta.

A sok borzalmat látott Tyburn sem emlékezett ilyen rémségre. Az akasztások kérges-szívü nézői, akiket gonosz gyönyörűség vágya vitt ki a vesztőhelyre, elfordították fejüket az iszonyattól. A Southwark otromba csavargói, borissza korcsmatöltelékek könnyeztek s az egész söpredék, amely ezekre a véres látványosságokra összecsendülni szokott, olyan mély megilletődést érzett, amínőre képesnek bárki is alig hihette. Mert mikor a hóhér felkapta a tűzben edzett bárdot, behasította vele az elítélt mellét s véres kezével a sebbe mélyedt, hogy a még pihegő szívet helyéről kitépje, az alélt ember megmozdult, magához tért, feldobta testét és eddig néma ajka megszólalt:

— Isten irgalmazzon a királynőnek. Én meg-bocsátok.

Az utolsó szó vad kinban vonagló szájából akkor szakadt ki, amikor a hóhér kitépett szívét a vértől nyirkos tőkére dobta.

Tregian nem kételkedett, hogy rá is hasonló sors vár.

Halálra szántan, hagyta el hosszú hetek keserves vergődése után börtönét abban a biztos tudatban, hogy birái elé kell állnia.

De legnagyobb meglepetésére abba az épületbe vitték, ahol a királyi lakosztályok voltak. Kezéről, lábáról leszedték a bilincset. Langyos pézsmától és ámbrától fülledt kamrába vezették, ahol illatos, meleg fürdő várta. Drága ruhákat hoztak neki. Ami rajta volt, szétrágta a börtön nyirkos penésze. Olyan jól esett leszórni magáról a pállott, dohos bűzöket és a tisztaság üdítő jószagát érezni.

Megszédült. Álomnak vélte az egészet. Félt, hogy nyomban felébred. Az ajtó nyílására összerendezent. A porkolábot várta, aki visszaviszi börtöne undok éjszakájába. De legnagyobb meglepetésére Earl of Sussex állott előtte.

— A durhami vérbíró — gondolta Tregian. — Ezek alighanem a siralomházi örömök. Én is hamarost követem Sherwood öcsémet.

De a nehézkes, vérmes ur az udvari emberek könnyed mozdulatával lépett elébe. Olyan volt, mint mikor a medve dudaszóra szaporázza. Barátsággal köszöntötte őt, a szegény rabot és nyájas szóval kérte, ne átaljon elkölteni vele egy szerény ebédet.

Azután tágas terembe vezette, ahol terített asztal roskadozott minden jótól. Nehéz ezüstök, drága kristály kancsók csillogtak. Sürgő szolgálhad hordta a finom fogásokat. Az asztal körül már sokan ültek. Tregian, aki került az udvart, nem ismerte őket, de fényűző ruhájukról ítélve, módos rangbéli urak lehettek. Ő az earl jobbján kapott helyet, ami különös megtiszteltetés volt.

Az inyesiklandozó falatok, a fűszeres borok megoldották a nyelvet. Az arcok nekitüzesedtek, a szemek furesa fényben csillogtak. Egyre változtak az étkek. A halat vad váltotta, gyöngé ürühus uszott izes mártásokban. A hirtelen sült marhahus csaknem azon véresen hasadt a kés nyomán. Tornyos torták ingerelték a szemet és andalitották az inyt édes mézükkel. És a boroskupák egyre sűrűbben teltek. Az ebéd már az estébe nyult. A szolgák meggyújtották a vasgyűrükbe akasztott fáklyákat. Nehéz gyertyatartókat raktak az asztalra s a nyugtalan, sercegő világ mellett folyt tovább a tivornya.

Sussex gróf öblös torkával senki sem birta a versenyt. Az ivók egymásután döltek ki. Tregianra alighanem tekintettel volt a gazda. Nem unszolta, nem kényszerítette. A sok börtönlevegő után hirtelen megárhathatott volna a nehéz ital. De talán így is többet ivott a kelleténél. A feje bódult volt. Nehéznek érezte tagjait. De a nehéz borok fűszere bizsergette véréét.

Már az éjszakában járhattak. Csatlósok jöttek az elázott urakért. Kivitték, kitámogatták őket. Utoljára ketten maradtak. Sussexből sűrű csuklások közt bugyogott föl a bő tor emléke. De keményen állt fel az asztaltól. Sulyos lépte meg se tánorodott, mikor vendégéhez lépett.

Tregian csak tétován gondolt arra, mi történik most vele. Belekóstolt az élet örömébe s most talán megint visszalökik a penészes pokolba. Nem sok ideje volt a fejét törni. Sussex már szíves szóval kezdte.

— Bizonyára fáradt vagy most uram. Jól fog esni a pihenés megint a kényelmes ágyban. Itt a szomszédban puha kerevet vár. Elfeleddeti veled a kemény kőpadkát. Remélem mindenkorra.

Karofogta vendégét. Végig vezette a termen. A nehéz tölgyfaajtó nyílt és Tregian jószagu kamrába lépett, amelyben színes borító alatt gyöngé mécszláng hintett gyér világot.

Tregian tétován állt. Sussex észrevétlen magára hagyta. A nehéz ajtó bezárult mögötte. Nem látott jól a félhomályban. Szorongás fogta el. Szinte jobban félt itt, mint börtöne megszokott sötétjében.

Aztán felfedezte a széles kerevetet. Fejedelmi fekvőhelyet készítettek neki, dagadó selyem vánkókkal és a széles kerevet fölé omló karmazsin kárpit redői vontak jótékony árnyat.

Tregian a kerevet felé indult. De hirtelen visszadöbrent. Valami mozdult a kárpit árnyában.

Nőalak. Igen, már tisztán kivette. Felállt, karcsún, rózsaszín káprázatban. Megindult felé. Mint valami jelenés, nem is járt, lebegett. Gyöngyös szalagokkal megkötött bársony topánja szinte szállt vele. Fején pici hermelin süveg, amelynek csucsánál tarka patyolatfátylak szállongtak, mint tündérszitakötő szárnyai. A nyulánk alakon puha, hol tapadó, hol gazdag hullámokban omló selyem lebernyeg, egészen halvány rózsaszín, mint alig született hajnal beszöve kunkora aranyindákkal s az indák öblében csillagvirágok százszinű szirmával. Mintha a legszebb szivárvány egekből szaggatott szövetébe öltöztették volna az ígézet királynőjét. És a színek szelid hullámjátékából, mint tájték a viláldzó habok tetején, olyan fehérén tündökölt elő hőszin nyaka és domboru keble. Alabástrom arcát csillogó keretbe fogta a göndörkés haj rőt aránya.

Tregian megismerte. Erzsébet királynő jött felé.

Reszketni kezdett. Foga összeszorult. Alig hallotta, hogy a jelenés már szól is hozzá.

— Mért nem hajtasz térdet királynőd előtt? Nem ismered az udvari szokást, vagy engem nem ismeresz?

Tregian nem felel. A szó nyelvébe fagy. A királynő már ott áll egészen közel. Szemtől szembe vele.

— Csakugyan nem ismeresz? Már elfeledtél?

Tregian maga is csodálkozik rajta, hogy már szólni tud:

— Én elfeledtem azt, akit megismernem szabad sem lett volna, Felség!

— Bennem még mindig él az az óra.

— Gonosz óra volt. A semmisülés sirjába zártam. Feledés tüzes karójával vertem át a szívét, mint vámpírét szokás, hogy soha vissza ne térhessen.

— Van kívánás, amelynek ereje kitárja a koporsót, felpattantja a mulás pecsétjét...

— És a kárhozat torkát.

— Neked kárhozat a két karom?

Két liliumsál hajlik Tregian felé. Olyan fehér, mint a nyak tajtéköble. Bársonyán illat perdül.

Tregian karja megrándul. A levegőbe kap. Nincs kard az oldalán most, hogy kirántsa és magasra tartsa, mint fényes sorompót, ott a meggyalázott templomban, gátnak a Gonosz elé.

A királynő mosolyog. Ugy látja a férfit maga előtt abban a felmagasztosult mozdulatban, a lángpallosu angyal felharsant haragjával. Szeme felesil-lan. Milyen pokoli gyönyörűség lesz látni a letaszított Lucifer zuhanását s felölelni magához a fényezett fejedelmet. Lefogja a nyugtalan kezét. A liliomkar a férfi karjába fonódik. Gyöngéd és mégis ellenállhatatlan erővel huzza magával. Tregian mintha megbénult volna. Igézet igázza. Tehetetlen. A ke-revetre hull. Csak azt érzi, hogy két forró kigyó gyűrűzik a nyakára. Mint izzó acélpánt szorítja. Szájára, mint nedves parázs tapad valami nyulós, vonagló tűznadály, amely a lelkét szivja ki.

Még egy pillanat és érzi, hogy menthetetlenül elveszett. A lakoma és a bor megzavarta. Elernyesztette. De a kétségbeesés této-va kinjában felfohász-kodik. És a fohász segedelmet hoz. Félelmes látomást. A Tombolás Fejedelmének szolgálóját látja, a vad indulatok mámoros menádját a templomgyalázó pogány tivornján. Utálat és iszonyat borzong fel benne. Ez a borzongás kijózanítja. Letépi magá-ról a kábító kigyókat. Olyan erővel taszítja el a fel-

gyulladt Erzsébetet, hogy lependerül a kerevetről. Ő maga felugrik. Fut, amerre az ajtót tudja. Vissza se néz. Nem törődik azzal, mit hagy maga mögött.

A lakoma termében tövig égtek a gyertyák. A fáklyák füstjét vágni lehetne. Az asztal sarkán busa fejét nagy rezes öklére támasztva Sussex bóbiskol.

Tregian mögött nagy csattanással vágódik be az ajtó. Sussex felriad a zajra. Mint a holdas, úgy mered Tregianra. Nem akar hinni a szemének. Öklével akarja kidörzsölni belőle az álmodat. Bódulata egy-kettőre elpárolog. Nem, nem csalódik. Csakugyan a vendégét látja, akit az imént a királynő kamrájába bevezetett.

Hát mi történt? Ki magyarázza meg? Talán maga Tregian, aki már meg is ragadja a kezét:

— Mylord, — kiáltja esengő kétségbeeséssel — vitess vissza tömlöcömbbe.

— A tömlöcbe? — kezd igazán álmélkodni Sussex. — A tömlöcbe, innen? Tudod te, hol vagy?

Tregian rekedten válaszol:

— Tudom: a pokol pitvarában.

Erzsébet arca még hetek mulva is lángba borult, ha a Tower-Hill éjszakájára gondolt. A szégyenbélyeg ott égett a lelkén. Kitérőlhetsenül, vérrel sem lehetett lemosni. A királynőnél is büszkébb szépséget, a hódító asszonyiságot alázták meg benne. A kikötők söpredékének is arcába kergette volna a vért ez a megszégyenítés. A királynő elhatározta, hogy fizetni fog. Kegyetlen bosszút áll, nemcsak Tregianon, de legkisebb ivadékán is.

A rab, aki önként ment vissza börtönébe, nem soká maradt ott. Erős fedezettel visszavitték Cornwallba, Launcestonba. Itt az esküdtszék elé állították, amely tilos paprejtegetésért éltefogytáig tartó börtönre ítélte.

Börtönül Launceston Castlet jelölték ki szá-

mára. Az elhanyagolt kastély legmélyebb pincezugába zárták, ahol a nappal éjbe fult s az éjszakának nem volt nyugalma. Az álmatlanság kínjait az éhség gyötrelmei tetézték. A szennyes falatokat, amelyeket elébe vetettek, az utálat szorongásai közt nyelte le mardosó éhségében. Barátai maguk akartak élelmezéséről gondoskodni. De amit beküldtek, elsikkadt a rabtartók kezén úgy, hogy Tregian nem egyszer az éhhalálhoz volt közel.

A királynő gondoskodott arról is, hogy a testi szenvedéseken felül lelkét is állandó megpróbáltatásokkal keserítse.

Elkoboztatta minden jószágát. A királyi végrehajtók, dorongokkal, fejszékkel felfegyverkezett sörredék sötét éjjel rohanta meg Tregian goldeni lakóházát. Fejszékkel verték be a kaput, leszaggatták a tetőt, ajtókat, ablakokat zúztak be. Törtek, romboltak. Pozdorjává csépelték, amihez értek. Vad kiáltozással rontottak be Tregian feleségének hálószobájába. A három kisgyermek felriadt álmából. Sikoltozott félelmében. De a pribékek nem ismertek irgalmat. A három kisgyermeket és anyjukat, aki a negyediket már szíve alatt hordta kiszórták a kietlen téli éjszakába. Nem volt egyebük, mint, amit hirtelenében magukra kapkodtak. Az előkelő asszony, aki életében csak a gyöngéd szeretet s a legnagyobb jólét kényelmét élvezte, kénytelen volt koldus-esengéssel házról-házra járni.

De nem csüggedt el. Akadtak férjének barátai, akik ellátták a legszükségesebbekkel. Elindult hát Londonba, ahol akkor a királynő udvartartása volt, hogy az uralkodónő elé boruljon és könnyeivel erőszkölje ki a kegyelmet férje számára.

Utközben elfogták a fájdalmak és még legalább annyira volt Londontól, mint amilyen utat már nagy keservesen megtett, amikor még egy kislánynak adott életet. De mihelyt jártányi ereje volt, ismét fölkerekedett. Karján újszülött gyermekével vonszolta magát fáradalmak és nélkülözések közt.

mig végre eljutott Londonba. De hiába volt minden könnye, minden gyötrelmes erőfeszítése, hiába esengett, hiába ostromolta azokat, akik a jólét napjaiban férje barátságát élvezték, a királynő nem bocsátotta maga elé. A lordmayor tudomására hozta, hogy ha Őfelségét és az udvart tovább zaklatja, kisöprüzteti Londonból, mint valami céda-személyt.

És hiába volt mély Tregian börtöne, hiába vették körül öles falak, a hire mégis eljutott oda minden szenvedésnek, minden gyötrelmes megaláztatásnak, amely feleségét érte. Végigszenvedte ő is családjá minden nélkülözésének, minden megtipor-tatásának kinjait.

De az erős lélek itt sem tört meg. Lelke fájdalmas terhét versekben öntötte ki. Barátai gyertyát csempészték be neki, s a padjáról lehasogatott szálkát mártogatta a kanóc kormába és azzal karcolta papírra verseit.

Alkalom kínálkozott arra is, hogy megszökjék. De egyik rokonának vigyázatlansága elárulta a ter-vet. És ekkor kezdődött csak az igazi kinszenvedés számára. Lábára harmincfontos vasgolyókat kovácsoltak és a közös zárkába vetették, amely hemzsegett a legaljasabb gonosztevőktől; rablóktól, gyilkosoktól s a kimondhatatlan piszoknál még szennye-sebb volt a szavak fertője, amely a nemes lélekkel már itt a földön megkóstoltatta a kárhozat gyöt-relmeit.

Felesége fáradhatatlan kitartása a könyörgésben mégis elért annyit, hogy Tregian kiszabaduljon ebből a pokolból. Londonba vitték a Kings Bench börtönbe, ahol mégis emberségesebb bánásmódban volt része.

Barátai végre ki tudták ezt eszközölni, mert a királynő kezdett már nem emlékezni Tregianra.

Kitörölte lelkéből és ott feledte a börtön fenekén.

XIII.

Auri sacra fames.

A pápa fölemelte kezét és kinyújtott ujjának mozdulata láthatatlan vonalat húzott az égboltozaton, amely két féltékére osztotta a földgolyót. Mindazokat az ismeretlen földeket, amelyeket a láthatatlan délkörtől nyugatnak haladva fedez fel vakmerő hajósok vállalkozása, a spanyol királynak adta örökös hűbérül. A délkörtől keletre Portugáliát illette minden új felfedezés. Így felezte meg a messze oceanok rejtelmes világát a föld két tengeri hatalmassága közt. Ki gondolt volna akkor a kis Angliára, amely maga is hányatott hajó volt a vészes tenger hullámain.

A végtelen vizek, amelyeknek utjait senki sem ismerte, tele voltak nem sejtett rémségekkel. Mégis mindig akadt a lehetetlent is próbálni kész hajós, aki egynéhány törekeny gályával nekivágott a vak bizonytalanságnak. Mert a szerencse mesés kincsekkel fizetett a bátornak. Kelet a fűszerszámok drága terhével rakta meg a diadalmas hajókat. Nyugat még a fűszernél is félelmesebb versenytárs káprázatát dobta a mohó vágy elé: az aranyat. A fűszer csak felcsiklandozta az éhséget, az arany szilaj lázzá, mardosó tébollyá növelte.

És a sok arany mind Spanyolországé volt. Fülöp király gályái porban, rudakban hordták a nemes rőt ércet, a sugárzó naptűznek mély bércegyomrokban bimbózó csiráit. Angliának nem jutott belőle.

Pedig kevésbe mult, hogy nem a szigetország találta meg az újvilágot. Mindenre elszánt hajósai éppen úgy keresték az Indiákba vezető új utat, akár a genuai hajós. Dacolva hóval, jéggel, nekivágtak a vad északi vizeknek, hogy arra kerüljenek a fűszertermő tájak földi paradicsomába. Ezt az utat Oroszország torlaszolta el előlük. Ezen a réven kezdett Erzsébet élelmes népe kalmárcserét az oroszok cár-

jával. De maga a nagy tengerjáró Colombus is tárgyalta az angol királlyal. Testvére, VII. Henriknél járt, aki nagynehezen, féligérettel helyezte kilátásba segítségét, mert nem bizott a kalandos tervben és fukar tenyere sajnálta az aranyat, pedig most Fülöpnek egyetlen gályája többet hoz belőle, mint amennyit a kaparkodó király egész életében látott.

Erzsébet azonban nem volt megalkuvó természet. Maga sem riadt vissza egy-két büntől, hogy a multak bűneit jóvátegye. Az arany neki sem nőtt kevésbé a szívéhez, mint Fülöpnek. Viszont Fülöp gályáihoz sem volt végképp odanőve. Csak rá kellett jönni, hogy lehet onnan elválasztani.

Az egész világ feje főtt. Tudósok, boszorkánymesterek, kótyagos holdasok keresték éjjel nappal lombikok fölé görbedve a nagy magiszteriumot, az aranycsinálás titkát. Senkinek sem sikerült megtalálni.

Erzsébet tulszárnyalta valamennyit. Egyszerre több titkát is tudta az aranycsinálásnak.

Az udvari hintó düledező ház előtt állt meg Hampton-Courtban. Mindenki messze elkerülte ezt a házat. Rossz hire volt. Rozoga, koromtól fekete falai, pókhálós ablakai nem is kecsegtettek semmi jóval. Vastag kürtője éjjel-nappal okádta a szurkos füstöt.

Éjszaka véres szemüket tátogatták a sötétbe ezek az ablakok és nagy vakító lángok hányták mögöttük a lobbót. Akit arra kényszerített az utja, keresztet vetett. Nem értette senki, hogy türhetik ezt a gonosz boszorkánytanyát a királyi kastély közelében.

Pedig a kastély lakói sűrűn érintkeztek a rozoga viskóval. Most is a királynő maga érkezett az udvari hintón.

Biztosan nem először járt már itt, mert egészen könnyedén ment le a kikopott lépcsőn, amelynek lesülyedt fokai össze-vissza álltak és mindjárt tudta merre forduljon a homályos pincegádorban.

Egyenesen benyitott az alacsony, vaskos pincebolt alá, ahol a ház gazdája John Dee, a nagytudományu asztrológus és alchymista most is vén hasas lombikjai fölé görnyedve dolgozott. A lombikokban különböző színű folyadékok fortogtak a lilásba lankadt vékony lángok fölött. A nagyszakállu, rancosképü magiszter fújtatóval élesztette a parazsat a tégely alatt, amelyben párolgó buborékokat vetett valami titokzatos kotyvalék.

John Dee megismerte a belépőt. Leborult a királynő előtt és megcsókolta ruhája szegélyét.

— Felséges Asszonyom — mondta áradozón a tudós — a halhatatlan istenek szerencsés pillanatban vezérelték magasztos lépteidet szerény hajlékomba. Éppen azon voltam, hogy már sikerült összefőzni amaz asztrális fluidumot, amelyben benne vagyok valamennyi hét plánétáknak sugársubstanciája és eme fluidum már magában rejti a magnum magiszteriumot vagyis a lapis philosophorumnak is mondott ingredienciát, akit századok óta kutatnak már minden magiszterek, mert ennél hatalmasabb titok nincs a világon és az, kinek birtokába jut, kincsebb és szertelenebb erejű lesz ez világ valamennyi fejedelménél.

— Ne papolj annyit. Aranyat csinálj, ha tudsz. Azt ígérted.

— Ha ígértem, meg is tartom.

— Eddig csak pusztítottad. Az ördög tudja, hány angelot tünt el már feneketlen tégelyeidben. De eddig szemernyi aranyat sem láttam belőlük.

— Türelem, Felség, az áldozat megtermi gyümölcsét. A tudomány csálhatatlan. És a metallumok titkát az égi magasságok bolygó vándorainak járásából kell kiolvasni. Azt pedig nem tagadhatja Felséged, hogy ehhez értek.

— Nem mondom, koronázásom napját jól választottad meg. A horoszkóp, amit akkor állítottál nekem, szerencsés konstellációkat mutatott és eddig nem hazudtolt meg.

— Ilyen szerencsés és a világmindenségben pá-

ratlan erejü konstelláció kell ahhoz is, hogy a leo ruber és a zöld baziliskusz párosodásából, a metalumok hármasságának, a mercuriusnak, a sulfurnak és a salnak, amely az élet végtelenségét rejtő ankeosznak is lelke, s a lét forraló melegének, a tűznek hozzáadásával megszülessen a bölcsék köve, amely magában rejtje az astra solist és az astra lunaét és életre tudja kelteni a vörös ércben szunnyadó aranyat és a szürkében bujdosó ezüstöt. Mikor Felséged belépett, már közel voltam hozzá, hogy felragyogjon előttem a nagy világosság...

— De én elhomályosítottam.

— Felséged mellett még az astra solis is halványan pislákoló astra venerisszé fakul. De jaj, hamvad a parazsam s a megindult fluidumok belefagynak a tégelybe...

A magiszter riadtan kapta fel a fujtatót és éleszteni kezdte a pilledező parazsat.

A királynő megvetően legyintett:

— Felesleges buzgalom, Magiszter. Nagyon is lassan terem nálad az arany, és ugyancsak meg kell trágyázni a földjét arannyal. Én sokkal olcsóbb trágyát tudok. Véren váltom az aranyat. Mit érnek a te rongyos kis tégelyeid. Fülöp király szinig telt gályákkal hordatja az Indiákról a nemes ércet. Én már kitaláltam a bölcsék kövét és odaadtam a titkot Drakenek meg a többi vitéz hajósoknak. Baljós csillagzat alatt született az a spanyol gálya, amelyik velük találkozik. De ők nem nagyon kérdezzetik a csillagok állásától, milyen sorsot rejteget számukra. Neki a vak vizeknek! Csöppet sem féltik az életüket, de a spanyolokét sem kimélik. Valahogy a te panaceaád szerint végzik a dolgukat. A leo ruber a spanyolok vére. Biborosra gyullad tőle a sal, a baziliskusz mérgü tenger. Árbocra szegzik a kapitányokat és meggyújtják alattuk a hajót. Ebből a tüzes tégelyből aztán kiolvad az arany. Istenemre, Drake sokkal különb aranycsináló nálad.

— Régen nem hallottam Drake-ről.

— Drake már két évvel ezelőtt elindult Portsmuthból öt

gályával. Féktelen vágy dagasztotta a szívét. A fejébe vette, hogy egészen végrehajtja Columbus tervét, amelyet a nagy genuai csak félig valósított meg. Csakugyan elmegy tengeren Indiába. Ma már tudjuk, hogy az a föld, ahol kikötött, nem India, hanem más világrész.

— Atlantis az Királynőm, a csodálatos föld, amelynek egy része víz alá merült. A nagy Platon még hallott róla.

— Drake szintén eljutott ennek az új világnak a tulsó partjára. Onnan tekintett végig a határtalan vizeken, ahol egykor a spanyol Balboa állt és akkor született meg lelkében az istenkisértő gondolat, hogy eljutott Maghellaen-szoros utjáig, de azóta semmi hír sem jött róla.

— Majd felállítom a horoszkópját. A csillagok biztosan elárulják majd, él-e vagy hal-e. Parancsolja, Felséged?

— Nem bánom. De most más hozott ide. A tulajdon sorsom érdekel. Egész Anglia unszol, hogy hajt-sam már fejem a házasság igájába. Most olyan kérőm van, aki még számomra sem kivetni való. De a házasság nehéz, nagy lépés. Mindig félttem tőle. Szeretném hát tudni, mit olvasol erről a csillagokból.

— Oh, Felséged konstellációit szüntelen kémlelem. És különös kegyelemképen álmomban is gyakran látogatnak látomások, amelyek szoros kapcsolatban vannak Felséged sorsával. Legutóbb is két égi tűnemény keresett meg. Egyik göndörhaju, aranyfürtű fiucska, aki Nalvagenak nevezte magát, szakasztott olyan, mint a korán elhunyt Edward király. Csak arca viaszsárga, nem olyan pufók és rózsás, mint a megboldogulté volt, jeléül annak, hogy a látogató a holtak birodalmából érkezett. A másik, akit társa Midininek szőlített, talpig fehérben jött. Szőke haja gyöngyös pártába volt fonva a fején, szeme kék, mint a nefelejcs, szája egyetlen vércsöpp a tejfehér arc közepén. Felséged volt ilyen zsenge lánykakorában. És abból, hogy a látomás ilyen szüzies báj törékenységevel lebbent elém, azt

gyanítom, hogy ez a kérő sem rendeltetett férjnek Felséged számára.

— Csak állítsd fel a horoskópot és kérdezd meg a csillagokat. Azokban mégis jobban bízom, mint a te álmaidban.

— Ahogy parancsolja, Felséged. De itt kettős horoszkópiumra van szükség. Azért hát tudnom kell, ki a szerencsés kérő.

A királynő elgondolkozott egy percre. De aztán kimondta.

— Francois, Alençon hercege. Chaterine királyné fia.

Az udvar Greenwichben tartózkodott. A királynő szerette itt szórakozásnak szentelni az időt. Most bosszus is volt. Leicester gróf és Lettice Knollys szerelméről csaknem cáfolhatatlan bizonyítékai voltak már. Ez ellen a szerelem ellen inkább sértett büszkesége tiltakozott, mint szíve, de mégis bántotta ez a hűtlenség. Hogy gondolatait másfelé terelje, egyik mulatságból a másikba vetette magát.

A kerti ünnepségeket fényes táncvigalmak követték. A királynő szívesen engedte át magát a tánc forgatagának. Sokat adott arra, hogy szépen táncol. Szerette, ha bámulják és magasztalják. Féltekeny volt udvarhölgyeire és az idegen követektől mindig megkérdezte, van-e fejedelmük udvarában valaki, aki őt a táncban felülmulja. Egészen nekihevíült ilyenkor és odaadón simult lovagjai karjába, akiket mindig a legszemrevalóbb ifjak közül válogatott ki.

Ezeket a mulatságokon rendszeren a királynő új kegyeltje, a szép Hatton vitte a szót.

Hatton olyan tökéletesen beleillett Erzsébet udvarába, mint senki más. Valósággal kiegészítette a királynőt. Ami a királynőben férfias keménység volt, azt Hattonban nőies, törékeny lágyság pótolta. Azt a szüzsies lényt, akinek a királynő magát hirdette, ő testesítette meg. Műveltsége Erzsébetével versenyzett, de míg a királynő gyakran ragadtatta

magát a legdurvább kifejezésekre, addig Hatton maga volt a légiés finomság. A szavakat éppen úgy megválogatta, mint ruhadarabjait. Mindennap valami új divat-szeszéllyel lepte meg az ámuló udvart, amely versenyre kelt vele az öltözködésben. De amilyen leleményes furfanggal tudta keverni, változtatni ruházatát; fodros gallérjait, csipkés mellénykéit, a csizmái lefittyenő peremén kitüremelő bodrokat, a selyem és bársony köpenyek szeszélyes ráncait, éppen olyan játékos könnyedséggel dobálta össze-vissza a szavak értelmét. Találós szőrejtvényeket adott föl. Egy-két betű vagy szótag felcserélésével egészen ellenkezőjére változtatta az értelmet. Olyan képek mögé bujtatta a jelentést, hogy ugyancsak nehéz volt kibogozni a szavak kacskaringóiból. Az udvar egészen bolondja volt ennek az elme-fárasztó játéknak s olykor hosszasan belefeledkeztek a késő éjszakába, hogy ilyen talányok titkát oldozzák.

De volt ezeknél a játékos tréfáknál sokkal súlyosabb talánya is az udvarnak. Csaknem hihetetlenül hangzó új házasság terve Alençonnal, a francia Valois herceggel. A politika utjai néha igen furcsák, de alig képzelhető tekervényesebb annál, amelyen ez a terv immár egészen közel jutott a megvalósuláshoz.

Anglia türelmetlenül követelte, hogy a trónöröklés kérdését rendezzék. A Stuartokról hallani sem akart a királynő. Nem maradt hát más hátra, magának kellett utódról gondoskodnia. De semmitől sem idegenkedett annyira, mint a házasságtól. Válogatott. Kegyeit könnyen osztotta. Születés nem számított nála, csak szemrevaló legyen a kiválasztott. A házasságról egészen más nézetet vallott. Itt kevés volt neki Európa leghatalmasabb uralkodóháza is. Holmi szerényebb hercegecskével nem érte volna be. Csak a spanyol királyt tartotta magához méltónak. Fülöpre mindig titkos epedéssel gondolt. Magának sem merte bevallani annak a sejtelmes varázsnak az erejét, amely, mint valami delejes sarok húzta szüntelen Fülöp felé.

De erről a frigyről már lemondhatott. Először

megriadt tőle. Asszonyi és királyi hatalmát féltette. Most pedig egészen megváltozott a politikai csillagkép. A közeledés Fülöphöz nem sikerült. Franciaország viszont félt a mérhetetlenül megduzzadt spanyol hatalomtól. Ellensúlyozására erős szövetséget keresett. Medici Katalin tekintete Anglia felé fordult. A protestáns hatalom barátságát a Guisek mohó uralomvágya ellen is jó fegyvernek tartotta. Így esett, hogy a Bertalan éj után a francia politika újra kötést keresett a lázadó Németalfölddel és a lázadók titkos pártfogójával, Erzsébet királynővel. A kötés szorosra fűzésének pedig legbeváltabb eszköze volt a házasság. Katalin úgy gondolta, hogy harmadik fia, Alençon hercege jó lesz férjül Erzsébetnek. Fiatalabb volt ugyan nála, de koronás frigyeknél az ilyesmi keveset számít, az a fő, hogy ez a kötés a lengyel trón után, amelyre Anjou hercegét hívták meg, Anglia trónját is megkaparítsa a Valois-k számára. Követek jöttek-mentek. Burghley lordja tárgyalt és ha az eljegyzés nyilvánosan még nem is történt meg, Alençon hercegét már az egész udvar Erzsébet vőlegényének tekintette.

A királynő maga volt csak kivétel. Ő még nem döntött. Házasságról volt szó, kétszer is meggondolta hát minden lépését, latra tette minden szavát. Nem utasította el a herceget, de nem is kötötte le magát visszavonhatatlanul. Hitegette Katalint. Közben igyekezett mindent apróra megtudni jövődöbelijéről.

Sir Thomas Smith, a királynő párisi követe kimerítő jelentést küldött az ifju Alençon herceg bájáról. Ez a jelentés csöppet sem volt megnyugtató. Erzsébet a szép sudártermetű férfiakat szerette. Leicester így nyerte meg tetszését. Hatton, magas és a törekenységig karesu volt. Tregianban pedig a rugalmas hajlékonyság kemény férfiassággal párosult. Az ifju Alençon herceg bizony nem nőtt meg tulságosan. Ehhez képest viszont ormótlan orr éktelenkedett keskeny arcán. Egy óriási orr volt az egész ember. De még szerencsének lehetett mondani,

hogy az arca nem volt éppen nagy, mert így kevesebb hely jutott a himlőhelyeknek. A szegény herceg, mi tagadás benne, éktelenül ragyás volt. De amint Smith követ némi vigasztalásul írta, ezen még lehetett segíteni. Chaterine királyné már talált is egy ügyes sebészt, aki hajlandó volt vállalkozni rá, hogy a himlőhelyeket eltünteti a herceg arcáról. És Alençon ur, aki már halálosan szerelmes volt, nem tudni ugyan: Erzsébetbe-e vagy inkább az angol trónba, kész volt alávetni magát minden műtétnek. Talán még azt se bánta volna, ha az orrából is lefarag egy keveset, valami ördögös kirurgus.

Sir Thomas később a királynő kérésére drága olajképet is küldött a kiszemelt vőlegényről. Ez a kép azonban csöppet sem volt alkalmas arra, hogy a királynő aggályait eloszlassa. Mikor a képet az egész cambridgei udvar előtt nagy óvatosan kibontották, az udvar egy részének ajkára fagyott a szó. Mások alig tudták kacagásukat elnyomni. A hátsó sorokban elfojtott kuncogás lopakodott. A herceg a valóságban még sokkal rutabb volt, mint a hire. Tetézte ezt a rutságot valami kacagtató torzultság. Ugy festett ezen a képen szegény Alençon, mint valami otromba paprikajanesi. Csak zsinór kellett volna, hogy tagjai bohókás kalimpálásba kezdjenek. A királynő csak nézte. Eleinte döbrent ámulat ült az arcán, de szája hamarosan mosolyra huzódott és a kacagástól már szinte fuldokolva mondta:

— Ezzel a békával akartok engem összehorronálni. Nem. Varangyot mégse választok vőlegénynek. Soha.

— Pedig a gólya szereti a békát — sugta oda Sussex grófnak Hunsdon lord. — És Angliának, meg a királynőnek sürgős szüksége volna a gólyára.

Végre megpillantották Southampton kikötőjét. A vitorlák rongyokban lógtak. A vihar, amely Le Havretől idáig verte őket, kicsavarta az egyik árbocot. Jóformán uszó roncs volt már a gálya, mire

a part közelében lehorgonyzott. Napokig kellett itt vesztegelnie, míg a hajóácsok a havariákat rendbe hozták, hogy tovább vitorlázhasson Dower felé, amely utjának igazi célja volt.

Ezen a hajón tért vissza Angliába Babington, aki ifjusága szép éveit idegen országok kincses városaiban töltötte, hogy tanuljon és tapasztalatokat gyűjtsön, megismerje a világot s a távol élő népek szokásait, pallérozza izlését s a legelső legyen Anglia gazdag nemes ifjai közt.

Gondolt arra is, hogy Southamptonban partra száll és lovon folytatja útját London felé, de nem volt kísérete s az utak nem voltak bátorságosak. A félreeső csárdák, rosszhirű fogadók gazdái cimboraságban álltak a haramiákkal. Nemesak a pénzét, az életét is féltenie kellett tőlük. Elhatározta hát, hogy megvárja a hajó tatarozását és tengeren folytatja tovább utazását.

A viharok után kitisztult az ég. A vad szelek elültek s a kora nyár féktelen forrósággal köszöntött be. A nappalok szinte elviselhetetlenek voltak. Délről fujt valami fojtogató, tikkasztó áramlás, amely az ereken is majd megalvasztotta a vért. De a rest elernyedést kinzó, tébolyító nyugtalanság követte. Mintha valami háborgó hévség a csontokban is felforralta volna a nedveket. A torok kiszáradt, a száj cserepesre pattogzott s a halántékok majd szétpattantak. Csak estére jött csöppnyi enyhülés, mikor a hold tányérja kék fényt permetezett alá és ezüstessillámokkal szórta tele az apró hullámokba tarajosodó vizet.

Olyan volt, mintha a szerelmes víz itt is ott is fel akart volna kapaszkodni a hívogató varázsszal tündöklő holdhoz. El-elrugta magát, de tehetetlenül hullott vissza a mélybe. Talán hiábavaló epekedésének sóhajtása volt az a félénk fuvalom, amely a nappalok ölmos tikkadtsága után mégis felborzongott az éjszaka holdas kékségében.

Babington kiült ilyenkor a fedélzetre. Élvezte a vizek méla morajlását. A szabályosan ismétlődő locs-

csanások verték az ütemet ehhez a zsongó muzsikához, amely egyhanguságával szinte csönddé simult benne. A végtelenbe vágató vízfodrokat nézte s a lelke repült illanó hintáikon. Álomvitorlák ragadták.

A habok holdas igézete körülcirpelte, mint Ariel kecses, éthernél könnyebb szitakötő szárnya. Mary királynő alakját lebbentette elébe a látomás. Mint hőszinü liliom sugárzott a sötétben, de anyaga nem volt semmi, illetni nem tudta volna, csak remegő játék volt, mint a jószagu májusi szél, amely virágos partok csókjait hozza simogatón a tenger vágyakozó csöndjének.

Aztán fehér madárnak látta. Csodálatos fejedelmi kócsagnak, amely bíbor csőrével a szíven kopogtat. De hát kellett-e kopogtatni ezen a szíven. Mindig tárva volt számára. Ringató, puha fészkevel várta. Csordultig töltötte a vágy. Könnyes epekedéssel habzott tul rajta. Reménytelen lemondásban fogant, hasztalan sóvárgás volt ez. Csupa fájdalom és mégis az egyetlen éltető gyönyörűség számára.

Nem volt a világon kinban égőbb szerelem az övénél. Nemcsak örök epedésre kárhoztatott céltalansága sajgott benne sorvasztó lánggal, hanem tetézte gyötrelmét még a száanalom is. Szerelméből fakadt-e száanalma, vagy száanalmából született-e szerelme? Maga se tudta. De az egyik érzés csak fokozta a másik kinjait és mind a kettőnek gyötrelmes és gyógyíthatatlan sebe a tehetetlenség volt.

Nem értette, hogy lehet olyan sziklasziv, amely meg nem indul, ennyi néma gyötrelmre. Talány volt számára Erzsébet. Csak szörnyeteg lehetett ilyen kegyetlen a leggyöngédebb királynőhöz.

Egyszerre valami durva zaj feltépte álmodozásából. Hirtelen nem is sejtette honnan jön. A tenger habjai játékosan hintáztak. De vihar nem is bődül ilyen szívettedően, mint a gyötrött állatok. A halál csapásra emelt csontkarja alatt üvölt ilyen kétségbeesetten a válni készülő élet. A zaj egyre nő. Csukló, hördülő orditássá dagad. Mintha száz meg száz kinpad kötelén csavarnának nagyot a vallató pribékek.

Mégis más ez a hang. Van benne valami vad, ősi, zabolátlan. Mintha ismeretlen rengeteg szívét marcangolná. De tompán jön. Zárt helyről, amelynek minden részét gondosan betömték. A falak azonban nem elég vastagok arra, hogy át ne törjön rajtuk.

Honnan jöhet? Nem tudja a szorongató félelmes zaj forrását felfedezni. A közelben nincs semmi. Csak egy nagy sötét törzsű hajót himbál a víz.

Tegnap vetett horgonyt. Három árbocán csüggedten lóg a kötélzet. Fedélzetén nem mozdul semmi. Fekete orrán a „Jézus“-név aranybetűi ragyognak a holdsütésben.

Különös hajó. Titokzatos némaság környékezte eddig. Most mégis megjött a szava. Mit rejtegethet az öblös fekete törzs. Mert a borzalmas üvöltés mégsem eredhet csak ennek a lomha bárkának háborgó belsejéből. Mi ülte meg a gyomrát? Kidobja-e tomboló szennyes terhét az éjszaka ezüstös tisztaságába?

Közben körülte is megélénkült a fedélzet. A légénység felriadt álmából. Egymásután érkeztek a kíváncsiak a hajó korlátjához s előre dőlve bámultak a sötét gálya felé. Babington megismerte köztük a kormányost.

— Kormányos uram — fordult hozzá —, miféle rémséges láрма ez?

— Bizony nem kényes füleknek való muzsika — felelte a kormányos. — John Hawkins rakománya üvöltözik.

— A hajórakomány? Tréfál kormányos uram!

— Nem tréfa, Sir. Ugy értse, ahogy mondtam.

— Hát micsoda rakomány ez?

— Fekete hajó fekete rakománya. Tudja, mit szállít ez a derék John Hawkins? Emberhust. Azzal kereskedik. Most bizonyosan korbáccsal éteti őket, attól van ilyen veszekedett kedvük.

Sose hallottam hírét ennek a Hawkinsnak.

— Néhány éve még szerény hajósgazda volt. Küzködött jajjal-bajjal. Ma káddal áll pincéiben az arany. Mert Hawkins uram leleményes elme. Több aranyat hord el Amerikából, mint a spanyolok.

— Kalóz?

— Isten őrizzen. Becsületes kalmár. Igaz uton szerzi a pénzt. Árut ad érte. Most is azt viszi.

— Furcsa áru lehet.

— Furcsa, de Amerikában nagyobb kelete van, mint Amsterdamban a legfinomabb fűszerszámnak. Az újvilág nem adja ingyen kincseit. Az ültetvényekre baromi munka kell. Az indiánok karja gyöngye hozzá. Hawkins uram aztán rájött, hogy lehet munkaerőt vinni az új Indiákra Afrikából is. Olesó portéka. Egynéhány nagyot pukkanó ágyulövéssel olyan rémületbe ejti a feketéket, hogy hajcsárai könnyűszerrel fogdossák össze őket. Tudja-e, uram, hogy ebben a rozogaládában legalább háromszáz szerencsétlen van bezsufolva. A pokol kellemes nyaraló ehhez a büzhödt, férgektől hemzsegtő lyukhoz képest, ahol egymás hegyén-hátán hányódnak ezek a kárhozottak. Nem gyerekjáték a plantációkon égni az indiai nap tüzzáporában, a bányák sorvasztó hőségében, de azt már csak kiállják, ha Hawkins uram sziveslátását túlélik.

— Hát nem viseli gondját az árujának?

— Olesó portéka ez, Sir. Kevesebbe kerül, mint az élés. Pár rothadt falatot vet nekik, hogy éhen fel ne forduljanak. Az ültetvényes majd feljavitja őket, ha munkáskéz kell neki. De így is megtörténik, hogy akárhány elpatkol közülük még utközben. Kit agyonnyomnak, ha a vihar nagyon dobálja a hajót — San Domingo messze van innen —, ki a korbácsot nem bírja ki, kit a skorbut emészt el a szennyes tápláléktól...

— Ne mondja tovább, kormányos uram.

— Ez eddig semmiség. Mondtam, nem való finnyás füleknek. De ha már egyszer elkezdtem, csak be is végzem. Hát ezt is hallja meg, uram, ugy esik néha, hogy az elhullott dögök napokig ott hevernek az élők közt. Ott indulnak oszlásnak. Dögletes párák gőzölnek szét a füledt veremben, ahol úgy is büzt szivnak be levegő helyett. Ez az afrikai nép tele van babonasággal. Reszket a holtaktól. Ártó szelle-

mek kapujának tartja őket. És ezek az ártó szellemek beléjük költöznek. Olyanok lesznek, mint a megszállottak. Tombolnak, üvöltöznek, majd szét-rugják uszó börtönüket. Egy hajóslegénytől tudom ezeket, aki valamikor Hawkins-szal járt, de nem birta ki sokáig. Ezuttal is alighanem holtat szagolnak maguk közt.

Most olyan csattanás hallatszott, mintha ágyut sütöttek volna el.

— Odanézzem, uram, — kiáltott a kormányos és megragadta Babington karját, a korláthoz huzta.

A holdsütésben egészen jól lehetett látni, mi történik a „Jézus” fődélzetén. A nagy csattanásra hátul a hajó farán csapóajtó szakadt fel s bika-nyaku hatalmas néger tolakodott fel a nyíláson. Két égre emelt karján vastag vasperecről lógott a széttépett lánc. Bömbölt, ahogy a torkán kifért. Mögötte eszeveszett sivitással furakodtak fel a fekete alakok. Olyan volt, mintha a pokol tárult torka hányná fel sötét fajzatát. Egyre többen tódultak föl. A szabad levegőn tágult a tüdejük öblösödött a hangjuk. Vak dühvel zúdultak előre. Már-már ugylátszott, mindjárt urai lesznek a hajónak. De most mozdult valami a hajó orrán is. Pisztolyt sütöttek el. A fekete csorda megtorpant. Vezényszó harsant és a homályból tagbaszakadt alakok váltak ki. Félmeztelen óriások. Izmaik, mint összesodort, csomósra hurkolt kötelek dudorodtak a bőrük alatt. Buzogányöklükben hosszú szijostorok, vasszöges korbácsok. A megcsóvált szij suhogva szelte a levegőt s ahová a hegye lecsapott, véresik serkedt a szurkos bőrön. Minden csattanásra állati bődülés felelt. A sötét áradat visszatüremlett. A korbácsok támadásba mentek át. A szijak, mint örvongó kigyók örvénylettek a levegőben. A szegek jégesőként kopogtak a koponyákon. A hátakon repedt a bőr. A vér biboros gyöngökben porlott szét.

Egymást gázolva hátráltak volna már a bomlott niggerek. De hátul, a csapóajtón meg egyre tó

dultak kifelé, azok, akik mindenáron szabadulni akartak a hajófenék förtelmes poklából. Ezek újra előrenyomták őket. A vér szagától egészen megvadultak. A bikanyaku fekete, aki baromi erejével a csapóajtót kiöklözte, elkapta az egyik korbácsos legényt. A korbácsot egy szempillantás alatt kicsavarta kezéből, egyik társának dobta, két kezével a hajcsár torkának esett. Nem bánta, hogy a szijak és szegrek cafattá tépik hátán a hust, szinte önkívületben szoritotta áldozatát, míg utolsót nem rugott vasmarkában. Aztán felkapta a levegőbe s a tehetetlenül kalimpáló lábu halott volt a fegyvere. Azzal sujtott jobbra-balra. Ahová a nehéz bivalybőrscizma patkós sarka lezuhan, ott repedt a csont, beszakadt a borda.

Ez a siker a többit is felbuzdította. A csuklójukra pántolt vas rettenetes buzogány volt. Ugy látszott, a rémséges éjjéli csata kockája fordul.

De most ocsmány szitkok között új vezényszó bömbölte tul a kavarodás zsvajját. A hajóslegények futva hátráltak a csataterről és a hajó két oldalára húzódtak. Fűlsiketítő pukkanás rázta meg a levegőt. Kormos, fekete füst borította el a hajót. És mire a füst szétoszlott, véres habaresban vonaglott helyén s a szabadság üvöltő dala sebesültek hörgő jajveszékelésébe halt.

Hawkins ágyuval lövetett a fellázadt rabszolgahadra. Akit a kartács meg nem sebesített, azt a réműlet verte le lábáról. A hajóslegényeknek gyerekjáték volt megkötözni őket.

— Mi történik most velük? — kérdezte iszonyattal Babington.

— Visszadobálják őket a búzihódt pokolba. És Hawkins uram jobban takarékoskodik majd az ellátással, mert, úgy látszik, még nagyon is jó erőben vannak.

— Hát meddig kinozza őket elevenen bezárva ebbe az uszó koporsóba?

— Van úgy, hogy hosszú hetekbe tart míg San Domingoba érnek. Ott van a főpiaca a fekete rab-

szolgának. Nem mindig sima az út. Hol vihar veri el őket a helyes irányból. Hol spanyol gályával gyülik meg a bajuk. Mert tengeren rég hadban állunk Fülöp királlyal.

— De nincs hatalom, amely megakadályozza ezt az égbekiáltó gonoszságot? Ezek a szerencsétlen feketék, ha pogány éjszakában járnak is a tévelygés útját, mégis csak emberek. A mi kötelességünk volna, megmutatni nekik a világosságot. Ehelyett százszor pogányabbak vagyunk náluk. Pokloknál förtelmesebb kinokkal sanyargatják őket itt a Sátán cimborái. A királynő tudja ezt? Türi ezt?

A választ a kapitány adta meg, aki jóideje ott állott már a hátuk mögött.

— Hogy tudja-e? Senki se tudja jobban nálánál. És mért ne tüdné, mikor ezeknek a nyomorultaknak véres veritéke aranyat fíadzik neki.

— A királynőnek? Mi köze neki ehhez a szenny-es kufárkodáshoz?

— Ő a főkufár. Társa Hawkinsnak. Osztozik vele a nyereségen. A fekete „Jézus“ az ő hajója. Agyukkal szerelte fel. Fukar, egy fonttól nehezebben válik tán meg, mint az életétől. De erre nem sajnálta az aranyat. Rég megkereste már kamatostól, amit belefektetett.

— Micsoda asszony?

— A szive kemény, mint a gyémánt és minden érző ere acélból van. Vállalkozó pedig akad itt a legkétségbeesettebb feladatra. A királynő nem sajnálja a bért, amit szolgálai maguk keresnek meg a halál torkában.

A fekete gályán már elcsendesült minden. Halottas dermedtség feküdte meg a fedélzetet. A hold ezüstös szemfedőt szítált rá.

Babington csak bámulta szótlanul a néma hajót. A sötét árny, amelyet a lomha fekete test a holdfényes habokra vetett, a lelkére hullt. Szive csordulig telt keserűséggel. Majd szétdobta a dobogó indulat.

Eddig csak Máriaért küzdött. Tudta, hogy ettől

a pillanattól fogva már Erzsébet ellen is fog. Feneketlen gyűlölet főtt-forrt benne. Már nem volt lovag, aki hótiszta fegyverekkel áll ki szíve hőgyéért. Érezte, hogy nem száll már a sikra nyílt sisakkal, jó lesz neki a bujkáló leselkedés minden fegyvere. Rabszolgakufárokka nem szennyezi be makulátlan kardját. Ott, a véres gályával szemben örökre meghalt benne a tündöklő vértű vitéz és megszületett az összeesküvő.

Erzsébet még nem tudott dönteni, de egész Londonban elterjedt már a hire, hogy eljegyezte magát Alençon hercegevel. Ám a sok dinom-dánom, látványosság, a nép számára rendezett mulatság, eszemiszom, amivel egy királyi nász kecsesgetett, most csöppet se hozta lázba a Southwark csöcselékét.

A puritánok, akik még ruházatukban is a legszigorubb egyszerűség szabályaihoz tartották magukat és mindig olyan kenetes arccal jártak, mintha a tulajdon temetési menetük ünnepélyességét akarnák emelni s már messziről megismerhetők voltak otromba, szögletes orru saruikról, cseppet se titkolták elégedetlenségüket.

— Örültség, — mondogatták — a királynő katolikus férjet választ, — ki hallott ilyet!

De nemcsak gyűlöltek a katolikus herceget, féltek is tőle. Az ifju Alençon maga is részt vett a bertalanéji mérszárlásban. Ki tudja, nem fordítja-e meg a királynő hangulatát és nem támad-e kedve majd Londonban is egy kis puritán-vért ontani.

Reszkettek Alençontól és a félelem bátrakká tette őket. Még arra is merszük támadt, hogy magának Erzsébetnek is megmondják véleményüket erről a meggondolatlan lépésről. Pedig tudták, hogy a királynő nem tür ellentmondást.

Sir Philip Sidney, a fenkölt lelkü költő nála egészen szokatlan, kemény hangu levélben intette Erzsébetet, hogy ne szálljon szembe népe szándékával. A királynő kegyes volt hozzá. Válaszra sem méltatta levelét.

Néhány nap mulva röpiratot kezdtek osztogatni London utcáin. Sőt olyan orcátlan is akadt, aki a Whitehall kapujára kiszegelte. Így jutott a királynő kezébe. De akkor ismerte már az egész udvar.

A fullánkös írás nem nagyon hízelt a megomlott szőke fenevad legújabb szenvedélyének, amely az orgyilkosok lelkiismeretlenségét készül rászabadítani a nehezen kiküzdött evangéliumi hitre. De hát mit is várhattak attól a nőszemélytől, aki sose tudott parancsolni lobogó indulatainak, aki a szűz királynő fehérségében páváskodik, holott romlottabb anyjánál, a paráznasága miatt vérpadra küldött Boleyn Annánál.

A röpirat azután sorra vette Erzsébet kegyeltjeinek tarka seregét. Kiteregette az udvari botránykrónika egész szennyesét. Még a cornwalli sáttivornyaról is tudott. Pedig a királynő azt hitte, hogy legalább ezt az egyetlen kalandját mélységes titok éjszakája fűdi. De az átlátszó célzások Tregian bebörtönöztetésének ismeretlen okaira jól sejtették, hogy a röpirat szerzője mindent tud.

De honnan tudhatta? Annál megfeszíthetlenebb volt ez a talány, mert John Strubbs, a szerény londoni ügyvéd, aki maga ütötte dobra, hogy a mérges gunyirat az ő műve, látszólag semmi összeköttetéssel nem rendelkezett az udvarnál. Itt mindössze annyit tudtak róla, hogy a lincolni jogi iskolában fellow-társa volt Sir Philip Sidneynek. A két figyelemzés tehát közös forrásból fakadt. A puritánok riadalma próbált ráijeszteni a királynőre.

Erzsébetnek nem sok kellett ahhoz, hogy szertelen haragra lobbanjon. Mikor a röpiratot elolvasta, tombolni kezdett. Olyan káromkodásra fakadt, hogy a mosdatlan száju Sussex is belepirult.

A lordmayort hívatta. Arcába köpött. Szinte fuldokolva mondta:

— Ezt merészelik Londonban rólam terjeszteni. És te még itt állsz előttem. A börtön szalmáján rohadsz meg. Arra pedig esküszöm, hogy az a gya-

lázatos, aki ezt a mocskot firkálta, utoljára irt a kezével.

Akkor már poroszlók járták a várost és Black-frars egyik csapszékében, ahol akkoriban a tollfor-gatók esténként összegyűltek, hogy felolvassák egy-másnak készülő drámáik egy-egy jelenetét és előre kipróbálják a hatást, el is csipték Strubbs mestert. Éppen nagyot huzott a söröskupából és teleszájjal magyarázott valamit bizonyos Marlow nevezetű zül-lött fellownak, aki a Trinity collegeből szokott esténként kiszökni devernys cimboráihoz. Most is virágos kedvében volt és igen méltatlankodott, hogy a poroszlók, még itt sem hagynak békét a bárány-szívű mesternek, aki a sörön kívül a légynek se vét. Nem igen válogatta a szavait. Kevésbe mult, hogy őt is kalodába nem zárták, miközben barátját elhur-colták.

Strubbs izibe kijózanodott. Sörtől nekihevült arca falfehérré vált. Tudta, mi vár rá.

Másnap bírái meg is hozták az ítéletet, amelyet még aznap végrehajtottak London piacán.

Akkorra Strubbs már legyőzte szorongását. Da-cosan lépett a vérpadra, még a sapkát sem vette le fejéről.

A hóhér a tőkére fektette jobb kezét, amellyel a fullánkos nyelvű pamfletet írta és egy csapással lemetszette. A levágott jobbkez furesán kalimpalva esett le a tőkéről s utját vérsávvval jelölve gurult le a tömeg közé, amely döbbenetn nézte a szívszor-on-gató látványosságot.

Strubbs mester egy pillanatig félkában me-redt csonka jobbára, amelyből, mint biboros szökő-kut sugára ivelt fel a vér. Már ott voltak mellette a kirurgusok, hogy elkötozzék az eret. De ugyan-akkor az egyik pribék hátbataszította, mert figyel-meztetni akarta, hogy megfeledezett a köszöntés-ről, amely a királynőnek az ítélet végrehajtásának szertartása szerint mindig kijárt.

Strubbs mester észbe kapott. Gonosz mosoly torzította el arcát. Megmaradt balkezevel letépte

fejéről a sapkát, a magasba hajította és mint valami mutatványos clown, furesa fintorral kapta el. Közben torkaszakadtából elrikkantotta magát:

— Isten óvja a királynőt!

A következő pillanatban álétan vágódott el.

A tömegben rémület vett erőt. Az asszonyok keresztet vetettek. A félelem önkéntelen sugallata ébresztette fel bennük ezt a régi szokást, amely már-már feledésbe ment. A kiáltást egyetlen hang sem ismételte.

1577 decemberében jeges szél tépte szét az áporodott dohu ködöt, amikor Francis Drake öt karavellája megfelelő számú ágyuval és százötven főnyi légénységgel Portsmouth kikötőjéből elindult. Hogy mi volt a hajók rendeltetése, talán csak az admirális tudta és a királynő, vagy ők is inkább álmodták.

Erzsébet, mikor a merész hajósnak bucsut intett, úgy nézett rá, mint egykor Seymourra. Az a láng akkor a trónért lobbant kísértő tekintetében, most sokkal messzibb és nagyobb cél élesztette. Abban a pillantásban több volt az ifju mohóság, ebben a kielégíthetetlen hatalomszomj szertelensége. Drake sasszeme felfogta a tekintet titkos tüzét s a vad szél vágtnak feszítve vitorláit, elindult öt törékeny gályával az angol világhatalom felé.

De ezzel akkor maga sem volt egészen tisztában. Csak valami legyőzhetetlen vonzás vitte, valami fékezhetetlen erő sodra ragadta, szivta magához a teméntelen tömeg, az elmulthatatlan és elapadhatatlan vizek végtelen zúdulása: a tenger. Mi volt ez az ittragadt özönviz, a megmérhetetlen ürnek földre sirt könnyáradata? Mi volt ez a megfoghatatlan változatosság? Néha sivataghabok soha be nem járható síkjával simult. el nem érhető határokig. Néha szélsőyes hegyvidékké tornyosult, tajtékos ormu csucsokkal, ingó völgyszakadékok mély csapdáival. Micsoda tulvilági tündérek kardala zengett ezüstös fodrai közt, mikor holdsütésben dalolni kezdett. Mikor pedig egekig hanyta hátát, lázadt poklok bödü-

lésével, ki tudja, miféle láncukat szaggató titánok háborogtak mélyén.

A tenger volt Drake számára az éltető levegő. A tenger beszélt, dalolt, orgonált, harsogott. Ha költő lett volna, megérti szavát, mint Homérosz. Kisejti tompa morajlásából a szirének csábító énekét. De Drakenak nem voltak álmai, még elképzelései sem, csak tettei. A külső benyomás villámgyorsan alakult át benne cselekvéssé. Nem határozott, de tüstént végzett. Drake nem tudta soha, mit tesz, de amit tett, azt mindig használni tudta.

Ám a tenger még őt is káprázatokkal rajzolta körül. A viharok fekete lobogásából kék és arany-sugárzás gyulladt. Szikrázó gyémántok zápora verte a vonagló vizeket. Lihegő hullámok hajszoalták egymást halálba. Szörnyű víztölcsérek rohanó oszlopai nőttek a tarjagos egekig. Gyilkos torku örvények kavargó mélyén leskelődött a halál. Uszó jéghegyek csodái csaptak a menthetetlen gályákra. Úveges szemű halszörnyek falták a véres cafattá tépett hajósokat. És mi volt még mindezen túl, nem kézzel fogható, árnyszerű, ködtestű borzalom: ismeretlen hydrák, kigyótestű rémek, kísértethajók és kegyetlenül lemészárolt kapitányok hazajáró lelke, szűz földek félelmes emberdúvadai, a teremtés torzalakulatai, a hyperboreak országának és az ellenlábaskos világrészeinek ijesztő lényei, amelyeket a képzelet szeszélyes játékkal formált, a borzongás gyönyörűségéért. Ez az egyre táguló, szüntelen sokszorozódó bizonytalanság volt a tenger. Határtalanul, bejárhatatlan végtelenségben tárult a vakmerő hajós elé s a ráboruló ismeretlenség éjszakájában két babonás világu égítést világított: egyik maga az Okeanosz, a vizek végtelenségének a vérben bizsergő varázsa, a másik az arany.

Az arany után már nem is a mohó kapzsiság hajszolta az embert. Az arany betegség volt, járványos láz, szinte érdektelen és egyetemes mámor, amely mindenkit megrészegetett és nagy tettekre sarkalt.

Ezt a két bódult busszólát tűzte ki hajóira Drake is.

A parancs, amellyel a gályák vitorlát bontottak, az volt, hogy be kell kalandozni az Atlanti vizeket s megszabadítani Öfelsége, a királynő alattvalóit a spanyol rabságból. Ha utközben magányos spanyol vitorlásokra bukkantak, meg is rohanták őket és megszabadították nem ugyan a rab angoloktól, ezek nem igen utazgattak akkoriban Fülöp király gályáin, — hanem inkább az arany fölösleges terhétől.

Az öt karavella valóságos réme volt az Oceánnak. Hol itt bukkant föl, hol amott rontott elő. Aztán újra egérutat vett. Nyomukban már valóságos ármádiává gyűltek a bosszut lihegő spanyol gályák, de Drake fürge hajóinak egyszeribe nyomuk veszett, ha az üldözőket megorrontotta. Így érték el Maghellaen-szoros utját.

Drake végighajózott a szoroson. Megállt a Csendes-oceán kitárt kapujában és büszkeségtől dagadó kebelével bámulta a habok határtalanságát. Idáig még nem jutott el angol hajós. Dicsőséggel övezve térhetett volna vissza Dowerbe. De az egyre sokasodó spanyol gályák, amelyek bosszut lihegve keresték az Atlanti vizeken, elzárták az utját visszafelé. A jószerencsére bizta hát magát és elindult az ismeretlen Oceánon.

Végighajózott Dél-Amerika partjai mellett. Eljutott Peruig, amely már ismert föld volt. Érintette a Panama földszorost és Mexicot. Azután elhagyta az ismert világ tájait és soha nem látott partok körül kanyargott. Először járt azokon a tájakon, amelyeket ma Kalifornia, Oregon és Washington neveken ismerünk. Egy nagy folyó torkolatának öblében kikötött. Ámolt a szüztermészet ősi vadságán, a színes sziklákon, a szeszélyes szakadéku völgyeken, a százados fenyőóriásokon. Elnevezte a földet Uj Albionnak és Erzsébet királynő nevében birtokába vette. Ez volt az első angol gyarmat, de gyarmatosai még sokáig hiányoztak.

Visszafordulni innen sem tudott. Peru partjai mellett veszélyes lett volna még egyszer elhajózni. Észak felé nem mert tovább haladni. Félt, hogy a hó és jég kietlen birodalmába kerül. Ez az ut egyébként éppen olyan ismeretlen volt, mint amely nyugat felé tárult elé a vizek végtelen síkján. Igaz, itt a part mentén maradhatott volna, De nem rejtettek-e az ismeretlen partok még súlyosabb veszedelmet, mint a beláthatatlan Óceán, amely mégis csak testvére a másiknak és ezt már legyőzte Drake.

Itt hát bucsut mondott a végső reménynek. Tervéről nem szólt senkinek. De felszedte a horgonyt. Vitorlát bontott és még megmaradt három hajójával elindult nyugati irányban az ismeretlen Óceánon ott, ahol előtte nem járt még európai hajós.

A puritánok riadalma korai volt. Az ifju francia vőlegény ügye sehogy sem akart kedvező kerékvágásba zökkenni. Az a terv, hogy Alençon hercege Londonba menjen és személyesen tegye a szépet királyi jövendőbelijének, Erzsébet makacsságán hajótörést szenvedett. A királyné egyszerre hihetetlenül tartózkodóvá vált. Szüzi szemérme a világért meg nem tette volna, hogy meghívja angol földre azt, akit vőlegényül szemeltek ki számára. Ugy viselkedett, mint valami tizenhatéves gyereklány, aki még az első csóktól is lángbaborul.

Catherine királynénak ekkor mentő ötlete támadt. Elküldte fia egyik kamarását Jean de Simiert az angol udvarba, hogy ott Alençon érdekeit képviselje.

Nehéz vállalkozás volt, a makacs Erzsébet szívét s ami még ennél is kétségesebb lehetett, kezét is meghódítani egy harmadik számára. Jean de Simier vállalkozott rá. Nemrég megrendítő családi tragédián esett keresztül. Rájött, hogy felesége hűtelen hozzá és a szerencsés, akit kegyeivel kitüntette, tulajdon testvéröccse. A szerelmében és büszkeségében megsértett férj, nem sirta tele az udvart

csalódásának fájdalmával. Meglepte a szerelmese-
ket és leszurta mind a kettőt. A tettek embere volt
s ez az egész véres regény jó ajánlólevél volt szá-
mára Erzsébetnél és udvarában, ahol előre nim-
busszal övezték a szerencsétlen szerelme-
st, aki nem riadt vissza attól, hogy kardjával köszörülje ki az
érzésein és nevén esett csorbát. Azon sincs mit cso-
dálkozni, hogy a kétségbeesett helyzetbe került
lovag vállalkozott erre a kétségbeesett feladatra és
áthajózott a csatornán.

Londonban azután megismétlődött Tristán és
Isolde szerelmes története. A követ csakugyan meg-
hódította a hölgyet, de a maga számára. Bűvös ital
sem kellett hozzá. Szerelmes sóhajtások, szép sza-
vak, udvarias bókók, néhány sziporkázó szellemes-
ség, amiben a francia mester volt, — könnyűszerrel
hatalmukba kerítették a királynő szívét, amelyet
szívesen nyitott meg minden új varázs számára. Ez
a varázs pedig egészen más volt, mint a páváskodó
Leicesteré vagy a piperkőc, finnyásszavu, kényes-
beszédű Hattoné. A francia mély érzelmeket leple-
zett keserű cinizmusával. Tudott egyszerre alázat-
tal hódoló és pajtáskodón meghitt lenni. Férfias
méltóságát délcegen viselte, de a következő pilla-
natban levetette, mint ünneplő köntöst, bohócsipkát
nyomott a fejébe s a vidámsága nem ismert határt.
Szavait olyan gyöngéden formálta, mint a költők.
Jószagu, színes bokrétákat kötött belőlük. De tudott
velük játszani is. Feleregette, mint tarka lángu röp-
pentyüket és sziporkázó csillagokban szórta szét
szelleme tündöklő szikráit.

A szerelmi követ nagyon is komolyan vette fel-
adatát. Ugy udvarolt, hogy maga Alençon sem
tehetett volna többet saját érdekében. Legfeljebb az
lehetett a kifogása, hogy helyettese nem tartja tul-
ságosan szeme előtt az ő érdekeit. Erzsébetnek meg
volt az a rossz szokása, hogy nem szeretett, de nem
is tudott sokáig ellenállni, ha ostromolták. Ez az
ostrom pedig egészen lángba borította. Simier köze-
lében valósággal megfiatalodott. Csillogott a szeme.

Arcán derü ömlött el. Szinte sugárzott róla a büszke tudat, hogy tetszik, hogy hódít, hogy férfit rajongás hever a lába előtt kényre-kegyre megadva magát. Ez a hódítása őt magát is hódolóvá tette. Nem tiport rá kegyetlenül a legyőzött ostromlóra, hanem mert látta, hogy gyöngébb és nincs mit tartania tőle, megnyitotta számára az ostromolt vár kapuit.

Az udvar halálra rémült a francia gyors sikere láttára. A szóbeszéd, a fültől-fülhöz surranó suttogás még tódította, amit mindenki saját szemével láthatott. Pedig már magában ez is ugyancsak megbotránkoztató volt.

Walsingham, akit titokban boldoggá tett, hogy az udvarnál is alkalma nyílt érvényesíteni páratlan kémtehetségét, nyíltan szemrehányással illette Burghley lordot:

— A te eszméd volt ez az egész francia házasság, most láthatod, mi lett belőle!

— Ezért legfeljebb a hercegnek fájhat a feje — vágott vissza Burghley.

— De előbb-utóbb nyilvánosan kitör a botrány.

— Ha kitör, csak a követ töri ki a nyakát.

— Látom a szójátékokat, már megtanultad tőle. De ugylátszik, a könnyelműsége is ragadós. Ilyen félvállról mégsem vehetjük a dolgot. Ha botrány lesz, az egész udvar, sőt egész Anglia botránya lesz. Utána aligha jelentkezik új kérés.

— Pedig a botrányt nehezen kerüljük el, — szólt bele a vitába Hatton, aki nesztelenül surrant a beszélgetők mögé. — A királynő olyan meggon-
dolatlan, mintha első szerelme rózsás álmai bódították volna meg.

— A királynő lelkiismereti kérdést csinál belőle, hogy lovagjának félreérthetetlenül tudtára adja érzelmeit s a francia lelkiismeretlenségül visszaél ezzel.

— Mi több, fecseg és kérkedik is az orcátlan — mondta haragosan Leicester, akinek szemében a féltékenységi lángja csapott fel. — Szüntelen a királynő sarkában settenkedik. Lerázhatatlan.

Nincs benne tapintat. A legalkalmatlanabb órákban akad valami sürgös és semmiképpen nem halasztható közlése Öfelsége számára. A királynő, hogy valamiképpen a fejedelmi urat meg ne sértse, rendesen enged szeszélyeinek. És ez a hitvány legutóbb már azzal dicsekedett, hogy a Felség egészen hiányos reggeli ruhában fogadta.

— Nemrég a királynő öltözőjébe nyitott be. Még szerencse, hogy lady Scrope idejében feltartóztatta, — mondta Hatton.

— Legközelebb már a fürdőjében keresi fel a Felséget, — tódította méltatlankodva Leicester.

— Azt már megtette, hogy azon mód futott a királynő elé, ahogy a fürdőből kingrott. Csak egy köpenyt kanyarított magára s mezitelen lábát dugta két könnyű szattyán papucsba, — ujságolta Hatton.

— En nem akadt, aki ezért a neveletlenségért kérdőre vonja?

— Az eset úgy történt — folytatta Hatton —, hogy a királynő és vadásztársasága véletlenül ott haladt el, ahol Alençon ur követének szállása van. Öfelségének eszébe jutott, hogy a lovag mulatságos vadászimbora volna s intett a szájtátó lakájhadszolgának, hogy szólítsák urukat. Erre következett ez a furesza jelenet. Szemünk-szánk elállt. Hunsdon lord nem türtőztethette magát. Hangos méltatlankodásban tört ki, hogy mégsem járja így mutatkozni a Felség előtt. A hangulat feszült volt. Azt hittük, menten kitör a botrány. De a sima francia csak mosolygott és ördögös elméje tüstént talált kibuvót. Bocsánatot kért, de igazán nem a kellő tisztelet hiánya az, hogy ilyen zilált öltözkében került a királynő legmagasabb színe elé. Nagyon jól tudja, hogy a legdrágább ruha is szegényes ilyen kitüntetési pillanatban, de abban a hitben volt, hogy egy percig sem szabad Öfelségét várakoztatnia. A királynő elnevette magát és olyan tekintettel jutalmazta a szellemes visszavágást, hogy felért a vitézi tornák legszebb koszorújával. Hunsdon lord pedig megszégyenülten, morogva huzódott vissza.

— Én megtanítottam volna becsületre — kiáltotta kardjára csapva Leicester.

— Bajosan — jegyezte meg Hatton. — A királynő személyes megbántásnak veszi azt is, ha valaki görbe szemmel néz rá.

— Majmocskámnak becézi, mert a neve olaszosan ejtve, majmot jelent, de van is valami ennek a széltolónak furcsa bohóckodásában, ami a majomra emlékeztet. Nem is értem, mivel tudta így megszécsíteni, mert egészen kiforgatta valójából asszonyunkat, akinek végtére nem csak szive van, de eddig esze is volt, — szólalt meg Burghley lord is.

— Hát még ha mindazt tudnák az urak, amit én tudok, — szólt közbe jelentősegteljesen Walsingham.

Leicester szeme vérbeborult. Most eszmélt rá, mért küldte a királynő mostanában olyan sokszor a francia követhez. Mig ő a követet lefoglalta, az alatt békén maradhatott Simier-vel kettesben. Majd elemésztette magát, hiszen ő egyengette az utját ennek a házasságnak, ő tárgyalta a francia követtel és háritott el az utból minden akadályt, Erzsébetet is ő puhította meg, hiszen ez a házassági terv Alençonnal kapóra jött neki, hogy a saját terveiről elterelje a figyelmet. Mit ért vele. A terv eddig egy lépéssel sem jutott előbbre. A királynő viszont szerelmesdit játszik, de nem Alençon herceggel, csak a herceg lakájával. Ezért állt ő félre. Szégyelte magát. Az önérzetét bántotta, hogy az ő helyét ez a paprikajanesi foglalta el. Most, hogy a királynő nem fürkészte görbe utjait, sőt ugylátszott, még csak ügyet sem vet rá, egyszerre feltámadt benne a féltékenység és ez annál kegyetlenebbül mardosta, mennél méltatlanabbnak tartotta azt, aki teljesen elfelejtette személyét a királynővel.

Lángolt az arca. Látszott, hogy az erős indulat fejébe kergette a vért. Félrevonta Hattont és suttogni kezdett vele.

A magára maradt Walsingham és Burghley

tovább folytathatta volna vitáját, ha harsonaszó nem jelzi, hogy a királynő érkezik.

Erzsébet ragyogott. Szebb volt, mint mikor Seymour admirálist megbabonázta első lánysága zsenge virágzásában. A drága brokátokon, gyöngyfüzérekben, szikrázó kövek kőöntvényin úgy ült ez a szépség, mint pompázó trónuson. És mellette ütemes léptekkel, járás közben is hajladozó bókotömjénével meghintett füstölőjét, az elmaradhatatlan lovag haladt, Jean de Simier.

Walsinghamnak torkán akadt a szó. A királynő olyan mosollyal köszönte meg a francia bókjait, amely többet mondott minden beszédnél.

Leicester szeme sötétet villámlott. Jó, hogy a királynő boldog mámorában nem nézett rá. Ő már ismerte ezt a villámlást. Ahová lángja lobbant, felégetett mindent.

Most a francia lovag felé cikázott, de Jean de Simier, aki az udvarlás hevében se látott, se hallott, nem vette észre.

Babington nem várta be, míg hajója havariáit kijavítják. Hawkins hajójának közelségét nem bírta el. Félt, hogy a holdas éj kárhozott látomása megismétlődik. Elhatározta, hogy akármilyen bizonytalanok is az utak, szárazföldön megy Londonba.

Southamptonban lovat vásárolt. Néhány markos legényt felfogadott kísérőnek. Fegyverekkel jól fel volt szerelve. Bizott benne, hogy éppen olyan szerencsésen keresztül vágja magát, mint mikor Calaisból Párisba utazott.

Szinte fölöslegesnek is látszott ez a nagy óvatosság. Utja simán folyt, minden zökkenő nélkül. Már azt hitte, különösebb kaland nélkül eléri Londont, amely még jó félnapi járóföldre lehetett, úgy hogy azt határozta, nem is tart pihenőt.

De egészen ráesteledett. Holdvilágtalan sötét éjszaka volt és az erdős vidéken fegyveres kísérettel sem tartotta bátorságosnak a lovaglást. Ugy gondolta, jobb lesz, ha mégis betér valami fogadóba.

De nem talált. Beérte volna már holmi utszéli csárdával is. Ám ilyesmi sem akadt, pedig lassanként egészen rászakadt a sötétség.

Az orráig alig látott a hatalmas fák között. Az járt a fejében, hogy letáborozik kíséretével az erdőben, mikor ritkulni kezdtek a sudarak. Tisztásra ért s a tisztás végén világosságot pillantott meg.

Már látta is a rozzant csárda homályos körvonalait, de a csárdából gyanus zaj szüremlett ki a néma éjszakába. Mintha dulakodtak volna odabenn.

Akkoriban nagyon rossz hírük volt ezeknek az utszéli csárdáknak. Még a tisztesebb fogadók gazdái is haramiák cinkosai voltak. De minden ilyen csárda kész zsványtanya.

Babington sarkantyuba kapta lovát. Legényei nyomában. Néhány percebe telt már a csárdánál voltak.

Éppen idejében érkeztek. A szennyes-füstös falu csárdában mindössze két bűzös faggyugyertya pisálkolt. De Babington homályhoz szokott szemének ez a gyér világítás nappali fényesség volt. Jól látta a különös jelenetet. A csárda falának vetve hátát kétségbeesetten vagdalkozott egy előkelő külsejű lovag, akinek ruhája udvari emberre vallott. Körülötte három-négy elvadult ábrázatu haramia hadonászott élesre fent késekkel. De a lovag olyan ördöngös ügyességgel forgatta a karsu pengét, hogy a zsványok nem tudták megközelíteni. A lovag közben éktelenül szitkozódott, de Babington legnagyobb meglepetésére franciául.

A váratlan közbelépés megzavarta a támadókat. A helyzet egyszerre megváltozott a szorongatott lovag javára. A három haramia úgy gondolta, hogy két fegyveres vitézzel bajos felvennie a harcot. Jobbnak látták hát kereket oldani. De az ajtóban Babington embereibe ütköztek, akik hamarosan lefegyverezték és guzsba kötötték őket.

Babington közelebb lépett az ismeretlen lovaghoz. Csak most látta, mennyire kimerült. Szakadt róla a veríték. A kard kihullott kezéből. Ő maga

csaknem aléltnan roskadt az egyik kecskelábu asztalra.

Babington franciául szólította meg.

— Vous étiez en grand danger, Monseigneur!

A lovag a francia szóra felütötte a fejét. És lihegve mondta:

— Sans votre gentil secours...

Többet nem tudott mondani. Elfogyott a lélekzete. Időbe telt, amig lassanként magához tért.

Kiderült, hogy a rozoga csárda pincéjében drága spanyol borok is vannak. Egy pohár tüzes xeresi mellett megoldóttak a nyelvek. A francia bemutatkozott.

— Jean de Simier a nevem és fejedelmi uramnak, Alençon hercegének bizalmából vagyok Angliában. A herceg, amint bizonyára tudod, a királynő kezére pályázik és ezt a kényes ügyet kell nekem az udvarnál egyengetnem. Azt hiszem, fontos küldetésem hamarosan bevégeződött volna, ha téged nem küld az ég, Sir, — mert angol vagy, érzem a szavadon, bár hibátlanul beszéled szép nyelvünket.

— Ugy van, angol vagyok. Birtokaim vannak Derbyshireben. De az ifju évek tudásszomja külszágokba szólitott. Hosszasabban mulattam Párisban is. Ösmerem uradat és Ronsard mestert, a Muzsák fenkölt kedveltjét szerencsés vagyok barátaim közé számitani.

— Akkor kétszeresen boldog vagyok, hogy ilyen tudós és amellet vitéz nemesnek köszönhetem menekülésemet. De rajtam kívül a királynő is igen hálás lesz neked, Sir.

— A királynő?

— Természetesen. A Felségnek nagyon kellemtlen lett volna, ha fejedelmi vőlegényének külön követét baj éri.

— Ezt megértem. De hogy kerültél ebbe az istenverte biinbarlangba?

— Homályos, bonyodalmas történet. Az az érzésem, hogy nem véletlenül esett. Ravasz kezek ku-

szálták itt a szálakat. De talán sok mindennek a nyomára jövök még.

Azzal a francia ur szaporaszavu elbeszélésbe kezdett. Babington annyit vett ki belőle, hogy vadászatra hívták. Külön hajtókat adtak mellé, akik kitűnő lest helyeztek számára kilátásba. Egyre mélyebbre csalták a rengetegben. Aztán elvesztette a hajtókat. Azt se tudta, vadásztársai merre lehetnek. Próbálta a kürtjét minden irányban. Senki sem felelt. Végére, mikor már esteledett, a csárdás került elő a sűrüből. Azt mondta, a kürtszó után jött. Nem tölthette egyedül az erdőn az éjszakát. Betért a csárdába. De gyanus volt neki a mocskos odu. Egymás után húzódtak be a kétes alakok. Hiába kínálta a csárdás fekvőhellyel, nem mert nyugovóra térni. A fal mellé húzódott, hogy ha kenyértörésre kerül a sor, legalább a háta fedezve legyen. Amit előre sejtett, bekövetkezett. A zshiványok, mikor látták, hogy álmában nem lephetik meg, veszekedést kezdtek és nyíltan nekitámadtak.

A többi már tudta Babington. Neki is fölöttébb gyanus volt a dolog. Ugy gondolta, talán a haramiákból kiszedhetnek valamit. Behozatta az egyiket, akiről ugylátszott, hogy társai vezérüknek tekintik.

Hórihorgas fickó volt, bandzsál szeme csipásan pislogott, hosszú karja térdéig lógott s akkora kéz csüngött rajta, mint jókora lapát. Dacosan állt meg a két ur asztala előtt.

Az egyik legény odahajolt Babington füléhez:

— Tudja-e, Mylord, kit csiptünk el. Ez Jonny Mast, azért hívják így, mert akkora, mint egy árboc. Valamikor Hawkins hajóin szolgált s ő szegezte a spanyol kapitányokat az árbocra. Aztán önállósította magát. Nincs nála hiresebb késelő egész Angliában. Sok gaztett szárad a lelkén.

Babington intett a legénynek, hogy eleget tud. Azzal odafordult a megköötözött haramiához.

— Jonny Mast...

A haramia neve hallatára felszegte fejét:

— Ismered a nevem? Akkor tudod, ki vagyok.
— Tudom.
— Pedig aligha találkoztunk, mert akkor most nem ülnél itt, urficskám.

— A „Jézussal“ jártad a vizeket?
— Azzal, sülyedne el mindenestől az az istenverte láda. A tejfölös pofádból nem néztem volna ki, hogy te is azon az átkozott hajón szolgáltál. Azt még Árboc Jancsi se bírta ki. Pedig az nagy szó. Vagy tán annak a gézengúz Hawkinsnak vagy a retyerutyája?

— De megjött a szavad. Talán azt is elmondánád, mi dolgod volt itt a csárdában?

— Mi közöd hozzá?
— Nekem nem éppen sok. De gondoltam, jobb, ha itt mondom el szépszerével, mint a Newgateben.
— Engem akar a Newgate-tel ijesztgetni — mondta röhögve Jonny, mint akinek már egészen megjött a kedve.

Most a francia is közbeszólt:

— Talán hallottad már hírét Topcliff mesternek.
Az árboctermetű fickó megrezzent.
— Kemény marka van, azt mondják, — vetette oda foghegyről.

— Hát ez a Topcliff mester kiszedi belőled, akármilyen mélyre kell is nyulni érte. Arról pedig biztosithatlak, hogy a királynő a kezére ad, ha én kérem.

Jonny most megint vigyorogni kezdett:

— Akkor már helyben vagyunk — mondta. — A királynőnél nekem olyan pártfogóm van, hogy az a te hies Topcliff mestered kezét csókol nekem, ha akarom.

— Vigyázz, én nem szoktam tréfálni.
— De magam sem ám. Akit én megcsiklandozok, hamar pirosat köp. Hát most az eccer elnyomtatok. Az igaz, hogy nem is nagyon védekeztem. Minek. Kár lett volna a fáradságért. Csak vigyetek be szépen Londonba. Ott majd megint én nevettek. Az én gazdám olyan hatalmas ur, hogy ha csak

rátok pislant, hétrét görbed előtte két ilyen kotyonfitty kurta nemes.

— Én azt hiszem, a gazdád szerencséjének fogja tartani, ha egy jó szót szólok érte a királynőnek.

— Az én gazdám! — A mylord! — és Jonny elkezdett tele szájjal hahotázni. — Még hogy a mylord! Szóba se áll két ilyen tekergővel, két ilyen kódorgó csárdatöteléssel. Tudjátok ki az én gazdám. Nagy ur. A királynő után mindjárt ő következik Angliában, Earl of Leicester, talán méltóztatál már ezt a nevet hallani.

A francia most felugrott:

— Tehát Leicester! Gondolhattam volna. Na megállj, szép Robin, ezt megkeserülöd.

Babington intett legényeinek, hogy a kihallgatás véget ért. Jean de Simiernek egyszerre mehetnékje támadt. Reggelre Londonban akart lenni. Utitársa is úgy gondolta, hogy bátorságosabb az erdő magánya, mint ez a zsványecsárda.

Nekivágtak hát az éjszakának.

Másnap már egész London tudta, mi történt Alençon herceg követével. Megvitték a hirt a Greenwich Palaceba is a királynőnek. Erzsébet, mint a csibéjét féltő kotlós rohant Londonba. Személyesen akart meggyőződni arról, vajjon nem görbült-e meg kedvencének valamelyik hajaszála.

Jean de Simier eddig a Temze tulsó partján lakott a francia követnél. Erzsébet egy napot sem várt. Az udvari szolgahad nyomban összeszedte Jean de Simier minden apró jószágát és vitte át a Greenwich Palaceba. A királynő a magáéval közvetlenül szomszédos lakosztályt jelölte ki Alençon követe számára, mert azt akarta, hogy ez mindig a szeme előtt legyen és maga vigyázhasson az épségére. De ezzel az is járt, hogy a nap bármely szakában érintkezhetett a franciával, anélkül, hogy erről bárki tudomást szerzett volna.

A merénylet tehát merőben visszafelé sült el. A botrány teljes volt. Az udvar nyelve nem pihent

s a királynő hódolói majd kicsattantak az irigységtől és a méregtől.

Leicesterből végre kitört a rég fojtott düh. Egy délután csipős megjegyzést tett Simierre a királynő előtt.

A francia most sem maradt adósa:

— Mylord, — fordult élesen Leicesterhez — az ön helyében nem merészkedném a napfényre. Akinek takargatni valója van, az jobb, ha az árnyékban marad.

— Takargatni valóm csak az volna, ha ezt a sértest megtorlatlanul hagynám, — kiáltotta elkékvélve Leicester és a kardjához kapott.

Jean de Simier fölényesen mosolygott:

— Csak hagyja békén rozsdásodni a kardját, Mylord. Kegyelmed az ilyen ügyeket Jonny Mastal szokta elintéztetni. Az igaz, hogy nem szemtől-szembe, csak úgy hátulról.

Leicester arcszine kékről zöldre változott. De a lélekjelenléte nem hagyta el. Azt hitte, haraggal és durvasággal megrémiti ellenfelét.

— Nem tudom, kiről beszél, Monseigneur — mondta keményen, minden szót megnyomva, a franciának —, de amit állít, hitvány hazugság.

— Mylord, én világért sem kontárkodnám bele a kegyelmed mesterségébe.

— Hát mikor hazudtam én? — ordította most már magából kikelve Leicester. A királynő arcát láng futotta el. A lármás szóváltásra az egész udvar odacsődült.

Erre már Jean de Simier is emeltebb hangon válaszolt:

— Az imént is, mikor megtagadta cinkosát, Jonny Mast-et, akit orgyilkos törrel uszított rám. Kezemben van a bizonyíték, hiába tagadná. De ez nem az egyetlen hazugsága. Vagy meri tagadni, hogy hónapok óta áltatja Ófelségét? Meri tagadni, hogy míg itt az epedő hódolót játssza, titokban régen megnősült és az udvari bókók után hazajár turbékolni.

A királynő most felpattant helyéről. Már előbb nekipirult arca biborosra gyult. A halántékán kidagadt az ér, udvarhölgyei riadtan támogadták, mert azt hitték, menten leveri lábáról a féktelen felindulás hulláma.

De valahogy erőt vett magán és már csak a hangja remegése árulta el, milyen belső háborgás rázza, amikor Leicesterhez fordult:

— Most én kérdezlek, Mylord, igaz az, amit a lovag állít?

Leicester nyögött valamit, de senki sem értette, igent mond-e vagy nemet.

A királynő vallomásnak vette és tovább próbálta faggatni:

— És ki a szerencsés, ha nem tulságosan terhes az érdeklődésem?

Leicester hallgatott. De beszélt helyette Jean de Simier:

— Majd én szolgálok az adatokkal. A lord hites felesége, két szertartás törvényes erejénél fogva is, Earl of Essex özvegye, lady Lettice Knollys, Felséged hive és rokona.

Erzsébet halálra volt sebezve. De ez a név kétszeres tördöfés volt szívének. Leicestert ugyan rég kiejtette kegyeiből, azt azonban lehetetlennek tartotta, hogy a lord, aki ezeket a kegyeket egykor élvezte, még másra merje emelni szemét. Féltekeny volt, hogy a multat, amelynek szerinte örök betűkkel kellett lángolnia minden férfi lelkében, aki ezzel dicsekedhetett, kitörli onnan a jelen. Lettice Knollys egyenesen szálla volt a szemében. Boleyn Anna testvérének leánya, az ő édes unokatestvére, a Boleynekre, plebejus származására emlékeztette. Erzsébet soha nem említette anyja nevét. Megvetette az ingatag és érzelmeire hallgató asszonyt, akiben csak addig élt a kemény akaraterő, míg a trónt elérte. De hatalmát és befolyását már nem tudta megtartani. Talán gyűlölte is, mert az ő révén lebegett feje fölött a törvénytelen születés felhője, amely kissé mindig árnyat vetett fejedelmi dicsőségének fé-

nyére, Lettice Knollysról is bizonyosan tudta, hogy a ravasz asszonyi mesterkedés minden fogásával kerítette hálójába Leicestert s ehhez a legtöbb buzditást biztosan az adta, hogy tőle kellett őt elvennie. A Boleynnek nagyratörő, féktelen becsvágyát érezte ebben. Megriadt tőle. És elhatározta, hogy irgalmatlanul lecsap rá.

Még maga sem tudta, mit tesz. Gondolkodni sem volt ereje. Fellobbant vérének vad hulláma sodorta.

Csak nézett merőn Leicesterre. Béna tehetetlenség béklyózta egész lényét. Végre engedett valamit a dermedtség és mint aki nehéz álmában a dermedt némaság pecsétjét megtörve kiált, úgy rivallt rá Leicesterre:

— El a szemem elől. Ne lássalak.

Minden tagja reszketett. Hangja rikácsolt.

Leicester csak nézte. S mint, akit ígézet kötele fog, nem mozdult.

Ez még jobban ingerelte a királynőt.

— Pusztulj innen. Nem hallod?

A gróf keze ökölbe szorult. Egy villámgyors mozdulata majdnem azt árulta el, hogy tüstént ráugrik erre a furiára. De egy szempillantás alatt legyőzte magát. Némán meghajtotta fejét. Megfordult és indult kifelé.

Erzsébet utána kiáltott:

— Rutul és hálátlanul megcsaltál. Ne gondold, hogy most mehetsz puha fészkedbe turbékolni. Én majd megzavarom a mézesheteidet.

Leicester arca vérvörös volt a szégyentől. Nem is hallotta már a királynő szavait. Ment kifelé. Egyetlen vágya volt csak, hogy mennél távolabb lehessen az udvartól és elbujhasson valahová szörn्यű megaláztatásának szégyenével.

Drake hajóit a teljes bizonytalanság rémsége kísérte a végtelen vizek hátán. Hátuk mögött az ismeretlen szárazföld. Előttük a még ismeretlenebb Óceán. Hajó soha nem szántotta még ezeket a hullámokat. Az admirális maga sem tudta, hova tart és

meddig jut el. Az égboltot sem ismerte. A csillagzatok megváltozott állása nem szabott neki irányt. Csak a delejtű jelzése szerint tartott szakadatlanul nyugatnak. De bizhatott-e a busszolásban. Ismeretlen világok rejtelmes vonzásai nem változtatták-e meg a delejes sarkok erőit. A nagy Christoforus Colon is tapasztalta ezt. Ott lebegtek a süket ég és harsogó víz között, a vak szerencse kockáinak egyetlen perdülésére vetve fel egész létüket.

Egyet tudott Drake, hogy visszatérés nincs számára, Tehát ment előre. Angliában rég nem hallottak róla hirt. Talán már elveszettnek is hitték. Ő sem kapott hirt hazájából jó két éve már. Sejtelve sem volt, meglátja-e még Plymouth vagy Dover kikötőjét valaha. Reménye nem sok volt rá. Tán még arra sem, hogy a világ bármely táján partot ér valaha.

De legalább ő maga nem akarta mutatni a reményvesztettségét. Ugy élt hajóján, mint dús keleti fejedelem. Egyedül étkezett dagadó vánkosokon ülve. Fejére biboros turbánt csavart. És míg hajlongó szolgahad hordta fel asztalára a fogásokat, kárpitok mögé rejtett zenekar szórakoztatta.

A félelmet nem ismerte, bár mindössze néhány rozoga deszkaszál választotta el a szüntelen leselkedő haláltól.

De mások szemében sem akarta látni. Legénysége tudta, hogy aki gyáva, életével fizet. Drake bíró, esküdt és hóhér volt egyszemélyben. Maga mondta ki az ítéletet másodkormányosára és sajátkezüleg nyakazta le az elítéltet. Ettől fogva maga tartotta a kormánykereket.

Igy haladtak át a Csendes-Oceánon. Elérték a Molukki szigeteket, ahol már Maghallaen is járt. Innen az út nem volt ismeretlen. Már az Indiai-Oceán vizein vitorláztak, mikor rettenetes vihar tört ki. Egy hajójuk elpusztult. Az egész legénység annyira feladott minden reményt, hogy csak a végső vigasztalás enyhülését kereste már a biztos halál küszöbén.

Drake hajóján volt egy protestáns lelkes, akit

azért vittek magukkal, hogy megtérítse a katolikusokat és a hitetlen vadakat, ha alkalom kínálkozik rá. Most végre itt volt a pillanat, hogy a lelkész hivatását gyakorolja. A megrendült lelkeket kellett volna vigasztalnia. De nem találták sehol. Csak a vihar csillapulta után került elő valahonnan a hajó fenekéről, ahová félelmében elbujt. Még akkor is reszketett, mint a nyárfalevél.

Drake első felindulásában a tengerbe akarta taszítani. De a lelkész leborult elé, a lábát csókolta és úgy könyörgött az életéért. Az admirális undorral fordult el. Ekkora gyávaságot férfiban elképzelni sem tudott. Nem akarta vele a kezét beszennyezni. Más büntetést talált ki számára. Ünnepelesen kiátkozta az evangéliumi hit közösségéből.

Babington, mint Jean de Simier életének mentője a legkegyesebb fogadtatásra talált Erzsébetnél. Nem örült a királynő kegyének, de nem is utasította vissza. Remélte, hogy nagy célját, Mária királynő megszabadítását, csak elősegítheti, ha bejáratos az udvarhoz s a királynő közvetlen környezetének bizalmát élvezi.

De nem sokáig időzött Greenwichben. Sietett nagybátyjához Shrewsbury lordhoz, hogy valami hírt halljon a skót királynő sorsáról. Titokban azt remélte, hogy módját ejtheti a találkozásnak is. Bátyjától azonban megtudta, hogy a királynő szigorú őrizet alatt áll. Orvosán és a szolgálatára rendelt cselédségen kívül idegent nem bocsátanak a közelébe. A Felség csaknem teljesen el van zárva a külvilágtól. Csodálatos mégis, hogy mindenről tud. Szakadatlanul értesülést kap mindarról, ami érdekében történik. Pedig egyik kísérlet a másikat éri megszabadítására. Ha Walsingham kémei olyan szemfülesek nem volnának, már rég ki kellett volna törnie börtönéből.

Legutóbb Írországbán támadt zendülés. Az egész udvart rémület fogta el. Azt mondták, hogy a pápa titkos megbízottai szitják a lázadást. Ugyan-

akkor hire járt, hogy Don Juan d'Austria, a lepan-toi győző, aki a pogány muzulmánok óriási hajó-hadát tönkreverte, huszezer spanyollal átkel a csatornán és kiszabadítja Mária királynőt, aki minderről pontosan értesülve volt, mintha ő maga irányította volna a terveket. De hogy a hírek mi uton-módon jutnak be hozzá, arra nem sikerült még eddig rájönni. Ő maga is folyton küldöz ki leveleket s akármennyire résen van is Walsingham meg Sir Amyas, ezt se tudták eddig megakadályozni.

Babington elborult kedéllyel hallgatta bátyja közléseit. Szívére keserű csüggedés szállt. Aggasztotta, hogy ez az újabb terv is kudarcot vallott. Átkozta a spanyol király tétovaságát. Mert tisztában volt vele, hogy minden csak ezen mulott. Tudta azt is, hogy minden megghiusult kísérlet csak még nehezebbé teszi a következőt. Csak növeli a királynő ellenségeinek számát és megszázszorozza börtönö-reinek éberségét.

Mégsem mondott le tervéről. Érezte, hogy jönni kell a kedvező alkalomnak. Élete boldogságát tette volna rá, hogy üt az óra, amikor csordultig telik a keserőség pohara. Megesküdött, hogy ő még ébe-rebb, még körültekintőbb lesz, mint a királynő ellenfelei. Lesz ereje és türelme álarcot viselni, elrejtteni lelke indulatait. Titka lesz még tulajdon testvére előtt is. De ha üt az óra, lehull az álarc és le kell omlania a királynő börtönfalainak, vagy az ő élete omlik össze.

Jean de Simier diadala teljes volt. Bosszut állt Leicesteren. És Erzsébet haragjában aláírta Alençon uttlevelét is.

A herceg titokban érkezett. Simier egy kis házat bérelt ki számára Greenwichben, ahonnan a Themsen észrevétlenül juthatott a királynőhöz.

Mindössze két napot töltött Angliában, de ez alatt ugyyszólván, állandóan a királynőnél tartózkodott. Tanácsosai nem vettek részt ezeken a fogadásokon. Még Erzsébet legbizalmasabb köre sem

volt jelen. A királynő kettesben sétált a herceggel a nyári diszében pompázó parkban, míg a szolgálatkész Simier arra vigyázott, hogy senki se zavarja őket.

A herceg elég jól használta a rövid időt, mert állítólag sikerült elérnie, hogy a királynő ünnepélyes ígéretet tett neki. Hazatérése után a nyilvá nossággal is közölte az eljegyzést.

Csak a házasság időpontját nem állapították még meg. Ezt pedig a királynő, mint eddig még mindannyiszor, állandóan halogatta.

Simier szinte napról-napra sürgette a választ. A királynő mindig talált kibuvót.

Sőt megtörtént, ami eddig hihetetlennek látszott, hogy ezuttal a koronatanács támasztott akadályokat. Lehet, hogy a puritánok idegenkedése felülkerekedett. De akik tudták, mennyire nem tűr a királynő ellentmondást, ha egyszer valamire elszánta magát, nem tartották képesnek a tanácsot erre a bátorságra. Inkább el tudták képzelni úgy a dolgot, hogy a királynő maga biztatta fel őket erre az ellenkezésre.

Az is lehet, hogy fülébe jutott Burghley lordnak egy elejtett megjegyzése.

— A királynő bátran az anyja lehetne a hercegnek, — mondta gunyosan Sir William. — A gyermek pedig kétségesebb, mint valaha. „Vén lányokhoz nem szívesen jár a gólya.“

Ez a megjegyzés, amelyet siettek mennél gyorsabban befujni neki, egy kicsit lehűtötte a királynő késett fellobbanását.

De talán még ennél is jobban befolyásolta az, hogy Alençon, mint Britannia királynőjének vőlegénye kezdett igen nagy szerepet játszani Németalföldön. A francia hadműveleteket Fülöp ellen Alençon vezette Flandriában s a hollandusok éppen azzal a szándékkal, hogy Erzsébetnek kedvébe járjanak, felajánlották neki a koronát.

Ez több volt, mint amit Erzsébet gögje elviselhetett. Egészen kikelt magából, mikor a hírt meg-

hozták neki, féltékeny volt a hercegre. Koronával a fején biztosan egyenrangunak fogja magát érezni vele és nem lesz engedelmes játékszere szeszélyének.

Már a levelek is lehullottak a fákról s a Temzét a segernyész, zimankós ködök kezdték elborítani és elhatározása még mindig késett. A herceg türelmét vesztette. Ujra megjelent Londonban. Hollandiából jött át s ezuttal fényes kísérettel. A királynő illő pompával fogadta s a Whitehall olyan tündöklő ünnepségeknek volt tanuja, aminőket Wolsey bibornok ideje óta nem látott.

De a sok vigalom, tánc, hajnalba fuló lakoma csak arra volt jó, hogy időt ne engedjen a hercegnek, aki mindenáron a tárgyra akart térni.

Erzsébet pedig mindenről akart már beszélni, csak a házasságról nem. De a herceg nem tágitott. De egyebet nem ért el, csak hogy újra, most már az egész udvar színe előtt megtartották az eljegyzést. Gyűrűt cseréltek és csókot váltottak. Aztán a Privy Council nagynehezen rábirta a herceget, hogy térjen vissza Hollandiába és ott várja be, míg a házasságra a kedvező idő megjön.

Közben a királynőre komolyan ráíjesztettek. Besugták neki, milyen pletykák járnak a francia udvarnál. Az egyik Montmorency hercegnő állítólag így nyilatkozott a küszöbön álló házasságról:

— Monsieur elveszi azt a vén asszonyt, akinek négy év óta tályogos daganat van a lábán. Nem is gyógyul be soha. De ez jó ürügy lesz arra, hogy valami kotyvalékot küldjenek neki, amitől a herceg öt-hat hónap alatt özvegy lesz. Akkor elveheti, akit akar, ha úgy tetszik Skócia királynőjét is és korlátlan ura lehet a két királyságnak.

Aki ismerte Catherine királynét és udvari alchimistáját, frorenzai Raynáld mestert, az nem is kételkedett tulságosan ennek a jóslatnak a lehetőségében.

Erzsébet nyíltan a szemébe mondta ezt a francia követnek. Aki nem tehetett mást, tagadta. Azután ő maga támasztott akadályokat azzal, hogy

lehetetlen követelésekkel állt elő. Azt kívánta, hogy Calais-t adják vissza Angliának. Ezt Franciaország nem volt hajlandó teljesíteni.

Igy folyt a huza-vona. Utoljára mindenki látta már, hogy ebből az eljegyzésből soha sem lesz házasság. Kivéve tán magát a herceget, aki, úgy látszik, komolyan beleszeretett Erzsébetbe. Ő haláláig bízott benne. Még akkor is, mikor megtudta, hogy Erzsébet megbocsátott Leicesternek és visszafogadta kegyeibe.

Meghiusult hát ez az utolsó remény is a házasságra. Ezt talán az angol nép jó része sem vette volna szívesen. A százados harcok emléke örökös ék volt a két nemzet között. Idegenkedett tőle a koronatanács is, bár a közös spanyol ellenség ellen hatásos lehetett volna ez a frigy. De kiváltképpen mégis Erzsébeten mult, hogy ez a terv is füstbe ment akkor, amikor már a legközelebb állt a megvalósuláshoz.

Erzsébet, mint mindig, most is meghátrált az utolsó pillanatban és nem tudta magát rászánni a házasságra. Mi volt ennek a különös félelemnek a magyarázata. A talány kezdte izgatni a képzeletet. Különös mende-mondák keltek szárnyra. Leplezett titkokat kerestek és kandi ujjal próbálták bolygatni a rejtelmek fátyolát.

Különösen a sértett francia udvar kapott ezen a settenkedő szóbeszéden. Ahol lehetett, tóditotta is.

Senki se tudta, milyen forrásból indult el, de egyszerre itt is, ott is felbukkant valami burkolt és mégis sokat sejtető célzás. Majd szélteben-hosszában beszéltek, hogy Erzsébet nem is nő. Csak női külsőt adott neki a játékos szeszélyű természet és azért visel női köntöst, mert az asszony örök joga a felelőtlenségre kedvező álnok politikája kétszínű játékainak.

Mindenki tudott valami különös történetet, amelyből a legfurcsább következtetéseket lehetett levonni. Végül a babonás hiedelmeknek egész bor-

zongató nimbusza környékezte már a királynőt. Riadt szívek ezreiben sarjadzott a sejtés, hogy a természet torz csodája, születésénél gonosz erők játszottak közre. Rontó incubus, éjjeli látogatásából származott. Talán csak félig ember, s porhüvelyét kápráztató mágiával sátáni igézet tartja életben.

Általános volt a hiedelem, hogy Anglia trónján boszorkány ül.

A nyár tékozlón szórta szerte aranyzaporát. Mintha utoljára még egyszer ki akarta volna tolni magát, mielőtt átengedi helyét a nyirkos ködök uralmának.

A borongó mogorva ősz azonban már előre küldte kémkedő követét, hogy dermesztő árnyával megfagyassza a tündöklő sugárzás zavartalan derűjét. Hamptoncourt lakói legalább is azt hitték, hogy az a torzonborz rém, aki eszelős hadonászással futott végig az utcán, nem lehet más, csak az eljövendő zimankók félelmes futárja.

Valójában az történt, hogy azon az aranyló nyári reggelen John Dee, a nagytudományu asztrológus és alchymista váratlanul előbujt kormos odujából. Mi hajthatta napvilágra a tégelyek sötét mélyének s az éjszakák távoli csillagképeinek fürkésző remetéjét?

John Dee nem szólt senkinek. A tüzek szüntelen élesztésétől füstösen és szurtosan rohant, mint akit láthatatlan üldözők serege kerget. Lobogott a haja, lobogott rajta a lompos lebernyeg, lobogott a szeme, az egész alak egyetlen lelkendező lobogás volt.

Futott, míg a lélekzetében tartott. De erői nem messze vitték. Alaposan megrokkant abba, hogy folyton egyhelyt topogott örökösen a görebeik fölé görbedve.

Szekeret fogadott és elfuló hangon csak annyit mondott a kocsisnak

— Greenwichbe.

A szekeres legnagyobb álmélkodására a királyi

kastélyban, amelynek rácsa előtt megállottak, egészen különös tisztelettel fogadták a nevetséges madárijesztőt és nyomban be is bocsátották.

A királynőt meglepte ez a látogatás. Egészen rendkívüli esetnek kellett lenni annak, amely Dee mestert kicsalta odujából. Ugy rendelkezett, hogy a magistert haladéktalanul bocsássák színe elé.

A pincék és sötét boszorkánykonyhák lakójának éjszakához szokott szemét elkápráztatta az udvari fény. Támolyogva csetlett-botlott előre. Csak sejtette inkább, hogy a királynő az a tündöklő jelen-ség, amely előtt térdre roskadt.

Reszkető kezével újra meg újra visszakunkorodó pergamenlapot nyújtott feléje. Tele volt ez az elefántcsontszínű hártya szeszélyes, kabalisztikus jegyekkel. Triangulumokat száguldó körívek, elnyult elipszisek vonalai metszettek át. A vonalak találkozásánál magikus jegyek, arab és héber betűk állottak őrt. A zodiakus állatképei ki voltak csillagozva, mint az udvari méltóságok. De az egész horoscopium mint érthetetlen, kusza talány meredt a királynőre. Csak a magister töredezett beszéde adott némi magyarázatot. De ez sem oszlatta el teljesen a homályt, mert a különben is szűkszavu Dee, nagy zavarában csak ennyit tudott dadogni:

— Felség!... Megtaláltam Drake planétáját!... Kiszabadult a félelmes Űrből... Végtelen világok csillagködéből kitört, már az ismert égmezőket szántja.

Többet nem mondott Dee mester. Ujjával rábőkötött a pergamentre s homloka a királynő lábainál a trón zsámolyához koccant.

November zegernyéje szurós poresővel szítalta szürkére Plymouth kikötőjét. Ezen a napon, amikor két lépésre alig lehetett látni s a hajók nem mertek moccanni sem a sűrű ködben, ismeretlen vándor érkezett s bátortalanul, tapogatózva, keresett tisztást a vitorlalombja vesztett, ösztövé árboцерdőben.

A végső szükség hajthatta be. Rettenetesen megviselte az idő. Inkább roncs volt már, mint

hajó. Zászlója rongyokban lógott. Csüggedt vitorláin folt hátán folt, otrombba nagy öltésekkel összekötve. Bordáit kimarta a beléje evődött só. Egyik árboca derékbatorve. Nevének valamikor büszke betűiből egynéhány csorba vonal maradt. A többit leverték a viharok söprüi.

Mire az egyik töltéshez vergődött és lehorgonyzott, már bámész csoportokba verődött a dologtalan hajósnép. Vizsgálták a jövevényt. Találgatták, milyen nemzetiségű, milyen vizekről érkezik. Nem sokat néztek ki ebből a rozoga ládából. Amilyen a hajó, olyan a rakománya, gondolták. A szemfüles kalmárok ha megorrontották, hogy hajó futott be a kikötőbe, iziben ott termettek, mert néha a gyorsaságon mult, melyik csinál jó vásárt. Most egyik se mozdult, pedig kémeik bizonyosan ott őgylegtek a partokon. De hát ezért a hajóért kár lett volna gazdáikat idecsődíteni.

Csak akkor változott kissé a vélemény, mikor észrevették, hogy a hajón ágyuk is vannak. Ez arra mutatott, hogy hadigálya vagy inkább kalózhajó, ami különben mostanában csaknem egyet jelentett.

Az érdeklődés mindenesetre megnőtt. Jobban szemügyre vették a viharvert vándort. Talán a köd is felszakadt kissé, mert egyszerre csak az egyik kicszerzett képű hajós elrikkantotta magát.

— Itt sülyedjek el menten, ha ez nem a Pelikán!

Bambán bámultak rá. Ezzel ugyan nem sokat mondott. Pelikán vagy Phoenix! Egy kutya. Nem lettek okosabbak, hogy valaki most megmondta a hajó nevét. Ha ugyan igazában ez volt a neve.

A tengerész látta, hogy itt tüzetesebb felvilágosításra van szükség:

— A Pelikán! Az a, nem lehet más. Nem ismeritek a Pelikánt. Drake kapitány hajója. Négy éve, hogy utra kelt az Indiák felé. Azután eltűnt.

Hangos hahota volt a válasz:

— Felöntöttél te a garatra Hank. Drakenak már rég a tenger fenekén áznak a csontjai. S a hajóiból hirmondó sem maradt.

Hank nem hagyta magát:

— De biz a Pelikán ez. Én csak ismerem. Vitorlamesternek szegődtem rá. Az indulás előtt való napon vert le a lábamról a nyavalya.

— Hát ha csakugyan a Pelikán, akkor nem is hajó az, csak az árnya. Hallottunk már olyasmit, hogy a holt legénység és a pozdorjává porladt gálya árnytestet ölt és hazajár kísérteni. Ilyen ködös napokon esik ez meg, mikor amugy is káprázik az ember szeme.

A babonás mese hamar hitelre talált. Sokkal valószínűbb is volt, hogy csak a lelke tért haza Drake kapitánynak és nem ő maga. Hiszen jó két éve nem jött már semmi hír róla. Azóta régen el kellett pusztulnia a titokzatos vizeken, ahová vakmerő kalandvágya ragadta.

De közben Hank már a töltés szélére állt s kezéből tölesért formálva tele tüdővel üvöltözött az ismeretlen hajó felé:

— Hahó, Pelikán! Hahó Sir Francis! Hahó!...

A hajón mozgolódás támadt. A fedélzet megélnkült. A hajósok a főárboe körül gyülekeztek. Most kivált közülük egy keménykötésű férfi. Bizonyosan a kapitány volt. Bár ruhájáról ítélve admirális is lehetett. Drága brokát ujjására, finom csipkegallér simult. Fején biboros turbán, mint valami keleti fejedelmén.

Kemény tekintetű arca pedig olyan jellegzetes volt, hogy aki egyszer látta, soha nem felejtette el.

Néhány lépést tett előre és a korlátnál megállt.

Hank nyomban megismerte. Feldobta sapkáját a levegőbe és rikoltozott, ahogy a torkán kifért:

— Hurrá! Sir Francis Drake, hurrá!

A parti csődület némán bámulta. Hankot elöntötte a méreg. Odaugrott a bámészkodók elé. Egy fiatal suhancnak, aki legközelebb a kezeügyébe akadt, leverte fejéről a kalapot:

— Le a süveggel fickó — rivallt rá. — A nagy Drake előtt állsz. Ti se tátsátok itt a szátokat. Kiált-

satok velem háromszoros hurrát Sir Francis Drakenek.

Hanknak nem lehetett ellenállni. A sapkák, süvegek egyszerre repültek a magasba s olyan dörgő hurrá rázta meg a levegőt, aminőt régen nem hallott Plymouth kikötője.

Igy érkezett meg, több mint háromévi távollét után, 1580 november 3-án Sir Francis Drake, aki sok viszontagságot látott hajójával, a Pelikánnal körülvitorlázta a világot.

Másnap már egész Plymouth tudta, milyen ritka vendége van a kikötőnek.

Megtörtént tehát a csoda. Drake visszatért. Visszatért, mikor már mindenki halottnak hitte, mikor lassanként már el is feledték Angliában. Igaz, hogy öt gályája közül csak a vezérhajót, a Pelikánt hozta vissza. De most, mégis itt volt. Nem birtak vele az ismeretlen végtelenségek rémségei. Legyőzte az oceánok erejét. Dacolt Fülöp király mindent letipró hatalmával. Egy ellenséges világhatalom vizein az üldöző hadigályák dühös falkái nem tudtak vele elbánni.

A roncsa züllött Pelikán hátán megmentette az angol hajózás világdicsőségét és olyan kincset hagyott hazájára, amellyel nem értek fel azok a drágaságok, amelyekkel szemre rozoga hajója szüntől zsufolva volt. Pedig akkor csak ez a rablott préda érdekelt mindenkit. Rövid idő múltán nemcsak Plymouthban, de Anglia valamennyi kikötőjében csak arról beszéltek, mit hozott haza Drake kincses hajója. A spanyol karavellákról összeharácsolt aranyra már nem is volt kíváncsi senki. Megszokták, hogy az Atlanti vizeken kalandozó hajók arannyal rakodva térjenek vissza. De Drake bejárta a világot és minden táj káprázatos gazdagságából hozott magával mutatót. Fénylelkű gyémántokat, tűztestű drágaköveket, napnyugati és napkeleti mivesek csodálatos ötvösmunkáit, fejedelmi diszeket, süppedő szőnyegek tarka pompáját, hártýára festett képeket,

amelyeket halvány színek égi költészetével irt tele a ludtollnál vékonyabb ecset, színjátészó élű kínai selymeket, indiai boglárokat, gyöngyfüzéreket, amelyeknek szemei úgy csillogtak, mint ezüstös holdak, a szivárvány színeiben pompázó bodros tollakat, ritka fűszereket, amelyből csipetnyi elég volt, hogy az egész házat jószaguvá tegye, kristály fiolákba zárt illatokat, a forró nap tűzében barnára égett mézhusu gyümölcsöt, tejbélű diót, selyemnél, habos pihénél lengébb prémeket s ki tudná elmondani titokzatos tájaknak hányféle csodáját, inynek ingerét, szemnek színes játékát, tapintatnak ringató párnáját, gazdagság kapzsi vágyának kincses zsákjait halmozta hajójára.

A királynőnek Greenwichbe gyors futár vitte meg a hirt. Most értették már Dee mester horoszkópiumát. A királynő külön követtel hívta meg udvarába legkedveltebb hívét, aki a gazdag préda felét alattvalói hódolata jeléül neki ajánlotta fel. Közel 500.000 fontot ért ez az ajándék. A másik részt Drake hajósnépével osztotta meg. Nem volt nála népszerűbb ember Britanniában.

Fejedelmeket nem fogadnak olyan ünnepi hódolattal, mint a legbüszkébb királynő udvara Draket. Erzsébet megengedte, hogy a szerencsés kalóz maga tüzze hajába azt a páratlan szépségű diadémot, amelyet egykor tán olajszin keleti királynő viselt. Drake azonkívül gyémántokkal kirakott drága keresztet is ajándékozott neki s ez csillogott a királynő keblének Anglia minden hölgységétől irigyelt haván az újévi szertartás ünnepén.

De ez nem volt elég. A Pelikánt kijavitották és Erzsébet Deptfordban dicsőséges hajóján látogatta meg az oceánok hősét. A hajón megismétlődtek a greewichi ünnepségek s a királynő a Pelikán roncsán a tengerek lovagjává ütötte a kalózvezért.

Spanyolországba is hamar eljutott a hire, hogy Drake, akit a spanyol gályák hónapokon át lestek az Atlanti vizeken és Amerika csendes-oceáni partjain egy kis vargabetűt csinált, megugrott előlük és

felbecsülhetetlen zsákmányával kelet felől érkezett meg angol földre.

Kegyetlen dőfés volt ez Madridnak. A spanyol kormány a szélrózsa minden irányában elsírta, hogy Drake hétszázötvenezer fontot rabolt el tőlük. De a haragnál még nagyobb volt a félelem és a szegény. Egy angol kalóz öt hitvány hajóval mindössze százötven emberrel diadalmasan szállt szembe a világ urával. A spanyol kolosszus testén sajgó sebet ütött Drake szigonya, s a kiömlő vér szegénypirral öntötte el az oceánokat.

Mendoza spanyol követ ura nevében vádat emelt Drake ellen és a Spanyolországgal békében álló királynőtől példás elégtételt követelt. Erzsébet mindent megígért. De a vizsgálattal köznevetségre magát Draket bizta meg s az új lovag maga irta meg a választ, amely a hattyunál fehérebbre mosta a tengerek véresfogu farkasát.

Fülöp lenyelte ezt a megszegyenítést is. De tudta, hogy amit békének neveznek, az már évek óta vívott élethalál küzdelem, amelynek előbb-utóbb nyílt kenyértörésre kell kerülnie. Készült erre a pillanatra és Cadix kikötőjében építette a hajókat, hogy rettenetes bosszuval csapjon le az orcátlan kis Angliára és megvédje Columbus örökségét, az Indiák aranyát és a tengerek világhatalmát.

De az arany, mint valami második bűvös nap tovább csábította a Hesperidák nyugati tündérkertjei felé az angol kalózokat is. Ki tudná megmondani, Erzsébet aranyéhsége volt-e ellenállhatatlanabb vagy Drake kalandszomja. A kettő csigázta, szitotta és szinte a tébolyig fokozta egymást.

A rablott aranyat jóformán be sem hordták még a királyi kincstár tömör boltjai alá, Drake még meg sem pihent fiatal babérain, az ujdonsült lovag nem is érezte jól magát az udvari ünnepségeken, mert a kalóz már újra a tengerre vágyott. Vitorlát bontani új partok és új kalandok felé. Vért vetni és aranyat aratni. Ezért sóvárgott megint. Aláírási ívet nyitott új hajókra, új felszerelésre. S a ládák fenekéről

előkapart, nehezen kuporgatott fontokért aranyhegyeket helyezett kilátásba.

A Pelikán szerencsés megérkezése után mindenki bizott az ígéretében. A királynő elsőnek írta alá az ivet. Dee mester felállította a horoscopot és míg izzó tégelyei fenekén hasztalan leste a spagyrikus arany születését, Drake újra vitorlát bontott ismeretlen ígéretföldek messze aranyhegyei felé.

XIV.

Kinpad és kötél.

XIII. Gergely pápa harci tüzzel telt lelke nem nyugodott, míg az Egyház lobogói újra nem dagadtak a diadal szelében.

Fülöp király fölépitette már az Escorialt. Ott volt végre erőadó ereklýei és drága halottai közt. Elfoglalta a portugál trónt. Kiterjesztette uralmát az egész Iberi félszigetre. Egyesült a világ két nagy tengeri hatalma. Nem volt még ilyen birodalom. Világrészeket ölelt egymáshoz. Oceánokat igazott. Csak kelő napja volt, lenyugvó nem. A vakmerő félhold két szarva is megsápadt. A király hatalma csúcsára hágott. Érezte, hogy itt a pillanat. Élére kell állnia a minden oldalról szorongatott katolicizmus ügyének.

És fegyvereit újra siker koronázta. Vezére, Alessandro Farnese győzelmesen nyomta hátra a németalföldi lázadókat. Hadai megint Antwerpent fenyegették.

Az ellenreformáció egész Európán, mint ellenállhatatlan hullám zúdult végig. Átcsapott Németországon és berontott Lengyelországba. Loyolai Szent Ignác fiait törtek előre az élen. Az ő buzgólkodásuk érte el, hogy János király visszaállította Svédországban a katolikus kultuszt. Lengyelországban teljes volt a győzelem. Küszöbön állt Lengyelország és Svédország egyesítése katolikus jogar

alatt. A jezsuiták még az oroszok cárijának jóindulatát is megnyerték. Már komolyan tárgyaltak arról, hogy a cár és vele az egész keleti egyház elismeri a pápa fenhatóságát és ezzel megszűnik az évezredek egyházzsakadás.

Egyetlen ország maradt, ahová eddig nem ért el ez a hullám, Anglia. Egyre siralmasabbra vált itt a katolikusok sorsa. Egyre szigorubb billek tiltották a vallás gyakorlatát. Birságolták, sarcolták a tehetéseket. Börtön és bitó várta, aki nyíltan színt mert vallani. Pap már, ugyszólván, nem akadt egész Angliában. A szentségeket senki sem szolgáltatta ki. Misét csak a spanyol követ palotájában mondhattak. Széledezett, bomladozott a nyáj. Falánk farkasok szaggatták ki belőle a gyöngye bárányokat. Biztos volt, hogy ha gyors segítség nem jön, az ország és a nép végképp elvész az Egyház számára.

Allen bibornok, mint lázító lelkiismeret jártkelt Douay és Róma közt. A pápának könyörgött. A jezsuita rend generálisával tárgyalt.

Nem volt kétség. Ütött a végső óra. Meg kellett indítani az apostoli hadjáratot nyomban, ha meg akarták menteni Angliában a veszendőnek indult lelkeket.

Douay, Reims és Róma angol collegiumainak legkiválóbb növendékei akkor már jórészt tagjai voltak a Jézus Társaságának és a társaság vállalta a nehéz küldetést.

Már elhatározták, mikor rádöbbsenek az egész vállalkozás kilátástalanságára.

Haldoklók siettek veszendők segítségére.

Papnak, főképpen jezsuitának angol földre lépni annyit jelentett, mint önként a vérpad lépcsőjére hágni. Nem volt senki, aki visszaretent volna ettől a véres küldetéstől. De lehetett-e az Egyház legvitézebb katonáit biztos halálba parancsolni az eredmény legcsekélyebb reménye nélkül.

Pater Mercurian, a rend generálisa habozott egy pillanatra. De látta a pápa rendíthetetlen szilárdságát. Allen tüzének s az elszánt ifju térítők

mártirlobogásának elszánt heve átsugárzott belé, nem ellenkezett hát. Ám bölcsessége érett megfontolással tervelte ki azokat a szabályokat, amelyeket a legelemibb óvatosság parancsolt, ha azt akarták, hogy a vakmerő vállalkozásnak valamelyes eredménye is legyen. Előrelátása a legapróbb részletekre kiterjedt. Minden elképzelhető nehézségre gondolt. Az elővigyázatosság minden lehető eszközt latra tette. A rendi ruhát csak akkor viselhették a miszsió tagjai, ha egyáltalán nem volt semmi veszély. Különben világi, de nem hivalkodó ruhát kellett hordaniok. Óvakodniok kellett minden kihívó viselkedéstől, tartózkodni attól, hogy magukat elragadtassák. Ügyelniök arra, hogy az ország törvényeivel, amennyiben ez hitük megtagadásával nem járt, a legcsekélyebb összeütközésbe se kerüljenek. De legfőképpen azt óhajtotta mindenkinek a lelkére kötni, hogy még a legtávolabbról se elegyedjenek államügyekbe, tartsák magukat távol minden politikától. Egyetlen cél acélozza akaratukat, mennél több lelket megnyerni, mennél több veszendőt visszarántani a szakadék széléről.

Talán még nehezebb feladat volt, kiválasztani, kik lépjenek a nehéz küldetéssel először angol földre. A hit rendíthetetlenségének és a fegyelem vasakaratának, a megnemriadó bátorsággal s a körültekintő óvatossággal kellett bennük egyesülnie. Az első lépésektől függött az egész vállalkozás sikere.

Mégsem tanakodtak soká.

Allen bibornok habozás nélkül mondta ki ezt a nevet: Edmond Champion. A generális jelöltje, a higgadt megfontolásáról ismert Robert Parson volt. Kettőjükre esett a választás s ezzel az uttörés veszedelmes dicsősége.

Campiont Prágában érte a generális parancsa. Szívében fájdalmas hur rezzent meg. Hivek rajongó serege vette itt körül. Szónoklatait Rudolf császár is szívesen hallgatta. Sir Philip Sidney angol követ maga elismerte, hogy Prágában esemény volt, ha

Campion páter prédikált. Itt hagyni dicsőséget, szeretetet, egész lélekkel vállalt munkája egyre dússabb vetését. Nekivágni a véres céltalanságnak.

De ez a csüggeteg kétség csak pillanatokig tartott. Egyszerre úgy érezte, hogy a hívó parancs nem is Rómából szólítja. Sokkal magasabbról zeng felé. Mennyei szózat. Ifjúságának álmait tölti be egy kifürkészhetetlen utakon járó akarat. Most előtte áll, amiért ifjúsága minden viszontagságát küzködve vergődte végig, amire az életét tette föl: vértanúság koronáját viselni népe égi életének megmen-téséért.

Már hallelujázott a lelke szent ujongással, hogy a Gondviselés im kiválasztotta arra, amit legtitkosabb vágya választott önmagának. Percet se késett. Utrakelt legott. A parancs március elején érkezett s ő már a nagyhét előtt Rómában volt. A husvéti idő előkészületekkel telt el. Április közepén már utra is kelhettek.

Parsont és Campiont két laikus testvér kísérte. Azonkívül még három másik pap követte őket; Rudolp Sherwin, Lucas Kirby és Edward Rishton s az ő kíséretükben a római angol kollégium még két fel nem szentelt növendéke; Thomas Briscoe és John Pascal. Együtt indultak s Ponte Molleig valamennyi Rómában élő honfitársuk elkísérte őket. De tervük az volt, hogy külön-külön próbálnak kikötni az angol parton, nehogy gyanut keltsenek. Mint utóbb kiderült, itt sem ártott volna már nagyobb óvatosság és a legteljesebb titkolódzás.

Walsingham reszkető kézzel bontotta fel a levelet. Főbenjáró hiradást kellett tartalmaznia. Külön kurir hozta Rómából. Legmegbízhatóbb kéme, Sled küldte.

Walsingham régóta szorongó szívvvel figyelte már a szelek fordulását a szárazföldön. Napról-napra várta, mikor zúdulnak az ellenséges hatalmak, amelyeknek szerencsecsillaga most magasan tündökölt az ő kis szigethazájára. Be kellett valla-

nia, hogy Anglia eléggé kihívta maga ellen ezeknek a hatalmaknak a haragját. A római kurir jó hirt nem hozhatott. Csak nagy veszedelem véstjósoló postája ne legyen.

Izgatottan futotta át a levelet. A papirlap-meg-megrándult kezében. Szinte látszott, hogy sorról-sorra jobban előnti az indulat biboros hulláma. Keze ökölbe szorult. Keményen az asztalra vágott vele. Másik keze hirtelen mozdulatával majdnem golyóvá gyürte a papirost, mintha azon akarná bosszuját kitölteni.

De hirtelen mást gondolhatott. Sarkon fordult. Egy szót sem szólt senkihez. Futva távozott a teremből.

Rohant egyenesen a királynőhöz.

Erzsébet mosolyogva fogadta. Szokva volt Walsingham hirtelen fellépéseihez. Minisztere kémszenvedélye addig kandikált be minden homályos zugba, míg utoljára már mindenütt rémeket látott. Bizonyosan most is csak a szeme káprázott.

— Mindjárt nem mosolyog, Felség, — mondta minden bevezetés nélkül Walsingham, aki most a szokottnál is nyugtalanabbnak látszott.

— Már ezt a kis mosolyt is irigyled tőlem? — felelte még derűsebben a királynő.

— A rózsás mosoly könnyen a halál torz vigyorgásába fagy.

— Megint rémeket látsz?

— Jó, hogy legalább én látom őket. Így nem csaphatnak le látatlanul.

— Ki akar megint lecsapni?

— A pápa, aki Irországból is keveri a kártyát. A spanyol király, akinek éppen elég borsot törtünk az orra alá...

— De legalább a borsot saját hajói hozták az Indiákról.

— Ez nem tréfaság. Rómában összeesküdtek Felséged élete ellen.

— Róma kissé messze van Londontól.

— De már utban vannak a brávók. Sled, aki

legszavahihetőbb emberem, éppen most szolgált hiradással. Mint katolikus papnövendék beopta magát a római angol kollegiumba. A pápa nagy terveket főz. Ujra igájába akarja hajtani Angliát. Papokkal készül elárasztani, hogy összeterelje szétugrasztott juhait.

— Olyan kevés a bizodalmad az evangéliumi hit erejében, hogy ettől a jámbor missziótól is félted?

— A misszió csak köpönyeg. Alatta orgyilkos tört szorongatnak. Mig Felséged ül a trónon, hiába való itt minden mise és minden prédikáció.

— Hát akkor mitől félsz? Én meg elég jól ülök itt.

— De meddig ül? Egy villanás, egy karcsu penge biztos döfése és a trón üres. És akkor szabad az út a csuhásoknak. Most még lopva jönnek. Az első csapat már utra is kelt Rómából.

— Néhány pappal csak el tud banni a hatalmas Walsingham?

— Felség, ezek jezsuiták!

Ahogy ezt mondta, abban csodálat és félelem volt egyszerre. Pedig Walsingham nem igen szokott csodálkozni és nem nagyon ijedt meg a maga árnyékától. A királynő most mégsem vette tulságos komolyan. Az elé azonban nem gördített gátat, hogy óvatos minisztere nyomban gyors futárokat ne küldjön valamennyi kikötőbe, ahová csak a csatorna felől hajók futhatnak be. Sledd levelében személyleírást is küldött Parsonról és Campionról. Kettőjüket jól ismerte. A többinek csak a nevét tudta. De ez is elég volt Walsinghamnek. Minden kopóját a partokra uszította. Fokozott éberségre intette a sheriffeket. Az ifju küzdők még jóformán el sem indultak a cél felé, a kapuban már a halál leselkedett rájuk.

Szent Barnabás napján, szép juniusi reggelen a Calaisból Doverbe befutó hajón egy daliás kapitány érkezett György nevű szolgájával. A németalföldi harctérről jött, ahol, mint mondták, az evangé-

liumi hitért rántott kardot. Most családi ügyek rövid időre Londonba szőlították.

Dover már akkor hemzsegett Walsingham kopóitól. Mindenkit alaposan szemügyre vettek, megvizsgáltak tetőtől-talpig, kikérdezték tövéről-hegyére. Nem került el a vizsgálatot a kapitány sem. De szép aransujtásos ruhája, tollakkal gazdagon díszített kalapja, egész marcona katonás külseje. Percig sem keltettek gyanút. A kikötői hatóság előzékenyen igyekezett az igaz hit harcosának segítségére lenni. Még lovat is adtak neki Gravesandig. De a kapitány előbb még figyelmükbe ajánlotta, hogy nemsokára egy aranyműves barátja is érkezik St. Omerből, fogadják azt is szívesen és ne görditsenek utjába akadályt.

Itt a kapitány sátoros bárkába szállt, amely jókedvű társaságot vitt valami mezei mulatságról. Hangos, nagy kedvük volt a bárka utasainak. Folyt a sör. Vidám nóták verték fel az éjszaka csendjét. Ki törődött a kapitánnyal, aki egy sarokban mély álomba merülve pihente az ut fáradalmait.

Hajnalba Londonba érkeztek. A kapitány szolgálával partra szállt. De nem kereste fel sem az Arany Csillagot, sem a Fekete Medvét vagy más jobbhirű fogadót, ahol a magafajta módosabb katonaszemélyek szállást szoktak venni, hanem a Marshalseat, a legközelebbi börtönt látogatta meg.

Mi keresnivalója lehetett egy németalföldeken harcoló kapitánynak a börtönben, ahol a rekuzanusokat tartották fogva? A kapitány éppen ezeket kereste. Látogatása nem volt gyanus. A harc térről jött. Hozzá tartozójától hozhatott üzenetet valamelyik rabnak. Talán éppen egy haldokló utolsó kívánságát teljesítette.

A börtönben egy Thomas Pound nevű rabot keresett fel. Ehhez volt legtöbb bizalma, mert már négy éve synylődött a Marshalsea-ben. Mikor kettesben maradtak, valami megbízható katolikus címét kérte tőle, akinél menedéket találhat, mert a fogadósoknak szigorúan megtiltották, hogy idegeneknek szál-

lást adjanak, ha csak a lordmayortól erre külön engedélyt nem kaptak. Pound Mr. George Gilbertet ajánlotta, akit a kapitány nyomban fel is keresett.

Gilbert kissé huzódózva fogadta a különös látogatót. Nem várt semmiféle kapitányt. Aki a németalföldiek szabadságáért harcolt, csak puritán lehetett. Ő már régen szakított a puritánokkal. Rómában ünnepélyesen visszatért az Egyházba és éppen egy Parson nevű ifju jezsuita vette fel. Nem volt alaptalan a gyanu, hogy látogatója alighanem kém, aki ki akarja szaglászni a házatáját és beszélgetés közben lépre akarja csalni. Napirenden volt ez akkor egész Angliában.

Mégsem utasíthatta el a látogatót, mert már ez is gyanút kelthetett volna. Elébe járult hát és ki-mért szavakkal üdvözölte s elég ridegen kérdezte, mivel lehet szolgálatára. Ám a kapitány elmosolyodott. Levette széleskarimájú, gazdag tollbokrétás kalapját és kitért karral lépett Gilbert felé.

Gilbert csak ámult. Nézte a kapitányt. Nem tudta mire vélni ezt a bizalmas mozdulatot egy ismeretlentől. De mikor a vendég egészen közel volt már hozzá, egyszerre megtáruult az ő karja is. Arcán felragyogott az öröm.

A jövevény „németalföldi kapitány“ nem volt más, mint Robert Parson, akit Gilbert a viszontlátás mámorában boldogan ölelt keblére.

Az első katona benn volt az ellenséges hadállás kellős közepén.

Edmond Campion St. Omerben várakozott. Parsonról napokig nem jött semmi hír. Ezt arra magyarázta, hogy baj nélkül megérkezett Londonba.

Maga is hajóra szállt hát Calaisban és szerencsésen partra szállott Doverben. Itt már nem ment olyan simán a dolga, mint Parsoné. A kikötő őrség tisztje nagyon sokáig vizsgálta. Az egyik személy-leírás mintha ráillett volna a st. omeri arany-mivesre.

A tiszt, hogy zavarba hozza, egyenesen a szemébe vágta:

— Bennünket akarsz falhoz állítani, nagyon jól tudjuk, hogy Allen vagy.

A várt hatás elmaradt. Az utas nem zavarodott meg. Ellenkezőleg, most jött meg igazán a szava:

— Én, Allen? Kész vagyok itt szent esküvel erősíteni, hogy tévedésben vagy, Sir. Nem vagyok az, akinek tartasz.

— Majd a Privy Council előtt megesküdhetsz. oda küldelek, — mondta a tiszt.

Az utas ettől sem ijedt meg:

— Ott sem mondhatok mást — felelte —, ott is kész vagyok esküdni, amint itt is a Mindenható Isten a tanum, hogy én nem vagyok és nem is voltam soha ama bizonyos Allen, akit ti kerestek.

A tiszt és az őrség a belső szobába vonult. Sokáig tanakodtak. Közben Campion buzgón imádkozott magában.

Végre nyílt az ajtó. Egy vén sheriff jött ki és odaszólt a várakozónak:

— Mehettek Isten hírével. Szerencsés utat!

Másnap reggel Campion és kísérője is megérkezett Londonba.

Sledd Lyonban utolérte Rishtont és társait. Reimsig velük utazott.

Itt tudta meg, hogy Parson és Campion már elhagyták Calaist és bizonyára szerencsésen megérkeztek Londonba. Tüstént értesítette Walsingham-et.

Walsingham mikor a híradást olvasta, toporzékkolt dühében. Hiába való volt minden óvatosság és szigor, a két legveszedelmesebb jezsuitának sikerült keresztülcusznia.

Sledd pontos személyleírást küldött Rishtonról és kísérőiről: Hartről és Cottamról. Ezt a személyleírást most valamennyi parti őrségnek elküldötte a legszigorubb utasítással. Kemény büntetést is he-

lyezett kilátásba annak az őrségnek, ahol egyetlen gyanus idegennek sikerül keresztül surranni.

Az utasításnak megvolt a fogantatja. Hartet Do-
verben a személyleírás alapján feltartóztatták, Lon-
donba vitték és itt nyomban börtönre vetették. Cot-
tam is gyanus volt. De ő még bemehetett Londonba,
mert kezességet vállaltak érte, hogy Londonban lord
Cobhamnál, a bíróság elnökénél jelentkezik.

A kezesek nem követelték, hogy Cottam ígére-
tét betartsa. De hamarosan zaklatni kezdték őket,
mire Cottam jelentkezett Cobham lordnál. Előre
tudta, mi lesz a sorsa. Felkereste Parsont. Elmondta
neki szándékát. Meggyőnt, megáldozott. A lord
nyomban a bíróság elé állította. A Towerben kin-
váltatásnak vetették alá. Végül is az angol vértanuk
nehéz halálát halta Tyburnban.

Campion egyszerre híres emberré vált egész
Angliában. Szájából, mint a csöppentett kristályos
méz, csordult a szó. Vigasztalás hűsítő irját hullatta
a szorongatott szivekre. Ahol ő beszélt, oda a leg-
nagyobb veszedelmekkel dacolva is elmentek a hi-
vek, mindenki látni, hallani akarta.

Az Ur csodálatos hatalmat adott a szavának.
Végtelen szeretetet a szívének. Irgalmas gyöngéd-
séget még a tekintetének is.

Hallgatóit mindig magával ragadta. Az inga-
dozó megerősödött szavára. A kerges lelkek fagya
felengedett. S az áhitat televényében uj, pompá-
zatos virágzás fakadt.

Ez a nagy népszerűség még veszedelmet is
jelentett számára. Erzsébet tajtékozott a haragtól
nagy sikerei hallatára. Más is mert Angliában
ünnepelt lenni rajta kívül. Csahos ebei erre kétszer
olyan dühvel vetették magukat nyomába. Számitot-
tak arra is, hogy rajongóinak tulbuzgalma könnyen
elárulja. De Campion maga fölöttébb óvatos volt és
rösen álltak barátai is.

Az összejövetelekre csak a legmegbízhatóbb hi-
veket bocsátották be. Tudták, hogy Sledd, Wal-

singham legjobb szimatu kéme, Londonban van. Megfeszített éberséggel ügyeltek hát.

Sledd tüvé tette az egész várost. Felkutatott minden ismert rejtekhelyet. Utcáról-utcára járva kutatott, szaglászott, lesett. Pillanatra el nem landadt. A legkisebb gyanus jelre rohant. Megállás nélkül lótot-futott és egyizben kicsibe mult, hogy célt nem ért.

Felismerte az utcán Ortont, Parson szolgáját. Tüstént nyomába szegődött. Óvatosan a sarkában settenkedett abban a hiszemben, hogy a gyanutlan szolga majd elvezeti a házba, ahol a két jezsuita tartózkodott.

De az utolsó pillanatban a szemfüles Orton is észrevette, hogy követi valaki. Elkezdett céltalanul kanyarogni a városban. A legnyüzsgőbb tömkelegbe vetette magát, abban a reményben, hogy ott égerutat vehet. Ez nem sikerült neki. De üldözőjét teljesen kimerítette. Sledd végre türelmét vesztve, elfogta Ortont. Biztos volt benn, hogy a kintpadon majd kiszedik belőle, hol rejtőzködnek a gazdái. Ebben is csalódott.

Campion megközelíthetetlen volt. Hol itt bukkant fel, hol ott. Egyik nap arról jött hír, hogy Londonban prédikál. Másnap már Lancasshire-ben mondott misét. Mindenütt megjelent, de sehol sem találták. Mindenfelé ott volt a nyoma, de valamennyi zsákutcába vezetett. Akármerre keresték, csak a munkájára leltek. Ellenségei már valósággal természetfölötti lényt láttak benne, rejtelmes bűbájost, aki a kellő pillanatban láthatatlanná tudja tenni magát, aki titkos hatalmaknak parancsol, ura időnek és távolságnak s akivel szemben éppen ezért tehetetlenek Walsingham legkipróbáltabb kopói.

1581 január 16-án összeült a parlament. Új és még szigorubb szabályokat kellett kitalálni a jezsuita veszedelem ellen. A Tower pincéinek kinzó szerszámai, a tyburni bitók és a barbár felnégyelés

véres szerszámai mind nem bizonyultak kielégítőknék.

Mr. Norton, a puritán költő, aki üres óráiban, mikor a kinzóeszközök forgatásától felmarjult keze pihent, a Muzsák ihlető csókjára várt, szépen kicirkalmazta a Billt, amely ugyszólván csak egy bünt ismert, a felségárulást és egy büntetést, a halált.

A veszedelmek így megsokasodtak. A téritők feje fölött szüntelen ott lebegett a halál. Az egész ország hemzsegett a kémektől. Egy elhibázott lépés nemcsak a missziót, hanem hivek seregét romlásba döntötte volna.

És a munka mégis folyt tovább. Ezer veszedelem közt, a szüntelen leselkedő halál csapdái közt. A kémek hadával szemben mindenre elszánt hivek állottak. Ezek előre elegyengették az utat. Nem történt egyetlen lépés sem vaktában. Nemes urfiak jártak házról-házra. A legnagyobb óvatossággal puhatolták ki, hová léphetnek be a papok veszélytelenül. Feláldozták még éjjeli nyugalmaikat is. Beérték a legegyszerűbb táplálékkal. Lemondtak a rangjukhoz méltó ruházkodásról. Minden jövedelmüket arra adták, hogy elősegítsék Anglia visszatérítését az Egyház hűségére.

És ebben a megfeszített munkában Campion neve, mint varázs szállt. Erő volt és vigasztalás. Ahol várták, bokrosodott a bizalom. Ahol megjelent, angyali szárnyalás suhogtatta a lelkeket. Liliomfellegek fehér sugárzása süttött körülte. Kezének érintésére nyugalom simult a háborgásra. Mária királynő szomorú börtönébe is eljutott a híre a vigasztalónak és a sorsüldözött szegény rabnak egyetlen kívánsága volt, hogy lábához rakhassa le zaklatott életének minden terhét és igéiből merithessen enyhülést.

Pedig, akitől mindenki vigasztalást, megnyugvást, enyhülést várt, maga volt a pillanatra nem nyugvó, a megállás nélkül hajszolt vad. Éles szímatu kopók szaglászták a nyomát az ország egyik szélétől a másikig. Minden fa mögött, minden fal

árnyékában kémek lestek rá. Utakon és fogadóknál csapdákat állítottak neki. Soha a biztonság tudatával nem hajthatta fejét nyugvóra. Legédesebb álmát megzavarta az üldözők vad lármája.

Szilaj csapások zuhogása a nehéz kapukra. Menekülés még álommal a szemében, a félkábulatok mezeiségeivel tagjaiban álöltözetben vak éjszakák bizonytalanságán át. Szorongó bujkálás füledt falfülkék rejtékén, míg körül kutatók csákánycsapásaitól döngtek a kövek. Mozdulatlan várások lélekzetvisszafojtva. Felugrások a félbenhagyott falat mellől. Örök rettegés, hogy legalább az amenig el ne fogyjon az ima.

Igy lopta Champion életét szüntelen a halál árnyékában. Vérében szakadatlan megriadások szilaj kelepe zakatolt. Új meg új döbbenet állította meg a vér áradását és szárazon őrlött a szív malma. Az utszéli sziklák, a távolból integető tornyok vízsga szemmel kémlelték. A falak feszült füllel hallgatóztak körülte. Mindennek nyelve nyílt és megzavaró suttogások sompolyogták körül. Nevét annyiszor változtatta, mint a ruháját. Ha valahová megérkezett, már elfogatásának híre fogadta s a mások rémülete vetett ágyat az övének.

Ebben a nem apadó zaklatottságban évekké nőttek a percek és mégis olyan elröppenőn rövid volt az esztendő. Minden napját, minden óráját utolsónak számíthatta. Minden percének osztályos társa volt a halál s az életet úgy hordozta mint az ég pillanatonként megújított ajándékát.

Az üldözés tombolt egész Angliában. Nem voltak ehhez fogható rémséges idők csak a római császárok korában. A börtönök megint tömve voltak. Ha valahol titokban misére összegyűltek, valaki mindig hozott hírt új elfogatásokról, szemenszedett új kínzásokról. A pribékek nem ismertek irgalmat. Még gyöngye gyermekeket is nehéz vasba vertek.

Grófságról-grófságra szállt Topcliffe híre, akinél kegyetlenebb, körmönfontabb vallató bíró

nem akadt egész Angliában. Sátáni gonoszság fűtötte. Amit egyszer a kezébe vett, annak végére is járt. Nem volt olyan rejtekhely, amelyet fel ne kutatott volna. Nem volt olyan titok, amelyet ki ne szedett volna válogatott kincsaival, csalafinta és pillanatra nyugtot nem hagyó kérdéseivel. Voltak, akiknek nyelvét a legrettenetesebb gyötrelmek sem tudták megoldani. De gyöngék mindig akadtak. És Topcliffe elhatározta, hogy ha törik-szakad, kézrekeríti Parsont és Championt. Mind a kettőjüknek el kellett hát készülnie lenniök, hogy bármely pillanatban rájuk csapnak. Nem volt már talpalatnyi hely, ahol percre is biztonságban érezhették magukat. Két napig nem maradtak ugyanabban a lakásban. Soha nem mutatkoztak egymásután szomszédos grófságokban. Hol északon bukkantak fel, hol délen. Keletről a nyugati szélekre utaztak álruhában, sötét éjszakákon, lopakodva. Ezzel is zavarba akarták hozni üldözőiket. Talán megkönnyítették a kinvalatások szegény áldozatainak helyzetét is, akik mondhattak bármit, úgy sem tudták rejteköket elárulni, még ha akarták volna sem.

1581 márciusában igen szomorú hírt kapott Parson atya. Sirva fakadt, mikor meghallotta. Briant belekerült az üldözők hálójába. Wilks, Walsingham egyik legserényebb kopója fogta el. Parson nagyon szerette ezt a fiatal papot, akinek szelid szépsége, tökéletesen formált teste az itáliai festők sugárzó angyalalakjaira emlékeztetett.

Wilks Parsont hajszolta s az ő nyomán jutott el a Cheapside egyik házába, amelyet a páter alig néhány órával a pribékek érkezése előtt hagyott el. Roland Jenks, londoni könyvkötő háza volt ez s a kopók ráakadtak itt minden kegyes tárgyra, amit Parson Rómából magával hozott. Itt kellett hát lenni a tárgyak gazdájának is. Tüvé tettek mindent. Összedúlták az egész házat. Egyetlen butordarabot nem hagytak a helyén. Gyanus tájakon a falat is kibontották. Végre a műhelyben, a könyvek

állványa mögött készített rejtekhelyen a szűk fal-
üregben csakugyan találtak papot. De nem Parson
volt, akit kerestek. Ő már akkor messze járt, hanem
az ifju Briant.

Megörültek ennek a fogásnak is. Topcliffe úgy
gondolta, Briantból majd kiszedik, merre bujkál a
két legveszedelmesebb jezsuita: Parson és Campion.
Az ideiglenes fogságból, ahol csaknem meghalt étlen-
szomjan, harmadnap már a Towerbe szállította.
Sherwin, Cottam és Kirby már akkor itt sinylődtek.

Az sem maradt titokban, milyen kegyetlen
kinokat kellett az ifju papnak a Towerben kiállani.
Ennek a hire is eljutott Parsonhoz, Campionhoz is.

Eleinte szép szóval próbálták rávenni a bírák,
hogy árulja el társait. Igéretekkel kecsegtették.
Aztán megzavaró kérdésekkel próbálták lépre
csalni. Akárhonnan indultak is el, a végén csak
arra a kérdésre lyukadtak ki: hol látta Parsont
vagy Campiont utoljára, hol és mikor mondtak
ezek misét, kiket gyóntattak meg, kiknél szoktak
megfordulni, kik adnak nekik menedéket?

Briant hallgatott. Topcliffe intett és megkezdő-
dött az enyhe tortura. A hóhérlegények tüket szur-
káltak be Briant körme alá. De az ifju papot a ret-
tenetes kinok sem ingatták meg.

Most a sulyosabb tortura következett. A hóhér-
legények kinpadra feszítették Briant meggyötört
testét s olyan keményen meghuzzták a csavarokat,
hogy csaknem darabokra tépték az ifju papot.
De ez a kínzás is eredménytelen maradt.

Másnap megismételték ugyanezt a kínzást.
Akkor az előző napi torturáktól már olyan gyöngé
volt Briant, hogy maga is azt hitte, nem bírja ki
élve a gyötrelmeket. Istennek ajánlotta lelkét és
erősen föltette magában, hogy egyetlen áruló szót
sem ejt, még ha halálra kinozzák is.

Norton, a Tower durva hadnagya tajtékozott a
dűhtől, mikor látta, hogy pribékjeinek minden erő-
feszítése megtörik a fiatal pap állhatatosságán.
Méregtől nekivörösödve ugrott fel, kegyetlenül

arculcsapta a megkötözöttet és parancsot adott, hogy egész éjjel a kinpadra feszítve marad. Látták azonban, hogy ez a fenyegetés sem ingatja meg Briant makacsságát. Leoldozták hát és teljesen összetört tagjaival a Tower legsötétebb pincebörtönébe lökték. Harmadnap már nem ismételhették meg a kivallatást, mert Hammond, az egyik bíró, szót emelt a szörnyű embertelenség ellen.

Nem volt olyan vastag a Tower fala, hogy mindez ki ne szivárgott volna. Hallották innen is, onnan is. Foszlányokban jutott el hozzájuk és a részvét tehetetlen, csüggedt fájdalmaiban ott égett tulajdon sorsuk szorongó elősejtelve is.

Érezték, hogy közelget az órájuk. Sietniök kellett. Elhatározták, hogy írásba foglalják végső rendelkezésüket, hitet és tanúságot tesznek tiszta szándékuk mellett. életük nagy testamentumát az utókorra hagyják, mielőtt a hatalom kicsavarja kezükből a tollat és halálos némaságba dermedti nyelveiket.

Campion Thomas Pound házában bujkált Londonban. Ezt a hűséges embert, aki először szerzett szállást Parsonnak, nem rettentette az üldözés semmilyen rémsége. Százszor is kockára tette vagyonát, életét. Házában mindig menedéket találtak a meghajszoltak.

A hegyesre metszett penna percegett a papíron. Campion betűi finom fekete gyöngysorokká fűződtek nyomán. Testamentumát írta. Elmondta, alázkodó és az Ur akarataiban megnyugvó lélekkel, hogyan küldte a Szentatya és rend főnökének elhatározása Angliába. Engedelmes örömmel vállalta ezt a küldetést és legjobb szándéka szerint megtett mindent, ami szerény erőitől telt s amint Isten tennie engedte, hogy a bűnösöket a gonosz szennyétől megtisztítsa, a tévelygőket a tudatlanság éjszakájából kivezesse, az elesetteket az Ur végtelen irgalmába fölemelje. Ezt cselekedte és nem is tett soha mást. Tiszta hittel erősítette és Istent hívta

tanuságul, hogy soha semmiféle módon, sem szóval, sem cselekedettel ország dolgába magát nem ártotta. Ugy érzi, megtette, amit tehetett. Egyetlen vágya van még. Szeretne egyszer nyiltan, a szószerző magasáról szólni és tudásának fegyvereit összemérni a protestantizmus legkiválóbb doktoraival, magisztereivel és főiskoláinak válogatott tudósai-
val, a kanoni és világi jogoknak ismerőivel.

Most egyszerre reszketni kezdett kezében a toll s a sorok is kuszává váltak.

A királynőhöz fordult. Szemét a régi oxfordi nap látomása homályosította. Táncoltak előtte a betűk, amint írta:

— És mivelhogy az Egek mindenható Urának tetszett a királynőt, az én felséges Urnőmet, a természet ajándékaival, a tudásnak és fejedelmi nevelésnek kincseivel oly gazdagon felékesíteni, abban a bizakodó reményben ringatom magam, hogy ha Felséged nem tartaná méltatlannak magas személyéhez és nem áttallaná alázatos csekélységemnek meghallgatást adni vagy legalább is figyelmes füllel jelen lenni ama vitatkozáson, amely nekem utolsó és legáhitottabb kívánságom, úgy rendithetetlen bennem a hit, hogy meg tudom világítani előtte a homályt és ki tudom hámozni az igazságot a csalóka burkok rejtekéből.

— Hallgasson meg engem Felséged. Engedje, hogy magas színe elé járuljak és magammal vigyem a világosság és szeretet mennyei sugarát. Biztos vagyok benne, hogy Felséged, kinek fenkölt lelke oly szomju serénységgel buzog az igazért és olyan szívbeli szeretettel veszi körül hiv népét, enyhíteni fog egynémely embertelen parancsolaton és levészi a kegyetlen terhet az elnyomottak roskadt válláról.

Halkan kopogtak az ajtón. Campion megrezent. Az elrívülés csodálatos világából rántotta le Thomas Pound belépése.

— Reverendissime, egy idegen kíván veled szólni.

— Bocsásd be.

— Hát az óvatosság hol marad? Én nem ismerem ezt az urat. Nem is mondtam meg neki, hogy házamnál vagy. Előkelő ruhája udvari emberre vall. Ez gyanus nekem. Az udvartól nem várhatsz semmi jót.

— De hátha ők várják a jót tőlünk? Hátha veszendő lelket menthetünk meg? Akkor nagy hiba volna az óvatosság. Remélem nem utasítottad el?

— Nem is lehetett. Erősködött. Ő tudja, hogy itt vagy. Mitől se féljek, nem akar neked ártani. Régi ismerősöd. Külországokban volt találkozása veled. Különben csak a nevét kell neked megmondanom...

— Hogy hívják?

— Anthony Babingtonnak mondotta magát.

— Bocsásd be nyomban.

Campion a mont-cenisi találkozás óta nem látta Babingtont. Meglepte, mennyire megférflasodott. Szinte egészen más ember lépett be az ajtón, mint akit ő várt. Csak a hangja csengett ismerősen, mert alighogy az ajtó bezárult mögötte, már beszélni kezdett:

— Uram, nagyon sietős az, ami idehozott. Azért nem is akarok sok szót vesztegetni. Én is azt az ügyet szolgálom, amelyiket te, ha más módon és más eszközökkel is. Egy bizonyos, hogy közös ellenségeink vannak, segítenünk kell hát egymáson.

— Szívesen segítek rajtad, Sir — felelte Campion. — Mondd meg, mit kívánsz tőlem?

— Azt kívánom, hogy tüstént hagyd el ezt a házat. Ellenségeid tudják, hogy itt vagy. Én bejáratos vagyok az udvarhoz és akaratlanul tanuja voltam egy beszélgetésnek, amely Walsingham és Topcliffe közt folyt. Elárultak. Ismerik rejtekedet. Akár mindjárt elfoghatnának, de a kémek azt is kiszimatolták, hogy holnap reggel itt misét mondasz, amelyre igen sokan jönnek London minden részéből. Jó fogást akarnak csinálni.

Campion elsápadt. Topcliffe neve maga volt a

rémület. De nyomban erőt vett magán. Kemény szóval mondta:

— Harcos vagyok, a harc mezején kell elesnem.

— De nemcsak a magad életéről van szó. Velel együtt a hiveknek egész serege kerül hóhérekre. És rád is nagy szüksége van még Angliának. Gázdád is azonnal hagyja el a házat. Rendelkezésére állnak az én szolgálaim is. Értesíteni kell mindenkit, hogy holnap a mise elmarad. Te pedig tünj el Londonból, amilyen gyorsan csak tudsz.

— De engem már bizonyosan lesnek a sorompóknál.

— Te velem jössz. Zárt hintóm vár kint. Abban jól elrejtelek. Engem senki nem tartóztat fel. Írásom van Walsinghamtól, sőt magától a királynőtől. Ahol már teljes biztonságban leszünk, kiszállsz a kocsimból és lóháton folytatod tovább az utat. Mennél messzebb Londontól. Lancashirebe megy. Ott várnak rád Lyfordban Mr. Yates házánál.

— És mikor térhetek vissza Londonba?

— Csak Isten a tudója. De jóideig nem. Itt most forró a föld. Bizonyos, hogy Londont sokáig el kell kerülnöd.

— Akkor én is kérek tőled valamit. Lehet, tán utolsó kérésem. Valami sejtelem azt sugja, hogy már csak mint haldokló látom újra Londont.

— Nem kell azért úgy elcsüggedned reverendissime. Lehet, tán nem is sokára, hogy nagyot fordul itt a világ. Walsingham nyitva tarthatja mind a száz szemét, azért mi sem alszunk. Ha azonban valamivel szolgálatodra lehetek, szívesen teljesítem.

— Ne tégy előre ígéretet, Sir. Nehéz dolog, amit én kérek. Könnyen veszedelembe is dönthet.

— Én már eléggé kihívtam magam ellen minden veszedelmet és a királyi udvarban úgy járok, mint aki égő kanócot hord lőporos hordók közt. Ma még nem sejti Walsingham, kivel olyan bizalmas. De lehet, hogy holnap már éppen úgy dijj lesz a fejemen, akár a tieden. Mondtam már neked, hogy egy ügyet szolgálunk, csak más eszközökkel. Azért szí-

vesen segíték neked, de kezemre járhatnál magad is.

— Nem tudom, miben segíthetnék én neked, aki csak szegény lelkeknek nyújthatok segédelmet.

— Te éppen azok közt jársz, akiknek okuk van gyűlölni Erzsébetet.

— Én szeretetről prédikálok, nem gyűlöletről.

— Téged azért küldtek ide, hogy a hit meg ne fogyatkozzék. Pedig míg Erzsébet ül a trónon, ennek a küldetésnek meg nem felelhetsz. Mi legbizalmasabb barátainkkal kötést csináltunk sulyos eskü pecsétje alatt, hogy ezt az átalkodott zsarnokot letaszítjuk a trónról, amelyet Piusz pápa már ugyis elvett tőle. De hivekre van szükségünk egész Angliában, mert Fülöp király is, Guise herceg is csak úgy küld segítséget, ha az ország népe nyílt lázadásban kel fel a királynő ellen. Te párthiveket toborozhatnál nekem...

— Én Istennek és az ő Egyházának toborzok párthiveket. Világi dolgokba magamat nem ártom. Azért vagyok itt, hogy lelkeket emeljek az Ur trónusához, nem hogy a királynőt trónusáról lerángassam.

— Vigyázz, a te véred is elomlik, hogy még magasabbra nőjön a gonoszság hegye, amelyen ez a trónus áll.

— Mi az én vérem, a drága vérhez képest, mit az Ur miértünk ontott. Hullhat az enyém is az igazságért. De fegyver igazságtalanságával az igazságért sem harcolhatok. Pártütés bünéből erényt nem virágoztathatok. Én is szeretném leszállítani a királynőt, de a gyűlölet és gőg trónusáról és csak azzal az erővel, amely a lélekből fakad. Éppen ebben akartam kérni segítségedet.

— Szívesen kezdedre járok, hacsak lehetetlent nem kívánsz.

— Neked, Sir, most még talán nehéz sem lesz Éreztem, hogy szorul már körülöttem a hurok, azért magamba szállottam és írásba foglaltam életem summáját, mint testamentumomat. Ebben utoljára

próbálok a királynő nagy eszéhez, bölcs tudásához és ha még nem halt ki egészen, a szívéhez is szólani. Talán egy halni készülő szavában több erő van és utolsó kérését még meghallgatják. Azért arra kérek, juttasd el ezt a testamentumot a királynőhöz. Bejáratos vagy az udvarba. Sikerül talán úgy a kezeügyébe lopnod, hogy senki nem tudja, miképpen került oda és ne sejtse ő sem, hogy te hoztad.

— Megtehetem. Bár nem bizakodom a fogamatjában.

— Csodák mindig estek. De ha már olyan szíves vagy hozzám, az én telhetetlenségem sem ismer határt. Volna még másik írásom is. Tíz pontozatba összefoglaltam, amit a legsarkalatosabb tételnek s a legerősebb argumentumnak tartok igazságunk mellett. Arra kérek, ha veszély nélkül teheted, tedd ezt az írást több másolatba is juttasd el a tanuló ifjúsághoz Oxfordba, Cambridgebe, a Trinity Collegebe. Azt hiszem, legkönnyebb az ifju elmék fogékonyságát és a zsenge szívek indulatát meggyőzni.

— Ezt már sokkal örömebb vállalom. A fiatalságra számítok én is. És én hiszem, hogy az én dolgom sokkal könnyebb lesz, ha már a te rációid az igazság útjára terelték őket.

Campion most titkos fiókot huzott ki és keresni kezdett írásai közt. Babington sietésre nógatta.

Végre megvolt a tíz pont. Átadta vendégének. A testamentum ott feküdt, úgy ahogy elkészült, az asztalon.

Gondosan összehajtotta. Reszketett a keze, mikor átadta Babingtonnak. Új csüggedés hulláma torlódott szívére. Maga sem bízott már benne, hogy testamentumának fogamatja lehet.

Szép juniusi délután apácák érkeztek Lyfordba, Mr. Yates udvarházába. Ezek az apácák Flandriába menekültek, mikor a nagy üldözés kitört. Nemrég tértek vissza s azóta majorságról-majorságra járva tartották fenn magukat. Lyfordba most Campion jelenléte vonzotta őket, mert hamar hire futott az

egész környéken, hogy a mézszavu jezsuita itt van és prédikálni fog.

A ház asszonya fogadta őket, mert Mr. Yates már hónapok óta a Towerben synylődött. De az udvarház maradt tovább, ami volt, menedéke minden üldözött katolikusként.

Az apácák nagyon megszorodtak, amikor hallották, hogy Campion már nincs Lyfordban.

— Amilyen váratlanul jött, olyan hirtelen távozott — mondta Yatesné. — Régóta esengtünk már érte, Kértük, látogasson el házunkhoz is. De mindig akadt sürgősebb tennivalója. Tegnapelőtt este, amikor nem is számítottunk rá, betoppant. Egyedül jött agyonhajszolt lován. Árva szóval sem mondta, de bizonyosan üldözők elől menekült. De itt csak annál szívesebben fogadtuk.

— Csak tegnapelőtt jött és már távozott — sirákoztak az apácák.

— Nem sokkal ezelőtt indult utnak. Tegnap az egész háznépet meggyóntatta. Kora reggel misét mondott. Csak úgy állva vett magához egy kis táplálékot és nyomban lóra ült.

— Oh, ha tudtuk volna. Merre indult. Talán utána mehetnénk — vetette fel az egyik nővér.

— Veszedelembe dönthetnétek. Nem csak őt, hanem Parson atyát is, akivel Oxfordban találkozása van.

— Hát Oxfordba ment? Akkor érte mehetne valaki. Ha meghallja, mennyien várnak itt rá, bizonyosan visszatér.

És az apácák addig sirákoztak, könyörögtek, míg Thomas Ford, egy fiatal pap, aki velük érkezett Lyfordba, lóra ült és az egyik oxfordi fogadóban rá is talált Campionra.

Parson már nem volt ott. Rövid találkozás után elbucsuzott testvérétől. Ugy váltak el, mint akik már ebben az életben nem találkoznak. Csókot váltottak és kalapot cseréltek.

Campion nem engedett egykönnyen Ford unszolásának. Nem kért engedélyt erre az utra Parsontól,

aki fölöttese volt. Ford azt erősítette, hogy ez egészen különös eset és ha a fölöttes tudja, a hívőknek milyen serege várja Lyfordban, bizonyára szívesen megadná az engedélyt. Az apácák is messze földről csak azért zárandokoltak oda, hogy őt hallhassák. Ha most visszatér, éppen szombat van, gyönyörű vasárnapot szerezhetne Lyfordnak.

Campion végül is nem állhatott ellen. A kíséretében levő laikus testvérrel megbeszélte, hogy Norfolk grófság határán, egy jól ismert nemesi udvarházban találkozik vele. Azután Forddal együtt visszatért Lyfordba.

Vasárnap kora reggel bezörgettek Yates udvarházának kapuján. A jövevény a szakácsot kereste. A szakácsnak tenger dolga volt, mert vasárnapra már ötven-hatvan ember gyült össze a lyfordi majorban abban a reményben, hogy Campiont meghallgathatja.

A szakács mégis csak kiment a kapuba. Ismerőse kereste. Valami Eliot nevű ember. Erre a vidékre való s a szakács mindig katolikusnak ismerte.

Eliot elmondta neki, hogy régóta nem hallgott már misét és nagyon eseng utána. Ugy hallotta, hogy a majorba pap érkezett, aki misét mond, nagyon kérte hát barátját, ejtse valamiképpen módját, hogy ő is jelen lehessen.

A szakács sok csürés-csavarás után beismerte, hogy délelőtt csakugyan misét mondanak a majorban, de ott csak a ház asszonyának engedelmével lehet jelen. Eliot erre könyörgésre fogta a dolgot. A szakács szólt asszonyának és a gyülekezetben is akadtak néhányan, akik ismerték Eliotot és úgy tudták, buzgó katolikus. Mrs. Yates hát megengedte, hogy bebocsássák.

Yates nemesi laka valóságos kis várkastély volt. Le kellett eresztetni a felvonó hidat, hogy Eliot bejöhessen. A szakács várta ismerősét és örömtől sugárzó arccal mondta neki:

— Szerencsés fickó vagy Eliot, nemcsak misét

hallgathatsz, hanem még a híres Champion patert is hallani fogod.

Campion úgy prédikált aznap, ahogy még talán soha azelőtt. Hangjában mély megindultság rezgett. Hasonlatai szárnyaltak és szent révület elragadtatásába emelték hallgatóit. Mintha csak érezte volna, hogy most beszél utoljára.

Szemben ült vele Eliot. Áhítatos arccal csüngött a szónokon. Senki sem sejtette, hogy zubbonya zebében már ott az elfogató parancs és hogy Lyfordtól nem messze a legközelebbi csárdában száz fegyveres pribék várja, hogy megadja nekik a jelet. Senki sem tudta még, hogy Eliot, akit buzgó, jámbor embernek ismertek, hitehagyottá vált és jó néhány hónapja Leicester zsoldjába állott.

Mise után az urasszony az összes jelenlevőket ebédre hívta meg, köztük Eliotot is. De ez szabadkozni kezdett, hogy igen sietős az utja és percig sem maradhat most, hogy misét hallgatott s betelt élete nagy vágya is, mert megismerte Campiont. Azzal nagy sebbel-lobbal mindjárt eltávozott.

De alig zárult be mögötte a felvonó hid. Yatesné szívét szörnyű sejtelem szorította össze. Belesápadt. Eliot sürgős távozása egyszerre gyanus lett neki. Nem akart oktan riadalmat kelteni. Nem szólt senkinek. De titokban őrt küldött a toronyba és lelkére kötötte, hogy a legéberebben figyelje a környéket.

A vendégsereg az épületes vasárnap emelkedett hangulatában fogyasztotta el a lyfordi szakács izes ebédjét, amikor jött a toronyőr és döbbsen jelentette, hogy a majorságot fegyveresek veszik körül.

Mindenki felugrált az asztaltól. A fejvesztettség és rémület pillanat alatt erőt vett a sziveken. Csak Champion állott rendületlenül, mint a szikla. Érces szava nyugalmat parancsolt. Keresztet vetett és imádkozott. Aztán odafordult a ház urnőjéhez:

— Nincs ok a félelemre — mondta szelid szóval. — Engem keresnek itt. Én könnyelműen nem dobom el Isten legnagyobb ajándékát, az életet. Megpróbálok menekülni. Lehet, hogy sikerül. Ha pedig az Ur

rendelése szerint küldetésem betelt és az üldözők kezébe kerülök, akkor a kopók bizonyára beérik ezzel a prédával és ez a jámbor hajlék megmenekül minden zaklatástól.

A toronyőr a fejét csóválta.

— Milady — mondotta — úgy körülfogták a házat, hogy még a madár se repülhet ki innen. És egyre szűkebbre vonják a gyűrűt.

Közben Mrs. Yates is visszanyerte lélekjelenlétét. Nyugalma a többieket is csillapította. Már nem is remegett a hangja, mikor megszólalt:

— Gondolni sem lehet a menekülésre, fényes nappal. De nem is kell. Házam előre felkészült az ilyen megrohanásra. Van biztos rejtékhelyünk. Tisztelendő uram — fordult most a sápadtan álló Fordhoz —, te már ismered itt a járást. Rejtőzz el vendégünkkel együtt.

Ford most kézen fogta Championt. Velük ment a toronyőr is s nemsokára szűk kis fülkében voltak, amely a kapubolt fölött a torony öles falába volt beépítve. Keskeny ágy volt a fülkében. Erre feküdt le a két pap szorosan egymás mellé. Meggyóntak egymásnak és imádkozva várták, aminek az Ur rendelése szerint történni kellett.

Izgalmas percek következtek.

A dorongütések zápora úgy kopogott a kapun, mint a jégverés. Eliot és a sheriff megérkeztek.

Kezdődött a kutatás. Pincétől padlásig megbolygattak minden zugot. Dultak, butorokat, falakat döngettek, felforgattak mindent.

Kövek hangját kémlelték, téglákat rángattak ki. Minden boltozatot, minden kiugró pillért kikapogtattak, mint harkály, mely a fa odvát kémleli.

Ebbe telt a délután. De semmi gyanusát nem találtak.

Eliot gunyos megjegyzések közt hagyta abba a kutatást. A házbeliék fellélekzettek.

Korán, Alighogy Champion és Ford rejtékhelyét

elhagyta, már újra dörömböltek a felvonóhidon. Eliot visszatért a fegyveresekkel.

Yatesné feltalálta magát. A bejáratnál addig tartóztatta a sheriffet, míg a papok újra elrejtőzhettek. Szemrehányást tett a hatóságnak, hogy ennyire zaklatnak egy szegény beteg asszonyt. Alig áll már a lábán és most tönkre teszik az éjszakáját.

A sheriff jóérzésű ember volt. Sajnálkozott rajta, hogy ez a félbolond — ezt Eliotra értette — a királynő nevében kényszeríti őt erre a kellemetlen kötelességre.

Azután biztosította a ház urnőjét, hogy amennyire tőle telik, kimélni fogja őt és háznépét. Megengedte, hogy válasszon ki magának egy szobát, ahol az éjszakát az ágyban nyugodtan töltheti.

Yatesné azt a szobát választotta ki, amely közvetlen szomszédos volt a rejtekhellyel. A szobát újra átkutatták. Azután a sheriff emberei bontották szét az ágyat, hogy meggyőződjenek, nem rejtőzik-e benne valaki.

Most újra végigjátszották az előző komédiát, de ezuttal is eredménytelenül.

Késő éjjelre járt már az idő. Egész sereg falat szakítottak be. Az udvarház valóságos romhalmaz volt. Végre kimerülten abbahagyták a hiábavaló munkát. De Eliot nem engedte meg, hogy elhagyják a házat.

Yatesnénak most jó ötlete támadt. Enni, inni adatott a duló hordának. Söröshordókat üttetett csapra. A fáradt, kiéhezett emberek mohón estek neki ételnek-italnak. Hamarosan lerészegedtek és nemsokára legnagyobb részük mély álomba merülve horkolt.

Az alkalmas pillanatot fel kellett használni. Champion és Ford előjöttek rejtekükből, hogy az éj leple alatt észrevétlenül elhagyják Lyfordot.

Már úgy volt, hogy sikerül a menekülés, de a jámbor asszonyok tulbuzgalma az utolsó pillanatban elrontott mindent. Mindegyik még egy áldásért, még egy vigasztaló szóért könyörgött. Sok hangos

zokogásra fakadt. Ez figyelmessé tette az örök egy részét, akiket még nem nyomott el egészen a mámoros buzgóság. Ezek lármát ütöttek és felverték az előcsarnokban horkolókat is. Campionnak és társának alig sikerült nagy sebtében visszabujni a rejtekhelyre.

Eliot dühtől tajtékozva érkezett a helyszínére. Nyomában nagy csapat fegyveres.

Most még szigorubb és alaposabb kutatás kezdődött. Minden ajtó elé őrt állítottak, hogy teremtettsélek ne moccan hasson.

Ugyszólván követ sem hagytak a helyén. Egész falak omlottak le a bontócsákányok csapásai alatt. Már rájuk virradt és még mindig nem volt semmi eredmény.

Már ugylátszott, harmadszor is elvonul a veszedelem. A sheriff türelmét vesztette és kijelentette Eliotnak, hogy végét veti az esztelen zaklatásnak. Eliot dult-fult a méregtől, hogy így tuljártak az eszén.

Már lefelé mentek a lépcsőn. Alig néhány lépés választotta el őket a felvonóhídtól. Ha azon tul lesznek, biztos, hogy kisiklott kezéből a préda. Eliot tudta, hogy Campionnak a házban kell rejtőznie. Nem akart távozni, míg mindent meg nem próbált. Most hirtelen eszébe villant valami. Öklével megdöngötte a lépcsőfeljártat falát a torony alatt.

— Megálljunk — itt még nem kutattunk!

Éppen ott volt a rejtekhely s az egyik szolgalégény arca halálsápadtra vált. Eliot észrevette. Már tudta, hogy jó helyen kopogtatott. Ordított, mint a vadállat. Emberei hamar előkerítették egy sulyos kovácspörölyt. Eliot maga kezdte vele döngetni a falat. Két-három csapás már rést szakított rajta s a nyílás mögött ott volt a szűk odu. A két pap az ágyon térdelt s kezét égre emelve imádkozott.

Ilyen nemes vad még nem akadt hurokra. Topcliffe elhatározta, hogy alaposan megpuhítja.

Norton röhögve fogadta, mikor a Towerbe bevitték.
— Na, papocskám, te megszoktad, hogy vakond-
túrákban bujkálj. Jó lesz neked a Little Ease.

Már pusztá neve rémületet keltett ennek a penészes odunak. Olyan szűk lyuk volt, hogy se járni, se menni, de még csak egyenesen ülni sem lehetett benne. A rab még fekvé sem nyújtózhatott ki. Csak összekuporodva veckelődhetett ide-oda. Tagjai meg-gémberedtek. Egy mozdulat és a nyirkos kövekbe vágta a fejét. Az alacsony bolt szörnyű nyomása lelkére ült. Szurkos sötétség vette körül. Ugy érezte, hogy mély kut fenekére zuhant s itt hever tört tagokkal tehetetlenül. A mozdulatlanság megőrölte minden izmát. Balsejtelem szorongatta, hogy a ne-héz kövek rászakadnak. Levegőt alig kapott. Olyan volt, mintha elevenen vetették volna sirverembe.

De a sir legalább néma volt. Itt azonban az ala-csony bolt kárhozott sikoltozásoktól visszhangzott. Jajveszékélés és hörgő üvöltözés járta át meg át. A falak, a kövek nyögtek, szűkültek, mint meggyő-tört állatok. A rab fülét borzadály bömbölte tele. Mert a Little Ease tőszomszédja volt a Tower kinzó kamráinak, ahol Topcliffe legényei éjjel-nappal munkálkodtak.

Campion szívét minden sikoltásra tehetetlenül lázadó fájdalom járta át. Nem tudta, hogy az angyalarcu Briant gyöngé csuklóira csatolják fel a vaskeztyűt, vagy Sherwin véres kötelek és hurkok közt feszülő izületeinek mondhatatlan kinja zengi át harsány jajával a félelmes falakat.

Campion tüdő megadással kuporgott a kinok kutjában és imádkozott.

Nem tudta, mióta van már ebben a gyilkos ve-remben. Tagjai elhaltak. Egész lényé eltompult. Sok-szor eszméletlenül feküdt.

Mikor rabtartói július 25-én érte jöttek, szintén önkivületből kellett magához téríteni.

Felvitték a napvilágra. Kényelmes fekvőhelyet adtak neki, hogy kipihenje kissé a rettentő törődött-

séget. Azután hajóra tették és erős kísérettel vitték felfelé a Temzén Leicester gróf palotájába.

Itt Earl of Leicester és Earl of Bedford fogadta két államtitkár kíséretében. Teljes tisztelettel bántak vele. Leültették. Leicester dicséretekkal halmozta el. Emlékeztette az oxfordi napokra, ahol fényes tehetsége kivált ifju társai közül s ahol a kollégium tudós doktorai nagy reménnyel néztek jövője elé. Azután arra kérte, mondja el egészen nyíltan, minden tartózkodás nélkül, milyen küldetéssel jött Parsonnal együtt Angliába. Mi szándéka van ezzel Rómának és milyen titkos megbízatást adott nekik.

Campion leplezetlenül beszélt. Elmondta, hogy egyetlen céljuk volt a magukra hagyott lelkek istápolása s a veszendőnek indult hit megtartása. Arra kérte Leicestert, hasson oda nagy befolyásával, hogy engedjék meg a katolikusoknak is vallásuk szabad gyakorlását és ne legyenek ezek kivetettek és megálázottak tulajdon hazájukban, csak azért, mert más hiten vannak.

Leicester megértőn bólogatott. Végül is azt mondta Campionnak, alkalma lesz ezt a kérését még nála sokkal illetékesebbhez intézni.

Majd arra kérte, lépjen be a szomszédos szobába, ahol várnak rá.

Campion azt hitte, a szeme káprázik. A szomszéd szobában a királynő állt vele szemben. Erzsébet egész fejedelmi pompájában. Keményre vasalt csipkegallérok és kézelők diszében, a csontos derék kemény páncéljában, abroncsokra feszített buggyok között, teleaggatva gyöngyfüzérékkel és drágaköves kösöntyűikkel, olyan volt, mint valami fölcicomázott merev bálvány.

Campion illő hódolattal köszöntötte. Erzsébet mosolygott. Nyájas szóval fordult a szem melláthatóan megzavarodott paphoz:

— Oxfordban is így álltunk szemtől szembe egymással. De akkor a te szemedből lobogás csapott felém, izzó láng, hogy majdnem megperzselt. Én azt

hittem, tán volt is rá jogom, hogy ez a lobogás nemcsak a királynőnek szólt, hanem kissé az asszonyoknak is. Fiatalok voltak mindketten. És mi azóta sem feledtük el Oxfordot, csak a te szemedben változott át a hódolat gyűlöletté. Ide jöttetek gonosz szándékkal. Életemre törtök.

— Soha senkit közülünk ilyen cél nem vezérelt — felelt Campion. — Mi az Ur igaz Egyházának hősziü lobogójával jöttünk ide. Hogy szennyeznők be azt a legrutabb bűnnel, a királygyilkossággal.

— Ugy, hát te elismersz engem királynődnek?

— Anglia koronája fejedén van.

— Mégis a pápa igájába akarsz görnyeszteni. Spanyol zsoldosok pusztító sáskahadát szeretnétek Angliára zudítani.

— A pápa igája szelid és igazságos járom. A lélek nem is érzi súlyát, mégis biztos irányítója a legfélelmesebb szirtek alattomos utvestőjében. A spanyolokra pedig csak azt felelem Felségednek, hogy én is angol vagyok. Szívem minden dobbanásával szeretem ezt a földet. Azért jöttem ide, ahol minden lépésemre egyedül, fegyvertelenül, csak a malasztos ígék erejével számon, és a szeretet hatalmával szívemben, hogy visszaadjam hazámnak azt a legdrágább kincset, amely nélkül koldus és kivetett a népek nagy családjában, a mindig élő hitörök horgonyát.

— Koldusnak mered mondani Angliát. Én olyan gazdaggá tettem, amilyen nem volt még soha. A spanyol arany a mi pincéinkben gyűlik garmadába. És ez a kis sziget ma mérhetetlen tengerek ura. Hajói Océánok végtelenségét szántják és távoli városok népét tartják rettegésben.

— A rablott arany ingatag alapja egy ország hatalmának. Amit az erősebb jogán harácsolnak el, azt talán holnap már a még erősebb ragadja vissza. És tudja meg fölséged, hogy minden földi hatalom könnyen szétpattanó buborék az idők határtalan folyásában. Csak az az ország tarthatja meg nagyságát és tekintélyét, amely nem tékozolja el örök kincseit hivságos és mulandó csillogásért.

— Királyi szavamra, Leicester és Burghley lord-jaim együtt nem tesznek egy emberszámot a te bölcsességedhez mérve. Nem is tudom, mért vesztegeted el életedet ilyen dicstelenül minden jutalom nélkül. Én tudnám értékelni szolgálataidat. Kész vagyok téged a canterbury érsekség busás javadalmaival kitüntetni, ha átjössz az én hiveim közé.

Campion ajkán szomorú mosoly villant el. A királyné érezte, hogy nagy csalódás fájdalma bujkál mögötte. Kíváncsi volt.

— Mért mosolyogtál? — kérdezte.

— Mert nem tartottam férfihez méltónak, hogy könnyet ejtsek.

— És mit kellett volna megkönnyezned?

— Azt, hogy mennyire megcserélődtek a szerepek. Én vártam ezt a találkozást. Ugy sóvárogtam érte, mint életem nagy fordulópontjáért. Igen, azért jöttem Angliába, hogy utolsó lehelletemig védelmezem itt az Egyház szorongatott bástyáit. De titokban a lelkem legrejtettebb zugában mindig ott él a remény, hogy Felségednek is visszaadhatom a hitet. Azzal áltattam magam, hogy szavaimnak, ha Felségeddel szemtől szembe állhatok, ellenállhatatlan hatalma lesz. Most pedig ott tartunk, hogy Felséged akar engem, a térítőt, téríteni.

— Eljutott hozzám testamentumod, amelyben személyes meghallgatást kérsz tőlem. Annak köszönhetően ezt a találkozást és ezt a páratlan ajánlatot, amelyért valamennyi collegium doktora térdig járná le a lábát. Gondolkodhatsz rajta. Adok öt napi időt. Ha olyan esztelen vagy, hogy a Towert és Topcliffe mester kamráit választod a canterbury palota helyett, magadra vess.

A királyné gonosz szájának csábító mosolyát még egyszer rávillantotta Campionra, aki zavarában észre sem vette, mikor és merre tűnt el a teremből.

A Scavington lányát — ordította Topcliffe.
Az egyik hóhérlegény előgördített a sarokból

egy két-tenyérenyi széles sulyos vasabroncsot. A sötétszürke, fénytelen vas tele volt rőtbarna foltokkal. Talán rozsdaitoltok voltak, de lehettek véryomok is.

A vasgyűrű közepén ketté vált. Felső tele sarokvason fordult. Nyílását szoros kapcsokkal lehetett megint bezárni.

A hóhérlegény szétnyitotta a kinzószerszámot és parancsra várt. A főítélőbíró lord még egyszer megkérdezte Campiont.

— Tehát átalakodottan megmaradsz csökönyös hallgatásod mellett és nem vagy hajlandó megmondani bíráidnak, kik adtak neked menedéket, hol jártál, hol fordultál meg, kinek a házánál mondtál misét és kikkel szőtted-fontad a gonosz összeesküvés szálait a királynő trónja és élete ellen?

— Mylord, most is csak azt felelhetem, amit már untig ismételttem. Soha a királynő élete ellen nem törtem. Papi rendemmel meg nem férhetne ez a sötét bűn. A trón ellen nem konspiráltam. Anglia urának mindig elismertem, soha olyan dolgokba magamat nem ártottam, ami a világi hatalmakra tartozik. Én csak a lelkekkel törődtem, az eseteket vizsgálaltam, a szenvedők könnyeit törültem és nyomorultakat istápoltam. Ezt újra ünnepélyesen vallom előttetek, Mylord és Isten színe előtt. Amint magatok is tudjátok, bejártam az ország minden részét. Tartózkodásom helye sem volt titok. Ti is ismeritek a fogadókat, amelyekben utaim közben szállást vettem. Erről többet nem mondhatok.

Alig tudta vallomását végigmondani. Érces hangja megtört. Roskadtan állt bírái előtt. Tagjai remegtek. Olyan volt, mint aki sirjából kelt. Látszott rajta, milyen kimondhatatlan kinokat szenvedett.

Akkor már második napja kinozták. Nála is azal kezdték, hogy keze és lába ujjain tüket szurtak be a köröm alá. Azután a rackre feszítették, míg csak izületei egészen szét nem ernyedtek.

A spanyol követ még aznap szót emelt a királynőnél az embertelen bánásmód ellen. Elutasító választ kapott. S az udvartól parancs érkezett a To-

werbe, hogy a vallatást addig kell folytatni, míg
Campion és társai szállásadóik és cinkosaik nevét el
nem árulják.

Topcliffe megpróbált hát mindent, ami pokoli
szertárából kikerült.

— Ha nem sikerült kihuzni belőle a titkot, én
majd kinyomom belőle — mondta, és már hozatta is
elő Scavington vasgyűrűjét.

A főbíró lord, akiben a száanalom fölülkereke-
dett, még egyszer megkísérelte szóval vallomásra
birni Campiont. De ez tovább is makacsul hallga-
tott.

Topcliffe és Norton türelme már fogytára járt.

— Száz bíró szavánál többet ér egy jó szorítás
ezen a kis karikán — mondta a hadnagynak és intett
a hóhérlegénynek.

A markos pribék durván megtaszította Cam-
piont, akinek annyi ereje alig volt, hogy álló helyé-
ben fentartsa magát. A durva lökésre leroskadt. A
pribéknek biztos fogása volt. Ott térdelt éppen a nyi-
tott gyűrű közepén. A legény most ráugrott a két vál-
lára és teljes baromi erejével nyomta lefelé. Campion
csontjai ropogtak. Érezte, hogy szorul, préselődik
össze benne minden. Szinte alig maradt valami kis
rés a levegő számára. Minden pillanatban fuldok-
lás fenyegette. Mikor összezárták rajta a gyűrűt,
csak gyült a gyötrelme. A rettenetes vaskalóda fo-
kozottabb mértékben váltotta valóra azokat a kino-
kat, amelyekből a Little Ease csak izelitőt adott.
Ott még csak a nyomástól való szüntelen rettegés
sanyargatta. Itt valósággal egymásba nyomták a
szerveit. A szörnyű szorítástól olyan feszültség iz-
zott benne, hogy azt képzelte, ez a rettenetes erő sza-
naszét röpíti tagjait, ha hirtelen ki találják nyitni a
gyűrűt.

És ebben a leirhatatlan vergődésben új meg új
kérdésekkel zaklatták. Csapdákat állítottak neki.
Egy-egy elejtett hördülésére lestek. Beszélni alig
tudott. Dadogó szavak szakadtak ki a száján. A
fülében zugás támadt. Mintha távoli vihar vissz-

hangzott volna benne tompán. Majd mindegyre harsogóbban. Ugy érezte, már nehezebben fordulnak az agya kerekai. Az egész gépezet zihált egyet és meg-megállt. Egyszerre iorró hullám tódult benne föl-felé. Elsötétült előtte a világ. Belül valami biboros végtelenséget sejtett. Már úgy érezte, agyáig ér a vad hőség és tönkreforrázza, mint a siftergő olaj. Ebben a pillanatban a szive, elunva az elviselhetetlen nyugót, nagyot lökött magán, mint a fujtató, amelyből egyszerre szorítják ki a szelet. Aztán nem is tudott magáról többet. Orrán, száján dőlt a vér és Hundson lord, az egyik ítélőbíró, haragtól nekivörösödve ugrott fel.

— Elég volt — kiáltotta. — Nem látjátok, könnyebb testéből a szívet kiszakítani, mint bármilyen kinnal egyetlen szót kikényszeríteni a száján.

A vasgyűrűt megnyitották. Hideg vizet zudítottak a szíve tájára. Campion felérzett.

Visszavitték a Little Easebe. A kinzókamrák tözsomszédságába. Tán hogy mennél gyorsabban kéznél legyen.

A rémület házról házra járt. Tulcsapott London szük utcáin, a nyüzsgő sikátorokon. Eláradt rónákon, eljutott a hegyek közé. Majorságokból kastélyokba látogatott el. De a rémületnél is nagyobb volt a döbbsent botránykozás.

A legtekintélyesebb katolikusoknál, akik egész körzetekben tartották a lelket, akik még a legkészségsbeesettebb pillanatokban is visszatartották a csüggedőket, fegyveresek jelentek meg. Elfogató parancsot hoztak és figyelmeztették azt, aki ellenkezett, hogy hasztalan minden tagadás és ellenkezés, mert Campion a kinpadon mindent bevallott. Még a gyónás pecsétjét is megszegte.

Rettenetes volt ez a megrendülés. Mindent inkább hittek volna, csak ezt nem. Sokan meginogtak. Volt, aki úgy érezte, hogy az ősi hit alapjaiban rendült meg és menekültek az omladozó bástyák alól.

Topcliffe és Burghley lord terve sikerült. Ezzel a hazug híreszteléssel nemcsak a lelkek szilárdságát törték meg, de sok hiszékenyebb embert önkéntes vallomásra is birtak. Az elfogottak azt hitték, könnyitenek sorsukon a vallomással. Mit használt volna a tagadás, ha Campion már ugyis mindent elmondott. Vallottak, mint a karikacsapás és a vérbíróság sok mindent megtudott, amit Campiontól soha meg nem tudhatott volna, még ha csakugyan vallani akar is.

A vallomások alapján tovább szagláztak a kopók. A börtönöknek új töltelék kellett. A vérpadok rémségei csak fokozták a lelkekben a hit lángját. Ez a megfélemlítés azonban gyilkos fegyver volt. A megfogyatkozott hit majdnem önmagát veszttette el.

A pusztító folyam mégis megállt, mielőtt végkép leszaggathatta volna a gátakat. Thomas Pounznak, akit közben újra a Towerbe vittek, sikerült hiradást kicsempésznie börtönéből. Most vált csak világossá, milyen ármányos fondorlatnak estek áldozatul. Topcliffe és Burghley lord tudatos rágalmakkal bélyegezték árulónak Campiont, aki a legrettenetesebb kinok közt is állhatatosan hallgatott.

Azok, akikhez ezután érkezett az elfogató parancs, már nem mentek lépre. Tagadtak mindent és követelték, hogy szembesítsék őket Campionnal, aki bizonyára félrebeszélte a nagy kinok közt, vagy összehordott hetet-havat, csak hogy szenvedéseit megrövidítse. Védekezésük tökéletesen bevált. Soha egyetlen szembesítés sem történt meg.

A királynő kegyes volt Campionhoz. Minden kívánságát teljesítette.

A kinvallatást követő másodnapon felvitték a Tower kápolnájába. Itt közölték vele, hogy a királynő eleget tesz óhajításának és megengedi neki, hogy hittételeit az anglikán doktorokkal szemben megvédelmezhesse.

Alkalmat adtak hát neki a nagy disputára, de olyan körülmények között, hogy föltétlenül neki kellett alul maradnia.

Ellenfelei, két anglikán prelátus, kényelmes székeken ültek. Előttük asztal, roskadásig rakva könyvekkel. Körülöttük irástudó klerikusaik, akik az utalásokat sebtén kikeresték és nyomban kézhez is adták nekik.

Campionnak csak keskeny, kényelmetlen zsámoly jutott. Asztalról, könyvekről szó sem lehetett s az utalásoknál tisztán emlékezetére volt utalva. De éppen ennek az emlékezetnek a megroppanására számítottak. Ugy gondolták, hogy a börtön levegője, a Little Ease borzalmi, a sok koplalás és nélkülözés, az egész állati sor, amelyben hetek óta sinylődött, de legfőképpen az utolsó napok kinvallatása, annyira megtörték Campiont, hogy alig tesz már emberszámot és így gyerekjáték lesz a vitában legyőzni.

Csalódtak. Mihelyt Campion szóhoz jutott, egyszerre sugárzás járta át az arcát. Mintha életelixír fiatalító balzsamát itta volna tulajdon beszédében. Felszárnnyalt törtségéből, mint a fönix. Szinte tulvilági fény tündökölt a szemében. Lángolása újra magas lobbott hányt benne. Fegyveresek vették körül, de szava kitört volna ércornokok gyűrűiből is, menynei harsonaként, ellenállhatatlan erejű és mégis ezüstösen simogató zengéssel hirdette az igazságot. A hit hevült szárnyalása, a szellem biztos fölénye, a szív melege és a hideg ész nyugalma egyesült szavaiban.

A hatórás vita nem meritette ki, inkább felüdítette s elméjének rugalmassága és harci lendülete szinte óráról órára nőtt. Az első nap győzelme az övé volt.

A disputát folytatni nem merték.

Campion halálos ítélete már rég elhatározott dolog volt.

Mégis újabb kinvallatásnak vetették alá. Azt akarták ezzel bebizonyítani, hogy ő volt az aki, Rochefort álnéven 30.000 fontot hozott az ir felkelőknek. Erre a tényre kellett volna a felségárulás vádját alapítani, mert egyébként az egész vizsgálat

semmi 'erhelőt nem derített ki. Campionnak eddig csak egyetlen bűne volt, a hite. Igaz, hogy Erzsébet és udvara szemében ez volt a legnagyobb, de halálos ítéletet erre alapítani az angol törvények szerint nem lehetett.

Ez az újabb kivallatás az előzőt is fölülmuta borzalmas kegyetlenségeivel. Campionnak az volt az érzése, ellenségeinek az a titkos célja, hogy a kinpadon pusztuljon el.

De Campion hőslelkűn kiállta a torturát s vele együtt Ford és John Payne is.

November 20-án, Edmond vértanu napján állt Edmond Campion és hét társa a Westminster Hall vérbírósága elé.

Másnap az esküdtek valamennyit bűnösnek találták John Collington kivételével, akiről kiderült, hogy Londonban volt azon a napon, amikor Campion és társai Reimsben állítólag összeesküdtek a királynő élete ellen.

A bíróság kimondta a halálos ítéletet.

Francois, Alençon hercege éppen ismét Londonban volt.

Utolsó kísérletet akart még tenni, hogy Erzsébetet a házasság kérdésében mégis elhatározásra bírja.

Campion hivei előtt megcsillant a remény. A herceghez kell fordulniok, lágyítsa meg a királynő szívét és eszközöljön ki kegyelmet Campionnak, akiről legjobban tudhatja, hogy semmi gonosz szándéka ellene nem volt.

De ki vigye a kérést a herceg elé?

Nagy meglepetés következett. Előkelő, gazdag udvari nemes jelentkezett. Volt aki ismerte Anthony Babingtont, de nem tudta róla, hogy katolikus. Babington elmondta, hogy a herceg kamarásának életét mentette meg s az ő révén biztosan ura elé juttathatja a kegyelmi kérvényt.

Rá is bízta s Babington híven eleget is tett vállalt kötelezettségének. Igaz, hogy eredménytelenül.

A herceg éppen kedvenc toll-lapda játékaival mulattatta magát, amikor Jean de Simier a nyomaték kedvéért a herceg gyóntatóatyjával az angol katolikusok kérését át akarta adni.

Alençon alig akarta abba hagyni a játékot. Mikor pedig megértette miről van szó, elhárította magától a küldetést. Nem tudta, tetszésére volna-e ez a kérés a királynőnek. Nem akarta a saját ügye kedvező döntését kellemetlen kívánságokkal károsan befolyásolni.

Ez a remény is szétfoszlott. Mi volt Campion és hat társa, néhány szerény névtelen munkása az Ur szőlőjének, parányi porszemek a földi hatalmasok trónokkal, koronákkal, népek javával toll-lapdázó játékában.

De az udvarnál hire terjedt a kegyelmi kérésnek. Azt is megtudták, hogy a kérés Babington révén került a herceghez.

Walsingham ettől fogva percre le nem vette szemét Babingtonról.

December elsején ködös, esős téli nap köszöntött Londonra. Nyulás, híg latyak borította az utcákat. A zimankós eső szinte állt a sűrű levegőben. A nép mégis egymás hegyén-hátán nyüzsgött. Mintha London lakossága megsokasodott volna.

A fogadók tele voltak. A Vörös Ökörben, amely a módos Cheapside legjobb hírű fogadói közé tartozott, már kora hajnalban megérkeztek Derbyshireből, Lyfordból, még Lancashire távoli vidékeiről is a vendégek, akik már napokkal előbb lefoglalták a szobát. Sokan már az egész hetet itt töltötték és most rettegve gondoltak arra, hogy a rettenetes feszültség, az iszonyatos várásnak percről-percre izzóbb kinja tán ma sem mulik el. Közben remegve

gondoltak az elitéltekre, akiknek még rettenetesebb lehet ez a bizonytalan várakozás.

A Vörös Ökör vendégei Campion és két társa kivégzését várták ilyen remegő szorongással. Katolikusok voltak, mind olyanok, akiknek házánál Campion megfordult, akik hallgatták vigasztaló szavát s akik most jelen akartak lenni Tyburnban a kivégzésen, hogy felfoghassanak valamit a mártír szertehulló véresöppjeiből és hazavihessék ereklények.

Magát ezt a fogadót is úgy keresték már fel, mint bucsujáráhelyet. Campion maga is sokat tartózkodott itt londoni utjai alkalmával. Misét is mondott az összegyülteknek. Mert a katolikusok már azelőtt is szívesen fogadtak itt szállást. A fogadós megbízható ember volt. Nem kellett nála áruhlástól tartani. Talán még bátorságosabb volt itt a helyzet, mint a legmegbízhatóbb magánháznál, éppen, mert fogadóról volt szó, ahol nem tűnt fel az, ha többen jöttek össze.

A fogadó vendégei is már a korai órákban távoztak, hogy maguknak helyet biztosíthassanak, csak Mrs. Yates nem tudta elhagyni szobáját, mert a Lyfordban kiállott izgalmak óta még nem tudta magát összeszedni s annyi ereje nem volt, hogy ennek a napnak súlyos fáradalmait elviselhette volna.

Az utcákon olyan sűrű tömegekben hömpölygött a nép, hogy utat alig lehetett törni. Különösen a Tower körül volt beláthatatlan a sokaság. Babinpton és két társa, egy Sharnock nevű nemes ur s egy magas katonás külsejű férfit, akit barátai Fortescue kapitánynak szőlítottak, mégis el tudott nagy ügyel-bajjal idáig jutni.

Idejében érkeztek. Éppen csikorogva nyíltak a nehéz pántos kapuk s pikások és alabárdosok között kihozták a három halálraitélt papot, Campion patert, az ifju Briant és Sherwint, akiknek kivégzését november 25-ike óta harmadszor halasztották el a mai napra.

A kapu előtt már két alacsony saroglya várt lófarkához kötve. Az egyikre Campiont dobták, a másakra Briant és Sherwin került egymáshoz kötözve.

A menet megindult a Cheapsiden és Holborn keresztül. A Newgate szűk és sötét kapuboltja alatt megtorlódott a tömeg. A kaput akkor még egy Mária-szobor ékesítette. Később leverték onnan a puritánok kiméretlen fejszéi. A lovak megálltak, míg a tömeg a kapubolton keresztülpréselődött és Campion kinjai közt is felemelkedett és keresztvetéssel üdvözölte a szentképet.

Az ut egyre rosszabbá vált. A nedves idő teljesen feláztatta. Valóságos sártenger volt Tyburnig. Ragadós, sűrű kátyuk és szertefreceskelő hig tócsák váltogatták egymást. Fanatikus prédikátoroknak egész hada taposta a sarat a három elitelt mellett és szüntelenül kenetes beszédekkel próbálta őket az új hitnek megnyerni. Otromba csizmáik felvágták az ut szennyét úgy, hogy Campion arcát is vastagon borította a sár. Babingtonnak is sikerült végre egészen közel férkőznie hozzá. Irgalmas szívvel hajolt le és kendővel megtörülgette a csunyán bemocskolt, szenvedő arcot.

Campion felpillantott rá. Megismerte egykori utitársát s bágyadt mosollyal köszönte meg a résztvevő jószág jelét, amely itt majdnem vakmerő tünétésszámba ment.

Igy érték ki Tyburnba.

— Mindennek vége. — mondta a fogadó halljába lépve Babington és ökle haragos csapással koppant a nehéz tölgyfa-asztalon. Yatesné szemét könny futotta el.

— Ugy bántak velük, mint a leghitványabb haramiákkal, utonálló gyilkosokkal szokás.

— Reméltem, hogy a királynő szíve az utolsó pillanatban mégis megkönyörül, — rebegte fuldokló zokogás közben Yatesné.

— Több irgalom lakik az éhes farkasban — hördült fel keserűn Babington. — Ó, Mylady, ha láttad volna azt a három áldozatot, mintha a béketűrés három angyalát csufolta volna meg a leggonoszabb emberi elvetemültség.

— Először Campionnal végeztek. Ez volt az egyetlen kegy, amit kapott, hogy nem kellett társai vergődését végignéznie. De ne kívánd Asszonyom, hogy apróra elmondjam neked az egészet. Nem volna erőm hozzá. De nem is emlékszem pontosan. Szívem olyan csordultig volt fájdalommal, olyan illetődöttség járt át, hogy sokszor félig alétan álltam ott és nem is tudtam, mi történik körülöttem, közben térdrehulltam és forró imádsággal kértem az egek urát, hogy küldje le szabadító angyalait és ilyenkor a lelkem messze szárnyalt, csak egy-egy hangos szó térített ismét a földi borzalmak eszméletére. Először az ő szava volt. Akkor már fenn állt az emelvényen a bitó alatt. Hangja, mint kürtzenéje zengett és szállt tisztán tagolva minden betűjében érthetőn a döbbsen sokaság fölött:

„Mylord — mondotta s ez bizonyosan az ítélet végrehajtó bírájának szólt — én katolikus pap vagyok. Ebben a hitben éltem és ebben a hitben akarok meghalni. Ha hitem felségárulás akkor bűnös vagyok... De más árulást nem követtem el... Isten a tanum.“

— Nem hagyták tovább beszélni. A katonák és a puritán prédikátorok káromló szidalmakat szórtak rá és az otromba tömeg együtt zúgott velük. Ismét másfelé révültek a gondolataim. Csak azt láttam újra, hogy az elítélt térdre hull és buzgó imába kezd. Lord Howard, a bírák egyike rászólt, hogy imádkozzék a királynőért is. És Campion szelíden így felelt „Nincs egész Angliában senki, aki annyit imádkozott a királynőért, mint én. Könnyörgök érte most is, esedezem az Egek Urához, hogy világosítsa meg királynőnket, Erzsébetet, végtelen irgalmában emelje magához és adjon neki és népének hosszú és áldással teljes országlást.“ Megrendítő volt ezekben

a szavakban. Hallottam, hogy zokognak körültem. Magam is lehajtottam a fejem, nem akartam, hogy a szemembe toluló könnyeket lássák, de különben sem volt erőm a bitóra nézni. Tudtam, hogy pillanatok mulva megtörténik a legszörnyűbb. Azt is tudtam, hogy a pribékek hamarosan levágják a kötélről az akasztottat, mert még élve akarják végrehajtani rajta a törvényben előírt undok csonkításokat.

Most nem így történt. Jó idő mulva mertem csak felpillantani. Campion teste még mindig ott függött a bitón, de mozdulatlan volt már, arcán a halál merevsége. Ugy hallottam később, hogy Howard lord, az irgalmas szívé bíró nem engedte, hogy élve szabdalják szét az ugyis szörnyűségesen meggyötört testet. Azért még most is borzalom fog el, ha arra a látványra gondolok, ami ezután következett. De néznem kellett még pedig közvetlen közelből, ha azt akartam, hogy felfoghassak valamit a drága vércseppekből. Ime Mylady — s azzal Babington fehér vászonkendőt húzott elő kebléből, amelyen néhány barnásba fakuló folt vöröslött, — ez az ő vére. Akkor fogtam fel, amikor a pribékek a tőkéhez vonszolták a tehetetlen testet és az egyik hóhérlegény megkezdte a felnégyelés förtelmes munkáját. Mint valami dögsértést, úgy metélte a szerencsétlen áldozatot. Lehasított belőle egy fertályt, magasra tartotta és belevetette a forróvizes katlanba. Közben szerte porlott a vér és nekem is jutott az áldott cseppekből. Rádgondoltam, Mylady, a kendőt neked adom. Magamnak maradt emlékem. Nekem szívemre hullottak a vércseppek.

Yatesné reszkető kézzel fogta a véres keszkenőt. Ajkához szorította. Aztán eleredt szeméből a könnyek árja és arcát a kendőbe temetve csukló zokogással borult az asztalra.

Babington szóltanul magára hagyta fájdalmával. Felment szobájába, ahol már többen vártak rá, köztük Sharnock ur és Fortescue kapitány. Babington kulcsra zárta maga mögött az ajtót.

Tyburn véres balladájának nem akart vége szakadni. Egyre új borzalmak strófáit írta hozzá a halál rémületével hadakozó hatalom.

Campion után nyomban kivégezték Sherwint, majd az angyalarcu Briant.

A következő évben májuszák helyett bitókat állítottak Tyburnban. Pántlikák és bokréta helyett holtakkal aggatták tele a derék nép szórakoztatására. Így kelt a puritán kikelet Angliában. Vérrel harangozták be a tavaszt. Láz lobogott a földben s a halál jégkezét kapcsolták rá lohasztani.

Tízszor ujjalt ezen a tavaszon a szilaj haláltánc ritusa. Amit a középkor riadt képzelete álmodott, azt a valóság komédiázta itt el Tyburn véres színpadán.

Tízszor ácsoltak új bitót. Tíz új élet hullatta le tépett levelét a vérrozsás tyburni avarra: köztük az ifjú Ford, aki Lyfordban Campion szomorú sorsának osztályosa volt, Thomas Cottam, aki együtt indult el vele Rómából és Lucas Kirby, akit nyomban partralépése alkalmával elfogtak.

1583-ban York, Lancaster, Winchester és Andover is tanúi voltak a véres színjátéknak. Három év alatt husz kivégzés történt s a husz kivégzett közül tizenhat pap volt és négy világi. A papoknak papi mivoltuk volt egyetlen bűnük, a világiaké az, hogy a papoknak menedéket adtak.

Egyre ugyanugy hangzott a vád és mindig ugyanaz maradt az ítélet. Mert az ítéletet már rég meghozta a királyi önkény, mikor a vádat hozzáigazította. Ezeknek a véres papdrámáknak utolsó felvonását írták meg először s a tömeg csak az utolsó jelenetek megrázó kegyetlenségére volt kíváncsi.

Csak a neveket cserélték ki a balladában. A vers nem változott. És ugyanaz maradt a megrázó refrain. De ez a refrain minden élet örök refrainje volt: az örök következetességében is kifürkészhetetlen, a szüntelen visszatérésében is mindig ismeretlen halál.

XVI.

A királyi fő lehull.

A vér dagadt a trón alatt.

Fejek hullottak le. Életek gyöngé mécsét lobbantották el erőszakos kezek. Fegyveres csapatok dobogtak szerteszét az utakon valamennyi grófságban. Falak omlottak. Dulás, fosztogatás pusztított. Udvarházak, majorságok néptelenedtek el. A rettegést általános elrémitéssel orvosolták. Az egész ország hadiállapotban volt. Ádáz erők feszültek egymás ellen, pedig Anglia már 27 éve nem viselt háborút és Erzsébet azzal kérkedett, hogy az örök béke boldog aranykorát szerezte meg vérbenfuldokló századok estéjén szigethazájának.

Nem csoda azonban, hogy ebben a duló, fegyveres békében sokan sóvárogták a háborút.

A háboru szüntelen fenyegető réme rosszabb magánál a háborunál.

Különösen a régi nemesség sajogta súlyosan a hosszú békét. Háttárbe szorult. Fölöslegessé vált. Udvari disszé züllött. Már a királynő sem közülük válogatta kizárólag kegyeltjeit.

Új osztály kezdett előtérbe tolni. A királyi tanácsban szavuk volt. Főhivatalokat ragadott magához, régi nemesi birtokokat vásárolt meg. Itt is, ott is, feltűnt egy hatalmas kalmár, akinek bölcsesége és fortélyja egyszerre jobban értette ezeknek az időknék zavaros politikáját a régi, kitanult játékosoknál. Polgárcsaládok, akik mindenféle homályos kufárkodásból hirtelen megtollasodtak, itt is, ott is betörték a nemesség soraiba és ládaik aranyával fényesítették ki vásárolt címerüket és nevük szürke betűit. A kor egyetlen hőse és katonája, Drake, maga is kalmár volt.

A nemességnek had kellett, hogy leverje a rozsdát fegyvereiről és nevéről. De háboruért lelkendezett egy másik, valójában békés, sőt gyáva felekezet is: a puritánok. A puritánok egyre növekvő kétségbeeséssel látták, mennyire szorongatja hitsorso-

saikat Parma hercege Hollandiában. Ambátor a spanyoloktól még inkább féltették a tulajdon bőrüket. Nagyon jól tudták, hogy Fülöppel a béke csak egy hajszálon lóg és a király, ha a németalföldekkel végzett, nem fogja soká ölbetett kézzel nézni, hogy sorra kifosszák kincses gályáit Drake kalózzai. Halottak róla, milyen hajóóriások épülnek Cadix kikötőjében és nagyon jól sejtették, hogy ha Parma hercegnek kedve támad átkelni a csatornán, igen szűk lesz számukra a szigetország. Egyre hevesebben követelték hát a németalföldi hadjáratot.

Erzsébet azonban ösztönös asszonyi gyávaságból idegenkedett a háborútól. De még a gyávaságnál is erősebb akadály volt nála a hadviselésnek a fukarság. Remegve ült a rablott aranyon. Görcsösen szeretett volna belekapaszkodni külön minden angelotba. Mit törődött ő a holland kálvinistákkal, mikor az angliaiak is eléggé terhére voltak. Számára egy volt fontos: személyének és trónjának biztonsága. Akik közel állottak hozzá, tudták, hogy ezen a kettőn keresztül talán be lehet ugratni még a háboruba is.

Elkezdődött hát a játék, amely mások fejébe és vérébe ment.

Erzsébet nem szerette, ha belenéznek a kártyáiba, de azt nem vette észre, hogy mások keverik a kártyát, esetleg tette magát, mintha semmit sem venne észre, ha a keverés kedvére volt.

Walsingham hirtelen megöregedett. Nem szellemileg. Éberebb volt, mint valaha. Száz árgusszemmel vigyázott a trónra. Elméje körmönfontabb leleményekre volt kész, mint valaha. Anglia határát teremtetett lélek át nem léphette, hogy tüstént ne tudta volna. Minden gyanus mozdulatot megérezett. Nem volt nagy államférfi, de nagyobb rendőr nem volt nála a világtörténelemben.

Akármilyen rugalmas volt azonban a szelleme, testileg megrokkant. Súlyos kórság kinozta s a kedélye is ugyancsak megsavanyodott. Az utóbbi

években nagyon megkeserítette életét Erzsébet házassági terve Alenconnal. A fanatikus puritán az angol protestantizmust féltette a katolikus francia hercegtől.

Elképzelhető milyen nagy megkönnyebbülést érzett, mikor látta, hogy a terv mégis csak megfeneklik. Madarat lehetett volna vele fogatni aznap, amikor Alençon herceg, kezében már ismét uj kosárral végleg bucsut mondott Erzsébetnek.

De az öröm nem volt zavartalan. Erzsébet Alenconban, úgy látszik, az egész férfinemmel szakított. A bucsu után kijelentette, hogy ezzel most már végképp leszámolt mindenféle házassági tervvel.

— Soha nem megyek férjhez, — mondotta és széles jó kedvében minden udvari etikett ellenére jól hátba vágta az előtte álldogáló Sir William Druryt. Leicester és Burghley leplezetlen örömmel fogadták ezt a kijelentést. Sir Francis Walsingham elgondolkozott fölötte.

— Ha nem megy soha férjhez, — kezdte magában az okoskodást, egy kis baj lesz a trónutódlással. Ez a kérdés eddig is kísértett, de legalább többféle mód és remény kínálkozott a megoldására. Ófelsege egy utat most teljesen elzárt. Igaz, ez az ut nagyon kétséges volt, de a többi még kétségesebb. S itt van az izgató talány, ki ül Erzsébet trónjára, ha Erzsébet meghal? De ugyan ki mert volna Erzsébet halálára gondolni?

Walsingham mert. Addig kotyvasztotta az összeesküvési terveket, míg lassanként maga is hitt bennük és félni kezdett tőlük. De különben is, a királynő ötvenedik évébe lépett. Ez ugyan elég veszedelmes életkor tetszeni vágyó hölgyeknél, de nem a halál szempontjából.

Walsingham más véleményen volt. A Tudorok számára az ötvenes évek jelentették a kritikus életkort. VIII. Henrik is ötvenhét éves korában halt meg s Walsingham úgy képzelte, hogy Erzsébet sem élheti túl apiját. Ő maga csakugyan a sir szélén járkált állandóan. Orvosai lemondtak róla. Mégis szüntele-

nül a haláltól féltette Erzsébetet, aki olyan egészséges volt, mint a makk.

Ha Walsingham valamit a kezébe vett, nem nyugodott addig, míg végére nem járt. Most is addig törte a fejét, míg utoljára csakugyan talált megoldást. Egyelőre ugyan feltételes formában.

Kihallgatást kért a királynőtől. Nyiltan közölte vele aggodalmait és azt a meggyőződését, hogy a trónutódlás kérdését jóelőre rendezni kell, amit Erzsébet maga is belátott. Azután azzal a tervvel hozakodott elő, hogy jó volna kissé tájékozódni az ifju Jakab skót király személyét illetőleg, mert ő lehetne az egyetlen, aki mint Erzsébet trónjának örököse, komolyan számba jöhetne, már csak a vallást tekintve is, hiszen nincs rajta kívül más a királynő rokonai közt, aki protestáns nevelést kapott volna. Walsingham szemében főképp ez a protestáns nevelés volt a döntő.

A királynő ráhagyta a dolgot és 1583 szokatlantul hideg és nyirkos őszén a vén, rendőrbe oltott puritán diplomata északra utazott. Lassan haladt, sűrű megállókkal, hosszú pihenőkkel, testi erői anynyira fogytán voltak már, de az ut megérte a rettenetes fáradtságot. Valósággal megifjodva tért haza Skóciából. Láta az ifju fejedelmet, beszélt vele, hosszasan, négy szemközt és a valóságot szebbnek látta legrózsásabb álmainál. A mogorva ember szinte költői elragadtatással beszélt róla.

— A két dinasztia fája megtermette Jakabban az eszményi uralkodó virágát, — mondotta Erzsébetnek és sürgette urnőjét, hogy nyomban kösse meg az angol-skót szövetséget és ebben a szerződésben rendezze az angol trónöröklés rendjét is.

Erzsébet meghallgatta Walsingham javaslatait, de a maga részéről nem tartotta ennyire sürgősnek a dolgot. Bizonyára arra gondolt, hogy van a dinasztia fájának másik hajtása is azt sokkal sürgősebb volna az utból eltávolítani. És ezen a téren alighanem mulasztás terheli Walsingham-et is.

Lehet, hogy Walsingham sejtette ezt a titkos

gondolatot, mert hamarosan olyan tevékenységbe fogott, mintha csak egyszerre akarta volna helyrehozni mindazt a mulasztást, amit a királynő szemére hányhatott.

A királynőnek csakugyan Mária jutott eszébe, akiről Alençon herceg udvarlása közben eléggé megfélekedezett. Talán maga is elhitte valamenynyire, hogy az udvarlás vége házasság lesz s az eljövendő trónörökös megfosztja vetélytársát minden reményétől.

Most, hogy figyelmét újra a rab királynőre irányította, egyszerre érezte, hogy hiba volt úgy elhanyagolnia. Mária még mindig veszedelmes ellenfél volt. Nem ült már trónon, de a réginél sokkal hatalmasabb és veszedelmesebb királysága támadt a lelkekben. Panaszos levelei eljutottak Európa valamennyi udvarába. Sirása visszhangot vert a szívekben. Szomoru sorsa részvétvirágok szelid füzérét fonta a borongó homlokokra. A megalázott királynőt a mártir felmagasztaltság trónjára ültették és Erzsébet úgy érezte, hogy a trón helyett, amelyet végeredményében nem is ő vett el tőle, a szájalom és népszerűség tisztán tündöklő koronáját mindenestre ő szerezte meg neki.

Erzsébet dühös volt önmagára, de dühét Márián akarta kitölteni.

Mint ilyenkor rendszeren, most is Walsinghamhez folyamodott. A hatalmas rendőrminiszternél mindig akadt raktáron valami, amit Mária ellen felhasználhatott. A skót királynő szenvedélyes levelező volt. Rengeteg üres óráját levélírással töltötte ki s leghűbb és legszorgalmasabb olvasói közé Walsinghamet számíthatta, aki előtt levele alig maradt ismeretlen. Bizonyítékot találni ellene gyerekjáték volt.

Néhány hét múlva egész Londont lázba hozta Trockmorton letartóztatása. Francis Trockmorton előkelő nemes volt, akihez közhiedelem szerint a gyanunak még árnyéka sem férhetett. Letartózta-

tása után házkutatást tartottak nála s egész sereg jegyzéket találtak az ellenséges csapatok partraszállítására alkalmas kikötőkről s azokról a tekintélyes családokról, amelyekre a betörő csapatok itt biztosan számíthatnak. A jegyzékek Guise herceg részére készültek, akivel Trockmorton megegyezett, hogy Mária királynőt kiszabadítják börtönéből és trónra ültetik. A jegyzékekről másolat is készült Fülöp spanyol király részére, aki szintén hajlandó volt támogatni Guise vállalkozását.

Trockmortont a Towerben kinvallatás alá fogták. Mindent tagadott. A jegyzékeket aljas hamisítványoknak mondotta. Soha sejtelve sem volt létezésükről. Csak úgy becsempészték a lakására. A hóhérlegények azonban erősebbek voltak nála. Három kinvallatást keményen kiállt. A negyedik emberfeletti gyötrelmei közt összeroppant. Beismerte bűnösségét.

Vallomása és a talált jegyzékek nyomán újra megtelt a Tower és Topcliffenak megint bőven volt dolga. Trockmorton ugyan a verpadon újra visszavonta kinzásokkal kicsikart vallomását. Walsingham azonban mit sem törődött ezzel a visszavonással. A letartóztatások folytak tovább s a Towerből napról-napra hajmeresztő jelenetek híre kelt szárnyra.

Mendoza spanyol követ végre megszokalta a dolgot és kihallgatást kért a királynőtől.

Burghley lord fogadta. Meg sem várta, hogy Mendoza kezdje, mindjárt heves szemrehányást tett neki, hogy Fülöp király, akivel Anglia békés szövetségben van, alattomosan támogatja az összeesküvéket, akik a királynő életére törnek.

— Királyom keze tiszta ebben az egész sötét eselszövényben. Az összeesküvés Walsingham műhelyében készült. Valamennyi okmány közönséges hamisítvány.

— Szeretnéd tisztára mosni magad. De nem sikerül. Bizonyítékok vannak. Álnok ármánykodás-

sal állsz a trón zsámolyánál és palástodba orgyilkosokat takarsz.

Mendozaz fehérre vált, mint a fal. Egy percig nézte Burghleyt, azután gőgösen csak ennyit válaszolt neki:

— Véreskezű tengeri martalócok, rabszolgakalmárok orgazdakirálynőjének szolgáláival meddő dolog jogról és igazságról vitázni.

Sarkon fordult és otthagya Burghleyt.

Másnap megkapta kiutasító levelét és Fülöp nem küldött új követet Londonba.

Mária királynőt Tutburyba vitték.

Ismerte már ezt a kastélyt. Rettegve gondolt rá.

Komor vidékét nap alig látogatta. Anglia nedves kastélyai közt ez valóságos kőmocsár volt. A reves kövek könnyeztek, mint mély pinceboltok örök homályban borongó bánata. A butorokat három nap alatt, mint hó lepte el a penész fehér csilláma. A legkeményebb fát korhadttá rága itt néhány hónap alatt a doh.

A közsvényes királynőt ide küldeni, tervszerű gyilkosság volt. Mária francia orvosa Bourgoing elhárított magától minden felelősséget.

Tetézte a börtön sivárságát a rabtartó Sir Amyas Paulet vaskalapos szigora, amely semmi könnyítést sem engedett a beteg királynőnek. Csak arra vigyázott, hogy foglyát tökéletesen elzárja a külvilágtól.

A királynő szenvedett. Nem csak közsvénye gyötörte itt még kegyetlenebbül, hanem nélkülözött is.

Hijjával volt a meleg ruhának. Fehérnemüje rongyokban lógott róla. Még a rideg Sir Amyas is megsokalta és sürgősen mindentéle ruhaneműt kért rabja számára. Erzsébet elhasznált ágyruháiból varratott fehérneműt a skót királynőnek. Még tiszteségesen kimosni is ellelejtették a besárgult lepedőket, úgy hogy Mária undorral dobta el magától a

szennyes holmit, amelyet utolsó szolgálója is átalít volna testére venni.

Táplálkozásában sem voltak tekintettel bajára. Nem egyszer olyan ételeket kellett fogyasztania, amelyek fokozták fájdalmait.

A királynő türt, ameddig türethetett. De végül kitört. Leveleit elárasztották a panaszok. Olyan volt neki, mintha kiszámított ravaszsággal hajszolták volna a kétségbeesésbe, hogy egyszer csak valami meggondolatlanságra ragadtassa magát, amiért majd lecsaphatnak rá.

Lehet, hogy igaza volt. De ki látott bele Walsingham terveibe. Mig Máriát a sir kísérteteivel környékezte, mindent elkövetett, hogy fiát az angol trónra ültesse.

Erzsébet Hatfieldben kapta meg a hirt. Minden tagján remegés futott végig. Fagyos szél zörgette meg a csontjait. Soha nem érezte még ilyen világosan, milyen veszedelmes közel vannak az élet kikerülhetetlen balvégzetéhez azok, akik a legmagasabban állanak. Európában vihar dult s az ő feje is felsúdlott a lobogó villámok járásába.

A hallgatag herceget, Orániai Vilmost meggyilkolták. Sok sikertelen kísérlet után, mégis elérte őt a spanyol kéz és ettől a kéztől elég oka volt rettegnie neki is. A merénylet Delftben történt. Az orgyilkos a lépcsőn támadt rá, három mérgezett golyót küldött a herceg mellébe, éppen midőn ebéd után nyugvóra akart térni.

Nemsokkal előbb értesült Erzsébet Alençon korai végeről is. A herceg ugyan természetes halállal halt meg. De annak váratlan gyorsasága annál inkább megdöbbsentette Erzsébetet, mert az, aki immár az árnyak világába költözött, valamikor az életben nagyon is közel állt hozzá.

Rémlátások kezdtek gyötörni. Mindenfelé bujkáló orgyilkosokat sejtett. A kárpitok redői mögül török villantak rá. Homályos fordulóknál sötét pisztolycsővek ásitottak felé. Eddig nevetett Walsin-

gham rögeszméin, a folyton megújuló összeesküvéseken, most kezdte elhinni azokat a meséket, amelyek jezsuiták titkos mérgeivel riasztgatták. A halál, amelynek eddig ő parancsolt hóhéraival, amelynek falánk étvágját bő martalékkal tömte, most fellázadt ellene.

Védenie kellett az életét!

Nem tett óvatlanul egyetlen lépést sem. Ahova a lábát betette, ott zug nem maradt kifürkészetlenül. Pikák, alabárdok, puskák sövényét építette maga és az orvhalál közé.

De ez nem volt elég. Így még mindig közel férközhetett a testéhez. Már a távolból el kellett riasztani. Olyan félelmekkel körülsáncolni önmagát, amelyektől még a halálnak is inába száll a bátorság.

Még 1584 végén összehívatta a parlamentet. A parlamentnek egy feladata volt, a királynő személyének és életének biztonságáról gondoskodni. A tanácskozásoknak rettenetes eredménye volt. A következő év tavaszán a parlament meghozta a vérbillt.

A bill először a Stuart királynéra gondolt, amikor kimondta, hogy mindazok, akiknek érdekében összeesküvéseket szőnek, lázadást vagy merényletet kísérelnek meg a királynő ellen, amennyiben ezekről tudomással birnak, örökre ki vannak zárva az angol trón örökléséből. Ha pedig nemcsak tudnának ilyen mozgalmakról, de hozzá is járulnának és elősegitenék azokat, halállal lakoljanak.

A bill többi rendelkezése azt célozta, hogy a jezsuitákat és papokat egyszersmindenkorra kizárja Anglia területéről. Megparancsolta tehát, hogy az összes jezsuiták és mindazok a papi személyek, akik felszentelésüket a római széktől nyert hatalom alapján kapták, a parlament bezárásától számított negyven nap alatt kötelesek elhagyni Anglia területét. Aki ennek a rendelkezésnek eleget nem tesz, vagy minden olyan papi személy, aki a bill ellenére angol földre lép, felségárulást követ el és halállal lakol. Mindaz, aki ilyen papi személyeket magánál rejte-

get, nekik támogatást ad, bujkálásukat elősegíti, felóniában bűnös és szintén halálbüntetés jár neki. Ezenkívül szigorúan meghagyta a bill, hogy Ófelsége, a királynő alattvalói közül senkit külföldi szemináriumokban nevelni nem szabad, akik már ott nevelkednek, azoknak záros határidőn belül vissza kell térniök, különben szintén felségárulóknak kell őket tekinteni. Szigorú tilalmat állítottak fel arra is, hogy bárki külön királyi engedély nélkül gyermeket vagy gyámoltját tengeren tulra küldhesse.

Ilyen törvényt soha még egyetlen országban nem hoztak. A megdöbbenés fagyos marka szíven szorította a szívet. A királynő életét akarták védeni és halálra ítélték egyszerre Anglia lakosságának igen tekintélyes részét. A puritánok ujjongtak. Katolikusnak lenni Angliában annyit jelentett ezentul, mint mátkaságra lépni a halállal.

Alig hozták meg a vérbillt, Walsingham már is új összeesküvést fedezett fel, mintha csak igazolni akarta volna, mennyire szükség volt a bill szigorára. Az eset egyetemes megdöbbenést keltett. Hát volt valami, amit a halál rémségével sem lehetett visszariasztani.

Az összeesküvés száalai ezuttal ismét Franciaországba nyultak át. Ismét újabb kísérlet történt, hogy a Guisek segítségével megdöntsék Erzsébet uralmát és trónra segítsék Máriát, a rabkirálynőt. De magánál az összeesküvés tényénél is meglepőbb volt, mikor kiderült, hogy a vezér William Parry. Ezt a Parryt mindenki hitvány embernek ismerte, aki köztudomás szerint Walsingham zsoldjában állott. Hosszu ideig tartózkodott Franciaországban, hogy az ottani angol szemináriumokat és a jezsuiták utjait kikémlelje. Allítólag akkor tett szert összeköttetésekre a Guisek környezetében.

Parry még a parlamentben ült és részt vett a billek megszavazásában, amikor az összeesküvők egy része már biztos zár alatt volt. A vallomások azonban egyre terhelőbben szóltak ellene, azért

Topcliffe elfogatta, bár tudta, hogy Parry Walsingham legmagasabb pártfogását élvezi.

Az igazi meglepetés azonban csak most következett. Parry a Tower hóhérlégényeinek keze alatt inkább védekezésül ugyan, egészen különös valloást tett. Azt állította, hogy az egész összeesküvés csak színleges volt és hogy urától, Walsinghamtól kapta a megbízást. A maga jószántából semmit sem tett. És nem is tudja, mért kell most hűséges szolgálataiért szenvednie?

Walsinghamet is megkérdezték. Ez cserben hagyta egykori kémét. Kijelentette, hogy az egész mese a bajbajutott gonosztevő vakmerő hazugsága. Valószínű, hogy kétszínű játékot űz már régóta s a királynő ellenségeinek zsoldját éppen úgy felszedte, mint az övét.

Nincs mit csodálkozni rajta, hogy a bíróság inkább hitt Walsinghamnek, mint Parrynak. Különben Topcliffe mester gondoskodott arról is, hogy Parry egy még alaposabb kivallatás során megmátsa azt, amit az első kiszedett belőle. Sőt új beismerésében új vádak is hangoztatott. Elmondta, hogy Guise herceg egyik főembere, Morgan vette rá Erzsébet királynő meggyilkolására és hogy Como bibornok a pápa jóváhagyást is megszerezte a gyilkos tervhez. Így a bíróság nyugodt lelkiismerettel halálra ítélte a bűnöst, bár nagyon sokan meg voltak győződve, hogy Parry első vallomásaiban az igazságot mondta.

A zsenge márciusi napon a korán érkezett kikelet langyos méntái édesedtek már a levegőben. Halvány-szürke felhőrongyok lobogtak a rügyekbe csomósodó galyakon a lenge fuvalomban a violás ég nagy abroszán.

A királynő jókor kelt. Maga is végig akarta nézni Parry kivégzését. Régen volt már ilyen látványban része. Edzeni akarta magát a vérbillhez, amelynek gyümölcsei bő termést ígértek a bitófákon.

A királynő kapkodva öltözött. Nyugtalan volt.

Komornái semmit sem tudtak kedvére tenni. Hol ez törté, hol amaz csuszott ferdére rajta. Most úgy találta, hogy a csipkefodrok lógnak. Indulatosan tépte le magáról, amit egyszer ráadtak. A szolgálattevő hölgyeket már a félelem is ügyetlenné tette.

— Olyanok vagytok, mint a medvék — sziszszent rájuk Erzsébet —, nehézkesek, otrombák. Ugy nyultok a patyolatokhoz, mintha kéz helyett szénehányó villa nőtt volna a karotokra. El a szemem elől. Mért nincs itt Blanche. Az különb mindnyájatoknál. Blanche Parryt akarom...

— De Blanche Parry... — kockáztatta meg valaki az ellenvetést.

Erzsébet már közbevágott, letorkolta:

— Semmi de. Ő rá van szükségem. Ennyi dézslány közt ő az egyetlen. Mért nincs itt? Hogy merészel elmaradni.

— Felség — jegyezte meg az egyik Mountjoy kisasszony —, ez az óra igazán nem alkalmas arra, hogy Blanche Parry öltöztessen...

— Te fogsz engem tanítani, te medvebocs. Az órát én választom meg. Én szabom meg, alkalmas-e vagy sem. Blanche pedig itt legyen tüstént. Kerítsétek elő, akárhol van.

Ahányan voltak, annyifelé futottak. Erzsébet magára maradt. Most ez bosszantotta. Magában még nehezebb volt a várás. És Blanche nem jött mindjárt. Türelmetlenkedett. Toporzékolt.

Végre itt volt, akit kívánt. De mint aki egész éjjel nem aludt. Arca vörös, szeme kisírva. Ez még inkább ingerelte a királynőt. Hogy mer valaki ilyen keservesen a szeme elé kerülni, mikor ő maga is rossz hangulatban van. Azzal kezdte, hogy keményen rárivallt a lányra.

— Hogy mersz várakoztatni? Én küldözgessek érted? És ha már ilyen későn jössz, mit tárod a szád? Nem látod, hogy a galléromat kell fölkapcsolni.

Blanche Parry gépies készséggel ugrott oda. De egész teste reszketett. Ujjai szinte érzéketlenek vol-

tak. Amint a gallért megfogta, végigborzongott rajta valami s a keze görcsösen megrándult s vele rándult a gallér is. Az eset egész szerencsétlen volt. A gallér véletlenül beleakadt a királynő hosszú fülönfüggőjébe s a rántás éles fájdalmat okozott Erzsébetnek.

— Gyilkos! — sikoltott fel és kezét ütésre emelte, hogy nyomban megtorolja a bosszantó ügyetlenséget.

De akkor Blanche Parry már a lábánál térdelt. Két karjával átkulcsolta a térdét és sirva könyörgött hozzá:

— Legyen irgalommal Felség, ma végzik ki a bátyámat.

Erzsébet arcát vér öntötte.

— Jól mondtam, hogy gyilkos vagy — rikácsolta magából kikelve — gyilkos a fajtád. Az életemre törtök. Álnokul itt settenkedtek körültem. Csak az alkalmas pillanatra lestek.

— Felség! William bátyám ártatlan.

— Pusztulj a szemem elől, — ordította a királynő és durván belerugott a lábánál térdelő komornába.

De Blanche Parry azt hitte, még meglágyíthatja a szívét. Tovább esengett.

— Felség, ha él még szívében csak egy szikrája az irgalomnak, hallgasson meg és könyörüljön meg rajtam. Mindig leghűségesebb szolgálója voltam. Már mint gyermeket dajkáltam. Esedezem, higgyen a szavamnak, amely soha hamis uton nem járt. A mindenható Istenre esküszöm, hogy bátyám ártatlanul hal meg.

Erzsébet ridegen felkacagott.

— Esküdj inkább a Sátánra, az a cimborád. Sátánfajzat a bátyád is.

— Hát te mi vagy? — sivitotta most szinte önki-vületben Blanche Parry. Felugrott és szikár teste sudáran felmagaslott. Lángolt a szeme, őszbeasarodott fürtői dultan lobogták körül felgyulladt arcát. Ugy állt ott, mint a bosszuló furiák. Szava

sistergett, mintha lángot fujt volna... Tán te különb vagy nálam? Én tanítottalak. A kezem alatt cseperedtél. De nincs ma gonoszabb boszorkány egész Angliában. A szemed csak verni tud. A leheleted rontás, a kívánságod kárhozat. Vérről szíved magad, mint a vámpír. Akire célt tettél, az elszárad, mint sorvátags fa. Könnyed is méreg, mint a sárkányveríték. Vízét a baziliszkusztól és a szalamandrártól kérted kölcsön. Boszorkány vagy, Sátán ur szolgája, boszorkány, boszorkány.

A királynő kövülten hallgatta. Moccanni nem tudott, mint akit téphetetlen ígézet béklyózott egy helybe.

Blanche Parry magánkívül kiáltozott. Mint a megszállott, akiből valami veszett démon dühe üvöltözik. Majd hirtelen, mint aki egyszerre ráeszmélt tébolyára, görcsös vonaglás rázta meg. Sarkon fordult és futásnak eredt.

A királynő pedig nézett utána üveges tekintettel. A komornák is csak álltak dermedten. Senkinek sem jutott eszébe, hogy a dühöngőt feltartóztassa. Már jó messze járhatott, mikorra Erzsébet ocsudott.

Visszafojtott haragja most teljes féktelenségében kirobbant. Olyan hirtelen öntötte el az indulat, hogy szinte ura sem volt a mozdulatainak. Felugrott. Két karja tétován hadonászott a levegőben, mintha a távozó után akart volna kapni, hogy visszarántsa. Száján artikulálatlan hangok fakadtak. Időbe telt, míg megértették.

— Hozzátok vissza azt a veszett dögöt. A hajánál fogva huzzátok elém. Eltaposom.

Közben tehetetlen toporzékolt egy helyben.

Az udvarhölgyek és komornák már futottak az eltűnt Blanche Parry után. Szinte örültek, hogy van alkalmuk szabadulni a királynő közeléből.

De Blanche Parry már nem volt semerre. Nyoma veszett a Whitehall zegzugos folyosóin. Vagy lehettek titkos járatok, amelyeket csak ő ismert, meg a királynő. Hasztalan keresték. Tüvéttettek érte min-

dent. A kamrája ajtaját zárva találták. A királynő parancsára betörték az ajtót.

A kamra üres volt. A levegőt nehéz füstölő bódító szaga töltötte be. Az ablak tárva-nyitva. Blachenak itt is hült helyét találták. S a nyitott ablakon át hiába kémlelték a kéklő messzeséget. Csak a hirtelen támadt tavaszi szél hancurozott a magasban éles, sikoltó füttyszóval, mint valami utcasuhanc.

Aznap délelőtt kivégezték William Parryt. A királynő végignézte a kivégzést, amely ezuttal nem Tyburnban történt, hanem a Westminster udvarán.

Féltek, hogy Parry beszélni talál a bitó alatt.

Babington szép tágas udvarháza, amely torony-nak beillő magas kéményeivel disze volt Derby piacának, ezen a langyos tavaszi napon valósággal hemzsegett a sok vendégtől. Nem tűnt ez föl senkinek. Derbyben éppen sajt vásár volt, amikor még messze vidékekről is sokan keresték fel a különben csendes városkát. Ilyenkor Derby valamennyi házá-nak kijutott a vendégből.

A vendégek az épület hátsó szárnyában levő teremben gyülekeztek. Ez volt a legtágasabb az egész épületben, a falak és a mennyezet gazdag faragásu nehéz tölgyfaburkolata ünnepélyes külsőt adott neki. Ablakai kivétel nélkül az ősi fáktól árnyalt parkra nyíltak és így a vásár utcai lármája nem zavarta az uri vendégeket.

Lehet ugyan, hogy Babington ur vendégeinek más okuk is volt rá, hogy az utca kíváncsi népétől mennél inkább elzárkózzanak. Tagadhatatlan, hogy reggel óta egészen különös dolgok történtek ebben a félreeső teremben. A vendégsereg mindenesetre sokkal inkább hasonlított ájtatos gyülekezethez, mint jókedvű vásári társasághoz. Ismerős különben akadt a vendégek közt bőven. Mrs. Yates, Lyford asszonya már előző este megérkezett s most ő töltötte be a lady szerepét a házban, amelynek gazdája

nőtlen volt. Kora reggel megjött a természetes Fortescue kapitány, nem sokkal utána a sötét Sharnock ur állandó fekete ruhájában és az elmaradhatatlan felhővel homlokán. Egy viharvert képű urat Sir Johnnak szólított a házigazda. Ez a Sir John különben Fortescue kapitány barátja volt. Ő mutatta be Babingtonnak, mint franciaországi ismerősét, a kiváló Savage lovagot, aki sokat harcolt Flandriában az ujhitűek ellen. Feltűnt még a vendégek között egy ábrándos tekintetű fiatal ember, akinek külseje első tekintetre elárulta ir származását. A házigazda Mr. Barnwellnek szólította, a név tehát igazolta a külsőt.

Már mindnyájan együtt lehettek, mert jó darab ideje nem érkezett senki. Kissé furcsán hatott, hogy az urakkal együtt voltak a társaságban lovászok, béresek, sőt egyszer csak nyílt az ajtó és bevonult a házcselekség is. Csak az udvaron maradt egy-két ember, akik, úgy látszik, arra vigyáztak, hogy idegen észrevétlenül be ne léphessen a házba.

A ház ura most odalépett Fortescue kapitányhoz, valamit sugott a fülébe. A terjedelmes katona felállt a faragott székről és követte a gazdát. Babington ur a faburkolathoz ment, megfogta a gazdag faragványnak egyik cirádáját, csavart egyet rajta, mire kis ajtó nyílt meg a burkolaton s mögötte homályos fülke vált láthatóvá. Fortescue kapitány bement a fülkébe és bezárta maga mögött az ajtót. A gyülekezet feszülten figyelte.

A házigazda közben a terem előrészébe ment. Ismét a faburkolat faragványai közt motozott és ime nemsokára ketté vált a faburkolat, a diszes táblák jobbra-balra széthuzódtak s a nyílás mögött, elég tágas fülkében szépen feldiszitett oltár állott.

Kisvártatva a faburkolat kis oldalajtaja ismét megnyílt. De legnagyobb meglepetésre, nem Fortescue kapitány jött ki rajta, hanem egy mosolygós képű, szelid pillantású pap miseruhába öltözve. Legfeljebb a derék pap testi terjedelme emlékeztetett kissé a megtermett kapitányra.

Mrs. Yates összecsapta a kezét:

— Teremtő Istenem! Hiszen ez Ballard atya. Soha nem ismertem volna meg abban a maskarában, amit magára vett.

Ballard atya már az oltárnál volt. Halk csengetyű szólalt s mélységes csend támadt köröskörül.

A mise megkezdődött.

John Savage vitte a szót.

A misének már vége volt és Babington csak legmeghittebb embereivel maradt a teremben. A háttérben ültek egy nagy asztal körül.

Savage mélyen ülő szeme sötéten villant.

— Nincs más választásunk — mondta szenvedélyesen — míg el nem szántuk rá magunkat, csak üres szalmát csépelünk.

— Szavak a szélben, — legyintett komoran Sharnock ur.

Savage mindjobban nekitüzesedett:

— Mig abban az átkozott boszorkányban az életnek csak szikrája van, addig hasztalan mozgattunk meg eget-földet. Egy csapással kell a csomót kettévágni s a csomó a királynő szíve.

Babington megpróbálta más irányt adni a vitának:

— Mi nem Erzsébet királynő ellen csináltunk kötetést, hanem Mária királynő javára. Őt akarjuk kiszabadítani méltatlan és gyötrelmes rabságából. Nem szabad tiszta fegyvereinket királyi vérrel bemocskolni.

— Mária börtönkapuját csak az nyithatja meg, ha sir zárja örök börtönbe Erzsébetet. Ha Erzsébet a trónon marad, Mária osztályrésze csak a vérpad lehet. Én Sir Johnnal tartok, — mondta Barnwell.

— Én csak az életét nem bántom. Trónját magam sem kimélem, — csattant fel Babington. — Le kell taszítani a trónról. Ugy is csak bitorolja. De különben is olyan sok sötét bűn terheli a lelkét, hogy egyetlen szabad nép sem tűrhet tovább ilyen véres zsarnokot. Hát most itt a legjobb alkalom, hogy

lerázza ezt az igát. A spanyol király rég készül már a leszámolásra. Párma hercege türelmetlenül várja, hogy betörhessen Angliába. Csak a jelre les, arra, hogy mi megmozduljunk...

— Ki mer itt mozdulni? Még eddig vérbefojtottak minden pártütést. A vén farkasszuka vad ordassai mindig ugrásra készen állanak, — mondta John Savage.

Babington nem hagyta magát:

— Leicester már Hollandiában van. Ötezer zsoldossal hajózott át, hogy segítséget vigyen a szorongatott németalföldieknek. Vele van Hunsdon és Srewsbury is. Drake valahol az Antillákon fosztogat. A királynőnek alig van katonája. Elég volna kétszáz elszánt fickó. Egy jól kitervelt éjjeli megrohánás, Kezes báránnyá lehetne tenni a királynőt. Mire székháló legényei ocsudnának, már itt is volna Parma.

— Ha jó szokása szerint el nem késne. És ennek a kis késedelemnek mi fizetnök meg az árát. Jó magas árat a legmagasabb bitókon. És a hóhérok tüzes fogói keresnek benned a kiméletes szívet.

Mig ezt mondta Savage ur, a hangja folyton emelkedett és arca egyre lángolóbbra gyult. Most felugrott ültő helyéből és öklével retteneteset vágott a tölgyfaasztalra:

— Eh nem is értem, mi az ördög bujt beléd, hogy ilyen keztyüs kézzel bánnál ezzel a vérszomjas tigrissel. Hát kimélt ez már valakit? Hát nem úgy száll itt küszöbről-küszöbre, mint az öldöklő angyal. Vér világít a nyomán. Sarka alatt kin serked. Egész erdő állhatna már itt bitófákból. Hát mért irgalmazunk ennek a hóhérnak, akinek szívében nem volt soha szemernyi irgalom sem.

Nagy verejtékcseppek gyöngyöztek a homlokán. Kendőjével törölgette.

Most Sharnock ur állott fel. Tekintete még felbősebb volt, mint rendesen. Szikár fekete alakjában volt valami félelmes, halálos komorság.

— Sir, hallgassatok meg engem. El kell monda-

nom, hogy kidobhassam magamból a terhét, különben szétfeszíti a melleimet.

Mindenki riadtan nézett rá.

Sharnock folytatta:

— Yorkból jövők. Most ott dühöngenek a királynő székállói, akik városról-városra járnak, hogy érvényt szerezzenek az új vérbillnek. Két szegény papot felhajtottak a csahos ebek s azokat York piacán kivégezték. Ez tudom, nem ujság már. Előző évben Tyburnban hat papkivégzés volt. Ugyanakkor Lancashireben és Wexhamben is akasztottak papokat. De ami most Yorkban történt, az olyan képzeletet meghaladó iszonyat, olyan vérforraló szörnyűség, hogy soha nem lehet, soha nem szabad elfelejteni.

— A két kivégzett pappal egyszerre elfogtak egy Margaret Clitheroe nevű nőt. Tisztos yorki polgárasszony, családanya, az volt a bűne, hogy menedéket adott az egyik papnak, aki ezért leányait tanította. A bill szerint felóniát követett el, halálbüntetés járt neki. De csalódtok Sir, ha azt hiszitek, hogy a vérbill Anglia legkegyetlenebb törvénye. Van még százszor rosszabb is és a szegény Margaretet ennek a vandáli törvénynek vetették alá. Kikutatták, hogy a régi normann törvényhozás statútumai különösen kemény és szigorú büntetést szabnak a felóniára — a statútum így mondja: *peine forte et dure*. III. Edward korában végezték ki így a legnagyobb bűnösöket és ezt a büntetést hajtották végre a boldogtalan Margaret-en.

— Eljött a kivégzés napja. Nem hiszem, hogy tulajdon kivégzésem lehetne olyan rettenetes, mint az az óra, amit ott átéltem. Margaret egész testében remegett, mikor a vesztőhelyre kihurcolták. Térdre roskadt és imádkozott. A sherif rárivallt, hogy vesse le ruháit. A szegény asszony könyörgött, hogy ne kényszerítsék ennyi ember jelenlétében ilyen szemérmetlen cselekedetre, de a sherif ragaszkodott hozzá, mert a törvény ruhátlanul írja elő a kivégzést. Nagy könyörgésre megengedték neki, hogy

ingét magán tarthassa. Néhány asszony segített neki ruháit levetni. Hosszu fehér ingben állott ott. Előző éjszaka maga varrta meg halotti ingét. És most világosan lehetett látni, hogy a szerencsétlen elítélt áldott állapotban van. Az asszonyok sikoltozni kezdtek, térden csusztak a sherif elé és úgy könyörögtek neki, hogy legalább csak addig halassza el a kivégzést, míg a szegény asszony gyermekét megszülni. Ezt a jogot még a hitetlen pogányok is megadták az elítéltnak. A sherif elrugta őket magától és intett a hóhérnak, hogy kezdje a kivégzést.

— A legények megragadták szegény asszonyt, végigfektették a földön s a hátgerince alá ökölnyi nagyságu éles követ igazítottak. Azután egy ajtót tettek a mellére, a törvény előírása szerint s a kirendelt koldusok sulyos köveket kezdtek az ajtóra rakni.

— A kőhalom egyre nőtt. És az ajtó egyre elviselhetetlenebbül kezdte nyomni az áldozatot. Borzalmas látvány volt. Ökölbe szorult a kezem. Láttam, hogy mindenki eltakarja az arcát, mert nem bírja nézni a rettenetes kinlódást.

— A kőrakás egyre nőtt. Lehetett már vagy hét-nyolcszáz fontnyi suly az ajtón. Az elítélt nem kapott levegőt. Arca szederjesre vált. A gerince alá dugott éles kő kimondhatatlan kinokat okozott neki. De a kövek annyira összenyomták már a mellét, hogy üvölni sem tudott eszeveszett gyötrelmében. Csak testének görcsösen megfeszült vonaglása sejtette emberfeletti erőlködését. A koldusok pedig csak rakták, rakták a követ. Most tompa reccsenés hallatszott. Az elítéltnak eltört a gerince, de azután még jó negyedóráig tartott a haláltusa. Reggel kilenc órakor már halott volt mind a két élet, de délután három óráig ott hogyták az áldozatot a félelmetes prés alatt.

Sharnock ur megtörülte veritékező homlokát. A hallgatóság szinte megdermedve ült ott. Kemény férflaknak könny esett ki a szeméből. Halottas csönd

követte Sharnock szavait, amelyek a történet vége felé már egyenként koppantak, tompa sullyal, mint koporsóra hulló göröngyök.

John Savage törte meg a csendet:

— Ki hinné ezt a förtelmes sátánhistóriát, ha nem szemtanu mondotta volna el.

— Esküszöm az egy élő Istenre, hogy semmit sem tettem hozzá, — mondta reszkető hangon Sharnock ur.

— Hát lehetünk ezek után kiméletesek. Van, aki még fontoltan latra tudja tenni terveit. Itt már hallgat az agy és csak a vér szava ordít és a nekibőszült ököl beszélget.

Mint valami rettenetes ércpöröly zuhant le John Savage összeszorított ökle az asztalra. És mintha valami rúgót talált volna, úgy emelkedett fel a nyomán az eddig hallgatag Mr. Barnwell. Szeme úgy lobogott, mint fakó halotti fény a sárga viaszgyertyák fölött. Mert viaszszin volt az arca s a hangja mintha mélyről, döngő vermek sötét boltjai alól dübörgött volna fel, mikor mondta:

— Halál a királynőre!

Utána zúgták valamennyien.

Leicester lord úgy ment a németalföldi harctérre, mintha udvari ünnepségre hívták volna meg.

Eddig még nem szagolt puskaport. Erzsébet szoknyája mellől robbant be a háboruba. Ötven hajón nem tulnag hadsereget, de annál népesebb és annál csillogóbb udvari kíséretet vitt magával.

Csaknem külön hajó kellett ruhatárának. Minden hadialkalomhoz szertartásosan akart felöltözködni. De keményre vasalt, hófehér gallérjai, a kalpagjait, barettjeit ékesítő bodros struccetollak lekönyultak, összekuncsorodtak a hollandiai ködben. A drága bársonyokat és brokátokat szennyel lepte a hareterek mély lapályainak örökös sara. Az egyszerű, öltözködésükben is szigorú hollandusok kerekrenyilt szemmel bámulták a vezért, akin több volt az arany, a drágakő, a csipke, a lenge selyem-

disz, mint a fegyver. A vérnél sokkal jobban kedvelte a bibortüzű rubint. Ugy látszik, a külső megjelenés fényével akarta pótolni a hadibabérok hasztalan sóvárgott fényét. A kitünő lovag, a veszedelmes bajvivő, a híres lándzsaöklelő tökéletesen csődöt mondott a harc téren.

Az ügyes Erzsébet ezuttal rosszul választott.

Igaz, hogy nem a királynő döntött itt, csak az asszony.

Erzsébet tulajdonképpen azért bocsátotta el maga mellől kitarató lovagját, azért küldte őt az áldatlan Hollandiába, abba a háboruba, amelybe csak alattvalóinak türelmetlensége kényszerítette be, hogy borsot törjön vetélytársának, Lettice Knollysnek orra alá. Elküldte Leicester-t, de magára hagyta. A győzelemtől végeredményében jobban félt, mint a vereségtől, hiszen az megtorlásra ingerelhette volna Fülöpöt. Erősen elidegenítette Erzsébetet a háborútól mértéktelen fukarsága is. Embert könnyen adott, az olcsó volt, de pénzt annál nehezebben. A hadsereget elküldte, de ellátásáról nem gondoskodott. Éhes, rongyos, agyonhajszolt katonáitól hiába várt volna fényes haditetteket.

A harctérről csupa rossz hír érkezett. De ez nem nagyon aggasztotta a királynőt. Annál jobban kihozta sodrából, mikor arról értesült, hogy a holland tartományok kormányzójukká választották Leicester grófját s a szép Rob, akinek a hiúság nem volt utolsó gyöngéje, az ő tudta és megkérdezése nélkül elfogadta a magas méltóságot.

Erzsébet magánkívül volt. Leicester угyszólván, királlyá tette magát, csak éppen hogy koronát nem viselt. Megjöhet még az étvágya arra is. Hadserege van, csak éppen a kezét kell kissé jobban kinyújtania.

Erzsébet reszketett a koronáért. A legkisebb fuvallat egész testét megrázta. Bekoronázta a dolgot, hogy egy szép napon Lettice Knollys megjelent London utcáin. Fejedelmi kísérettel jött. Hintói, csatlósai, mint valami királyi menet vonultak végig

London utcáin és Lettice szebb és hódítóbb merészelt lenni nála. A nép összecsiszódott, ujjongva követte. Hangos volt a város a lármás üdvörlésgától.

Megtudta, hogy Leicester felesége bevásárolni jött Londonba és ezen a címen bejárta a város minden zegét-zugát. Nehéz társzekerekre rakták fel a sok drága marhát, úgy hogy a menet egyre nőtt. A bevásárlásra pedig azért volt szükség, mert Lettice meg akarta látogatni férjét a harcéren. És úgy akart ott megjelenni, mint a kormányzó nejéhez illik.

Királyi bevonulást akart tartani Hollandiában!

Ez több volt, mint amit Erzsébet elviselhetett. Kékült, zöldült dühében. Még abban az órában gyorsfutárt küldött Leicesterhez és megparancsolta neki, hogy tüstént tegye le a méltóságot, amellyel megtisztelték. A parancsot nem hajtották nyomban végre. Erzsébet dult-fult. Leicester ellenségei kihasználták az alkalmat, hogy még jobban felbőszítsék egykori kegyeltje ellen. Már-már úgy látszott, hogy Leicester bukása föltartóztathatatlan. De a gróf is idejében neszét vette a dolgoknak. Fivére maga küldött hozzá titkos futárt és apróra megírta neki, milyen vihart kavartak ellene. A levélből megértette Leicester, hogy itt most minden egyetlen kockára van feltéve és belement az izgalmas játékba.

Nem várt sem parancsot, sem hívást. Otthagytá katonáit, a harcéret, a hollandusokat és spanyolokat, ott hagyott csapat-papot, felült az első hajóra és amikor senki sem várta, senki sem számított jövetelére, egyszer csak otthon termett Londonban. Az elképedés általános volt. Leicester nem törődött vele. Bünbánón a királynő lábához vetette magát, a királynő pedig, — mit tehetett volna — gyöngéje volt Leicester, megbocsátott.

Mária királynő Tutburyból Chartleybe költözött. Chartley egyszerű udvarház volt, afféle jobbmodu porta, nem tulságosan kényelmes, nem is

eléggé fényes szállás egy királynőnek, de sokkal nyugalmasabb és egészségesebb Tutburynál. A levegő üde, a táj derűs, a szobák tágasak és szárazak. Chartley mindenesetre enyhítést jelentett a penészes, nyirkos Tutbury után.

Erzsébet szíve is megennyhült volna Mária iránt?

Az angol királynő nem ismert ilyen ellágyulásokat. Mária tulságos teher volt már neki, akitől minden áron és sürgősen szabadulni akart. Tutbury nem volt alkalmas szabadító. Fokozta Mary testi gyötrelmeit. De a köszvény lassan dolgozott. Többet ártott neki, mint Mary királynőnek. Pellengérre állította, kihívta ellene az egész világ gyűlöletét. Nyíltan vádolták, hogy tervszerűen akarja lassu kórsággal eltenni láb alól ellenfelét. Erzsébetben mindenesetre meglett volna ez a szándék. De a köszvény ebből a szempontból ártalmatlan kórság volt s amilyen rossz hírét költötte Erzsébetnek, éppen olyan kevésbé ásta alá komolyabban Mária egészségét.

Mária amelletts telekönyyezte fél Európát egyre keservesebb panaszaival. Siralmaidól visszhangzott az Escorial, a Louvre, sőt a Vatikán is. Az új pápa, V. Sixtus, aki szakítva XIII. Gergely harcias eszközeivel, ismét a szelid engedékenységs fegyvereivel próbálta megnyerni Erzsébetet, irt neki, hogy enyhítse a szerencsétlen királynő siralmas sorsát. Bourgoing, a királynő francia orvosa is szüntelen zaklatta Sir Amyast s az egész világ előtt elhárította magáról a felelősséget. Erzsébetnek engedni kellett.

Walsinghammal akarta megbeszélni a dolgot.

— Ki fog rajtad Skócia — mondotta, mikor az aggastyánná roskadt kancellárt megpillantotta —, valamikor nagyon fogadkoztál, hogy a nyavalyákat is tudod kormányozni. Ugy látom, nagyon a nyakadra ültek. A skót királynő pedig a nyakamra vénül, ami rám sem éppen hízegő.

— Felség, még csak egy kis türelmet — nyögte

Sir Francis —, remélem most már jó kerékvágásba kerül a dolog. Hamarosan olyan finom kis sikátorba fogom becsalogatni Mary királynőt, ahonnan egyenesen az örökkévalóságba lehet jutni.

— A királynő egyelőre nem kívánczik olyan messzire, csak el Tutburyból.

— Annál jobb. El kell hozni onnan.

— Ezt te kívánod?

— Követelem. Még azt is megmondom, hová vigyék. Mit szólna Felséged Chartleyhez?

— Chartley... Chartley... igen... nagyon nyílt hely... ott nehéz lesz őriztetni. Könnyen megszóktethetik.

— Éppen ehhez akarok étvágyat csinálni.

— Mi az, már megint te szövöd ellenem az összeesküvést? Vigyázz, Parryval majdnem megégetted a körmöd.

— Az más volt. Most nem én szövöm az összeesküvést csak igazgatom.

— Mary óvatosabb, mint a hermelin és ravaszabb, mint a nyest.

— Most olyan biztosnak fogja magát érezni, és olyan étvágygerjesztő falatot kap, hogy föltétlen beugrik a csapdába.

— Szóval Chartley?

— A legjobb lesz. Chartley közelében, úgy tudom, serfőző is van. Mary királynő szereti a sört. Ő és háznépe kaphatnának naponta egy hor-dócskával.

— Milyen gyöngéd és gondoskodó lettél egyszerre vén Walsingham? Nem ismerek rád.

— Az a fő, hogy a másik királynő rám ne ismerjen.

Babington és Ballard nyugtalanul várakoztak. Csak ketten voltak a derbyi nagy udvarház tágas hátsó termében. De mintha szűk lett volna nekik az óriás hodály, olyan nagy léptekkel mérték véges végig.

— Mi lehet az oka, hogy késik. Az óra nem pon-

tosabb nála? — mondta csak úgy magának Babington.

— Kit is vársz, voltaképpen? Bizonyosan nem tudom. De rám is egészen átragadt a nyugtalan-ság. Ha baj van, mindnyájunk baja.

— Beszéltem már neked róla.

— Kiről?

— Giffordról. Uj szövetségesünkről.

— Emlékszem már. De félek, nagyon is vakon megbiztok benne.

— A gyanunak árnyéka sem férhet hozzá.

— Én nem volnék ilyen nyugodt. Ő jött hozzád. Ő ajánlkozott fel. Honnan tudott a mi összeesküvé-sünkről? Kiszimatolta. Kém.

— Honnan tudott? Mendozától tudta, a volt spa-nyol követőtől, aki most Párisban buzgólkodik a királynő érdekében, mióta Erzsébet Londonból ki-utasította. Tudhatta Morgantól is, akivel szintén összeköttetésben állottunk. Ezek küldték hozzánk. Allen urtól is hozott ajánló levelet.

— Jó, jó. De a mi ügyünkben nem lehetünk elég óvatosak.

— Még írásainál is megnyugtatóbbak a tettei. Mióta szövetségesünk, azóta zökkent a dolog rendes kerékvágásba. Külföldön minden hajszálpontosan elő van készítve. A királynőig megszakítatlan a lánc. Helyén áll mindenki. Csak meg kell gyújtani a kanócot és egyszerre robban körül valamennyi akna. A királynővel is azóta vagyunk szoros érint-kezésben. Csaknem napról-napra üzenetet váltunk. A királynő tájékozva van terveinkről. Minden lé-pésünket ismeri. Mindenhez hozzájárult.

— Gifford a közvetítő? Hogy férkőzik be hozzá? Sir Amyas száz szemmel vigyáz. Árgus nem lehetne éberebb börtönőr.

— Szó, ami szó, a szerencse is a kezére járt. De mindenképpen fölötte fortélyos fickó ez a Gifford. Azt tudod, hogy a királynőt Chartleybe vitték. Tutburyban nem bírta már tovább, úgy gyötörte a köszvény. Chartleyt nem lehet úgy őrizni, mint a

magában álló komor várkastélyt. De különben is valami egészen csodálatos véletlen jött segítségünkre. Gifford bátyja derék serfőző, Chartley közelében lakik s a söre a leghíresebb messze vidéken. Sir Amyas az orvos rendeletére megengedte a királynőnek, hogy sört igyék és honnan vitetnék a sört, ha nem Gifford bátyjától, aki testestől-lelkestől a mi hívünk.

— Egészségére váljék a jó sör a királynőnek. De ez magában még nem sokat mond.

— Így nem is. De azért a sör malmunkra hajtja a vizet. Nagy dolog az, hogy a mi emberünk mindennap beküldhet egy hordót a királynőnek.

— És az éber Sir Amyas csak úgy simán engedi azt a hordót ki-be járkálni. Nem jut eszébe meg nézni, nincs-e kettős feneke, nincs-e rejtett üzenet dongái alatt?

— Nem olyan tökélen ütött Sir Amyas. Alaposan megvizsgáltatja ő a hordót akkor is, mikor lehozzák, akkor is, amikor kiviszik. Van is a hordóban üzenet mindig, de nem veszi észre. Éppen ebben van Gifford fortélyja.

— Ezt aztán végképpen nem értem.

— Pedig elég egyszerű. Van egy kis vaskazetta, a vaskazettába kerül a levél, amelyet a királynőnek küldünk s ide helyezi a királynő is a maga leveleit. A kazetta benn áll a hordó közepén. Sör veszi köröskörül. Ezért nem tudnak ráakadni, mikor a hordót vizsgálják.

Három egyforma koppanás hallatszott.

— Ez Gifford — mondta Babington és sietett ajtót nyitni.

Alacsony vöröshaju emberke lépett be. Apró szurós szeme sandán pislogott a homályban.

— Nyugodtan szólhatsz — mondta neki Babington. — Ballard ur, vagy ha tán ezen a néven jobban ismered, Fortescue kapitány, legodaadóbb hívünk. Már régóta türelmetlenül várunk.

— Sir — felelte Gifford —, kevésbe mult, hogy a terv, amit hónapok óta annyi gonddal építettünk,

halomra nem dőlt és hogy helyettem nem a sherif jött értetek.

— Az Isten szerelméért, mi történt? Beszélj!

— Véletlen baleset. Reggel az egyik málészáju szolgalegény leejtette a söröshordót. A hordó köre zuhant és összetört. A sör elfolyt. Minden egyetlen kockán fordult meg. El kellett ternelnem a figyelmet, hogy eszükbe ne jussón az összetört hordót vizsgálni. Hiszen tüstént ráakadtak volna a levelekre. De egyszerre mintha isteni sugallat világosított volna meg. Jajveszékelní kezdtem, hogy végem van, nem merek a bátyám szeme elé kerülni, egy hordó sör, nekünk, szegény embereknek fájdalmas veszteség. Közben ráborultam az összeomlott hordóra, cibáltam ide-oda, hogy a dongákkal az áruló jeleket eltakarjam. Sir Amyas is kijött a nagy zajra. Szigorú, kemény ember, de van szíve. Megkönyörült rajtam, odaintett magához. Egy fényes angelotot nyomott a markomba, hogy a kárunkat megtérítse és megparancsolta, hogy vigyem vissza, amilyen gyorsan csak tudom az összetört hordót és hozzak másikat, mert a királynő nagyon fogja a sört nélkülözni. Ezért késtem.

— Hála legyen a Mindenhatónak — fohászzkodott fel Babington.

Gifford folytatta.

— Most az egyszer megszúttuk baj nélkül. De ez a baleset figyelmeztetés, hogy percet sem szabad tovább késnünk.

— Mi készen vagyunk. Tudja mindenki, hol a helye, mi a kötelessége. De én most még az utolsó pillanatban is visszariadok a végzetes cselekedettől. Kiméljük Erzsébet királynő életét.

— Ha az övét kiméled, Mary királynőét teszed kockára, Sir. Előbb Erzsébettel kell végeznünk, csak aztán rohanhatjuk meg Chartleyt. Különben lemeszároltatja hóhéraival a királynőt, mielőtt még közelébe férközhetnénk.

— Elég, ha ártalmatlanná tesszük Erzsébetet.

— Ahhoz nincs elég erőnk. De az orgyilkos

észrevétlenül elérheti. Savage lovagnak már kész terve van.

— Én tiszta kézzel akarom szolgálni a tiszta ügyet. Tudom, hogy Mary királynő sem adná soha beleegyezését, hogy orgyilkossággal nyissuk meg börtöne ajtaját.

— Már bele is egyezett. A királynő minden lépésünkről tud. Tájékoztattuk, hogy semmi se találja készületlenül. Jóváhagyta minden tervünket és ma végre hozzájárult a gyilkossághoz is.

— Nem hiszem. Lehetetlennek tartom.

— Itt a levele.

Gifford gondosan összehajtott levélkét huzott elő zubbonyából. Babington és Ballard mohón estek neki, hogy kibetűzzék. De csakhamar csalódottan hagyták abba az olvasást. Gifford nevetett.

— Ez titkos irással készült. De itt a kulcsa is. Annak a segítségével kibetűzhetitek.

Babingtonnak még mindig volt ellenvetése:

— Ez nem a királynő kezeirása.

— Nem is állítottam. A királynő már nem maga írja leveleit. Ezt is az óvatosság parancsolja. Sikertelen beszerezni hozzá egy megbízható íródiákot. Phelipp a neve. Tud vagy tizenötféle titkos írást. A királynő tollba mondja neki leveleit, ő pedig átteszi a megfelelő kulcs szerint titkos írásba. Így, ha még el is fogják valamelyik levelét, nincs olyan hirtelen veszély. Napokba, esetleg hetekbe telik, míg az ilyen titkos írást megfejti az, aki a kulcsát nem ismeri.

Babington megadta magát:

— Ha a királynő is akarja, én nem ellenkezem.

— Akkor nem szabad tovább halogatni a dolgot. Az idő is most legalkalmasabb. Erzsébet Windsorban van és a gyönyörű nyári estéken magányosan sétálgat a kert árnyas utjain. Legtöbb hívünk Sharnock, Tichbourne, Salisbury mind bejáratosak az udvarhoz. Könnyű lesz nekik elrejtőzni a sűrű bokrok közt. Nem is szabad csak ma-

gára Savagera bizni a kivitelt. Egy ember oélt téveszthet. Nekünk biztos siker kell.

— Én ugyanakkor száz megbízható fegyverrel megrohanom Chartleyt. A királynőt előre értesítenünk kell. Azért pontosan meg kell állapodnunk az időpontban.

Gifford elgondolkozott:

— Mához egy hétre, este. Én addig átkelek Calaisba és értesítem a hercegeket. Mához egy hétre már spanyol és francia katonákkal állok angol földön.

— Tehát mához egy hétre, — mondta Babington jelentőségteljesen és bezárta Gifford mögött a nehéz kaput.

Már csak két nap választotta el őket a végzetes estétől, amelyen mindennek el kellett dölnie. Minden pontosan vágott, mint az óramű. Negyvennyolc óra múlva Savage döfése új arcot ad a világtörténelemnek.

Babington késő este tért nyugvóra megszokott szobájában, a Vörös Ökör-fogadóban. Fáradt volt. Hirtelen elnyomta a mély álom.

Nem sokáig pihenhetett. Legédesebb álmából riasztották fel. Valaki vadul verte, rázta az ajtót.

Alig tudott eszmélni. Félálomban, bódultan támolygott az ajtóhoz.

Kinyitotta. Nem akart hinni a szemének. Sharnock állt előtte.

Babington lassanként magához tért. Egy mozdulattal berántotta a váratlan vendéget szobájába. Kulcsra zárta mögötte az ajtót. Gyertyát gyújtott.

Most látta, milyen kimerült Sharnock. Egy székre roskadt. A veríték szakadt róla. Melle zihált. Tekintete még a szokottnál is sötétebb volt.

— Mindennek vége — lihegte.

— Félrebeszélsz. Minden a legjobb kerékvágásban van — mondta Babington.

— Sir, te nyugodtan alszol itt Londonban, pedig már ég a ház a fejed fölött.

— Savage-zsal volt még utolsó megbeszélésem, azért jöttem Londonba. Holnap Chartleyben vagyok.

— De a királynő nincs már Chartleyben.

— Nincs Chartleyben... — hebegte elképedve Babington.

— Nincs. Tegnap reggel Sir Amyas vadászatra hívta Tixallba. A királynő, aki a jó levegőn már kissé magához tért, örömmel fogadta a meghívást és egész cselédségével elhagyta Chartleyt.

— Hol van most.

— Nem tudom. Senki sem tudja. Az egész meghívás csak ürügy volt. Alig hagyta el a királynő ideiglenes börtönét, Walsingham emberei már ott termettek. Feltúrták a királynő egész lakosztályát, lefoglalták minden levelét, megtalálták a titkos irások kulcsait. Nem is nagyon kellett keresniök. Phelipp, a királynő íródeákja nem ment vadászni. Chartleyben maradt. Az adott a kezükbe mindent.

— Phelipp? Gifford bizalmasa volt. Hiszen akkor Gifford...

— Áruló. Az volt első pillanattól kezdve. Walsingham fizetett kéme. Minden levelet, amelyet a királynőhöz vitt és amelyet elhozott tőle, előbb urának adott át. Itt pontos másolatot készítettek róla. Walsingham tudott minden lépésünkről.

— Minden elveszett. És elveszett a királynő is.

— Ballard már kezükben van. Chartley mellett csípték el a fogadóban.

— A királynőről beszélj. Róla mit tudsz? Hová vitték?

— Mi gondod most a királynővel? A magunk bőrét mentsük, míg lehet. Kapd magadra gyorsan a ruhád. Az éj sötétjében elérhetjük a Temzét. Csónakom van ott elrejtve. Talán sikerül egérutat vennünk. Cornwall felé. Onnan Írországba.

London még mélyen aludt, mikor a fogadó kapuján kiléptek. Elérték a Temzét. De a vizen már

rajzottak a sajkák, Písla lámpáik, mint éber szemek figyelték a partokat. Nem mertek nekivágni a víznek. Tovább lopták magukat a sötét síkátorokon. A házak ritkultak. London elmaradt mögöttük. Bevették magukat a St. Pauls Wood-ba. A sűrű erdő eltakarta őket üldözőik előtt.

A Szent Pál székesegyház harangja megkon-
dult. Félelmes, mély bugással szállt a hang az alvó
London fölött. Átvették a szót a Westminster ha-
rangjai riadt, fuldokló lelkendezéssel. A St. Laurens
hajvészékelt, a Michaelis élesen visongott, mint a
halálmadár s az ódon Olaf rekedt echoval felelt
nekik a vizen át s a Tower félrevert vészharangjai
vékonyan, magasan süvítették az iszonyatot a süket
éjszakán át. London valamennyi harangja szólt.
Remegett bele a levegő. S a remegés átragadt az
álmukból riadt szívekre. A félrevert érc gyötrött
zengése rémületet harmatozott a haragos hajnal-
hasadásba.

A szűk síkátorokon még az éj sötétje surran.
De már itt is, ott is véres szemek világa lobban az
éjszakában. Fáklyák rőt fénye kiáltoz fel a fekete
ablakokra. Lángcsóvák cikáznak a szurkosan csil-
lanó víz fölött.

Már mozdulnak a halott utcák. A síkátorokból,
mint vak kutak mélyéről morajlik fel a tompa zaj
az egek zengő jajszávához. A két láрма egymásba
csap s egymásba fonódva hömpölyög tovább. Mintha
a város döbbszent szíve zihálna ugyanarra az ütemre.
Most harsány kürt hasít bele. A Tower kapuja nyi-
lik. Patkócsattogás. Lovasok rohannak. Tíz, husz,
egész sereg. Nehéz vértések vágatnak Windsor felé.

Vágatnak a vértések, vágat az ismeretlen vész.
A rettenetes a láthatatlantól! A vak rémületből láto-
mások lobognak. London sejti már mi történt. Véres
töröket látnak villanni Windsorban. Össze-
esküvés a királynő élete ellen. A nyári kastély kö-
rül már vad mészárlás folyik. Egy hírből száz má-
sik sarjad. Talán vannak, akik titkos terv szerint

riasztják a lelkeket. Minden fáklialobbanás új félelem forrása. Repülő csóváktól reszketnek. Az összeesküvők fel akarják gyújtani Londont a négy sarkán. El akarják hamvasztani az egész várost.

Valahonnan dobpergést hoz a hajnali szél. Távoli dobogás tompa lármája zúditja a szívek kapujába a vért. A hajnal kétes derengése tele van balsejtelmekkel. Spanyol zsoldosok hada dobog a homály áthatolhatatlan kárpitjai mögött. Kardélre hánynak mindenkit. Vérrel keresztelik az eretnekeket. Máglyára hányják a száraz puritánokat. Felgyújtják bennük a kialudt hitet.

És a harangok ércorka tátog szüntelen. Bömbölnek, hörögnek, fuldokolnak. A hatalmas London tántorog kába rémületében, mialatt a St. Pauls Wood-ban két fegyvertelen összeesküvő lopja immár csak egyetlen gyöngye hajszálon lógó életét.

Mire a rémület éjszakája reggelre virradt, Babington összeesküvésének minden tagja zár alatt volt. Csak a vezér hiányzott és a felhős homloku Sharnock.

Másnap őket is megfogták. A kínzó éhség kieresztelte őket az erdőből. Woxindonnál bukkantak ki s betértek egy ismerős majorságba élelemért. Itt már lestek rájuk.

Akkorra London lázban égett. Walsingham a rémület lángját gyújtotta fel, hogy annál magasabbra csapjon a bosszuvágy. Mikor Babingtont és társait a Towerbe bezáratották, egész London az utcán volt és hangos szóval üvöltözte fejükre a halált.

Gyorsan végeztek velük. Topcliffe kegyetlenül megkínozta őket. Vallomást csikart ki valamenynyiből. John Savage vallomása valósággal gyűlölettől tájtékozó vádbeszéd volt a királynő ellen. Szeptember elején kimondták a vérbill alapján a halálos ítéletet Babingtonra és hat társára. Mikor Erzsébet a halálos ítéletet aláírta, villámló pillantással kérdezte meg Burghley lordtól, nem adnak-e mó-

dot az angol törvények, hogy valami rendkívül kegyetlen halálnemmel végezzék ki őket. A lord megnyugtatta, hogy a törvényben előírt halálnem éppen elég kegyetlen, de megígérte, hogy a törvény betűit pontosan be fogják tartani a kivégzésnél. Így is történt. Babington és társait szeptember 20-án szinte élve metélték darabokra. A régi barbár törvény egész borzalmasságában érvényesült. Az elítéltek képzeletet felülmúló kínokat szenvedtek.

Még a rémségekhez szokott csőcselék is megsohalkta az embertelenséget. A hangulat a másik végtelbe csapott. London háborgott a királyi birák ellen. A hurt nem lehetett tulfeszíteni. Még hét felségárulóra várt a halál. De ezt az ítéletet nem merték végrehajtani. Később, titokban végezték ki az elítélteket és beérték azzal, hogy holttesteket négyeljenek föl.

Babington és társai kivégzése csak előjátéka volt a nagy tragédiának.

A nemes vad, akire az egész hajsza folyt, ott várta sorsát Fotheringhay várában, ahová Tixallból nehéz fedezet alatt szállították.

A komor ősz még zordabbnak tűnt ebben a komor északi várkastélyban. Halálos szomorúság ült itt mindenben. Mária pillanatig sem volt kétségben sorsa felől. De fejedelmin viselte. A megpróbáltatások megedzették. Szinte felmagasztosult nemes büszkeségében.

Fotheringhayben ült össze a bíróság. A várkastély tágas halljában az óriás kandalló előtt foglaltak helyet a székülő birák. Megjelent Walsingham is. Hideg és száraz volt. Szenvtelen maradt mindvégig. A királynő szenvedélyesen vágta szemébe, hogy évek óta ármányt sző élete ellen. Walsingham égre emelte kezét és reszketeg hangon Istent hívta tanuul, hogy semmi mást nem tett, mint amire tiszte és a jog kötelezte. Lehet, hogy számtalan gyilkosság terhelte lelkiismeretét, de itt is igazi angol

maradt mindig, „még gonosztettei is törvényesek voltak“.

Mária két napon át nyugodt fölénnyel védekezett. Esküvel erősítette, hogy soha még gondolatban sem tört kedves rokonának élete ellen. Egy célja volt csak, hogy szabaduljon rabságából, amelyben ártatlanul és jogtalanul tartották. Walsingham leveleket tartott elébe. Mary királynő kijelentette, hogy a levelek hamisítványok, Walsingham kémeiket csempésztett be hozzá s azok visszaéltek nevével és bizalmával. Akármilyen világos és ellenállhatatlan erejű volt is érvelése, nem használt semmit. A halálos ítélet előre elvégzett dolog volt. Mikor Mária látta, hogy az egész bíróság jól rendezett színjáték, makacs hallgatásba temetkezett.

Az üléseket Fotheringhayben befejezték. Október 25-én a Westminster csillagtermében ült össze a bíróság és kimondta Máriára a halálos ítéletet. A parlament is azon a véleményen volt, hogy csak Mária halála jelentheti Erzsébet biztonságát.

Az ítéletet Fotheringhayben Buckhurst lord közölte Mária királynővel. Ez közömbösen vette tudomásul. Nem volt már meglepetés számára.

Csak udvari káplánját kérte, akit nem bocsátottak hozzá, mióta Tutburyba vitték. A halálraitéltnek lelki vigasztalás kellett. Ezt a kérését sem teljesítették. Peterborough anglikán dékánját jelölték ki számára lelki vigasztalóul. De ezt Mária utasította vissza.

A halálos ítéletre még a királynő jóváhagyó aláírása kellett.

Senki sem hitte, hogy Erzsébetnek lesz bátorsága erre az aláírásra. Európa mindenestre felémelte intő szavát. Mary királynő fia, Jakab, az ifjú skóti király nyomban követeket küldött Erzsébethez, hogy balvégzetű anyja számára kegyelmet kérjen. De levele nem volt sem szerencsés hangu, sem elég határozott. Jakab az angol trón öröklésének reményében nem mert elég élesen szembe

szállni a királynővel, mégis volt levelében néhány célzás VIII. Henrikre, aki lenyakasztatta hitvestársait s ezek a célzások éktelen haragra gerjesztették Erzsébetet. Tombolt. Ki akarta dobálni a skót követeket. Leicester alig tudta lecsillapítani.

Megingathatalan volt. Nyiltan, vagy leplezett ürügyekkel elutasított minden külföldi beavatkozást. S a legrutabb alakos színjáték kezdődött ezután. Erzsébet képmutatásának egész művészetét tűzbe vitte. A világ előtt megrendülést mutatott. Több ízben is visszautasította az aláírást. Színre szemre kétségbeesetten keresett utat-módot, hogy szeretett rokona életét megmentse. De mit tehetett népe ellen? Az angol közvélemény a Stuart királynő halálát követelte. Közben rémhírek terjedtek el, hogy a spanyolok már ki is kötöttek Milfordban Mária kiszabadítására. Egy reggel nagy riadalom verte fel Londont. Remegve várták a fellázadt északi grófságok vad hordáit, amelyek a főváros felgyújtására s a puritánok lemészárlására készültek. Burghley lord újra meg újra megjelent a királynő előtt és átnyújtotta neki a halálos ítéletet aláírás végett. De hogy Burghley kitől kapta erre az utasítást, az örökre titok maradt.

Csak Mária királynő érezte, milyen förtelmes színjátékkal hintenek port a világ szemébe. Tisztában volt vele, hogy meg kell halnia. Ebben a tudatban írta meg bucsulevelét Erzsébethhez, Fülöphöz, a francia királyhoz és V. Sixtus pápához.

Előérzete nem csalt. Erzsébet 1587 február elsején aláírta a halálos ítéletet.

Erzsébet nagy, széles, álló betűivel írta alá az ítélet záradékát, amely utasítást adott a kivégzésre. Mikor a kacsaringót is alakanyarította, tréfásan azt mondta titkáranak, Davisonnak:

— Hazamenet ugorj be Walsinghamhoz és közöld vele, hogy az aláírás megtörtént. Beteg ugyan,

de nem hiszem, hogy megölné a fájdalom, ha ezt a hirt meghallja.

Davison távozni akart. A királynő visszaintette:

— A kivégzésnek titokban kell történnie. A Fotheringhay-kastély udvarának terebélyes fái sem takarhatják eléggé. Egyetlen alkalmas hely van: a kastély nagyterme, ott, ahol a bíróság ülésezett.

Aztán hirtelen indulatossá vált. Kicsattanó hangon mondta:

— Eh, mit is beszélek már róla. Én megtettem, amit tehettem. Senkise merészeljen ezzel tovább zavarni. Egy hangot se halljak többé róla, míg mindennek vége nincs. Nem is tudom, mért tartok tanácsosokat, ha mindenben rám szorúlnak és nincs annyi sütnivalójuk, hogy le tudnák venni vállamról a felelősséget.

Azzal elbocsátotta Davison, aki hűsége senki számára sem számolt Burghleynek, Walsinghamnek, Leicesternek és Kentnek a történeteikről.

Erzsébet ettől a naptól kezdve egyre nyugtalanabbá vált. A magányt kereste. Érthetetlen szavakat mormogott. Az élet, amellyel már leszámolt halálos sullyal nehezedett lelkére.

Minisztereinek félértelmű homályos célzásokat tett. Csak annyit sejtettek belőle, hogy a skót királynő halálát kívánja, anélkül azonban, hogy ő maga személyesen segédkezet nyújtson hozzá.

Hirtelen Burghleyhez fordult és így fakadt ki:

— Ti megesküdtetek nekem, hogy meg fogtok védelmezni, hát ha az eskütök nem sugja meg nektek ilyen pillanatokban, mit kell tennetek, akkor csak sokat ígértetek, hogy semmit ne tartsatok meg.

Burghley hallgatott.

Néhány nappal az aláírás után kilovagolt a királynő. Davison szembe jött vele.

— Mi hír Fotheringhayból? — kérdezte a titkártól.

— Nem tudok semmit Felső, — felelte Davison.

— Mária még él?

— Tudtommal senki sem adott parancsot kivégzésére.

A királynőt elöntötte az indulat.

— Hát meddig várjak még? Nincs biztonságban az életem. A fejem nem tudom nyugodtan álmra hajtani. Benn a halál és az árulás leselkedik rám, kinn Spanyolország, Franciaország és Skócia. És nem akad egy alattvalóm, aki megszabadítana ettől a rémséges lidéretől. Sir Amyas tudja, hogy aláírtam az ítéletet. Ha tudja, miért nem tesz semmit. Irjatok neki. Ismeritek a szándékomat.

Davison még aznap beszélt Burgleyvel és Walsinghammal és a levelet gyorsfutár vitte Fothe-ringhaybe.

Eredménye nem volt. Sir Amyas Paulet lakonikusan válaszolt:

— Én mindent megteszek, amit a törvény rendel, vagy királynőm jog szerint parancsol, de gyilkos nem vagyok.

Erzsébet magánkívül volt, mikor Sir Amyas nyakasságáról értesült. Ujra magához hívatta Davison-t. A titkár feje már főtt a sok zavaros, kétértelmű, homályos célzásokkal teli beszédétől. A királynő most nyiltabban és határozottabban beszélt:

— A dolog nem tűr tovább halasztást — mondotta. — Szégyen minisztereimre, hogy ez a kétélű kard még mindig itt lóg a fejünk fölött.

Davison összeszedte minden bátorságát és megkockáztatott egy kérdést:

— Hát Felsőged elszánta magát, hogy kivégezti a skót királynőt?

Erzsébet szenvedélyesen csattant föl:

— El, a megfeszített Krisztusra el!

Davison futott Burghleyhez. Ez összehívta a titkos koronatanácsot. Walsingham, a képmutatás eleven szobra kimentette magát. Egyszerre olyan beteg lett, hogy moccanni sem tudott az ágyból.

A tanácsbeliek összedugták a fejüket. Sokáig sugtak-búgtak. Nagynehezen mégis elhatározásra jutottak. A kivégzésnek meg kellett történnie. De a

felelősséget nem vállalták. Burghley lord levelet írt Shrewsburynek, Anglia marsalljának és Kent grófjának. Utasította őket, hogy tegyenek eleget az ítéletnek, de a levélhez mellékelte a királynő aláírásával ellátott záradékot s ezzel betartott minden törvényes formát.

Három nap óta folyt már a titokzatos sürgősforgás Fotheringhayben. Megjelent a kastélyban Shrewsbury marsall, aki hét évig volt Mária rabtartója. Sir Amyast szüntelen félrehivták. A királynő néhány hűséges cselédjét mindez szorongó balsejtelemmel töltötte el.

Február 7-én Shrewsbury lord beszélni kívánt a királynővel. Mária gyöngélkedett. Ágyból kelt föl, hogy fogadja a lordot.

Mikor látta, hogy ez Sir Amyas Paulet és Drury kíséretében lép be hozzá, már tudta, miről van szó.

Beale a koronatanács jegyzője kibontotta a hosszú pergament, amelyen ott lógott Erzsébet királynő lovas pecsétje sárga viaszba nyomva és hangos szóval felolvasta a halálos ítélet végrehajtási utasítását. A királynő méltóságteljes nyugalommal hallgatta. Márvánnyá merevült arcán rebbenés sem suhant végig.

Mikor a felolvasásnak vége volt, keresztet vetett és felfohászkodott.

— Istenem, jó hír ez számomra. És ti urak, nagy jót tesztek velem, hogy segítetek távozásomat ebből a világból, amelyet szívesen hagyok itt, annyi nyomorúságot, annyi szenvedést és szennyet láttam benne.

Azután arra kérte Shrewsbury lordot, hogy küldjék hozzá gyóntatóját. Ezt a kérését Erzsébet szigorú utasítására ismét megtagadták.

A délután ólomlábakon mászott. Végre leszállt az utolsó est. A királynő vacsora után magához hívatta hűséges cselédeit. Megköszönte jóságukat és könnyesen bucsuzott tőlük. Elosztotta köztük kevés ékszerét és ezüstjét. Néhány emléket küldött fiának,

Fülöp királynak és barátainak a francia udvarba. Kiválasztotta legszebb, legfinomabb, arannyal himzett kendőjét, hogy azzal kössék be szemét, ha üt majd a végzetes óra.

Azután lefeküdt. Lehunyta szemét. Kezét összekulcsolta mellén és olyan mozdulatlanul feküdt, mint a halott ravatalán.

De jótékony álmom nem látogatta meg. A vastag falakon is áthallatszottak a döngő zuhanások, kemény csapások tompa koppanásai. A nagyteremben a vérpadot ácsolták. A virrasztó cselédek szívét mondhatatlan fájdalom szorongatta. A királynő ajkán tulvilági derű fénye csillant. Mintha tündöklő látomás felé repesett volna. Láthatatlan angyalokra mosolygott.

Hajnaltájt ütemes dobogás zaja verte fel a némaságot. Kétezer lovas vette körül Fotheringhayt.

Azután felderengett az utolsó hajnal fázós, sápadt világa.

Hat órát verte. A királynőnek még két órája volt az életből.

Erzsébet felriadt álmából. Mintha a halál öléből tépte volna fel magát. Testét jeges veríték borította. Az ablakon a téli hajnal sápadt arca bámult be.

Reszketett. Nem találta helyét. Szeretett volna kiugrani az ágyból, magára dobálni a ruhát, lóra kapni és nyargalni észak felé. Valami ellenállhatatlan, delejes vonzás húzta Fotheringhay felé. Mintha a gyilkos mael-özön sodrába került volna s a vadul kavargó tölcser szivta volna telhetetlen torkába.

A vér bűbajos varázsa volt ez. Halántékában láz dobolt. A szíve egyre hevesebben vert, amint érezte, hogy közeledik a nagy pillanat, mikor felszökik a bíboros sugár, a vérkut ive, amely már zsenge gyermekkorában ott hagyta lelkében gyötrelmes ígézetét. Ezt a pillanatot sóvárogta lihegő

lobogással egész éleiben és mégis rettegett ennek a pillanatnak gyötrelmes átkától.

Az életét adta volna, ha láthatja, hogy hull le az a büszke fő, ha tanuja lehet a véres megaláztatásnak, amint az élet feldobbanó sugára szétporló rubinzáporban perdül szét, hogy szennyes saruk tapossák szégyenült sárrá.

Látni akarta azért is, hogy tudja, megtörtént-e csakugyan? Bizonyosságot akart. Hátha az utolsó pillanatban szétfoszlik minden, mint valami babonás látomás? Hátha csak káprázat az egész?

Most szerette volna, ha itt van a közelében Blanche Parry és bűbajos hatalmával elébe idézi idő és tér távolán át a véres színjátékot. Vagy nem lakoznak-e benne is titokzatos erők? Nem tud-e ő is olyan remegő feszültséget parancsolni érzékeinek, hogy megsejtsék azt, ami a szem számára láthatatlan és elérhetetlen minden észrevételnek? És már érezte is, hogy ágaskodik, toporzékol fel benne a kemény akarás. Szándéka megfeszült, mint a pattanásig huzott íj hurja. Feje szédült. Kábulat környékezte. Egész lénye megoldódott, széternyedtt valami zsibbasztó remegésben. Szemére köd kárpítja ereszkedett. De ebben a ködben már sejtelmes képek körvonalai bontakoztak.

Karesu, magas alakot látott. Egész lényén fejedelmi méltóság, sápadt arcán a földdel leszámolt béke sugárzó tündöklése. Törékeny derekán megfeszült a fényes tafota. Az omló selyem redői sötét pompával hullámozották körül. Csipkés, fehér főkötőjéről földig lengett a könnyű fátyol. Nemes feje, mint valami habos vánkoson pihent a széles, olaszdivatu gallér fodrain. Vállát kettős aranylánc pántja ékesítette s a lánc finomveretű füzére aranykeresztet tartott a mellén.

Valami olyan földöntuli szépsége volt ennek a látomásnak, hogy Erzsébet szívébe szinte elviselhetetlen fájdalom hasított. Az irigység, mint éles tör járta át. Erőszakkal föltépte magát a kábulatból, hogy elverje magától ezt a gyötrő látomást.

Ebben a halottas és fejedelmi fekete pompában lépett a vérpadra 1587 február 8-án kora reggel a fotheringhayi lovagvár hatalmas halljában, ott, ahol a vérbíróság törvényt ült fölötté, Stuart Mária, Skótszág trónjavesztett királynője.

A teremben, ahol a vérpad körül muskétások és alabárdosok álltak sorfalat, csak kiváltságos személyeket bocsátottak be. De a kastély udvara szorongásig megtelt s a kastélyt széles körben számlálhatatlan tömeg özönlötte el. Shrewsbury lovasai alig tudták a rendet fentartani.

Az udvaron kürtök harsogtak, sipok dünnögtek, dobok pergő üteme dobogott. A zenekar a Jumping Joant játszotta, azt az ősrégi indulót, amelynek hangjai mellett a boszorkányokat szokták elégetni. Jeanne d'Arc máglyája mellett is ezt játszották Rouenban Thalbot siposai.

A félelmes induló barbár hangjai behallatszanak a terembe. Mária királynő már akkor ott ül a vérpadon, ahová Shrewsbury lord karosszéket állíttatott számára. Beale hangos szóval olvassa az ítéletet. Mária már nem is hallgatja. Mint álom lebeg előtte a terem.

Shrewsbury lord szavára riad fel:

— Asszonyom, ime, hallotta a rendelkezést.

— Mylord, teljesítsék kötelességüket — rebegi alig hallhatón. Aztán egyszerre érces csengés szökik hangjába, arcát láng önti el. Szépsége hódítóbban tündököl, mint valaha. Feláll. Tekintete büszkén száll a bámészkodók során.

— Királynőnek születtem — mondja, minden szót tisztán tagolva, mint aki hitvallást tesz —, uralkodó fejedelemnek és nem törvények alárendeltjének. Közeli rokona vagyok Anglia királynőjének és törvényes örököse trónjának. Sokáig tartottak jogtalan rabságban ezen a földön és most, hogy az emberi erőszak végét szakítja életemnek, hálát adok Istenemnek, hogy ebben az órában hitemért halok meg.

Peterborough dékánja, akit a királynő lelki vigasztalójául rendelte ki, a vérpad lábához ugrik, öklét rázza és hangosan tiltakozik. De Shrewsbury lord leinti a vakbuzgó papot.

Mária már térdrehullt. Ajkához emeli az arany-feszületet. Keresztet vet vele. Latinul imádkozik.

— *Miserere mei, Deus... In te, Domine, speravi... Qui habitat in adjutorio...*

Mélyen leborulva veri a mellét. Egyszerre a hóhér kezét éri vállán. Sötéten magaslik fölötté az ítélet végrehajtója. A Tower hóhérát hozatták Fotheringhaybe. Erre az alkalomra új, fekete bársonyruhát kapott. Arcát is fekete álarc takarja.

A pillanat elérkezett. Vetköztetni akarja az eliteltet. A királynő szeliden elhárítja kezét. Maga veszi le fátyolos fehér főkötőjét. De a hóhér letépi nyakáról az aranyláncot. Csizmájába dugja. Ez őt illeti.

— Istenem, kezeidbe ajánlom lelkemet, — rebegi a királynő és nyakát a hóhér felé nyújtja. Azt hiszi, hogy két kézre fogott pallossal fejezik le, ami Franciaországban hercegek és előkelő nemesek kiváltsága.

De villan a hóhér bárdja s ez kiábrándítja tévedéséből. Már viszik is a tőkéhez. Le kell térdelnie, a tőkére hajtania fejét. De még mindig magasan tartja. Két hóhérlegény ugrik oda, az egyik lenyomja fejét a tőkére. Shrewsbury lord int botjával. A hóhér megcsóválja bárdját. De nem sujt le. Egyik legénye felemelt kézzel visszatartja. A királynő két kezét álla alá támasztotta. A lesujtó bárd mind a kettőt lemetszené. A pribék most hátra csavarja a királynő két karját s keményen tartja hátán összefogva.

Halálos csönd. Csak a királynő rebegő imája hallatszik:

— *In manus tuas, Domine, commendo...*

Lelke mélyéig megghatott mindenki. A hóhér is. Reszket a keze. A nehéz bárd megcsuszik benne.

Eltéveszti a királynő nyakát és mély sebet hasít a fején.

Patakzik a vér. A hóhér szédül. Elhibázza a második csapást is. Csak a harmadik csapás talál. A királyi fő lehull. A fejetlen törzsből magasra szökik a vér. Elönti bő árjával a vérpadot s a rángatózó test biboros tócsákban vonaglik.

A hóhér már fogja a levágott fejet. Magasra emelve mutatja az egybegyülteknek. Harsogó hangon kiáltja:

— God save the Queen Elisabeth!

A várudvaron most rivallnak a kürtök. A zene beleful az öblös harsogásba. Nőttön-nő a lárma. Dagad a nyugtalanság. Mint mikor a tenger morajlása orkánná zendül. A kürtszó szinte fuldoklik a csapkodó zajban. De most egy éles harsona tulsüvölt mindent. A lárma mintegy varázsütésre elül. A fejek a várudvar magas oszlopos tornáca felé merednek. A szemek majd kiugranak üregükből. Az oszlopok mögött, a mély ivék árnyában a ködös téli reggel derengő félhomályában karsu fekete alak áll. Arcát szája széléig fekete álarc fedi. Kinyujtott kezében ezüst tálcá s a tálcán alvadt vérpárnán levágott fehér fő.

A terem, ahol a kivégzés történt, már üres.

A vérpadon mozdulatlanul hever a fejetlen törzs, amelyre rongyos pokrócdarabot dobtak.

A vérpad lábánál kis kutya szaladgál riadtan. Keservesen vinnyog. Nem találja helyét. Szükölni kezd.

Mária királynő játékos ölebecskéje. Beszabadult urnője után a terembe. A sulyos pillanatokban ügyet sem vetettek rá.

Egyedül van. Felvonit és a vérpad deszkáit kaparja. Mindenáron fel akar ugrani a vérpadra, ahol a testet érzi. Minden erejét megfeszítve rugaszkodik neki. De tehetetlenül visszahull. Fáradtan

liheg. Vinnyogása rekedt szűkülésbe fullad. Félelmes, mint valami apokaliptikus szörnyecske. Habfehér bundáját lángoló vörösre festette urnője rázázporozó vére.

XVII.

A győzhetetlen Ármáda.

A mérték betelt. Európa döbbenet meredt a rejtelmes sziget felé. A csatorna kísértetes ködéből, a tarajos hullámok szilaj bachanáljától körüljárva rőt Gorgó fő véres látomása nézett vissza rá.

Senki sem hitte, hogy ez is megtörténhetik. A csapás, amely alatt Mária feje porba hullt, mint otromba tagló találta őket. Fel sem tudtak ocsudni a kábulatból.

Erzsébet eszmélt rá legelőször arra, mit tett. A felelősség úgy tapadt rá, mint tüzes Nessus-ing. Görcsös ujjal próbálta letépni testéről.

Uj színjátékba kezdett. London színházainak magas ormán lobogók lengő nyelve kiáltotta szerte a száguldó szelekbe, hogy a kopasz deszkákon az örök regényességnek olyan disze szökken virágba, aminőt még nem látott a világ. De a képzelet minden játéka elhalványult a valóság mellett. Erzsébet volt századának legnagyobb komédiása, aki maga szerezte világra szóló szerepeit.

Mikor Davison másnap reggel hirül hozta neki a kivégzést, hirtelen kicsattanó dühe tébolyultan tombolt. Űvöltött, mint a megszállottak. A legdurvább szitkok özönével árasztotta el Davisont, amiért az ítélet végrehajtási záradékát a tanácsnak átadta. Davisont a kétségbeesés ágyba döntötte. Erzsébet nem ismert kiméletet. Poroszlókat küldött érte. Kírángattatta betegágyából és a Towerbe dobatta.

Az első tajtékozó dühroham keserű kétségbeesésbe csapott. Haját tépte, csuklón zokogott, fuldoklott a könnyek árjában.

A könnyeket újra harag váltotta fel. Egyik kedveltjét, Hattont hivatta.

— Hogy merésztétek ezt cselekedni — ordította feléje, magából kikelve. — Rettenetes bosszút állok ezért. Hát mi vagyok én, királynő vagy tehetetlen báb? Felhasználjátok az én nevemet és jogaim erejét, hogy gaztetteket fedeztetek vele. Mivé lettem én, hogy ilyen hitványak próbálnak a tulajdon hatalmammal uralkodni rajtam?

Hatton felelni akart. A királynő indulatosan dobantott. Belé fojtotta a szót:

— Pusztulj a szemem előtt!

Hatton remegett. A megaláztatás arcába kergette a vért. De nem volt megállása Erzsébet haragja előtt.

Futott Leicesterhez. Már ott volt Burghley is. A királynő olyan hibátlanul játszott, hogy beugrottak neki. Memorandumot szerkesztettek. Először Buckhurst lord próbálta átadni, Erzsébet szóba sem állt vele. Most Burghley lord próbált hűsége és higadt bölcsessége tett kísérletet. Erzsébet úgy kergette el, mint a rossz cselédet. Leicester újra kegyvesztetté vált.

A királynőt egészen kimerítették az egymást váltogató dührohamok és sirógörcsök. Visszavonult hálószobájába.

Itt új rémület várt rá. Ágya fölött évek óta ott függött Fülöp király képe. Ez az arc, ez a különös, zárkózott és hozzáférhetetlen lény, mélységek és magasságok magányos vándora, mint a végzet árnya suhant szüntelen élete fölött. Vonzotta az örök rettegés, amellyel lelkébe tapadt. Reszketett attól az édes hatalomtól, amely előtt szerelmesen porba tudott volna alázkodni zabolátlan és dacos asszonyisága.

Ez a kép, mint kísértet hajszolta minden gondolatát. Mozdulatlan szeme szüntelen követte. Mintha a halál fagyos pillantása dermedt volna rá. Letépte volna a falról. Karja zsibbadtan hanyatlott

alá. De hasztalan is verte volna le. Fülöp, mint bélyeg égett benne, tüzesen beedzve a lélek falán, mint folytonos félelmes fenyegetés.

Ez a félelem most bábként rángatta a szinpadon. Miután megsiratta Máriát, gyászt öltött és gyászba öltöztette udvarát. A kivégzett királynő holttestét Peterboroughba vitette és ott ünnepélyesen eltemettette a székesegyházban. Aragoniai Katalin koporsójával szemben kapott nyugvóhelyet. Így került az apa és a leány áldozata egymás szomszédságába.

Erzsébet remegve várta a változhatatlant, közben mégis remélte, hogy ezzel a vakmerő képmutatással megtévesztheti III. Henriket vagy Fülöpöt, akiktől leginkább rettegett.

Végre mozdult a spanyol kolosszus. Stuart Mária véres vége az egész katolicizmus égő szégyene volt.

Fülöp úgy érezte, hogy föl kell emelnie a kardot, amelyet az Ur adott kezébe a hit védelmére. Felszakadtak és sajtó kinok közt véreztek tulajdon sebei is. Drake kalózái az előző évben perzselték fel San Jagót, San Domingót és Cartagenát. Dultak és raboltak. A virágzó indiai városok romjai még mindig füstölögtek s az eretnekség utolsó fészke dacos gögijében egyre fuvalkodottabban nézett farkasszemet a világ legnagyobb hatalmával. A protestáns világ szeme rajta függött. Némalföld onnan meritett erőt. A francia hugenották nála kerestek támaszt és segítséget.

Erzsébet mindent mert. Apró tüszurásokkal kezdte, otromba taglócsapásokkal folytatta. És betetőzte az egészet a fotheringayi kivégzés orcátlan kihívásával. A kehely csordultig telt.

Felemelte szavát Róma is. V. Sixtus újra kihirdette a kiközösítő bullát. Feloldotta Erzsébet alattvalóit a hűség alól. És mint egykor Pius bullája, ez is megtalálta titkos útját Londonba.

Peru és Mexicó bányái ontották az aranyat. Ömlött a sárga érc folyója a spanyol kikötőkbe,

ahol csattogott a csákány, döngött a fejszék csapása, pörölyök puhították a szikrázó vasat s az üllök csengő zenéjéhez egyhangu zsongó kíséretet duruzsolt a fűrészek ezre.

Valamennyi kikötőben dolgoztak. Hajók épültek. Soha nem látott félelmes vizivárak, egymás fölé tornyozott uszó emeletek, amelyeket ágyucsövek tüskéztek. Hadigályák és szállitóbárkák minden fajtája készült: hatalmas vitorlások, három-, négyárbcos karavellák, evezős naszádok, ormótlan tutajok kerek bástyákkal, hasas hajók, amelyeknek mély üregébe harcosok ezre fért. Mintegy varázsütésre nőtt ki a vizekből az árbocerdő és néhány hónap mulva 135 óriás csatahajó várta az indulást Lisszabon kikötőjében. Soha a világ ilyen tengeri haderőt nem látott. A hajókon nyolcezer matróz teljesített szolgálatot, csupa próbált tengerész és huszezer katona, a félelmes spanyol hadsereg három harcterén edzett gyalogsága várta, hogy partra szállhasson. A század legkiválóbb, hódításhoz szokott vezére, harmincezer harcossal állt a holland partokon, hogy a roppant erejű hajóhad fedezete alatt maga is átkeljen a vizeken és tapasztalt tudományával irányítsa diadalra a harc vágyában égő hadakat.

Ekkora tengeri erő, ennyi kipróbált, harcedzett vitéz s a hadiremeklésnek ilyen mestere nem volt még együtt, mióta a világ áll. Földi hatalom nem bírhatta le ezt a győzhetetlen ármádát. Olyan biztosak voltak a diadalban, hogy Spanyolország legnagyobb költője, a babérral borított Lope de Vega is hajóra szállt és már készült rá, hogy századokra szóló hőskölteményben énekelje meg a legnagyobb király világrengető győzedelmét.

1588 tavaszán készen állt a hajóhad az indulásra. Csak azt nem tudta senki, hová visz majd az utja. Az admirális zárt borítékban titkos parancsot vitt magával, amelyet csak a nyílt tengeren bontottatott fel.

Erzsébet azonban már jól tudta, hogy ez a fenyegető vihar, amelynek fekete felhői vésztojslón gyülekeztek a délkeleti égen, Anglia felett készül kiadni rettentő mérgét. Kémei riasztó híreket hoztak. Tisztában volt vele, hogy senkit sem téveszt meg képmutató játékaival. Új fogáshoz folyamodott. A németalföldi háboru sose volt szívügye. Szembeszállt hát az egész koronatanáccsal. Ki akarta vonni hadait Hollandiából. Kész volt arra, hogy megalázza magát, visszahívja a spanyol követet és békét kérjen Fülöptől.

Elkésztett már vele. Miniszterei meggyőzték erről. Rávétték, hogy küldje ki Draket néhány hajóval és figyeltesse a spanyol kikötőket.

Drake nyugtalan kalandszomja és fékezhetetlen kalózszenvedélye csak újabb bajt hozott rá. A vakmerő hajós azzal kezdte, hogy megrohanta Cadix kikötőjét, szétszórta a spanyol gályákat, sok kisebb-nagyobb hajót zsákmányolt, köztük a Szent Fülöp nevű óriás indiajárót, amely nemrég futott be a kikötőbe és a legdrágább árukkal volt megrakva Anglia győzelmi mámorban ujongott. Erzsébet reszketett és mentegetőző levelet irt Párma hercegének, hogy Drake saját szakállára kalózkodott.

London ráeszmélt, hogy a veszedelem elkerülhetetlen. Halálos rémület járta át. Ott állt vértetlenül, szinte csupaszon az állig fegyverkezett ellenséggel szemben. Ha Fülöp tétovázó, tépelődő természete nem halogatja a döntő csapást, Anglia kényre-kegyre lábánál hever.

De az óriás flotta még Lisszabon kikötőjében vesztegelt. Még meg se mozdította lomha tagjait, London riadt vérét már vad hírek korbácsolták. A rémség lángszekerét a lázálmok szilaj paripái ragadták. A spanyol gályák a végítélet apokaliptikus lovasaivá változtak át a felzaklatott képzeletben. Zászlóikat a pusztulás szele lobogtatta. Ellenállhatatlan rohammal törtek előre a nekiszilajodott habok hátán.

Anglia ellenségének érezte még a tengert is, amelyet rabszolga-béklyóba vert a spanyol erő igája.

A rettegésnek baljós szószólói támadtak. London sikátorain Hióbok döbbsent jajveszékelése vert visszhangot. A puritánok szinte látták a máglyák fellobbanó lángját. Hírek keltek szárnyra, hogy a spanyol hajók már a Themse torkolatánál állnak.

És nem kellett-e rettegni belső ellenségtől, az agyonsanyargatott, a végsőkig elkészerített katolikusok bosszujától? Ez komoly és eléggé nem mérlegelhető veszedelem volt. Harmincezer katolikus felkelésével kellett számolni arra az esetre, ha Fülöp hajói partot érnek.

A királynő titkos tanácsa összeült. Ezt a veszedelmet meg kellett előzni. Leicester vérmes agyában tömeggyilkos tervek láza bomladozott. Azt ajánlotta, hogy kövessék a Bertalan-éj példáját. Mészárolják le Londonban és a nagyobb városokban egy és ugyanazon az éjszakán az áruló pápistákat.

Erzsébet visszariadt Leicester vadállati tervétől, amely „pápisták“ vérével akarta tisztára mosni London utcáit. De már baljós suttogás bujkált a sikátorokon. Szálltak a hírek és mondhatatlan rémület állította meg a szívek verését. Láthatatlan szájak hirdették, hogy titkos királyi végzés van, amely megparancsolja, hogy meghatározott éjszakán rohanják meg a katolikusok házeit és mészároljanak le minden élőt. A lakosság egy része elhagyta otthonát és az éjszakákat szabad ég alatt töltötte. Mások sajkáját bérelték és a Temzén kerestek biztonságot.

De ha el is maradt a tömegmészárlás, kegyetlen zaklatásokban nem volt hiány. A házkutatások meg sokasodtak. Egész családokat hurcoltak rabságba. Nem volt Angliában dohos, penészes pincelyuk, amelyet dugig ne tömtek volna szerencsétlen foglyokkal. Az utkereszteződéseknél poroszlók álltak, akik minden utast a legkiméletlenebbül megmotoztak. Minden város hemzsegett a titkos kémektől. Nem volt fogadó, csárda, idegenszállás, amelyet

tövérl-hegyére át ne kutattak volna. Ha valakit a legkisebb mértékben gyanusnak találtak, nyomban börtönre vetették.

Közben megkezdődött a hadikészülődés.

Tizennyolctól hatvan éves korig minden fegyverfogható embert összeirtak. Két sereget akartak felállítani. Egyiket Leicester lord vezérlete alatt London és a partok védelmére, a másikat Hunsdon lorddal az élén a királynő személyének oltalmára. De a királynő fukarsága még rémületén is győzedelmeskedett. Az összeirtakat nem hívták be, mert ruházni és élelmezni kellett volna őket. A két hadsereg igazában csak papíron volt meg.

De Erzsébet személyesen próbált bátorságot önteni a csüggedőkbe. Harci mezt öltött. Pikkelyes páncélt csatolt derekára, vörös hajára lobogó tollas ércsisakot s fehér lován, mint Bellona vágtatott végig a hadsorok élén Tilburyben. Jobboldalt Leicester lord haladt mellette meglett korában még mindig daliásan. Balján azonban ifju lovag sudárlott. Mintha maga Mars szállott volna a földre. Sugárzott róla a fiatal erő s a féktelen tettvágy. Szeme rajongó hódolattal kereste a királynőét. Ugy ragyogott büszke harci paripáján, mint a napsugár, Anglia ritkán látott, de csak annál inkább sóvárgott napja.

Az ifju lovag Leicester mostohafia volt. Robert Deverieux lord, Essex grófja.

Az armáda késlekedett. Fülöpöt már nehéz kór kinozta, de maga akart meggyőződni, hogy az utolsó szögig helyén van-e minden.

Január elején meghalt Santa Cruz, a nagy admirális, aki ott állt Lepanto élet-halál tusájában a diadalmas vezérhajó parancsnoki hidján.

Fülöp Medina Sidonia herceget nevezte ki az óriás hajóhad parancsnokává. Nem jól választott. A herceget rettenthetetlen katonának ismerték, de nem volt próbált hajós. Nem szolgáltak alatta olyan

tapasztalt tengerészek sem, mint Anglia királyi kalózai: Hawkins, Drake és Forbisher.

Az új vezérnek új kívánságai voltak. Ez újabb késedelemmel járt.

Erzsébet fellélekzett. Fukarsága megint megszólalt. Megparancsolta admirálisának, Howard lordnak, hogy a flotta egy részét szerelje le. Az admirális nem engedelmeskedett.

A késedelem csak feszültebbé tette a rettegő várakozást. A puritánok a vég kezdetének vad riadalmában készültek a pusztító leszámolásra. Prédikátorok járták a városokat. Eljövendő borzalmak véres látomásaival gyújtogatták a lelkeket. Végő ellenállásra lázitottak. A templomok elé félelmes kinzószerszámokat raktak ki, hogy mutassák a felizgatott népnek, mivel vannak megrakva az inkvizíció hajói.

Végre július közepén hatalmas félkörbe fejlődve csakugyan megjelent az armáda a csatornában s méltóságteljes megfontoltsággal közeledett.

Dowreban fellobogott a jeltűz s egymásután lobbantak a partmenti lángok s a messze világító tüzek láncra hirdette Londonnak, hogy a vihar feje fölött lóg.

Az első pillanatok vad zürzavarát ájult kétségbeesés váltotta fel. Anglia dermedt letargiában várta az elkerülhetetlent.

Már csodában sem bizott senki.

Howard, az angol admirális Plymouthban értesül, hogy a győzhetetlen armáda már a csatornában jár. Nyomban előretör hajóival. A gyöngébb angol flotta a Temze torkolatát őrzi.

Drake és legényei ismerik ezeknek a vizeknek minden szeszélyét. A szirtek és zátonyok ősi ellenségeik. A szakadatlan küzdelemben minden armányukat kitanulták. Itt cseperedtek fel örök gyürkőzésben. Egyenlő erővel mérkőznek.

Villámgyorsan a csatornában teremnek. A spyolok már látják dagadó vitorláikat.

Évtizedek lassan gyült gyűlölete néz farkasszemet. Ezer arculcsapás lázadozva hordott szégyene gyullad egyszerre lángra. Az arany marcangoló éhsége szikrázik a szemekben innen és tul. Két világ, két fajta, két lélek tör itt engesztelhetetlen tusára: észak áll szemben a déllel; megindult a birnámi erdő, szálás, mohos, kemény germán törzseivel s itt hajladoznak a sós szelekben a sudár, naptüzbe szikkadt latin pálmák és babérfák; fénylobban bele az árnyba; a lovagság virága rántotta ki dölyfösen villogó spádéját kalózok leskelődő, kegyetlen csákyái ellen.

És felettük az ólmos ég kifürkészhetetlen kárpitja, alattuk az álnok vizek elérhetetlen mélyeken bujkáló bosszuja. Sötét és kiismerhetetlen hatalmak: ki pártjára állnak az élethalál harcban?

Medina Sidonia nem ismerte a tengert. Tulságosan bizott erejében. Nyakas spanyol akarata mindent egyszerre mert.

— Mielőbb elérni Parma hadait! — ezt a parancsot adta hajóinak. De mikor az ellenséget megpillantotta, egyszerre elöntötte a harci láz. Rájuk zúdulni és összeroppantani ezeket is. Két legyet egy csapásra.

De ezeknek a legyeknek mérges fullánkja volt. A spanyol vezér elfelejtette, hogy ezer megfirt gálya bomladozó tetemén szívták tele magukat gyilkos nedvekkal.

Drakeben az örök kalóz bujtorgott és Howard, a büszke katona hallgatott rá.

A spanyolok a nyers tulerő s a megszokott harci mód avult törvényét követték, megcsáklázni az ellenséges hajót, magukhoz rántani, véres közelharcban elnyomni rajta az életet, aztán elsülyeszteni, vagy ha még érdemes, zsákmányul ejteni. De tuzsufolták hajóikat bástyákkal, ágyukkal, roska doztak a legénység terhe alatt. Nehézkes, terebélyes törzsük ugys lomhán mozdult.

Az angol gályák kisebbek, karcsubbak voltak. Fürge minden mozdulatuk. Igazi arcátlan legyek;

szüntelen szurtak, csiptek, de nyomban elröppentek a csapás elől. Olyan közel merészkedtek, hogy a nagy spanyol ágyuk tullítottak rajtuk. Mire a tüzmester igazított a csövön, már olyan messze jártak, hogy a golyó el nem érte őket.

De minden lövésük talált. Szakadatlanul támadtak. Percre nem hagytak nyugtot a spanyoloknak. Négyet lőttek addig, míg a nehéz spanyol ágyu egyet pukkant. Golyóik, mint jégeső kopogtak a hatalmas gályák tornyosan kiemelkedő farán. Réseket szaggattak rajta, amelyekből, mint tátongó sebekből ömlött a vér.

Négy-öt könnyedén surranó naszád csaholt körül egy harci gályát. Testéhez lapult. Megfurta. Mire a lomha tömeg hörögve, fuldokolva merült alá, már mind messze járt.

A spanyol harci rend megzavarodott. A nehéz mozgású hajók egymásba ütköztek. Egymást akadályozták. Az admirális és kapitányai tanácsatosan kapkodtak. Tizenöt év alatt nem tudták kitanulni ennek a makacs ellenségnek alattomos fogásait.

Szél kerekedett. Délről fujt. Szembe a spanyolokkal, mintha ellenséges indulat fütötte volna ellenük.

Az angoloknak szárnyakat adott ez a segítség. Már lassan terelni kezdték maguk előtt a nagy armáda tehetetlen tömegét ősi kalózszerzés szerint.

Medina Sidonia Calais kikötőjében keresett menedéket. De a kikötő szűk volt. A gályák egymásra torlódtak.

Drakenek ördögi ötlete támadt, gyújtó naszádokkal furakodott az egymás hegyén-hátán nyüzsgő hajók közé. Lobogó csóvák röpködtek. Választani kellett a haragos vizek vagy a lángtenger között.

A nagy armáda újra kifutott a csatornára. a szél egyre szilajabban fordult szembe vele. Kénytelen volt elkanyarodni Angliától, hogy a holland part felé vegye útját.

A vezér arra gondolt, hogy Pármával egyesülve

mégis döntő csapást mérhet az angolokra. Hiú remény. Párma még nem volt készen. Utját állta a holland flotta is.

Közben Howard egyesítette a két angol hajórajt és Gravelingen magasságában újra megjelent a spanyolok háta mögött.

Szembe kell vele fordulni. De a szél egyre vadabb és az angolok megnyergelik. Az otromba spanyol bárkák nekifeszülnek a láthatatlan erők szilaj sodrának. Nem bírnak vele. Óriás légöklök zuhanak az arcukba. Ködtestü titánok taszítják őket hátra. Tehetetlenek. A vitézek fogukat csikorgatják. Mint oroszánok küzdenek; mindhiába. Ezek a suta lutherista csirkék mégis fölējük kerekednek. Erejük nem tud kibomlani. Ez megzavarja őket. Szégyenpir lángol az arcukon: mint riadt juhoknak összeverődve hátrálni, futni a gyöngébb, de fürge ellenség előtt!

Pedig a futás feltartóztathatatlan. Már teljesen tehetetlenek a széllal szemben. Szinte utolsó pillanatban veszik észre a veszedelmet: a vihar a zeelandi partok sekélyének szorítja őket. Gyorsan, míg nem késő, ki a szabad vizekre!

Medina Sidonia kiadja a parancsot. Fel az Északi tengerre! Csak el a korbácsoló szélvész és az angol sátánfiak előtt. Már nem számít a szégyen. Fel valamennyi vitorlával. Hadd segítsék őt is a szelek!

A csoda tehát megtörtént. A győzhetetlen armada menekül. Drake és Hawkins a sarkában szakadatlan.

Londonban nehezen fogyott a rémület éjszaka. Aztán hallották, hogy egyre gyöngül az ágyuzás Gravelingen fölött.

Fellélegzett mindenki. Pedig a csatát nem nyerték meg.

Howard admirális kénytelen volt abbahagyni az üldözést. Az ő hajói is sokat szenvedtek. Az agyonhajszolt legénység teljesen kimerült. Elfo-

gyott a munició is. Erzsébet fukarsága élelemmel sem szerelte fel eléggé hajóit.

Ha fordul a szél, a rettegett ármáda is fordithatt volna vitorláin. A kifosztott, kifáradt angol flotta nem bírta volna el ezt az új rohamot.

Erzsébet Tilburyban hallgatta a szelek bőszült orgiáját. Kedves volt fülének ez a muzsika. De megfeszült minden idegszála s úgy figyelte, nem fütyülnek-e belé új, éles sipok a tompa zúgásba. Nem változik-e a szelek iránya.

Komornájára gondolt, akit rejtelmesen elnyelt a föld. Vagy talán éppen az engedelmes szelek ragadták magukkal? Blanche bűbája parancsolni tudott a szeleknek. Varázsigeje vihart vert, tombolásra tudta kényszeríteni az egek eresztékeit. Oh, ha megtanulhatta volna tőle ezt a bűbajt! Ha ismerné Boreas szélvészömlőinek titkát! Szinte öntudatlanul folyamodott a földalatti erők fejedelméhez. Őklével a levegőt markolta, mintha az ártó áramlások sörényébe akart volna kapaszkodni, hogy fordítsa, serkentse, tajtékzó haragra cibálja őket, mint félelmes furia akarta kétségbeesett vak rohanásba hajszolni a légjárásokat. És egyszerre úgy érezte, hogy emelkedik, felragadja valami ellenállhatatlan sodrás, zúg, sistereg, ropog körülötte valami szédítő, siketítő kavargás, amelybe beletompul minden érzéke, elhagyja az eszmélet, tehetetlen játéka lesz vad hatalmaknak, amelyekről nem tud semmit.

Már akkor orkánná dagadt a szélvész a tengerek fölött. Bömbölt a nekibőszült víz, harsogva echóztak rá a megbolygatott mennykárpitok. A hullámok égbe kapaszkodtak. Hegyek nőttek és hegyek omlottak le. A tébolyult tenger kárhozottan hányta iromtalan hátát s a titáni gályák úgy perdültek szerteszét, mint hitvány borsószemek pergő dobok bőrén. A hajósok szívét babonás szorongás fogta el. Félelmük páni rémületté nőtt és csüggedt közönnyel adták meg magukat sorsuknak.

A skót és ír partok szirtes szigetei álnok szövetségeseivé szegődtek a viharnek. Mintha maga a természet szállt volna ki a sikra, hogy megvédje Angliát. A büszke karavellák, az ágyutornyos uszó várak pozdorjává zuzódtak, amint a sziklákhöz csapkodta őket az orkán ereje. Ezrével heverték a partokon a mezítelen tetemek, mert a vad parti lakók nyomban kifosztották őket. A spanyol lovagság disze, virága ottveszett. A győzhetetlen ármáda pocsékká gyalázva, mint vonagló véres roncsok koldus hada vergődött a viharzó vizeken.

A puritán Anglia remegő kétségbeeséssel imádkozott csodáért. Mikor megtörtént, nem akart hinni benne.

Aztán minden átmenet nélkül urrá lett rajta a győzelmi mámor. Zúgott a Pál-székesegyház hangja. Zengett az orgonaszó. A királynő ünnepi pompával vonult a templomba. Amerre utja vitt, kékposztóval terítették be az utcákat a tenger tiszteletére, amely a diadalt Angliának megszerezte.

Az utcákat óriási tömeg lepte el. Lovas testőrök nyitottak utat a királynő hintójának, amely csupa aranyragyogás volt, mint valami alkonyati felhő és hat hófehér kanca huzta. A királynő mereven trónolt a hintó párnáin. Majd leroskadt a drágakövek sulya alatt. Hajában azt a csillogó diadémot hordta, amelyet Drake hozott Indiáról. Rőt fürteibe is ékkövek fonata csillant, keble és karja is tele voltak szórva gyönggyel és drágakövel. Mozdulatlanul ült, mint a bálvány, mert a sok halcsont és a bronz kemény páncélba szorította. Fejével is alig tudott bólintani, mikor a tömeg ujjongása léptenyomon felharsant. Akik az első sorokba tudtak furakodni, le is térdeltek. Erkélyekről és ablakokból virágot szórtak, csokrokat dobáltak elé. A királynő csillogott, tündöklött, arcán az ifjuság rózsái égtek. De merev volt minden vonása, azokra is a kendőző szerek páncélja feszült. Csak szeme szögletében didergett valami fázós, fáradt vonás, az ősz

horzongása s a pillantása talányosan remegett, mint végtelenbe révedő sphinxé.

A királynő aztán jutalmakat osztott. Howard admirálisnak életfogytig tartó nyugdíjat rendelt. Az ifju Essex grófot, aki annyi daliás kellemmel lovagolt mellette Tylburyban, a térdszalagrend lovagjává üttette. A legnagyobb kitüntetést szánta öreg hivének, Leicester grófnak. Elhatározta, hogy kinevezi Anglia és Irország helytartó lordjává.

Egész Anglia beszélt már a káprázatos cimről, amelynél magasabbat angol főúr nem viselhetett. Készen volt már a kinevezési okmány is.

De mikor a királynő elé terjesztették aláírás végett, Erzsébet durván ellökte maga elől.

Ki tudja, mi volt az oka a hirtelen változásnak. Talán az irigy Burghley lordnak sikerült valami régi neheztelés paraszát felszítani a királynő szívében, vagy Erzsébet szeszélyes változékonysága magától elhidegült egykori kedveltje iránt?

Ki tudhatná? A királynő nem szokta megmagyarázni érthetetlen cselekedeteit. De a sértés megtörtént. És most másodszor érte arepítítő megaláztatás az első lordot, ezuttal nem is az udvar, hanem egész Anglia színe előtt.

Leicester mélyen, láthatatlanul hordozta sebé. De a seb gonosz volt és befelé vérzett.

Kerülte az embereket. Kereste a magányt.

Kinzó sejtelmek környékezték. Egyik percben csüggedt kétség zuhant rá.. Másikban felzúdult a vére kegyetlen indulattal.

Augusztus 18-án elszéledt Tilburyből a szedett-vedett sereg. A lidérenyomás felengedett. Nyomán egyszerre fellobogott a bosszu. Augusztus 28-án és 30-án tizennégy kivégzés véres látványosságával kárpótolták London népét a kiállott izgalmakért.

Leicester a bitóknál sötétebben állt ott. Jól esett neki a halálos vergődés és a vér látása. Kegyetlen

tervek bujtorogtak szívében. De ez a szív már zihálva dolgozott, mint hasadt fújtató.

Egy héttel a kivégzések után vértódulás rohanta meg a fejét. Violaszínben káprázott előtte a világ. Szédült. Mélyen émelygések szorongatták s egész testében széthulló zsibbadás bizsergett.

Félelem fogta el. Mintha mögötte ádáz hatalmak dobogtak volna. Menekülni, rohanni innen. A homályból csontkezek nyultak felé. Gyűlölet forrott minden zugban. Második felesége, Lettice Knollys szeméből gunyos, zöld láng lobbant felé és tekintete olykor baljósan villant össze ifju lovagjáéval.

Leicester egyszerre, maga sem tudta miért, ősi kastélyába, Kenilworthba vágyott. A régi ragyogás fényében kívánt sütkérezni. A tavasz napjával melegengetni az őszi borzongást.

Utnak indult. De csak Cornbury Parkig jutott Oxfordshireben. Itt leverte lábáról a kór.

Hagymázos látások rémitették. Kenilworthban járt. Ifju volt és rugalmas. Tivornyákon feketén tündökölt, mint az érzéki mámorok sötét démona Asmodái. Kisértő árnyak kinozták. A szeles, vad est homálya borongott felette, mikor az ősi tölgyek terebélye alatt hallalít sikoltottak a kürtök s a kastély kápolnájában enyészőn, sirató búval csendült a lélekharang.

Fehér asszony feküdt mozdulatlanul a gyötrelmekről dult ágyon Meredt szemét vádlón szegezte rá.

A beteg felnyögött. Göresösen dobálta magát forró fekvőhelyén.

De a fehér asszony most felemelkedett és lebegve jött felé, mint az árnyak, lépte nem is érintette a padlót. Már ott állt az ágyánál. Fölébe hajolt. Valami villant a kezében, hogy lesujtson rá. És neki nem volt annyi ereje, hogy karját mozdíthatta volna.

Csak szemét tudja behunyni, hogy ne lásson

semmit. De a vak bizonytalanság még iszonytatóbb. összeszedi minden bátorságát, felnéz. Ám, amit most lát, attól jéggé dermed ereiben a láztól izzó vér. Nem a fehér asszony áll az ágynál, hanem Lettice Knollys.

Sikoltani akar:

— Ne bánts!

De csak értelmetlen hörgés szakad fel torkából. Fuldoklik. Szeme elhomályosul. Már csak valami tompa zúgást hall s a zúgásból egyszerre kicsendül a kenilworthi lélekharang.

Reggelre holtan találták ágyában Leicester grófját.

Erzsébet könnyezett, mikor Leicester halálhírért megvitték neki.

Könnyen állt a könny nála. Hamar letörölte. De a könnyek lemosták a mázt s ilyenkor megmutatkozott igazi arca.

Lettice Knollys abban a hitben ringatta magát, hogy Anglia leggazdagabb örököse. A rózsás álmok káprázatos egéből zuhant le. A hatalmas Earl of Leicester olyan szegényen halt meg, mint a leghitványabb koldus. Nem volt az övé a ruha sem, amit testén hordott.

Az udvari élet, a királynő követelő szeszélye tenger pénzt emésztett. Leicester nem egyszer került kinos zavarba.

A fukar Erzsébet, akinél garmadával állt a rablott arany, mindig készségesen kisegítette. De nem barátságból. Erzsébet nem csak első rabszolgakalmára és kalóza volt Angliának, hanem első uzsorása is. Kegyét drágán fizettette meg. Leicesternek a legkisebb kölcsönről szigorú, terhes kötelezvényt kellett adni. Minden jövedelmező kiváltástgot valmelyik birtokának vagy kastélyának elzálogosításával vásárolta meg. Leicester adós volt és Erzsébet nem ismert irgalmat halála után sem. Az utolsó fontot is behajtotta rajta.

Fülöp király kihallgatásra rendelte Medina Sidoniát.

Az admirális reszketve várta ezt a találkozást. Hogy álljon meg a király előtt, aki Spanyolország büszkeségét bizta rá, hogy nézzen a szemébe az elképzelhetetlen kudarc után.

A király úgy állt vele szemben, mintha márványból öntötték volna. Egyetlen vonása nem rebent. Már akkor kegyetlen köszvény kinozta, lábán sebekké nyílt kelevények fakadoztak. Semmit el nem árult gyötrelmeiből.

De testénél is rendületlenebb volt a lelke. Alázattal hajolt meg az Ur rendelése előtt. Ingathatatlán bizalma szinte gőgbe csapott már. El volt szánva rá, hogy ha kell, kierőszakolja igaz ügyéhez az egek segédelmét.

Az admirális lehajtott fővel közeledett.

— Fel a fejjel — szólt rá Fülöp és fölemelte a térdrehullót.

— Hadd szorítom meg a kezét — mondotta —, amely olyan vitézül küzdött az ellenséges elemek vad csatájában. Nincs okod szégyenre. Én katonák és hajók ellen küldtem hajóimat, nem szelek és viharok ellen. De ha kell, elküldöm még százszor újra, hogy azt az istentelen szigetet megmentssem a tisztátalan uralmától. A folyóvizek elveszhetnek, csak a forrás ki ne száradjon. Peru és Mexico még terem aranyat.

Most hirtelen kimozdult szertartásos merevségéből. Az asztalhoz lépett, amelyen néhány hatalmas karosgyertyatartó állt. Felkapta s a szeme parázslott, mikor mondta:

— Ha úgy fordul, eladom az utolsó ezüstgyertyatartót, de hajóimnak győzelmesen kell szántaniok a csatorna vizét.

A kihallgatás véget ért és néhány nap múlva Lisszabon és Cadix műhelyeiben már épült az új armáda.

A késett nap gyorsan leáldozik.

Ugy ragyogott fel Erzsébet titkolt őszi hervadásában, mint új, tüzes nyár szemfényvesztő napja.

A korán jött népszerűség dédelgetőn és magasztalón Anglia Napjának hívta.

Ifjuság, kellem és dicsőség sugara font fejére glóriát. Anglia egyik legbüszkébb nevét viselte. Tilburyben a hadak élén mellette lovagolt délceg és rugalmas ígézetében, mint az Olymposzról leszállott Mars. A hadak istene nem lehetett tündöklőbb és Adonis szerelmesebb. Mert az ifju Essex gróf szívét is megejtette a királyi ragyogás. Volt valami füszeres varázs, valami delejes vonzás ebben az asszonyban, akiben az acélos akarat ereje megállította az iramló időt és hazug tavasszal titkolta a mély rabságba vermelt őszt. Szerelmes szédület kapta el. Kábulatában észre sem vette, hogy mostoha apja, akit gyűlölt, ifjuságát tűzte horgára családteknek s az ő ragyogásával próbálja bágyatag kopottságát bearanyozni.

De a halál hatalma keresztül huzott minden számítást. Leicester letűnt a színpadról és ő hanyatt-homlok beugrott a kegyelt elárvult szerepébe.

Maga se tudta, hogyan. Benne volt, mint sűrű hálóban, amelyből nincs szabadulás. Nem volt tisztában önmagával sem. Szívét szerette volna kitépni, belenézni, hogy férnek el a végtelen távlatok ebben a titokzatos bibor szelencében. Néha égette a parázsló akarat, indulata szilaj erőszak dühével tombolt tetteiben, máskor álétan ernyedt el. Langett lapdaként dobálta a hullám. Ő volt felül, de a harsogó mélység parancsolt.

Lettice Knollys reszketett fiáért. A végzet árnyát látta suhogni ezen a beteg szerelmen. Gyűlölte Erzsébetet, de félt is tőle.

Anyai féltéstől lihegő levelet irt fiának, akihez most, hogy az évek és a szenvedély kihült viharai

elszakították tőle, az első idők gyöngédségével ragaszkodott. Az ifju Essex grófot kétségbeesetten könyörgő, balsejtelmek lázában vergődő sorok próbálták eszméletre serkenteni.

— Édes kis Robinom, — sirta szorongó becézéssel a riadt anyasziv, — vigyázz, szétmarcangol, elemészt az a falánk farkasszuka. Romlott némbér, szemérmetlen személy, csupa ártó mesterkedés. Babonás bűbájjal ígéz, kendőzött képe hazug lárvá sorvata vénségén. Éhes szeme csak fiatalokon csüng. Javithatatlan kacér. Tisztátlan lába hódolók szíven tapos. Vakságod meg se látja őket. Nem látod a kifent Waltert, a hódító Raleigh kapitányt, aki apja falusi pajtája után hirtelen beletanult az udvari hajbókolásba. Vigyázz, nem ismer kiméletet, ravasz és kegyetlen, nem nézi, hogy taszítja félre, aki útjában áll. A vén Burghley lord ez a minden hájjal megkent róka is ellenséged. Hazug még a lehellete is. Száraz, horgas ujjá cselszövények láthatatlan hálóját bogozza. Alattomos, settenkedő. A Mindenható oltalmazzon ebben a Sodomában, édes kis Robinom, részeltessen téged a legjobb sorsban. Ezt kívánja és újra esengve kér, hogy légy mindig résen, határtalanul szerető anyád

L. Leicester.

Essex nagyon is látta a szép Raleigh kapitányt és felzaklatott képzelete kiszínezte a szem festette képet. A daliás testőrkapitány, aki a selymek és csipkék s a dagadó bársonypalástok piperkőc hivalkodásában is talpig férfi maradt, nem járt hatástalanul folyton a királynő sarkában. Mig a gróf a királynő hódolatára a legköltőibb hasonlatok bók-bokrétáit füzögette, gyöngéd ujjal szakított szavakból, Raleigh őrt állt az ajtó előtt. De mi történt, mikor neki már távoznia kellett, hogy aztán a kert sűrűjébe rejtőzve hajnalokig lesse a függönyök fátyolán az árnyak suhanását a kivilágított szobában.

Nem nyílt-e meg ilyenkor újra az ajtó? Nem

lépett-e be a testőrkapitány, akinek szeméből szenvedélyeket lobbantó erő sugárzott? Essex tekintete szüntelen összefonódó párt keresett a kárpitokra lebbent fátyolképek közt. Felgyújtott félelme talán már látta is, mint rabolja meg Raleigh azt az álmot, amely közelségében is egyre elérhetetlenül csalta délibábjával.

De az akadály csak annál inkább tüzelte mohó tettvágyát. Ellenállhatatlan rohammal csapott rá a királynő szívére. Nem volt megállás előtte. Szerelmes szédületében viharzón vágatott minden lobo-gásával. Raleighet valósággal elsöpörte utjából.

És elsodorta messze. A csalódott kapitány ingó gályákon, tengerek végtelen pusztaságán hurcolta bánatát, kietlen partokra más egek barátságtalan boltja alá.

Hosszu bolyongás után kikötött. Nagy folyók zúgtak. Őserdők morajlása zsongta körül. A vad régió titkokat temetett. S a kapitány a királynőre gondolt temetetlen bánatával. Birtokba vette a szüz földet és megszületett az első angol gyarmat.

A szüz föld a szüz királynő tiszteletére ezt a nevet kapta: Virginia.

A királynő fonnyadt keblében még ifjan dobogott a szív. Delejes varázs sugárzott belőle, vonzotta és mérges mámorral bódította az ifjúságot, amelynek tavaszából, mint a vámpir szívta magába a sirontuli életet.

Erzsébet már tul volt az ötvenen, de esténként, ha megszólaltak a sipok s a hurok pengése bizsergette a vért, ő volt a táncban a legfáradhatatlabb. Mindig a legfiatalabbakat választotta ki. Arcán rózsákba fakadt a kései tűz. Kezét néha ellenállhatatlanul vonzotta egy arc csábító bársonya. Néha, szinte mintegy álom önkívületében, megsimogatta táncosát, kezét a kezében felejtette. Fordulók-nál forró szorítások, fény az összevillanó szemek mámoros megértésében, suttogás a kedves sarkok

jótevény homályában. A hervadó királynő bujósdit játszott iramló ifjúságával.

De jött Essex és megragadta az eliramlot. Megállította az égen a napot. Mintha maga lett volna az izzó nap, amely pirt, lángolást, tüzet, életet záporozott szét. Az ifju hölgyek mind elhalványodtak ragyogásában és inkább körülte kezdtek forogni. Pályája szédületes ivben száguldott föl a királyi kegy zenitjére. Külön udvara volt már. Legjobb barátja az előkelő Southampton gróf, tündöklő ifjúságával tűzbe ment volna érte. A csipős epigrammáiról híres sir John Harington rajongó hive, a két Bacon-fivér, akikben a sokoldalú tudás az elmének bámulatos élével párosult, Anthony és Francis elválhatatlan barátja és tanácsadója volt.

A királynőt is megbabonázza és rabul ejti ez a bűvkör. Gloriana, ezzel a zengő névvel koronázza az ifju Robin hódolata, csak arra fordul, amerre Essex napja süt. Ha megjelenik, nem táncol mással. És mikor a bálnak vége, kiürülnek a Whitehall termei, Essex egyedül ott marad. A királynő sokszor hajnalig ébren van vele. Kártyák színes lapjait rakosgatják furfangos szabályok szerint. Vagy szomjasan hallgatják egymás bódult szavait.

A husz esztendő kirobbanó diadala ez. Essex szerelmes. De a királynő ígézet rabja. A szép Robint féltékenység, bizonytalanság, beteljesületlenség gyötri. A királynő döbbenetesen eszmél rá, hogy fejedelmi és asszonyi hatalma ernyed. Mert Essex szeszélyes, aminő csak ő mert lenni eddig.

Népszerűsége talán kissé el is kapatja. Most egész sokaság már a sleppje. A királynő hiveit hódítja el. Erzsébet rajongói közt van egy ifju apród, Charles Blount. Félig gyerek még. Egy célzásra, egy szerelmes gondolatra lángba borul az arca. Gondolatát is lesi a királynőnek és Erzsébet nem fukar ennyi odaadás elismerésében.

Egyszer sakktáblájának aranyból vert királynőjét küldi el neki s a szerelmes Blount ezt aranyláncra fűzve hordja. A féltékeny Essex kicsinylő

megjegyzést tesz. Blount fellobog. Ez a vakmerő szó a királynőt sértette meg. Keztyűt dob a grófnak. Van rá mersze. A párbajban meg is sebesíti.

Erzsébet örül. Kissé letörték az ágaskodó gim szarvát, amit ő már megtenni nem tudott.

Csalódik. A véresen aláhanyatló Essex nemes gráciája megszédíti Blountot. Kibékülnek. S ettől kezdve nincs a grófnak halálig elszántabb hive nála.

Richmond. A kék hold álmodik a park fölött. Májusi éjszaka megejtő magánya.

Ketten járják az éjjeli parkot. A holdeső ezüst palástot permetez rájuk.

— Gloriana — sugja Essex —, ha szivembe néznél...

— Mit látnék benne? Tán Ben Jonson valamelyik trágár versét?

— Magadat, Mylady. Szépség tündöklésében, szerelem koronájával, arany és elefántcsont álomtrónusán.

— Az álom elszáll.

— Ebből nincs ébredés az örök álomig.

Erzsébet megborzong. A holdsugár olyan hideg. Attól dideredik kékre a szája széle. Döbbenet mondja:

— A halált gondolod?

— A halált, minden szerelem széttépőjét. De az olyan messze van!

— Nem is tudod, milyen közel.

— Tul, boldog évek beláthatatlan határán.

— Itt melletted. Kezeddel érintheted, ha kezem megfogod.

Essex végigtapogatja álmélkodásával. Szavakat se lel. Egyetlen kérdésbe fagy.

— Nézd ezt a gyűrűt!

Erzsébet felemeli keskeny alabástrom kezét. Sápadt ez a kéz, mint a holtaké. Hosszu ujjait szobrász se formálhatta volna remekebbre. Az egyiken gyémánt szikráztatja szerte a rácsurranó fényt.

— Csodálatos művű ékszer, — dicséri Essex.

— Halott újjáról huzzák le. A lázadó Northumberland viselte a vérpadon. Sussex hozta el nekem a kivégzés után. Azóta hordom. Erőt adott nekem. Ha közel jártam ahhoz, hogy ellágyuljak, hogy letérjek az útról, melyet a kemény akarat kitűz, csak erre a gyűrűre néztem és olyan kemény és szikrázó lett a szívem, akár ez a gyámánt. Két szívet hordtam, egy puhát, asszonyit, megingathatót, benn a husok lágy párnái közt, s egy rendíthetetlen, ennek a csillogó kőnek sziklaágyában.

— Nekem melyiket adod, Mylady?

— A gyémántot érdemelnéd...

— Azt könnyebb elérni.

Erzsébet most megáll. Lehuzza újjáról a gyűrűt.

— Gondoltam valamit. Ne legyen ezentúl csak egy szívem számodra. Neked adom ezt a gyűrűt. Viseld ezután te éjjel-nappal elválhatatlanul, mint eddig én viseltem. Ha valaha olyan veszedelem környékezne, hogy élet és halál közt állnál hajszálhídon, csak küldd ezt a gyűrűt nekem, ha hatalmamban áll és erőmtől telik, én melletted állok.

Essex újjára huzza a gyűrűt. Nem ereszti el a kezét. Hosszan néz szemébe.

— Most eljegyeztelek... — suttogja s a pillantásába olyan gyöngédség mézесedik, hogy ha látná, maga is megijedne tőle.

Essex megborzong. Tekintete a semmibe réved.

— Nem hallod?... Eljegyeztelek... magammal... —, ismétli Erzsébet.

— Vagy a halállal, — mondja önmagának Essex. De a királynő nem hallja.

Burghley lord lassan sir felé roskadoz. Nehéz kórság sorvasztja. Különben is tulsoká tartotta már az ország gyeplőjét. Ki kell már venni vén kezéből.

Essex nemcsak szerelmes. Becsvágyó is.

Ugy érzi, a győzelmes Anglia ellankadt. Büszkébb hely illelné a világban. Két eszköz is van erre: fegyver és politika.

A fegyvert ő viseli és diadalmasan villogtatja.

Már vállalkozott is a királynő tudta nélkül, sőt féltő akarata ellenére vakmerő kalózkalandra.

Raleigh kapitánnyal megrohanták Cadix kikötőjét. Szétszórták, felégették, zsákmányul ejtették a spanyol gályákat. Ő maga partra szállt. Ostrom alá fogta a várost, amely megadta magát. London úgy ünnepelte a visszatérő vezért, mint Róma a Galliát leigázó Caesárt. A királynő szinte meg is rémült ettől a nagy népszerűségtől és Northumberlandre gondolt.

Anglia napja teljes pompájában ragyogott. Nem érte be a szűk szigettel. Nem merült vak ábrándozásba ebben a zárt világban. Barátja, Anthony Bacon, mint pók eresztette szálait és befonta vele egész Európát. Fizetett kémei voltak minden jelentősebb udvarban. Szakadatlan jártak a futárok. Essex a leggyorsabban hirt vett minden fordulásról. Tájékozódott a fejedelmek és hatalmas miniszterek titkolt szándékáról. Belátott furfangos intrikák szövényébe. Tudta, merre futnak homályos aknák. Francis Bacon villámló esze pedig tüstént rátalált a rejtett zugokra, megkereste, hol érnek össze az egymástól messze futó szálak és böcs tanácsokkal látta el Essex grófot.

A koronatanácsban olykor meglepetést keltett az ifju álomlovag okos, világos érvelése. Nem egyszer sarokba szorította Burghleyt. A vén ármányos érezte, hogy az ifju berzenkedővel számolnia kell. Talán legjobb lett volna mindjárt leszámolni.

Burghley a makacs öregek szívósságával ragaszkodott a hatalomhoz. Essex a szertelen ifjuság mohó mámorával tört reá.

Elkeseredett harc kezdődött. Egyenként kellett minden tornyot bevenni.

Walsingham meghalt. Ha helyére Essex hive kerülhet, rést ütöttek a Burghley-párt töretlen vonalán.

Francis Bacon kielégithetetlen becsvágyának egész hevével vágyott erre a helyre.

— Egy szavamba kerül a királynőnél, — mondta magabizón Essex.

De váratlan ellenállásra talált. Erzsébet idegenkedett Bacontól. Nem bizott benne. A gondolatok cinikus bűvésze egyszer tán meg is szurta hiúságát fullánkös nyelvével. Nem akart, nem mert még környezetében is befolyást engedni Essexnek.

Essex heves ostromba fogott. Kért, könyörgött, erőszakoskodott, adta a duzzogót, mindent megpróbált. A királynő nyiltan nem mert ellentmondani. Huzta, halasztotta a döntést, hitegette, áltatta Essexet. Végül is kinevezte Edwart Coket. Burghley győzedelmeskedett.

Ez a kudarc volt az első megszégyenítés, amely Essexet érte. Beleremegett, de némán lenyelte.

Az előadásnak vége volt. A Globe nyolcszögletű rondellájából kiugró torony ormán vigan lengette a szél a földgolyó képével ékes zászlót. A közönség kitódult, s a Bankside borissza polgárai s a Charing Cross csöcseléke ellepte a környékbeli lebujokat.

Nagy esemény volt. Ez este a tömeg majd szétvetette a színházat. A földgolyót tartó Atlas is meg-rázkódott belé. Hogyne, mikor Marlowe mesternek, a Tamerlan szerzőjének új tragédiáját játszották a nagy Faustusról, ama híres, nevezetes varázslóról, aki lelkét vérkötéssel kufárkodta el Mephistophilis sátánának. És a varázsló szerepét maga a dicső magister komédiázta.

Egyszerre morajlás futott végig a Red Star tavernán, amelynek vendégei nem éppen London legelőkelőbb köreiből kerültek ki. A kefekötők és gombkötők a magas arisztokráciát jelentették itt az East Cheap zsebmetszői s a Charing Cross késelői közt. Vágni lehetett volna a füstöt, a faggyugyertyák pislá lángja meghomályosodott, mégis meglátták és megismerték az új vendégeket, akik a taverna ajtajában a felső lépcsőfokon megjelentek.

— Hurrá, magister Marlowe!... Háromszoros

hurrá a nagy Christophernek! — bömbölték sörteő és pálínkától rezes torkok.

De Marlowe ügyet sem vetett rájuk. Megszokta már ezt a nagy népszerűséget. Alig várta, hogy leülhessen megszokott asztalához és egy hajtásra felhörpintse az első kancsó habzó sörte. Kiszáradt a torka a sok beszédteől. De nem is kellett rá különös ok. Szomjas volt mindig.

A Black Friars néhány ifju tollforgatója kísértte. Köztük egy feltűnően magas hmloku, mély tekintetű fiatal actor, a Rose Theatre dramaturgja, bizonyos William Shakespeare. Jött velük egy nagy testű férfi is. Szinte roskadozott alatta a nyikorgós falépcső. Apró szeme sunyin pislogott puffadt arcában, amelyet körül, mint moszat lepett be a rendetlen, kurta szakáll. Ben Jonson volt ez, akinek fulánkös nyelvétől egész London rettegett. Szabad-szája miatt nem egyszer meggyült a baja a sheriffel is. De komédiáin szívből kacagott mindenki, ha a saját hibái kegyetlen torzképét látta is a játék csufondárosan vigyorgó tükrében.

A társaság a leghomályosabb sarok felé tartott, ahol otromba faragványok homályos fülkéjében, nagy kecskelábu asztalnál már várt rájuk valaki. Elunhatta ugyan magát, mert az asztalra borulva bóbiskolt. Vagy az ital nyomhatta el. Az előtte álló messzelyes üvegek csak a fenekén csillogott egy kis portói.

Marlowe belemarkolt a vállába és keményen megrázta:

— Hollá Rob! Te vén mormota! Mephistophilis bubozzon meg, ha nem arról álmodik most, hogy a tenger sörre változott, ő pedig hajótörést szenvedett.

Hangos hahota támadt. Az alvó fölérzett. Első mozdulatával önkéntelenül az üvegért nyult és egy kortyra kiszívta a fenekén meghuzódó italt. Hanganem keveselte és bambán bámult az üres üvegre, amelyből tán még Faustus doktor, a nagy varázsló sem tudott volna egy árva csöppet sem kifacsarni.

— Hé, csapos! — bömbölte Christopher Marlowe — még egy pint portóit a jeles Greene mesternek, ma én fizetek.

— Faustus varázsló legnagyobb csodája, — jegyezte meg csipősen Jonson.

— Mivelt biz ökelme másik csodát is. Ma még a kakasülő is majd leszakadt a Globeban. De ennyi tündöklő ladyt és kényes lordot is ritkán látott ez a rozoga bódé, — mondta hizelegve Marlowe-nak egy ifju black-friarsi tollforgató.

— A banksidei zsebmetszők öröme. Ezek a mi leghálásabb közönségünk, — ingerkedett Ben Jonson.

— Láttátok azt a dusan öltözött ladyt a jobb proscenium páholy mélyén?

— Akinek arcát fekete lárvá fedte?

— Azt. A nemes Essex volt vele s az ifju Southampton herceg.

— Tudjátok, ki volt. Maga a királynő, a nagy Elisabeth.

— Essexnek és Southamptonnak ugyancsak nagy rábeszélésébe kerülhetett, míg el tudta ide csalni. Azt mondják, Ófelsége még ma is jobban kedveli a kutyahajszát meg a medveviadalt.

— Medvét itt is láthatott, derék Marloweunkat saját darabja címszerepében.

Ezt természetesen megint Ben Jonson mondta.

De Marlowe nem sértődött meg. Talán oda sem hallgatott. Az első kupa sör után már szárnyalt a képzelete. Szinte magának mondta:

— Essex! Neki játszottam ma este is. Ő itt a legnagyobb varázsló. Napot bűvölt a sivár angol ködbe. Életet, illatot színeket tündöklést virágoztott ezen az áporodott szigeten, ezen a rothadt trágyadombon. Szívárvánnyal barázdálta végig azt a lompos, sűrke ugart, amit nálunk égboltnak hazudnak.

— Ugy gondolod, hogy hétszinű ez a te Essexed?

— vetette oda Jonson.

— Van, akihez nem ér fel a te csufolkodásod,

Ben, Essex ilyen. Nemes és művelt. Homlokán a szellem fénykoronnája. Karjában tettek ereje...

— Szívében szerelem tébolya. Én már inkább sörtől vagyok részeg, mint holdvilágtól és az erjedt méztől, aminek csak a színét nyalhatom az üvegen keresztül. Meglátod, tönkreteszi ez a hajadon boszorkány.

— Soha — hördült fel Marlowe —, soha. Nincs, aki lebirhassa, nincs, aki fölébe kerekedjen. Világhódító lesz. Elindítja a Temzét és urrá teszi minden világok vizein. Sziveken és testeken tipor majd. Piramisokat rakhat égő gályákból és felpörkölt városok parázsló gerendáiból s a csucsokon loboghat, mint messze mérföldekre sugárzó hősi láng, mint Tamerlán, népek és roppant földek igázója. Tamerlán álmával is ő árnyékolta meg lelkemet.

Most megszólalt az asztal végén a fiatal actor, aki eddig hallgatott s inkább csak szopogotta a sört, amit a többi bőven nyakalt.

— Nem jól látod a lordot. Nem tőle kapod az álmod, hanem a magad álmát lopod rá.

— Bill, te tán foltokat látsz Anglia napján? Neked nem Tamerlán a lord? Nem a bátrak bátra?

— Már nem is bátor. Vakmerő. A tett pillanatában mégis megtorpan. Egekig lobog belőle az élet lángja, de láttam már olyan pislákolónak, mint a sercegő kanóc, amelynek olaját vízzel keverték. Elsöprő sodra van az akaratának, erőszakos, mégis féluton megáll az ökle és halálos csüggedés mereviti meg. Semmi sem elég neki. A beteljesülésből új vágy fakad szívében. Tudom mért van ez? Mert minden szándékára egész életét teszi fel s a tett gádorában elébe tornyosul a lét kinzó talánya és gyötrelmes töprengések tépik tehetetlenné.

Elhallgatott. Némán bámult maga elé, mintha láthatatlan alakot nézne. Az asztalra csend borult. Körül zsongott a tivornyázók lármája. Az ifju Shakespeare hirtelen úgy érezte, hogy nem bírja tovább a borgőzt és a savanyu sörszagot. Felugrott. Mint akit démon kerget, rohant ki a tavernából,

csetlett-botlott a sötét sikátorok hepehupás kövezetén. De csak ment, mint az alvajáró. Már otthon is volt Balck Friarsban. A ragyásfalu, szennyes kis szobában a rozoga asztalhoz ült. Kipróbálta körmenén a ludtollat és belébökte a kalamárisba. Aztán a semmibe meredt. Essex grófot látta. De talán mégsem ő volt a látomás? Vagy lassan átváltozott. Karcsu, törékeny fejedelmi ifju állt előtte, talpig feketében, révetegen, tépelődő borongással, szívében lázadó indulatok, nagy elhatározások esküvő fogadkozásaival, de márványsima homlokának sápadt fala mögött a gondolatok sanyargató kétségével. Ugy állt előtte, mint megfeythetetlen talány, mint marcangoló serkentés, hogy önmagát és benne az emberlét titkát megtalálja.

És keze már önkéntelenül vetette a betűket. Percegett a ludtoll és csillogó fekete gyöngysort szántott a papírra.

Az első sornál megállt. Még egyszer elolvasta.

— *Lenni vagy nem lenni? Ez itt a kérdés.*

Aztán ellenállhatatlanul megindult a versek áradása.

Erzsébet a féltékenység mardosó kinját érezte. Tán nem is a szíve volt megbántva, csak a büszkesége.

Hogy merészelte más is meglátui azt, akire ő vetett szemet. Pedig valamennyi rajongással csüngött a kedves Essexen, akinek nem szállt fejébe a dicsőség. Nyájas és leereszkedő volt mindenkire és a csinosabb udvarhölgyekkel szívesen tréfálkozott.

A királynő figyelmét semmi sem kerülte el. Éles szeme tüstént észrevette, mennyire kelleti magát lady Mary Howard Essexnek. Ettől kezdve mindig a kastély másik szárnyába küldte, ha tudta, hogy a gróf jön.

De Essex sokszor váratlanul érkezett. Az ő figyelmét sem kerülte ki Erzsébet féltékenysége. Szítani akarta, hogy a saját előnyére kihasználja

és szinte tüntetőleg dévajkodott a királynő hölgyeivel.

A kedves kis mistress Bridge fejét egészen megsédítette. Ez a szeleburdi menyecske, akár hol volt is, előkerült, ha neszét vette, hogy Essex megjelent.

Éppen estélyre készültek. A siposok és citerások már hangoltak a táncteremben és Erzsébet alig várta, hogy nekihevülhessen a táncnak. Tekintete az ajtóra tapadt; leste, mikor lép már be Essex, mert az ő karján akart a fényesen kivilágított táncterembe bevonulni. De a gróf késett.

A királynő türelmét vesztette. Idegesen topogott. A percek csigái ólmosan vánszorogtak.

Kiment a hölgyek termébe. Majd kővé dermedt. A vér az agyába tódult. Szinte nem is látott az első pillanatban.

A várvavárt Essex ott állt csillogón, fodrosan, könnyed bái diszében s körulte nagy karéjban a hölgyek. Dévaj nevetés röpködött. Mosolyok pillangói lelkendezték körül. A kis mistress Bridge állt vele szemben. Párnás, gödrös keze a gróf hosszú kemény kezében. Se látott, se hallott a boldogságtól.

— Mistress Bridge! — kiáltotta Erzsébet és indulatosan toppantott.

A kis dáma — ki tudja milyen messze álmovilágban repesett — meg sem hallotta.

— Mistress Bridge! — kiáltotta másodszor is a királynő, de már rikácsolt a hangja és ott állt a meglepett pár előtt.

A megszólított csak nézett rá, de nem látta. Mint, akit mély kábulatból téptek föl, nem tudott magára eszmélni.

Ekkor olyasvalami történt, amire igazán nem számítottak a körülállók.

A királynő keze, mint a villámlás szökött föl, ivbe lendült és hangos csattanással sujtott le a bambán rámeredő dámácska pufók arcára.

A csattanást halálos csönd követte. Mistress

Bridge arcán lángoló pirosság gyult ki, ahol a csontos kéz tejfehér bőrét megcsipte.

A csönd döbbsen feszültségét éles sikoltás oldotta föl, amely Mistress Bridge ajkáról rebbsen el. A kis dáma lángoló arca elé kapta kezét és szipogva, csukladozva futott onnan szégyenével.

— Megállj! Itt maradsz! — kiáltotta utána a királynő. A menekülő rá se hallgatott. Erzsébet sarkon fordult. Maga akart utána futni, hogy saját-kezüleg hozza vissza és folytassa a leckéztetést.

De most várt csak rá az igazi meglepetés. Mintha tükörbe nézett volna. Tulajdon képmása állta útját, de sokkal csillogóbb, szebb, ifjabb, mint az eredeti.

Mary Howard volt, aki ugyanabból a tengerzöld selyemből szabatta ruháját, amelyből a királynő készült. Hasonló volt a szabás is. De ez a ruha merészelt még pompázatosabb, még dúsabb redőzetű, csipkék, csokrocskák, buggyok és behuzások díszében még gazdagabb lenni.

Erzsébetet végképp kihozta sodrából ez a vakmerőség. Arca elsárgult. Még szeme fehérje is megzavarodott. Hangja rekedten fuldoklott:

— Te orcátlan! Szolgálómmá emeltelek, te meg urnómmé szeretné magad feltolni. Hát most megismersz. Megkeserülsz ezt, te pimasz! Zöld ruhá kell neked? Mert tudod, ez a kedves színe Essex grófnak. Te akarsz neki tetszeni? Te girhes pózna, te savószínű báb! Zöld kell neked? Én majd kékre, zöldre verlek. Vesszőt ide, a lovagló nádverszőmet!...

Senki nem mozdult, meredten álltak, mint a bálvány. Ez az engedetlenség végső olaj volt a tüzre. A királynő mérge, mint egyszerre lángba boruló máglya lobogott föl. Már nem tudta, mit csinál. Nekiugrott a halálsápadt lady Mary-nek. Kegyetlen körme a suhogó tafotát hasogatta. Repedt a selyem, hogy gyönyörűség volt. Szakadtak, mállottak, pozdorjává kócolódtak a drága csipkék. Lezaggatott szalagok szállongtak. A megtépett csok-

rocskák a földet csókolták s a királynő lába diadalmasan tiport haldokló vonaglásukon.

Már biboros csikok barázdálták a selyemrések mögül kifehérlő bőrt, mikor az udvarhölgyek magukra eszméltek. Valósággal ki kellett ásni a dühöngő kezéből a szegény ladyt. Sirógörcsökben csukladozva vitték ki a teremből.

A királynő indulata is meglohadt. Essexet kereste most. Hozzá is lett volna egy szava.

De a gróf már nem volt a teremben. Valami furesza érzés émelygett benne. Nevét nem talált rá. Iszonyat tusázott a döbbenettel.

Ugy érezte, menekülnie kell innen. Csak el, az asszonyi szív megbizhatatlanságától. Ki, a férfitettek mezejére, férfiszívek sziklabástyái közé.

Ettől a naptól szorosabbra fűzött maga körül minden barátságot. Hívei eltávolodtak a királynőtől.

A fegyverek szülik a háborút. Anglia állig fegyverkezett Spanyolország ellen. Nem csoda, hogy a szigetet majd szétvetette a háborus vágy.

Erzsébet ösztönösen rettegett minden hadviseléstől. Essex, mint alvajáró kapaszkodott a dicsőség mágikus holdja után. Ez az ellentét szüntelen ott feszült köztük.

Pörlekedtek. A szóváltásból heves vita, nem egyszer hangos civakodás kerekedett. A királynő nem akarta újra tengerbe szórni az aranyat, melyet a tengertől harácsolts el. Mégis engedett. Attól félt, hogy a kifest fegyverek, amelyeknek élén türelmetlen szikrázott a harcítűz, végül is egymásba csapnak, ha nem találnak más ellenséget.

De hamarosan akadt ellenség is. Anthony Bacon kémei baljós híreket küldözgettek Spanyolországból.

Essex rohant a királynőhöz:

— Mylady, végveszedelem fenyegeti Angliát. Ha most is ölhetett kézzel várunk, elpusztulunk menthetetlenül.

— Tán rosszat álmodtál az éjszaka?

— Felség, nem tréfa ez. Fülöp király új armádát épít.

— Egy armádának már a szemébe néztünk...

— A szelek néztek a szemébe. De ki tudja, melénk szegődik-e most a természet. És ez az armáda az elsőnél is hatalmasabb. Most építik Ferrol kikötőjében. Éjjel-nappal zúg a munka, megállás nélkül. Csak egy mentségünk van, ha elébe vágunk az eseményeknek. Meg kell rohanni Ferrolt és elpusztítani az épülő hajóhadat, úgy mint Cadixban.

Essex szeme ragyogott, mikor Cadix nevét ki mondta. A dicsőség lázától szárnyra kapott a szava. Ellenállhatatlan erő égett benne. Erzsébet belátta, hogy a terv okos és engedett.

Essex már másnap Plymouthban volt.

Martinez de Padilla, Castilla kormányzója, akit a király az új armáda admirálisává nevezett ki, jelentette Fülöpnek, hogy a jövő év tavaszán készen állnak az indulásra.

Fülöp király íróasztala fölött görnyedve fogadta kedvelt hívét. Haja őszbecsavarodott már. Háta meggörnyedt, válla megroskadott. Mint új Atlaszra nehezedett rá roppant súlyával mérhetetlen birodalma, amelynek utolsó viskóját is számon tartotta. Arcába mély barázdák ágyazódtak, szemének tiszta fényét megtörték a fertelmes kinok. Lábán örökös marjutságban parázslottak a biborlótályogok. Tagjaiban köszvény bujkált. Olykor nyakáig megmerevítették a rejtelmes bénulások. De feje világos maradt. Töretlen akarattal uralkodott testének sülyedő roncsa fölött.

A beteg király dolgozott. A nappalok belealéltak az éjszakába s ő szüntelen ott ült íróasztala mellett. Kezében megállás nélkül percegett a toll. Az irathalmok hegyekké tornyozódtak asztalán az Escorial legmélyebb termében, távol a világtól a Guadarama sziklafensikjában, mégis egy egész világ rejtelmes sziveként.

Fülöp homloka egy percre kisimult. Szemmel láthatón felvillanyozta a hír, melyet az admirális hozott. Csak a tavaszt találta messzinek. Azt szeretne volna, ha nyomban felszedheti horgonyait a flotta, amellyel nagy tervei voltak. Nem mondta senkinek, még Martineznek sem, de végre meg akarta fékezni az eretnek szigetet, amely átkodottan dacol az Ur szándékával és a céda királynőt, aki Sodomát és Gomorhát csinál dicső vértanuk és Istennek kedves szentek országából.

Sietésre nógatta az admirálist. Kétszerezni kell a munkát. Új embert állítani nyomban a kidőlt helyébe. De indulni kell a hadnak.

Az idő sürgetett. A kör minden pillanatban szíven szoríthatta. És ő még életében be akarta fejezni a nagy művét.

Martinez de Padilla minden parancsát hűségesen végrehajtotta. Ferrolban égett a munka. Épült a várak uszógyűrűje, amikor megérkezett a riasztó hír, hogy az angol flotta készen áll Plymouthban. Már ki is futott a nyílt tengerre. Vitorláit kedvező szél dagasztja. Célja nem lehet más, mint Ferrol.

Fülöp szokott nyugalomával hallgatta az admirálist, aki remegve jelentette neki a végzetes hirt.

— Elébe kell vágni az angoloknak! — mondotta — meg kell állítani őket.

— De ki állítja meg? — kérdezte álméklodva az admirális.

— Hajóim. Az ármádám!

— Az ármáda még tehetetlen. A hajók nincsenek kész. Nem futhatnak ki a kikötőből.

— Várják be a kikötőben a támadást.

— Menthetetlen pusztulás az is. Ferrolban megismétlődik Cadix. Kétségbeejtő helyzet. Itt már csak a Szentháromság kegyelme segíthet.

A beteg király arca most felragyogott. Szemében újra megéledt a sugárzó fény.

— Ahol legnagyobb a veszély, legközelebb a segítség! — rebegte bizakodón. Nagy kinnal fel-tápaszkodott íróasztalától. Merev és kinoktól sajgó

lábán odavonszolta magát a terem ablakához, amelyet kárpit függönyözött el. Leánya, aki ezekben a gyötrelmes napokban legtöbbször mellette volt, félrevonta a kárpitot.

A széles ablak az Escorial templomának hatalmas hajójába nyílt. A király ott dolgozott az oratóriumban, hogy mindig közel legyen Hozzá, akinek alázatos végrehajtója volt itt a földön.

A király kimerülten roskadt az ablaknál álló térdeplőre. Szeme az oltárra tapadt, amelynek aranyos tabernaculum ajtója mögött ott rejtőzött a felséges Titok. Alázatának mélységes leborulásában az áhitat szárnyalása suhant sugárzó magasságok felé.

A király imádkozott.

Fülöp bizalommal tette sorsát az Ur kezébe.
És csoda történt.

Mikor az angol hajóhad a győzelem biztos tudatában Ferrol felé fordította vitorláit, hirtelen láthatatlan örvények elsöprő sodrába keveredett. Délnyugatról vad áramlás rohama zúgott és szilaj kavargással türemlett vissza megtörve az északi légtömegek roppant falain. Órákig tombolt a vihar csatája. A déli szél győzött. Diadalában orkánná dagadt. Fékevesztett száguldásban hujjázott, üvöltözött. Richmondig elhallatszott kárhozott kardala és a királynő döbenten hallgatta palotájában, amelynek minden ablaka csörömpölt, minden kéménye huhogott, szélkakasai csikorogtak. A falak is beleremegtek a korbácsoló roamba. A királynőnek vacogott a foga. A vénség telének fázós bizsergését érezte csontig didergő tagjaiban. Milyen varázsigeekkel vessen pányvát a száguldozó szélparipákra? Talán imádság segíthetett volna. De imádkozni nem tudott.

A büszke hajóhadra a legborzalmasabb pusztulás szakadt. Essex Istennek ajánlotta lelkét és megadással várta a kikerülhetetlen véget. Körülte hajókat nyelt el a mélységek telhetetlen tátogó torka.

A szemek meredt tekintetébe fagyott iszonyat a rémületet próbálta elrémiteni. Az árbocok évig erő oszlopait hidegláz rázta. A hajóbordák recsegve szakadtak be. A vitorlákat légtestű vészmadarak karma tépte foszlánnyá.

Igy tartott ez tíz napon át. Tíz napig birkóztak a halállal, a pusztulást záporozó egekkel és a megsemmisülés tajtékos üstjeit forraló mélységekkel. Végre elült a vihar. De a hajóhadból nem maradt, csak néhány siralmas rones, amely haldokló kimerültségben vánszorgott vissza Plymouthba.

A spanyol ármáda megmenekült. A vihar visszaadta a gravelingeni kölesönt.

Essex betegen vitette magát kastélyába. Anglia napjának ragyogó dicsőségét felhő fátyolozta.

A beteg Essex hiányzott Erzsébetnek. Mintha az udvar derüje költözött volna el vele.

Azon törte a fejét, mivel édesgethetné vissza.

A grófnak egy föltétele volt: adjon neki alkalmat a királynő, hogy kiköszörülje a csorbát. A királynő csodálatosképpen hajlandóságot mutatott erre. De még különösebb volt, hogy a vén Burghley sem ellenkezett.

Essex ezuttal csak Drake babéraitra pályázott. Kalózkalandra indult. Amerikából kincses spanyol gályák tértek meg a keleti vizekre. Ezeket kellett kifosztani, így tán még az a kár is megtérült volna, amit Plymouth és Falmouth hajói szenvedtek.

De Essex nem volt Drake. Még a vakmerő Raleigh sem ért fel a vén kalózzal. A két kapitány egymást kereste, hajszolta az indiai vizeken. És míg ezt az oceáni fogócskát játszották, a kincses spanyol gályák észrevétlenül siklottak el mellettük.

Essex újabb kudarccal tért vissza Londonba. De itt várta csak igazán kellemetlen meglepetés. Míg ő az indiai vizek végtelenjén bolygott a fellelhetetlen spanyol hajók nyomán, otthon Erzsébet kinevezte személyi titkárává Sir Robert Cecilt, a

vén Burghley fiát. A Burghley-párt végkép fölülkerekedett.

Irland lázongott. Ette a katonát. Valósággal falta a pénzt. Mindhiába. Erzsébet nem tudott rendet csinálni.

Anglia mukkanni sem mert. Mióta Mária királynő feje lehullt, száznál több pap végezte bitófán életét. Topcliffe vérengző kegyetlensége tombolt. Irlandban nem használt sem a bitó, sem a kerék. Minden kísérlet hiába való volt. Fülöp király pénzzel segítette a felkelést, Erzsébet számára viszont kiapadt az az aranyforrás, amelyből Drake vakmerősége olyan bőségesen meritett.

Drake gályaszámra hordta az aranyat. Az igaz, hogy csak durva kalóz volt. A finom és pallérozott elméjü Essex egy harangot és egy püspöki könyvtárt hozott haza Cadixből. Erzsébet félrehuzta a száját. Könyvekbe nem öltöztethette katonáit.

Az irlandi zavarok egyre jobban aggasztották. Rettegett, hogy a zöld sziget mérge megmételjezi Angliát is. Szégyelte, hogy a hatalmas uralkodó, aki keményen szemébe nézett Fülöp világhatalmának, nem bír el ilyen maroknyi néppel.

Próbált vezérei kudarcot kudarcra halmoztak. Irland az angol hirnevek temetője volt. Tyrone gróf, a lázadók vezére úgy játszott Erzsébet teljhatalmu lordjaival, mint macska az egérrel, pedig ő volt az egér s azok a macskák.

Mindenki tanácstalan volt már. Erzsébet összehívta a koronatanácsot.

A tanács az irlandi csatatérhez hasonlított. Az urak tehetetlenségük tudatában egymást marták. Amit az egyik tanácsolt, azt a másik kiméletlen szavak nyilzáporával verte vissza. Furcsa fejek világitottak a hosszú asztal körül. Burghley lord és fia, Sir Robert gunyos mosoly lárvája mögé rejtették igazi arcukat. Howard, a győzelmes admirális, bizonytalan távolokba furta éles tekintetét, mintha kedvező szél irányát kémlelné. Essex köré rózsás

parát vont a bőre alatt parázsló vér, amelyet a fojtott indulat szilaj taszításokkal lökött fejébe.

Nem bírta már tovább.

Felugrott. Kezével görcsösen megmarkolta az asztal párkányát, hogy ökölbe szorítva ne rázza.

— Hát csupa vén asszony ül itt? — kezdte ki-robbanó hévvel magáról feledkezve. De tekintete ebben a pillanatban a királynő arcára villant. Sötét árny szántott el ezen az arcon. Szeméből halálos gyűlölet szikrázott. Essex már tudta, hogy vérig sértette. De a kimondott szót visszaszívni nem lehetett. Hát inkább keményen folytatta:

— Férfi kell ide! Ököl és kard, nem silány sápi-tozás. Kiszikkadt agyak furfangos kacsaringói-val nem lehet guzsba kötni egy szabad népet. A férfi akarata előtt meghajolna.

— Feneketlen kut az az ország. Elnyeli minden pénzemet. Megeszi minden katonámat, — szisszen-tette fel legsajgóbb fájdalmát a királynő.

— Mert apró falatokat kap. Katonát eszik? Annyit kell küldeni, hogy megfeküdjön a gyomrára. Sereg kell Irlandbe és vezér — csattant fel Essex.

— De nem olyan, aki hajókkal táplálja a falánk szeleket! — süvitett Burghley nyila hegyén a guny mérgével és talált.

— Mondj hát alkalmas vezért! — zúgták felé egyszerre Howard és Hunsdon.

— Nem jöttem ide senki szekerét tolni. Küldjétek, aki szívetek szerint való, csak férfit küldjétek.

— Menjen Mountjoy! — kiáltotta Sir Robert Cecil.

Mountjoy Essex párthive volt. De mert az ajánlat a Burghley oldalról jött, már gyanút ébresztett benne. A leghevesebben kezdte hát ellenezni, maga sem tudta miért.

A vita kimerítővé vált. Burghley reszketett dühében. Mindenki állt már az asztal körül. A királynő sápadtan ült. Essex összeráncolta szemöldökét. Mélyen gondolkozott. Hirtelen felvillant a tekintete. Megtalálta Burghley érzékeny pontját.

— Sir George Carew menjen! — harsogta bele a vita zivajába.

Carew Burghley jobbkeze volt, de hadviselésben csak szégyent hozhatott rá. Itthon érzékeny hiányt jelentett, Irlandban csufos kudarcot.

Burghleyt elöntötte az epe. Öklét emelte. Fuldoklás fojtogatta. Egyszerre szederjesre vált az arca. Félő volt, hogy a vén ember tüstént összeroskad.

A királynő magánkívül volt. Felugrott ő is.

— Egyik se megy! — kiáltotta harsányan. — Knollyst küldöm.

Essex hangosan felnevetett.

— Knollys? — mondta és legyintett a kezével.

— Tán nem tetszik? — csattant fel a királynő.

Essex csak a vállát rándította meg és elfordult.

A királynő elébe toppant. A szeme szikrázott.

Sápadt arca biborosra gyult.

— Engem mersz fitymálni. Félvállról beszélsz velem, mint a szolgálddal. Eredj a pokolba! — kiáltotta. Keze mint a villámlás csapott le s a pofon hangosan csattant Essex arcán.

A gróf megrázkódott, mint akit delejes ütés ér. Pillanatra szinte önkivület sodra kapta el. Vérbeborult előtte a világ. De keze már ott volt a kardmarkolaton. Görcsösen megszorította. Ki is rántja, ha Howard oda nem ugrik és le nem fogja a kezét.

— Elment az eszed? — szisszent felé.

Essex már magára eszmélt. Karja bénultan csüggött le.

A királynő ott állt előtte és rámeredt rebbenéstelen.

Essex pillanatig farkasszemet nézett vele. Vég-sőkre szánt erők keresztezték egymást, mint halálos pengék ebben a tekintetben. Essex hangja már fagyosan csendült.

— Ezt a sértést magától, az öreg Henrik királytól sem türtem volna el! — mondta minden szót külön roppantva. Azzal sarkon fordult és kemény léptekkel kiment. Senki sem állta útját.

Még aznap elhagyta az udvart és visszavonult wansteadi kastélyába.

Erzsébet soha nem érezte ilyen ólomsúlyúnak a magányt.

Elhagyta mindenki. Csak a süket csönd környékezte.

Burghley lordot nemsokkal a koronatanács után elragadta a halál. Fia lépett helyébe. De a királynő bizalmát igazán megnyerni nem tudta.

Erzsébet nem találta helyét. Richmondból Windsorbá költözött át. Sorra látogatta Greenvicht és Nonsucht. Majd visszatért megint a Whitehallba.

Néha napokig nem társalkodott mással, csak az ágya fölött függő képpel. De ez is furesán, fagyosan meredt rá. Néma beszéde, mintha messze sirok mélyéből döngött volna fel.

Fülöp már akkor hónapok óta harcolt a halállal: egyetlen, meggyötört élő halott a Guadarrama kötengerében.

Sokszor gondolt a királynő Wansteadre is. Egyre türelmetlenebbül várta az engesztelő szót, a meghódolást, de hasztalan.

Irlandból is mind aggasztóbb hírek érkeztek. Tyrone döntő csapást mért az új angol vezérre is. A lázadók elárasztották az egész szigetet és már Dublint fenyegették.

A haldokló Fülöpbe új életerőt öntött ez a hír. Útött hát az óra, amelyben leszámolhat végre az eretnek szigettel és bűnök fertőjében fuldokló királynőjével.

Az oratórium ablakához vitette magát. Benézett a templomba. Tört szemében a hála meleg sugára villant, mikor egy pillanatra az oltárra nézett. Aztán újra leszállt rá a kábulat homálya.

— Mért nem indul már az ármáda? — dadogta bénuló nyelve.

Senki sem merte neki megmondani, hogy a második ármádát is tönkre verte a vihar és hogy a harmadik építését ő már alig éri meg.

Erzsébet nyugtalansága nőttön-nőtt. Tétován bolygott a termekben. Minden tárgyat megfogott. Aztán irtózva dobta el.

Valamelyik asztalkán könyv hevert. Kíváncsin nyult utána. Biztosan Essex feledte ott.

Már éppen unottan akarta visszadobni, mikor a könyv kinyílt s a királynő szeme a hódolattal tele ajánlásra tévedt.

Belelapozott a könyvbe. Érdekelni kezdte. Arról volt szó benne, hogyan fosztották meg trónjától a lázadók II. Henrik királyt.

Borzongás borsódzott végig rajta. Ugy érezte, meginog alatta a trón.

Ujra elolvasta az ajánlást. Most figyelmesebben és már fel is fedezte benne a titkos célzást.

Ez a nagy népszerűség egy koronás király bukáásával egybe fűzve nem tetszett neki.

Elkomorult. Feje lecsüggedt. Mélyen elgondolkozott.

Titkárát hívatta. Levelet íratott Essexnek. A megbocsátás hangján, de félig-meddig burkolt beszéddel bocsánatot is kérve. Aztán közölte vele elhatározását, hogy őt küldi Írországba teljhatalmu megbízással. Mert már csak az ő próbált hűségében és bátorságában van bizalma.

Arra gondolt, hogy vagy ura lesz Essex az ir fölfordulásnak. Akkor elmúlt feje fölül a legnagyobb veszedelem s a győztes hadvezért újra kegyébe fogadhatja. Vagy, ami inkább várható, az ir taposó malom felőrli őt is. Szíve legmélyén ezt talán még jobban óhajtotta.

Essex komor hangulatban érkezett Dublinba. Katonája volt elég. De érezte, hogy Londonban bizalmatlan szíveket hagyott. A királynő mellett versenytársa, sőt ellensége Sir Robert Cecil állt. Tudta, hogy most a maga erejére van hagyva. Elvágva a világtól.

Londonból jót nem várhatott.

Dublin úgy tárult elé, mint ismeretlen, titokzatos világ kapuja. Ezen túl rejtelmes zöld végtelenség vette körül. Lápok és ingoványok közt elzsongató selymes párák, amelyeknek csókos simogatásától lomhán alélt a vér. Különös lények suhogtak itt, ebben a félig vad világban. Kokolyszások tündértanyáján babonás nádi nép bűbája lengte körül. Southampton hercegre és pártfogoltjára gondolt, a magas homloku, álmatag aktorra. Milyen patyolat fonatu verseket tudna írni ennek a bohókás nyáréji álomnak pókhálószívárványairól.

De a dágványokból lankasztó párák pállott fuvalma sarjadozott. Csak járt ide-oda hadaival az erek és folyócskák kék hálói közt. Sehol ellenállásra nem talált. Mégis egyre gyérült, fogyott a hadinép. Mintha föld nyelte volna el őket. Varázslattal csalták törbe őket. Igézettel ejtették meg.

Essex azon vette magát észre, hogy ismét visszatért Dublinba. És még nem történt semmi. Tyrone-nak színét sem látta.

Riadt leveleket küldözött a királynőnek. Pénzt kért és katonát.

Erzsébet türelmetlenül fakadt ki:

— Mindennap ezer fontot kap, hogy előre menjen és még mindig Dublinban vesztegel.

— Talán azért, hogy közelebb legyen Londonhoz — sugta sokat jelentő pillantással Sir Robert Cecil.

A kis Charles Blount ott állt Essex betegágyánál. Southampton küldte főbenjáró üzenettel.

Essex lázban égő arccal hallgatta. A jóbarát figyelmeztette, mi fő és forr ellene az udvarnál. Erzsébet nem bizik már benne. Cecil titkos aknákat rak le. Lázadót sejteneek benne. Arra ne is számítsa, hogy pénzt és katonát kap.

Essexben forrongott az indulat.

Tudta már, hogy ha még sokáig itt vesztegel, ez az átkozott föld felőrli, szétmorzsolja, apróra rágja.

Nem törődött már lázával. Hadiruhát kapkodott magára. Megfuvatta a riadókat s megindult észak felé.

Rég ezt kellett volna tennie. Tyrone, mikor látta, hogy komoly erők készülnek ellene, alkuba kezdett. Essex nem bízott tulságosan megfogytakozott hadaiban, hamarosan megkötötte a békét a lázadóval és feleskette őt a királynő hűségére.

Az ir háboru befejeződött, Essex jelentette a királynőnek, de Erzsébet tájékozott mérgében. Darabokra tépte Essex levelét.

— Bárgyuság egy lázadó esküjében bízni. Tyrone százszor is megszegte szavát, — kiáltotta és nyomban szigorú parancsot küldött a lordnak, hogy folytassa a háborút. Nincs bocsánat a felségárulón Tyrone számára. Élve vagy halva, de Londonba kell hozni.

Essex csunya kutyaszorítóba került. Mint teljes hatalmu megbízott már bocsánatot adott Tyrone-nak. Szerződést kötött vele. Vagy adott szavát kellett megszegnie, vagy az engedelmességet, amellyel a királynőnek tartozott.

Mitévő legyen. Ezzel az elernyedtt, megpodvásodott sereggel hadat ugysem viselhetett. Azt sem tudhatta, nem fordul-e holnapra másként Erzsébet szeszélye. Hiszen nincs nála állhatatlanabb. Cecil vagy valmelyik udvari áskálódó tüzelte ellene most. De ha ő elébe állna a régi szép napok varázsával...

Eszébe jutott Leicester, aki éppen ilyen zsákutcában volt Hollandiában. A gróf jól ismerte Erzsébetet. Tudta, mit kell tennie és nem is csalódott.

Percig sem tétoázott tovább. Nem szólt senkinek. Átkelt a tengeren. Lóra pattant és vágatában ment Nonsuchba, ahol akkor az udvar tartózkodott.

Három napba telt, míg odaért.

Egész uton terveket szőtt. Apróra kimódolt mindent előre.

A királynő lábához veti magát. Átkarolja a térdét. Gyöngéd szavakkal esdekel bocsánatot. Lehetetlen, hogy Erzsébet szíve meg ne szólaljon...

Hajnali hat órákor érkezett Nonsuchba. Nem is gondolt azzal, milyen korán van. Vére vadul dobolt. Csak a királynő elé, amilyen gyorsan lehet. Tüstént.

Ment, mint az alvajáró. Az utat tudta. Az udvarnál szabad járása volt mindenfelé. Senki sem tartóztatta föl. Egyenesen a királynő hálókamrája felé tartott.

Mennél közelebb ért, annál gyorsabban szedte a lábát. Szinte futott már a végén. Fuló lélekzete fogyadozott.

Már csak egy ajtó választotta el a nagy engesztelődéstől. Szilárd kézzel nyomta meg a kilincset.

Aztán... minden másképpen történt, mint ahogy előre kitervelte.

A királynő éppen akkor kelt. Rendetlen, nem is tulságosan tiszta hálóköntös volt rajta. Öltöztető asszonyai sűrögtek körülte, hogy valami ruhát adjanak rá.

Essex megtántorodott. Eltévesztette az ajtót, vagy a két szeme hazudik? Hol a királynő? Rá valami kócos madárijesztő meredt.

Erzsébeten nem volt paróka. Gyér hajának deres szálai tüskésen kuszálódtak szanaszét. Pislogó, savós szeme karikás, sötét barlangban gunnyasztott. Alatta ráncos, petyhüdt táskákban lottyadozott a bőr.

Essex iszonyodva nézett rá. Ezért a banyáért virrasztott át álmatlan éjszakákat? Ezért zengette holdas mámorban lelke hurjait? Ez a kiülő csontu, sárgafogu, kiszikkadt szipirtyó a ragyogó Gloriana? Ennél különbet találhatott volna...

Nem merte végig se gondolni. Szörnyű zavarában összeszorult a torka. Hang nem jött ki rajta. Futott volna innen, de a lába gyökeret vert.

A királynő is úgy nézett rá, mint kísértetre. Honnan kerül ide Essex, ebben az órában, ilyen ziláltan, csatakosan, borostás állal, szemében három át nem pihent éjszaka vörös lángolásával?

Most véletlenül félrenézett s a tükörben talál

kozott tulajdon képmásával. Ebben a pillanatban ráeszmélt a helyzet egész kétségbeesett fonáságára.

— Hogy mertél ide belépni? — rivallt rá Essexre. — Tüstént pusztulj a színem elől.

Essex hebegett:

— Felség... Dublinból jövök...

— Hogy merészeltél eljönni?

— Az áruló meghódolt.

— Áruló vagy magad. Engedetlen lázadó. Ki hívott ide? Ki engedte meg, hogy hozzám ebben az órában belépj?

— Felség, a bocsánat vágya...

— Nincs bocsánat. Takarodj!

— Felség!...

— Szót se. El innen! El. Percig se lássalak.

Toporzékolt. A méreg habot vert a foga közt. Boszorkányszeme izzón forgott mély gödrében.

Essex érezte, hogy nem állhat meg előtte. Mig a királynő fékevesztetten rikácsolt, lassan hátrált az ajtó felé. A kilincs engedett keze nyomásának.

Fellélekzett, mikor a zárt ajtón át tompán szűrődött ki már a szitkok vad lármája.

De ennek a látványnak az emléke lelkében maradt, mint lerázhatatlan lidérc.

Félig fogoly volt. De magának nem merte bevallani.

Ült mogorván, elborult kedéllyel, Essex House-ban. Irlandi kudarca keserítette. Tulajdon duzzogásával bátyázta körül magát.

Hetekig nem mozdult ki. Várta, hogy hívják, de nem hívta senki. A varázs, amely egykor nélkülözhetetlenné tette a Whitehallban, mintha végkép szétfoszlott volna.

Jött más baj is. Nyomasztó szükség, súlyos anyagi gondok kezdték ránehezedni. Sokszor már az is fejtörést okozott neki, hogy napi asztalát ellássa.

A királynő ugyanabba a hálóba kerítette be, amelyben Leicester lordot is megfogta. Kölcsönök-

kel, kiváltságokkal, jövedelmező monopóliumokkal támogatta kegyeltjének könnyelmű, költsékes életét. De minden kedvezésért zálogot szedett.

Most lejárt az édes spanyolországi borok behozatalának kiváltsága, amely a rutul kifosztott Essex utolsó bevételi forrása volt. A gond kényszere hajtotta. Dacos gögje alázathoz görnyedt. Könyörgő levélben kérte a kiváltság megújítását. A királynő ridegen megtagadta.

És ekkor Essex szíve vad keserőséggel lázadt fel Erzsébet ellen. Ugy érezte, hogy egész elhibázott élete, mint szörnyű zátonyon feneklett meg rajta. Ágaskodó indulatok bujtorogtak benne ez ellen az asszony ellen, aki sekélyes fiúkáinak, nyulszívűségének kacskaringós fortélyjaival vezeti kurta pórázán Angliát. Pedig Anglia már nem sunnyogó eb, hanem ugrásra kész párdúc, amelynek rugalmas izmaiban szilaj vágy feszül, amelynek hódító éhsége megnőtt világrészek és tengerek felhabzsolására.

Felrémlt benne a nonsuchi látomás is. Ugy érezte magát, mint csömörig lakott tivornya hajnalán. Multja rothadt, ecetesedett benne. Ha tehetne volna, tiz körmével ás belé s úgy tépi ki onnan ezt a hazug rajongást, ezt az angyallá, füszeres kísértéssé kendőzött banyát, aki Isten tudná, miféle bűbajos rontásokkal tudta elhomályosítani tekintetét.

Mintha varangyhoz ért volna? Képzeltetlen szegény szennye fröccsent rá. Undorodott önmagától. Mi moshatná le ezt a tisztátalanságot?... Vér?... Ugy van, gőzölgő biboros vér, az egyetlen mágikus folyadék, amely a leggonoszabb bűnök mocskától is megtisztít.

Gyötrő tépelődéséből Sir Christopher Blount zavarta fel.

Mint vihar rontott be hozzá.

— Mit alszol itt, Rob, mint a medve! Künn zúg már a zivatar. Egész London háborog.

— Mért? Nem játszanak a Southwark komédiásai? Vagy valaki a Temzébe öntötte a tavernák sörét?

— A Hattyuban II. Richárd trónfosztását komédiázzák.

— Trónfosztás! — Essex csüggedten legyintett.

— Nálunk még egy banyát ültetnek majd rá.

— Annál is rosszabbat!

— Mit beszélsz?

— Amit egész London. Kipattant! Förtelmes árulás. Cecil eladta Angliát.

Essex arca vérbe borult:

— Cecil? Kinek?

— Titkos kötést csinált Spanyolországgal. Az infánst akarja Anglia trónjára ültetni.

Essex felpattant. Kardja markolata csörömpölve esattant az asztal lapján.

— Azt a pápista vérebet? Soha!

— Magam is pápista vagyok, uram. De spanyolt nem tűrnék Anglia fölött.

— Ebből a banyából is elég volt ám! Titkos követem van utban...

— Jakabhoz?

— Tán ott is van már? Hamar megjöhet.

— Késő lesz. Lehet, máris elkéstél?

— Magam megyek Skóciába és hozom a királyt.

— Mondom, hályogot huz szemedre az álom. Skóciába már nem szabad az ut.

— A tervem?...

— Elárulták.

— Montjouy?

— Bacon. Alighanem.

— Bacon? Akiért tűzbe mentem volna.

— Most kincstári fiskus. De magasabb polcra tör. Nem bánja, kinek a feje a lépcső.

— Az enyém nem lesz! Esküszöm.

— Vigyázz! Nem áll olyan biztosan. Tudod, hogy Raleigh az udvarnál van megint.

— Raleigh?

— Szórja a szitkot fejedre. Esküdözik, hogy ha kell, tulajdon kezével fojt meg, kimetél Anglia tésztéből, mint üszkös fekélyt.

— Egyéb nincs? Csak monddjad. Már nem lehet meg semmi.

— A királynő...

— Mi alávalóságot forral?...

— Elhatározta, hogy a Towerbe zárat. Már utban van a követe, hogy meghívjon a koronatanácsba. De ez csak finta.

Blount most megragadta Essex kezét:

— Uram. Nincs már itt helye tétovázásnak. Minden pillanat fejedbe kerülhet. Nyergeltess tüstént. Jöjj velem Wallisba. Hiveink vannak ott. Kitűzzük a pártütés zászlaját! Mozdul majd Jakab is. Akkor kétfelől rontunk Londonra.

Essex lehajtott fővel állt ott. A gondolatok zavaros zajlással áradtak meg benne.

Egyszerre felkapta fejét. Merőn nézett Christopher Blountra?

— Hány embered van?

— Háromszáz. De mind próbált vitéz.

— Fegyverben?

— Állig!

— Nekem is van vagy százötven. Mindenben megbízhatók. Nem kell tovább várnunk.

— Mit akarsz tenni?

— Megrohanom Londont, a Whitehallt. Váratlanul jövök, mint a déli viharok.

— Ezzel a maroknyi haddal?

— Megdagadok, mint a tavaszi ár, mire a völgybe ér. London velem tart. Anglia napja nem hunyt ki még! Hömpölygő zúdulássá nővünk London utcáin. Elsöprünk mindent, ami utunkba kerül. Christopher! kifüstölöm a Whitehall mérges darázsait. Gyerekjáték lesz. Az udvar nem készült erre a támadásra. Fuvasd meg nyomban a kürtöket.

Alig mondta ki ezt, már harsant is a kürt. Valaki a felvonóhidat döngette.

Essex elsápadt. Blount rohant ki. Kisvártatva vissza is tért.

— Királyi követek! — mondta lihegve. Tekin-

tete pedig ezt mondta Essexnek: „Most keresztülhúzták a számításodat.“

De a gróf soha nem volt még ilyen határozott. Már égett benne a tett láza. Agya villámgyorsan dolgozott.

— Vezesd a toronyba a követeket és zárd rájuk az ajtót — mondta Blountnak. — Aztán riadjanak a harsonák.

A támadók a Lud Gaten át zúdultak be a városba. Lovuk nem volt elég. Gyalog jöttek.

A szálás Christopher Blount járt elől. Vadul csóválta fegyverét. Torkaszakadtából orditozott:

— Árulás, árulás. Eladták a koronát a spanyol infánsnak.

A polgárok tátott szájjal bámulták, de nem izgultak tulságosan.

A Szent Pál-székesegyház előtt Essex maga fordult a néphez. Elmondta, hogy az életére törnek. De London népe közömbös maradt. Nem bánta, hogy leszakítják az égről Anglia napját.

Essex szívét keserű csalódás szorongatta. Mást várt Londontól. De csalódott abban is, hogy az udvar készületlen a támadásra. Mig az ő hada szemlátomást széledt, az udvari csapatok gyülekezni kezdtek.

Amilyen gyorsan nekiberzenkedett a támadásnak, olyan egyszerre elcsüggedt most.

— Vissza Essex Houseba! — adta ki a jelszót.

De a Lud Gate felé már fegyveres erő állta útját. Blount megrohanta a királyi hadat. Véres homlokkal torpant vissza.

A maroknyi népet hamar szétszórták. A lázadást elnyomták, még jóformán el se kezdődött.

Essex a Towerben ült és a kiábrándultak keserű közönyével várta az ítéletet. Már semmi sem lepette meg. Még az sem, hogy vádlója az a Bacon volt, akiért a királynővel is ujjat mert huzni.

Elhagyta mindenki, csak ő nem hagyta el magát.

Emelt homlokkal, dacos büszkeséggel hallgatta végig az ítéletet, amely bűnösnek mondta ki felségárulásban.

Pallos járt a felségárulónak. Erzsébet percet se várt. Nyomban aláírta az ítélet végrehajtási parancsát.

Még két napja volt Essexnek az életből. A Tower udvarán már készülődtek a kivégzésre.

De a Whitehallból gyorsfutár jött, hogy újabb királyi parancsig halasszák el az ítélet végrehajtását.

Robert Cecil és az egész udvari párt megremegett erre a hirre. Raleigh csizmája indulatosan csikorgott a márványkockákon. Essex mégis megmenekül. Akkor újra fölül is kerekedik. Ennek nem szabad megtörténni. Figyelmeztetni kell a királynőt, milyen veszedelem a féktelen becsvágyu Essex tulajdon személyére, a trónra, egész Angliára.

De a királynőhöz nem lehetett közel férközni. Mióta az ítéletet aláírta, úgy járt-kelt, mint koporsóból kelt porhüvely, amelyből kilopták a lelket. Lába rogyadozott. Téveteg tekintete láthatatlan jelenéseket kutatott a bizonytalan homályban.

Majd bezárkózott belső szobáiba. Ételt, italt nem vett magához. Legmeghittebb szolgálólányát be nem bocsátotta. Csak ült némán, roskadtan, csüggedt vállán vérvemhes évek elviselhetetlen terhével és bámult maga elé üvegesedett pillantással.

A magányos némaság megzendítette körülte a csendet. A szürke semmi megtelt kavargó, rajzó szinfoltocskákkal, amelyek izzó tűhegyükkel szemét szurkálták és örvénylésükben kísértő árnyakká sűrűsödtek sugárzó fényudvarok közepén.

Kapkodta előlük a tekintetét. Félt beléjük ütközni. A falak nyugodt mezőit kereste. De innen is döbrent iszonnal pattant vissza pillantása. A széles mezőből négy aranybetű világított felé. Négy lángoló betű: A. B. és H. R., Anny Boleyn és Henricus Rex kezdőbetűi, valamikor szerelmes betűk

rózsás összefonódásban, azután véres, ijesztő iniciálék, a hóhérnak és áldozatának kezdőbetűi egymás mellett.

És a baljós betűk látomássá lobogtak. Erzsébetben életre éreztek a feledés nehéz harasztjának zörgő hantja alatt első gyermekségének borzalmas benyomásai. Ujra látta, hogy hull le a drága, szép, álmatag fő, hogy szökik fel a vérsugár, amely most mint valami tűzfolyam felgyújt mindent maga körül. Az emlékek vastag avarja izzón parázslík át. Egyik árny hívja, idézi a másikat. Indul a szörnyű tetemrehívás. De itt az élő fejéhez szölitják a holtakat.

És jönnek feltartóztathatatlanul. Seymour, a nagy admirális, aki karjában tartotta első lázokban reszkető lányságát s akit érte végeztek ki. Szerette? Vagy csak játszott vele? Nem szerette, csak a hatalomra sóvárgott, amelyhez ő volt az utat hasító pallos.

Látta, mint zuhan le tehetetlen tömegként Northumberland hatalmas teste a véres tőke mellett és Norfolk, akit a gyűlölt Stuart királynő szépsége elől ragadott el. Látta a rajongó Campion kinoktól megtört szemében a halál villódzását. Látta Fotheringhay komor loggiáját, a magasban a zömök oszlopok árnyában az álarcos fekete bakó sudár alakját, kinyújtott kezében ezüst tálcán a levágott fővel.

Gonosz ígézet igázta. Az árnyak rászabadultak és nem tágitottak mellőle.

Jött Essex is. Férfias szépsége holdasra sápadt. Lépte támolgott. Még egy perc és le fog rogygni a tőkére.

— Rob! Édes Robin! — szerette volna felé sikoltani és letépni őt erről a végzetes kölöncről.

Hát mégis szerette volna? Vagy csak játszott vele, mint a többivel? Az a szívtelen, megátkozott és átkot parázsló boszorkány volna, akinek Mary Stuart gyűlölete tartotta?

A kétségek fekete-bibor kavargásába most mégis szelidebb fény hullt. A richmondi hold! Eszébe jutott a gyűrű. Northumberland gyűrűje. Véres, végzetes drágaság, most mégis enyhet adó és vigasztaló.

Hátha mégis elküldi Essex. És akkor megbocsáthat. Kegyelmet adhat.

Szivszorongva várt, minden percben csüggedő és folyton ujló reménnyel.

De a gyűrű csak nem érkezett. S az idő már végére járt.

A látomások újra elkomorultak. Az utolsó non-suchi találkozás rémlett fel Erzsébet emlékében. Saját tükörképe borzalmas reggeli ziláltságában. Láta a döbbenést, amely Essex tekintetébe fagyott. Érezte tulajdon pillantásának kárhozott lángolását, a mély gödrök gonosz kutjában. Boszorkány lázadt frenezise lobogott rá a tükör hideg tavából.

— Boszorkány vagyok — sikoltotta benne egy öntudatlan hang —, rontás bűbajos szerszáma, Sátán kegyetlen kelepcéje. Hát maradjak is az végig.

Új acélosság taszította fel fásultságából. Öt napi gyötrelmes tépelődésből ujult, kegyetlen energiákkal született meg a tett s a Towerbe már száguldott a futár, hogy percet se késsenek a kivégzéssel.

A bakó kezében reszketett a pallos. Miközben megfordult a két kézre markolt pengével, megtántorodott s a kard éle mélyen behasított a gróf vállába. Essex jajszó nélkül tűrte.

Vére patakozott s ez a csodálatos bibor bele vakított a hóhér szemébe. Anglia napjának leáldozó bibora elkápráztatta lángolásával. A második csapás Essex fejére zúdult és csak a harmadik szilaj suhintás választotta el a fejet a törzstől.

Anglia napja vérben leáldozott.

Még mielőtt a hóhér és legényei elszedhették volna a halottól a jog szerint őket illető prédát,

megjelent Buckhurst lord a királynő személyének képviselőjében s egy gyémántgyűrűt keresett a kivégzett Essex kezén.

De a gyűrűt nem találta.

XVIII.

A halál letépi a Tudor-cimert.

Erzsébet szinte napok alatt megvénült. Mintha Essex lett volna az ifju törzs, melynek üdeségét vajákos vámpirpraktikával kiszívta. Most, hogy a törzs kidőlt, egyszerre elapadtak tulajdon életnedvei. Váratlanul, szinte egy csapásra rászakadt a vénség.

Mértéktelenül lesoványodott. Zörgött a csontja a petyhüdt bőrtömlőben. Erői elhagyták. Szüntelen rogyadozott. Már csak botra támaszkodva tipegett.

Arca ijesztően kezdett emlékeztetni apjára. De VIII. Henrik képe puffadt volt, mint zsiros hólyag, amelyet gennyedő, pöffedező váladékok fujtak fel, az ő arca viszont kísértetiesen szikár. Horgas orra és szurósan előre ugró álla, élesen kiülő arcsontrajai és betegesen magas homloka ijesztővé tették visszaszító vénségét.

Bőre sárga volt, mint avas pergament és ezer ráncocskában remegett az éles rajzu csontok közt. Minden foga kihullt, ami még beesettebbé tette arcát. Csak keble őrizte meg sima fehérségét, amit szálnalmas kacérsággal igyekezett mutogatni. Szeme is még a régi lobogásu volt. De ez a mélytűző indulatos parázslás sokkal riasztóbb volt ebben a kísértetes halott arcban.

Olyan ijesztővé rutult, hogy félt önmagától. Ebben az időben soha nem nézett tükörbe.

Akármerre fordult, mindig a kérlelhetetlen kaszással találta magát szemben.

A halál környékezte minden lépését. Mindenki

kidőlt mellőle. Burghley, Leicester, Essex, az ifju és viruló Essex is halott volt.

Meghalt Fülöp, aki úgy körülbástyázta magát sokszázados halállal, hogy csaknem halhatatlannak tetszett.

Ott halt meg kedves Escoriáljában, drága halottai és csodatévő ereklyéi közt. Szinte elevenen égett el a kinok máglyáján, tán az örök tüzre hányt gonoszok nem szenvednek olyan rémséges gyötrelmeket, mint amelyekkel a kifürkészhetetlen szándéku Ég gyarlandó testét megpróbálta. De a test minden göresös vonaglásában és minden képzeletet tetéző vergődésében pillanatra sem tudott urrá lenni a lelken, amely rendületlen maradt fejedelmi méltóságában. A nagy Fülöp soha sem volt olyan nagy, mint a döbbenetes halálnak emberfeletti szenvedései közt.

Erzsébet újra meg újra emlékébe idézte ezt a félelmes elmulást úgy, ahogy hallotta, mikor a híre az Escoriálból megjött.

1598 nyarán már súlyos betegen érkezett a király a San Lorenzo kolostorba. Évek óta gyötörte már a köszvény s a szíve is teljesen kimerült a súlyos munkában. A király szinte csontvázzá fogyott, de a fel nem dolgozott folyadékok felgyűltek és puffadoztak testében úgy, hogy több ízben meg kellett csapolni. Lába is megdagadt, majd öt nagy kelevény támadt rajta, a kelevények eltályosodtak és nem akartak hegedni, úgy hogy állandóan rettenetes kinokat szereztek neki.

Szakadatlan lázak emésztették. Combján, valamivel a térde fölött, tüzes daganat támadt, amely egyre nőtt. Borogatásokkal, flastrumokkal próbálták eloszlatni, de egyre mérgesebbre gyult, sárgára érett, sajgó lüktetéssel feszült. Nem volt más hátra, meg kellett nyitni. Juan de Vergara, a király udvari sebésze könnyű kézzel végezte el a műtétet. Ekkor látták, hogy a fertőzés csontig hatolt. A seb ontotta a sűrű, nehéz szagu gennyet. A király úgy érezte,

hogy ereje rohamosan fogy. Meggyönt és készülni kezdett a halálra.

A vég csakugyan megkezdődött. De lassan, szinte valami végtelen agónia mindegyre vadabb kinjával. Csakhamar két sipoly nyílt a be nem hegedő tályog mellett és szakadatlanul folyt, úgy, hogy újra meg újra tisztogatni kellett, ami kimondhatatlan szenvedést okozott a betegnek. Folyton ontotta a sűrű, bűzös váladékot a nyitott kelevény is. Minden este és minden reggel tele tállal vitték el a barna, sárszinű gennyet. Még a kemény szerzetesek szívét is borzalommal töltötte el a látvány. A döbbenetes kórság titkos ereje mint a sir férgei nyitte szét a meggyötört test rostjait, s már életében a dög rothadásának minden ocsmányságával és förtelmes szennyével vette körül azt a férfit, aki szinte betegesen kényes volt mindig a tisztaságra s akit egyetlen poros pókháló látása egészen ki tudott hozni sodrából. A nem szűnő lázak és az el nem apadó gennyes folyások teljesen megtörték a király minden erejét és ellenállását. Tagjaiban ott őrlött a köszvény őrrítő kinja, amely olykor göresösen megmerevitette minden izét. A legkisebb mozdulat elviselhetetlen fájdalmat okozott neki. A mozdulatlan fekvéstől két válla felmarjult, lassanként teste más tájain is támadtak marjulások, amelyek idővel sebekké folytak össze s az ágyruha érintése olyanná vált számára, mintha tüzes fogókkal tépték volna.

Lehetetlen volt már a sebek tisztogatása is. A legcsekélyebb érintésre a meggyötört állatok eszeveszett fájdalmával üvöltött fel a király. A szenny lassanként ellepte. Hiába égették a szobában a legdrágább keleti füstölőket, ámbrák és tömjének illatos gőze nem tudta elűzni az elviselhetetlen szagot. És mégis ezen a rémséges halottas ágyon, amely alig volt már más, mint nehéz párákat gőzölő trágyadomb, a gyarlandó test végső esettségének ebben a sirlehelletű oszlásában is megőrizte Fülöp teljes emberi és királyi méltóságát. Lelke kitartott

s egy percre sem vesztette el uralmát a szétomló hus fölött, amelynek lázadó sejtjei már lerázták az összetartozandóság béklyóit. Aki belépett a nehéz levegőjű terembe s a lobogó viaszgyertyák fényében látta borzalmas ágyán ezt az emberroncst, mégis érezte, hogy király fekszik ott és térdreomló alázattal rebegte felé:

— Felség!

Gyóntatója Fray Diego de Yépés és gyermekeinek gyóntatói Fray Gaspar de Cordoba s Fray Garcia de Santa Maria, állandóan superpelliciumban, nyakukban stólával álltak körülszorongva az oratóriumban és a bazilikában szerzetesek hosszú sora imádkozott, szünetet percre sem tartva.

Szeptember első napjaiban úgy érezte, hogy közel van már a kikerülhetetlen vég. Meggyónt, megáldozott és felvette az utolsó kenetet. Ezután szemmel láthatólag megkönnyebbült. Nyugodt napja volt. Udvari főrajzolóját Francisco de Morát kérette magához.

— Emlékszel még rá — fordult a belépőhöz —, hová tetted tizennégy évvel ezelőtt azt a hatalmas fadarabot, amelyből a nagy oltár keresztjét faragtad? Akkor mondtam, hogy őrizd meg jól, mert szükségem lesz még rá.

Francisco térdrehullva felelt:

— Emlékszem, Sire, azt hiszem, hamarosan rá is találok.

— Abból a fából faragod majd a koporsómat. Fogj hozzá mindjárt, mert már nem sok időm van hátra.

— Sire, mért nem választ Felséged inkább drága érceket.

— Ez a fa erősebb minden ércnél. Messze Indiák napjában égett keményre. Paradicsom fájának hívják. Évtizedekig utazott a tengeren. Az Öt Sebhely nevű gálya főgerendája volt, hadd vigye most a másvilági uton az én öt sebemet.

Francisco de Mora nagy nehezen megtalálta a Paradicsom fáját. Készült a koporsó és a király

készült a halálra. Allapota rohamosan hanyatlott. Bénulni kezdett a nyelve is. Suttogó szavát már alig értették.

Rövid, mély álmok szakadtak rá, amelyekből izgatottan riadt fel. A lélek, amely szüntelen üdvösségének szorgos gondjában égett, riadozott, nem ragad-e rá esett testének egyre-másra aléló gyöngesége.

Egy reggel felnyögött és tört hangon szolgáját szólította:

— Juan! Juan!

Juan Ruyz de Velasco látta, hogy csontujja arra a kis hordozható íróasztalra mutat, melyet minden útján magával vitetett.

— Huzd ki a fiókot — suttogta a halódó.

Juan Ruyz kis elefántcsont keresztet vett ki a fiókból. V. Károly császár keresztje volt. Halálos ágyán ő is ezt tartotta a kezében. Fülöp reszketve nyult érte és ajkához emelte.

Gyermekei sirva térdeltek ágya mellett. A halodkló elbucsuzott tőlük, leszámolt már minden földi dolgával s ezentul nem létezett már más számára, csak Isten.

De sürü aléltságok béklyózták öntudatát. Félt, hogy a válságos pillanat eszméletlenül találja, azért kérte környezetét, hogy ha látnák már a vég érkezését, rázzák fel kábultságából.

A toledói érseket hívatta. Ott állt mellette három gyóntatója is, akik felváltva szóltak neki a végső dolgokról és erősítették lelkét a küzdelemre.

A király szeme szüntelen lecsukódott már. Ha néha-néha felnyitotta, látta a halottasszoba gyertyáit. De a fények sokasodtak, füzérekben és bokrétaiban folytatódtak tovább az oratóriumban, meghalványodott fényük mint távoli csillagok pislángja aranylott a hatalmas bazilika éjszakájában. A semmiség révéből fel-felocsudó pillantás számára nem volt már gát a fal s a szentelt gyertyák remegő csillagai összefolytak a firmamentum tiszta tüzeivel s aranyhimes ösvényt jelöltek a végtelenség felé.

A térdreborult szerzetesek zsolozsmája, mint távoli tengerek nem szűnő morajlása zúgott a fülébe. Aztán fény és zaj egyszerre rémséges süket csöndbe halt.

A király felcsuklott. Torkából hörgő hang tört fel.

Diego de Yépés meggyújtotta a montserrati koston szentelt gyertyáját, hogy a haldokló kezébe adja.

Fülöp eltolta magától és alig érthetően sugta:

— Még nincs itt... az órá!

Most úgy érezte, hogy teljes világosság gyul benne. Kinjai elcsitultak. Ajkán mosoly jelent meg. Majd nagy bágyadtság ömlött el rajta. Szive verése meg-megállt.

A toledói érsek megfogta a csuklóját. Már alig érezte az érverést. Most ő nyújtotta a király felé az égő gyertyát. Fülöp megfogta:

— Itt az órá! — sugta.

Kezében reszketett a gyertya. Mindenki térdre borult. A zsolozsma tompa morajlásából zokogások csuklottak fel.

Most egyszerre megdördültek a bazilika boltjai. Egeket ostromló erővel harsant fel a végítélet borbálmáinak éneke:

*Rex tremendae majestatis,
qui salvandos salvas gratis,
salve me, fons pietatis.*

A király kezéből kihullt a gyertya. Egész teste kegyetlen görcsben vonaglott meg. De akaratának vasereje még egyszer urrá lett a szorongató halálon. Fernandó toledói érsek kezéért nyult. Megcsókolta. Azután apja, Károly császár elefántcsont keresztjét emelte ajkához és ebben a csókban csendesen, egyetlen vonaglás nélkül halálba alélt.

Erzsébet nagy magányosságának tátongó óráiban százszor maga elé idézte a haldokló Fülöp látó-

mását. Mi adta az erőt, az akarat kegyetlen kitar-
tását, a lélek égbe harsanó fölségét ennek a félelmes
embernek, hogy földi hüvelyének ítéletóráján, az
élő rothadás facsaró bűzének borzalmában a halált
előző oszlás nyüzsgő nyüvektől vemhes vizenyői-
nek trónusán is király maradt?

Kitől könyörögjön ő erőt ilyen méltósághoz?

És szorongó sejtelemmel gondolt saját vég-
órájára.

Essex halála lelke mélyéig megrázta.

Vénsége hiába próbált új ifjuság életnedvein
élősködni. A szolgálalkü Robert Cecil felkinálkozott
új kegyeltnek. De szájalmas testi torzultsága leg-
kevésbé sem tette alkalmassá erre a szerepre.

Erzsébet megpróbált a vidám élet ki nem fogyó
ünnepségeibe menekülni az üldöző árnyak elől. Ta-
vasszal Richmondban, nyáron Windsorban és Green-
wichben szólt a muzsika. Járt a tánc. Olykor a
királynő is nekimerészkedett. De tüstént kifulladt.
Inkább trónszékén ülve gyönyörködött udvari kis-
asszonykáinak táncában. Igaz, hogy ehhez nem na-
gyon értett. Tele volt gunnyal. Csipős megjegyzé-
seket tett. Parancsolgatott. De senkisé nem tudott egé-
szén kedvére tenni.

Irlandból, ahol még mindig állt a harc, szomoru,
szívsajgató dallamokat hoztak a katonák s ezek
divatossá váltak az udvarnál. Southampton herceg
az egyetlen, aki Essex lázadó hívei közül kegyel-
met kapott, elhozta híres komédiásait az udvarba.
Az ifju Shakespeare akkor már elhomályosította
minden előző versenytársa hírnevét.

Erzsébetnek azonban nem tetszett tulságosan a
darab. Fanyalogva szemlélte, hogy köti kordába
férje Katrin nevű bőszt feleségét. Általában nem
szerette az olyan látványosságokat, amelyekben
férfiak kerekedtek felül nőkön. Na hiszen, nagy do-
log is egy gyöngé nőt ráncba szedni, ha még olyan
nyelves és hirtelen kezű is. A makrancos dámácska
megszelidítésénél sokkal többre tartotta a felbőszült

medve megfélekezését. De kiszikkadt vénsége amugy is érzéketlen maradt és nem érezte már át a történelmi pillanatot szédítő nagyságát, amelyben előtte született meg Anglia titáni szelleme és Southampton herceg visszatért kedveltjével a Soutwarkba, ahol a derék nép tombolva helyeselt az eszközeiben és vaskos tréfáiban nem éppen válogatós Petruchionak.

A királynő már öreg volt, nagyon öreg. Minden, ami új volt, meglepte és zavarba hozta. Régi emlékein tengődött. Ha a zenekar este megszólalt, mindig eljátszatta Birdnek egy régi dalát, a *Lullabyt* s dagadó váncosokkal bélelt trónszékében ülve reszketeg lábbal topogta hozzá az ütemet. Feje hátrahanyatlott, szeme révedezve tévedt a távolba. Ez a dal akkor volt divatos, mikor élete tizennyolcadik tavaszába fordult.

Félt a haláltól. Menekült volna előle. De minden, ami környezetében volt, ami a tekintetét magára vonta, ami mozdult, rezzent, lélekzett körülte, a halált idézte emlékébe.

Valamikor parancsolt neki. Engedelmes szolgálja volt. Bitók kampójára parancsolta. Hőhébárdok élén, bakók pallosainak szikrázó fényében járatta vele a zörgő bokázót. Most tudta, hogy már ő az ur. Csak ki kell nyujtania kezét és megfagy benne a zihálva dolgozó szíve.

Menekült volna előle s egyszer mégis szemtől-szembe kellett vele állnia.

Richmondban történt. A Tudorok bölcsője volt ez a vén, téglából rakott kastély. Ide tért meg az utolsó Tudor, hogy nemzetségének ifju tavaszával édesítse vénségének didergő őszét.

Lady Scrope, egyik legkedvesebb udvarhölgye könnyezve lépett elébe.

— Szegény testvérem — mondta sűrű szipogások közt —, az utolsóban van. Nagy megtiszteltetés volna ránk, ha Felsőged kegyeskednék meglátogatni. Még eddig egyetlen udvarhölgy sem nélkü-

lőzte ezt az utolsó tisztességet és én most régi hűségemért kérem Felségedet, felejtse el a haragot, amelyet szegény nővéremnek mindig súlyosan kellett éreznie.

Erzsébet nem felelt semmit. Talán ellenére volt most kissé ennek az uralkodói kötelességének betöltése, de nem akart kivételt tenni.

Reszkető kézzel nyult ezüstfogantyus ébenfabotja után és roskatag léptekkel áttipegett a kastély másik szárnyába.

Itt egy elfüggönyözött szoba homályában feküdt Nottingham grófné, lady Scrope nővére. Beesett arca viaszszárgán fakult a vánkosok fehér haván. Fáradt, elgyötört arc volt ez. Látszott rajta, mennyire sóvárogja a végső nagy pihenést. Csak a szemekben izzott annak a belső láznak a tüze, amely emésztő hévségével lassan felégette a roskadt test minden életerejét.

A királynő leült a halódó ágya mellé és némán nézte udvarhölgyét, akiben annyi élet is alig volt már, hogy a köteles alattvalói tisztelet legkisebb jelével hódolhatott volna felséges urnőjének.

De hirtelen göresös rángatózás vonaglott végig rajta és balkeze, amely eddig hálóköntöse fodrai közt bujt meg, tehetetlenül hullott a takaróra.

A mozdulat magára vonta a királynő figyelmét. Odapillantott az ösztörvér pergamen színű kézre és bágyadt tekintete egyszerre éleset villant.

Gyűrűt látott Nottingham grófné ujján. Azt a gyűrűt, amelyet olyan szívszakadva várt, amelyet hiába kerestetett Buckhurst lorddal, amelyről keserű csüggedésében végkép lemondott már.

Elfelejtette, hogy haldokló fekszik előtte, indulatosan rivallt rá a grófnéra:

— Hogy került hozzád ez a gyűrű? Ki adta? Honnan vetted? Beszélj! De az igazat mondd!

A haldokló ráemelte lázpárás szemét és hallgatott.

És ekkor Erzsébetben földöntuli tűz támadt fel, sátáni erő ömlött el elernyedtt tagjain. Vak düh ber-

zengett benne. Régi napjainak ifju rugalmasságával pattant fel. Odaugrott a haldoklóhoz. Megragadta két vállát és rázni kezdte kiméletlen indulattal.

— Beszélj! Kié ez a gyűrű?

És mintha ez az embertelen serkentés még egyszer felrázta volna benne az aléló életöszönt, Nottingham grófné megszólalt. Akadozón, tört szavakban, alig érthetőn:

— Az övé... Rob... Essexé.

Erzsébet szomjasan itta a szavakat. Szeme parancsoló erőszakkal furódott bele a haldoklóéba. Két keze még egyre görcsösen markolt a vállába.

— Hogy jutottál hozzá? Ő nem adhatta neked?

— A kivégzés előtt... Este... a gróf küldte... a porkoláb... az hozta... titokban.

— De nem neked! Mért küldte volna Essex gróf neked ezt a gyűrűt. Utált téged.

— A gróf... igen... De... én... — a grófnő szemében különös fény villan. Erzsébet féltékeny gyűlölettel villámlik rá.

— Ne hazudj!... Parancsolom... a mennybéli üdvösségedre kényszerítelek... igazat mondj, kinek küldte Essex a gyűrűt?

— Talán... a nővéremnek... lady Scropenak.

— És mit üzent?... Mit mondott a porkoláb?

— Ezt a gyűrűt...

— Ezt a gyűrűt?... Nos?

A királynő keze görcsösen rándul. Ujra, szinte önkívületben rázza a halódót, mintha ezzel akarná megakadályozni, hogy a leselkedő halál végkép megmerevítse. És Nottingham grófné végső erőfeszítéssel nyögi.

— Howard admirálishoz vigyem... ő... pedig... Felségednek... adja.

— Hát mért nem vitted hozzá? Mutattad neki? Szóltál neki?

A haldokló tagadón int.

— Nem is mutattad senkinek? Soha?

A lázas szem tágul. A csüggedt fej bólint. S a tehetetlen nyelv is mintha ezt törné:

— De igen.

— Ki az, aki látta? Beszélj! Akarom!

A haldokló ajka már alig mozdul. De még jön valami hang. Erzsébet szinte rátapad fülével az alig mozduló szájra. Ugy rémlik neki, mintha ezt a nevet hallaná:

— Cecil... Robert Cecil.

Egyszerre derengeni kezd előtte. Igen. Essex az utolsó este mégis rászánta magát, hogy kegyelmet kér. Kiküldte a gyűrűt lady Scropenak, aki bizalmasa volt. A gyűrűt Howardnak kellett volna átadni. Howard ur volt mindig, nemes lelkű és igazságos. Távól állt tőle minden cselvetés és alacsony bosszuállás. De a gyűrű nem jutott el hozzá. Az álnok Nottingham grófné Cecilnek mutatta meg. És Cecil tudta, mit jelent ez a gyűrű. Nem engedte meg, hogy elhozzák neki.

A haldokló szeméből olvassa ki mindezt. Már csak az beszél. De Erzsébet bizonytságot akar. Szeretné mégegyszer szóra kényszeríteni az elnémult ajkakát. Tetemrehívó parancssal riad rá:

— Sir Robert tiltotta meg, hogy elhozd a gyűrűt? Vagy magad is úgy akartad... Ez volt a bosszud?

A száj néma. A szemben tört a fény. A királynő még egy nagyot rázna rajta. De egyszerre sikoltva eresztí el. A váll, amely az imént még tüzelt... most... hideg. A teste erőtlenül hanyatlik vissza a vánkosokra. A fő hátraesuklik...

Erzsébetet egyszerre elhagyja ereje. Kezével még a gyűrűért kapna, de már nem éri el.

Eszméletlenül roskad le az ágy lábánál.

Erzsébetet aléltan vitték ágyába. Órákig tartó ájulás után tért magához. Láza magasra szökött.

Lassanként elhagyta az álmot. Álmai nem voltak, csak látomásai. Véres árnyak lengték körül.

Szétszaggatott tagok borzalmas víziói rémitették. Ételre nézni sem tudott. Síkoltva taszította el maga elől a tálakat. Szitkozódott, hogy a tyburni kivégzetek husát tálalják elébe.

Órákig tartó aléltságek lepték meg. Ilyenkor jeges veríték lepte el. Kinzó göresök guzsolták elernyedtt tagjait. Borzalmas látomás rémitette. Lady Scrophenak megvallotta, hogy tulajdon testét látja rettenetes vázzá ösztörvéred biboros lángok tűzudvarában és ezek a lángok arra a lángoló skarlát kárpitra emlékeztették, amelyet Ogle-torpe miséje alatt egykor az oltár előtt látott s amely a kárhozat sejtelmét bizsergette fel benne.

Ettől kezdve pillanatra nem volt nyugovása. Halálos szorongások rettegtették. Nem mert ágyban feküdni. Félt, hogy ott meglepi a halál, ami ellen a párnák közt nem tud védekezni. Ha orvosai lefektették, erőszakkal vitette magát karosszékebe vánkosai közé. Udvarhölgyeinek kellett támogatni, hogy egyenesen üljön. Az volt a rögeszméje, hogy így, függőleges helyzetben nem halhat meg.

Robert Cecil lord minden áron le akarta fektetni, hogy megnyugtassa a népet, amely babonás meséket suttozott már a halódó királynő halált béklyózó boszorkányságairól.

De Erzsébetnek egész gyűlölete feltámadt most Cecil iránt. Váz ujjával felé bökött és izzó gyűlölettel süvöltötte.

— Ki innen! Gyilkos. Essexet már meggyilkoltad! Velem is végezni akarsz? Ki innen!

Es Cecilnek távoznia kellett. A királynő megparancsolta, hogy ne bocsássák többé a színe elé.

Essex kivégzésének napja közeledett.

Erzsébet egyre nyugtalanabbá és erőtlenebbé vált.

Tanácsadói közül már csak Howard admirálist tűrte maga mellett.

Egy éjszaka Fülöpöt látta. Rémséges környezolyáján, a legretteztőbb halál förtelmében föl

séges nyugalmaiban. És egyszerre görcsös erőfeszítéssel akarta magára erőszakolni a nyugalmat. De lehetetlen volt. Soha ilyen vak riadalmat nem érzett. Rohanni szeretett volna. De nem tudta hová. Mindenfelől az iszonyat meredt rá. Görcsös zokogás kezdte rázni. Sikoltozott. Örjöngőn dobálta magát. Mondhatatlan félelem fogta el és nem tudta mitől. Minden izében ott dobolt a borzalom. Amitől lélekszakadva akart menekülni, azt önmagában hordozta.

A vére úgy lüktetett mintha a mindenségben millió dobot pörgettek volna.

Howardért sikoltott.

Gyertyákat gyújtottak. Megjött az admirális.

A királynő zokogva kérte, hogy távozzék mindenki szobájából. Mikor egyedül maradt, megragadta Howard kezét s reszketve emelte s aztán a könnyektől szinte fuldokolva suttogta:

— Mylord, érzed a vasörvet a nyakamon? Érzed? Rémségesen szorít. Meg vagyok vasalva. Végem van! Szabadíts meg!

Howard lord tehetetlenül állt mellette.

A királynő ránézett, aztán halálos kétségbeeséssel sikoltott fel.

— El vagyok veszve!

Azután aléltan hanyatlott párnáira.

Howard tudta, hogy ez a vég.

Reggel még magához tért a királynő. Akkor még jelentették neki, hogy Devonshireben sátánnal cimborázó baptistákat fenyitettek meg. Egyet közülük, valami bomlott nőszemélyt, Blanche Parry nevűt, aki istentelen boszorkány volt, máglyán égettek meg.

A királynő vértelen arca még fakóbbra vált erre a hírre. Határtalan gyöngeség zsibbasztotta. Végső erőfeszítéssel próbálta magát egyenesen tartani. De nem sikerült. Lehanyatlott, éppen, mikor a Cantorbery érsek belépett, akit Howard hivatott a haldoklóhoz.

Az alélt Erzsébetet ágyba vitték. Az ősz érsek térdreborult és imádkozni kezdett.

A királynő mereven feküdt. Arca olyan volt, mint tulvilági borzalmak megfagyott tükre, csak hosszú, sovány, sárga kezének görcsös rángatózásai árulták el még, hogy él.

Ez a kéz még beszélt. Mozgott, fel-felrepesett benne a vágyak végső vonaglása. De már nem értették mit akar, kit hív, kit kíván vagy ki ellen küzd.

Az ősz érsek kimerült a hosszú térdepléstől. Roskadozott, hörögve huzta a lélekzetet. Háromszor akarta abbahagyni az imát. De a királynő keze mindannyiszor riadtan rázkódott meg. Mintha görcsösen kapaszkodott volna ebbe az imába, mintha utolsó védőpaizsna akarta volna tartani a rohamra kész sötét hatalmak ellen.

Aztán még egyszer felnyögött. Keze a levegőbe kapott. Eleresztette a semmit és mereven lehullt a földre.

A cantorbery érsek elhallgatott. A királynő mozdulatlanul feküdt.

Fejénél már megjelent a láthatatlan vendég. Közte és a megrendült udvar közt ott állt az élet megfejthetetlen titka, a mindent megpecsételő nehéz halál.

(Vége.)

Kérjük, olvassa el a tuloldali közleményünket!

A 3 PENGŐS REGÉNYEK

eddig megjelent kötetek:

EDNA FERBER:

„Mekkora?” ... „Ekkora.” ...

Fordította: KOSÁRYNÉ RÉZ LÓLA

Selina Peake csodálatos életrégenye az, amelyben a fiatal tanítónő törhetetlen optimizmusa túléli minden csalódást és szenvedést és szelíd lelke diadalmasan őrzi meg idealizmusát az élet viharában.

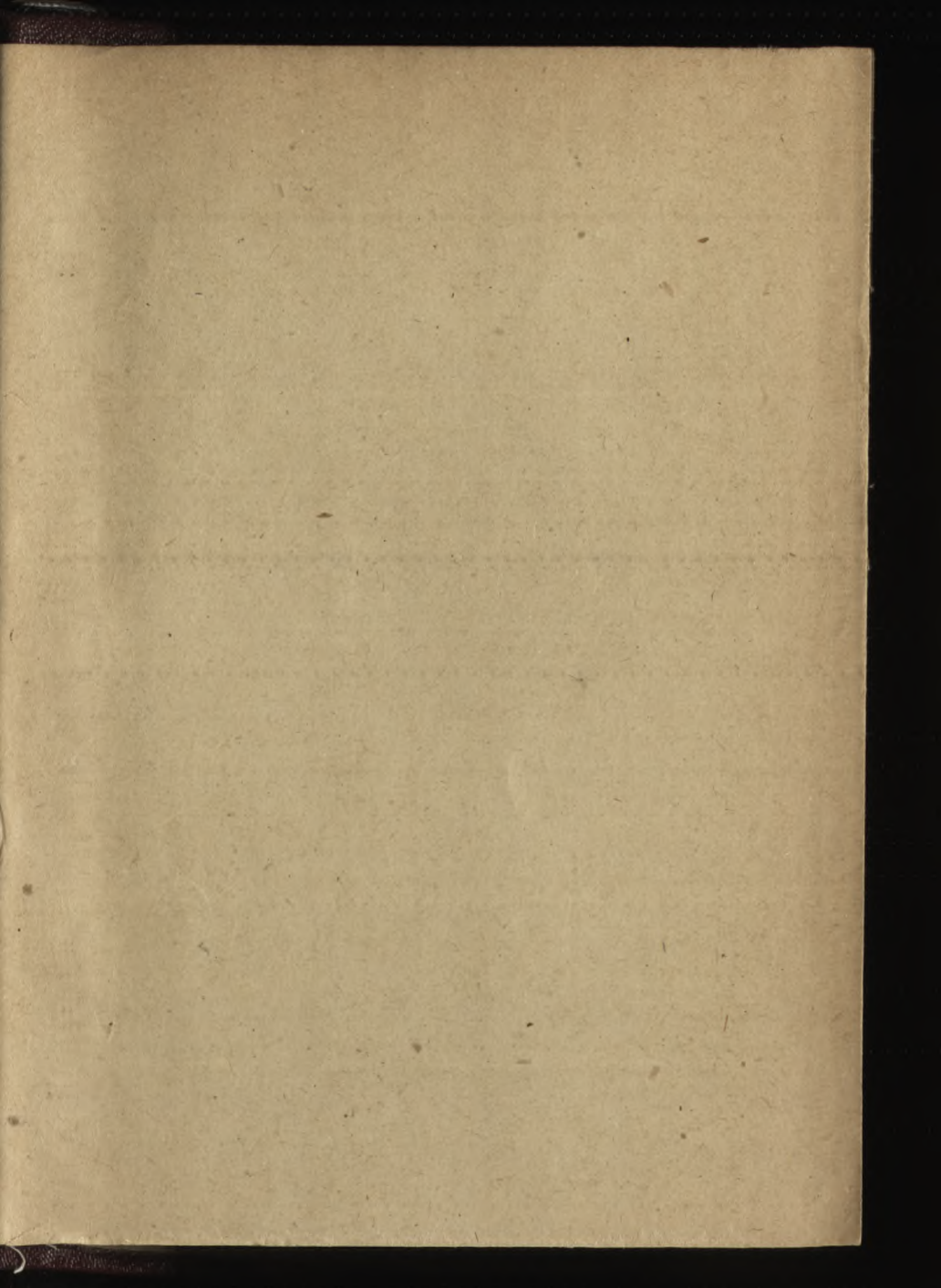
OLIVER CURWOOD:

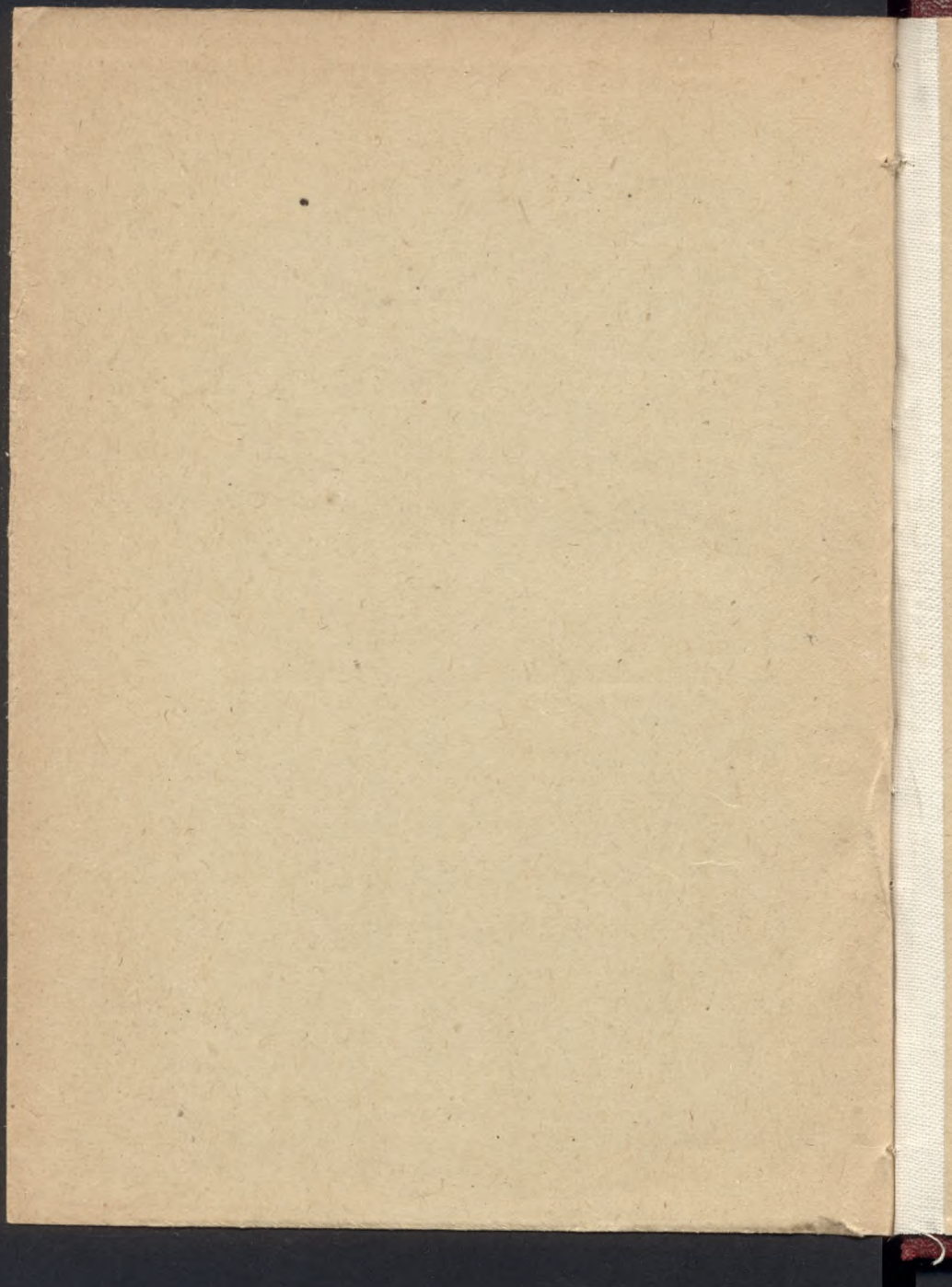
Az égő erdő

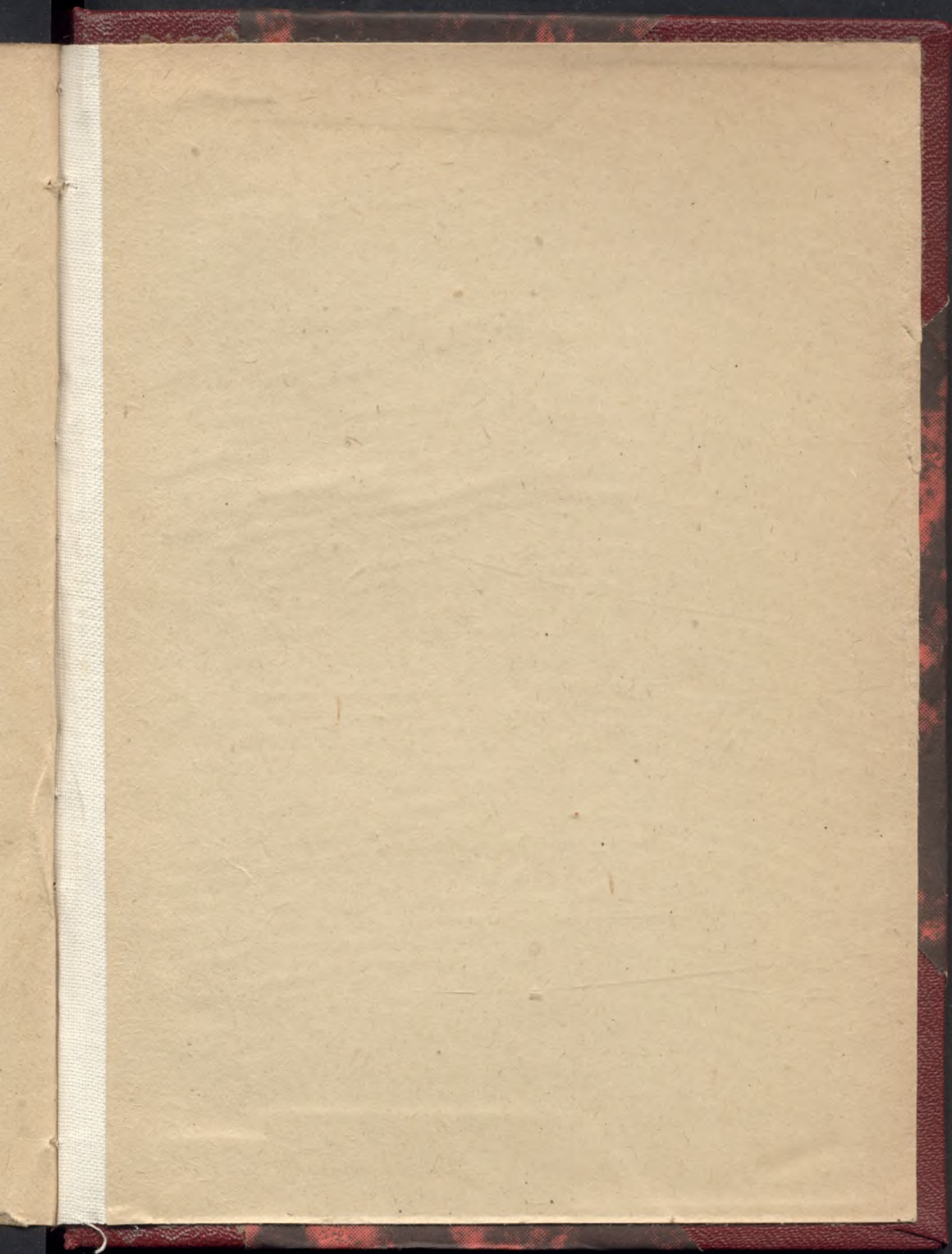
Fordította: KOSÁRYNÉ RÉZ LÓLA

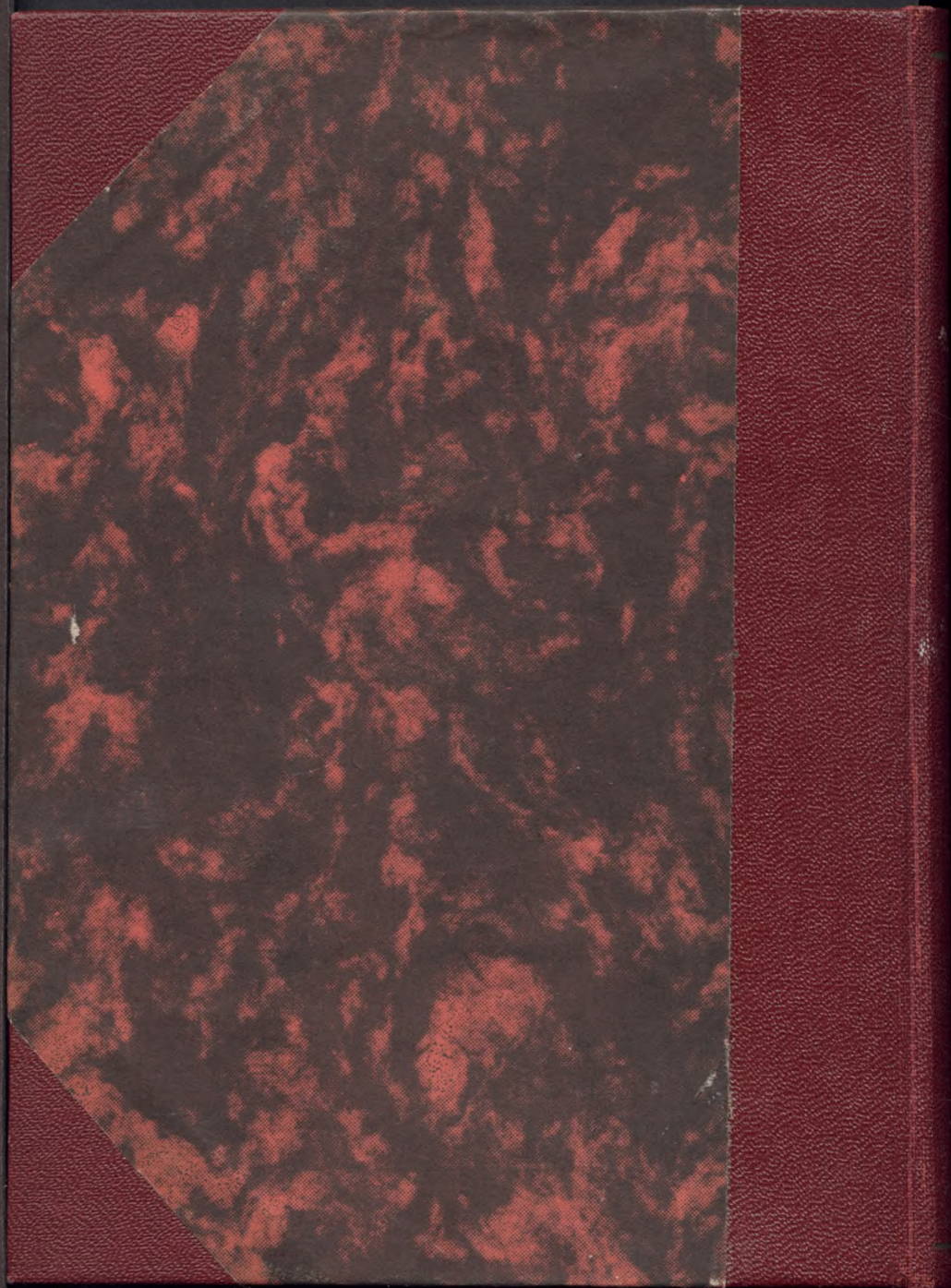
Kanada őserdőiben – a nagy folyón úszó rejtélyes bárkában – virágzik ki a romantikus szerelem, amelynek sarjadását és viharzó szenvedélyé fejlődését rapszodikus fantáziával, ihletett költői nyelven rajzolja meg Amerikának ez a korszerű regényírója.

161977

KÁLLAY

Trón a
vérhegyen
